
3 9153 00228193 1



«ΤΑ ΚΑΛΑ ΒΙΒΛΙΑ»
ΠΑΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΤΑΚΗ ΛΑΠΠΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1750-1862



ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & Σ[ΙΑ]

"ΑΤΛΑΝΤΙΣ" Κοραῆ 8

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ. Μπορεῖ ὁ τίτλος αὐτὸς νὰ μὴν εἶναι ὅτι πρέπει γιὰ τὸ βιβλίο μου τοῦτο. Γιατὶ στὶς σελίδες του δὲ θὰ βρῆς μόνο ἀνέκδοτα, μὲ τὴ στενὴ ἔννοια ποὺ δίνουν μερικοί. Θὰ συναντήσης κι ἄλλες ἄγνωστες ἱστορικὲς πληροφορίες, ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσες, ἀκόμα διάφορες ὑπογραφὲς καὶ σφραγίδες ἀπ' τὰ χρόνια κεῖνα, ποὺ κατὰ καιροὺς σύναξα.

Ὁ Γιάννης Βλαχογιάννης στὸ πολύτιμο ἔργο του «Ἱστορικὴ Ἀνθολογία» μᾶς ἔδωσε πολλὰ ἀνέκδοτα. Κατὰ τὴν ἔρευνα ὅμως τοῦ ξέφυγαν κι ἀρκετά. Ὅσα λοιπὸν ἀναφέρονται ἀπ' τὸ Βλαχογιάννη, στὸ δικό μου βιβλίο τὰ ἄφησα ἔξω.

Καὶ δὲν εἶναι λίγα τὰ λουλούδια αὐτά, ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ συνάξη, μπαίνοντας στὸν ἀνθόκηπο τῆς Ἱστορίας μας, γιὰ νὰ φιάξη μιὰ τέτοια πολύτιμη κι ἐθνικὴ ἀνθοδέσμη.

Εἶναι πολλά, πάρα πολλά, τὰ βιβλία κι' οἱ ἐφημερίδες ποὺ πρέπει προσεχτικὰ νὰ ξεφυλλίση κανεὶς γιὰ μιὰ τέτοια συλλογή. Καὶ κοντὰ στὰ τόσα ἔντυπα ἔχουμε καὶ τὴν προφορικὴ παράδοση, τὴν ἀκριβὴ αὐτὴ πηγή, ποὺ στὴ χώρα μας ζεῖ ἀκόμα ἀμόλευτη.

Γι' αὐτὸ ὅσο εὔκολα κι εὐχάριστα διαβάζονται αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ βιβλία, τόσο δύσκολα καὶ κουραστικὰ γράφονται.

ΣΚΛΑΒΩΜΕΝΟΙ ΚΑΙΡΟΙ



Η «ΜΠΟΛΝΤΟΖΑ» ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Ὅταν ὁ Μαυρογένης, στὰ 1776, διωρίστηκε ἡγεμόνας τῆς Μολδαυΐας, εἶχε μαζί του γιὰ γραμματέα του, τὸ Ρήγα Βελεστινλῆ. Γιὰ νὰ τὸν τιμήση μὲ πιὸ καλὴ θέση, ἔκανε τὸ Ρήγα ἔπαρχο στὴν πόλη Κραγιόβ, κοντὰ στὸ Βουκουρέστι. Κεῖνο τὸ χειμῶνα, ἔτυχε νὰ χιονίση τόσο πολὺ στὸ Κραγιόβ, ποὺ κλείσανε οἱ δρόμοι. Σταμάτησε στὴν πόλι κάθε ἐπικοινωνία κι οἱ κάτοικοι βρισκόνταν σ' ἀμηχανία. Τότε ὁ ἔπαρχος, ὁ Ρήγας, διέταξε νὰ ζέψουν δυνατὰ βουβάλια σὲ μεγάλα βαρέλια καὶ νὰ τὰ σύρουν μέσα στοὺς δρόμους.

Ἔτσι τὰ τεράστια βαρέλια κατάφεραν νὰ λευτερώσουν ἀπ' τὸ χιόνι τοὺς δρόμους τοῦ Κραγιόβ.

Ἔκανε τόση ἐντύπωση τὸ τέχνασμα τοῦ Βελεστινλῆ, ποὺ τοῦ φιάξανε καὶ τὸ πιὸ κάτω τετράστιχο καὶ γιὰ χρόνια, τὸ λέγανε!

« Ὁ Θεὸς ὅταν τὸ θέλῃ
διὰ τ' ἄπειρά του τέλη,
ἕνα σὰν τὸ Ρήγα στέλλει
μ' ἕνα τεχνητὸ βαρέλι ».

ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΙΣΤΙΚΟ ΔΩΡΟ

Ὁ Ρήγας μὲ κάθε τρόπο ἤθελε νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Εὐρώπης γιὰ τὴν ὑπόδουλη πατρίδα του. Καὶ σὲ κεῖνον ποὺ εἶχε τὶς πιὸ πολλὲς ἐλπίδες του ἦταν στὸ Ναπολέοντα Βοναπάρτη. Γι' αὐτὸ σκέφθηκε τοῦτο τὸ τέχνασμα ποὺ θ' ἀφήσουμε νὰ μᾶς τὸ περιγράψῃ σύγχρονός του:

« Ἐφρόντισεν ἐγκαίρως νὰ λάβῃ τεμάχιόν τι ἔκ τινος δαφνοδένδρου κειμένου πλησίον τῶν ἐρειπίων τοῦ εἰς τὰ Θετταλικὰ Τέμπη καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ ὑπάρξαντος ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Τοῦτο λαβὼν καὶ δι' ἐπιτηδείου τεχνίτου κατασκευάσας ἐξ αὐτοῦ κομψὴν ταμβακοθήκην ἔπεμψε δῶρον πρὸς τὸν ἐν Ἰταλίᾳ στρατάρχην τότε καὶ τροπαιοφόρον Ναπολέοντα τὸν πρῶτον, ἐξιστορή-

σας συνάμα καὶ τὴν καταγωγὴν τοῦ εἴδους τῆς ταμβακοθήκης ».

Ἂν εἶναι ἀλήθεια τὰ πιὸ πάνω, κρῖμα τὸ δῶρο. Ὁ Ναπολέοντας πολὺ λίγο νοιάστηκε γιὰ τὴ δουλωμένη Ἑλλάδα.



Η ΣΗΜΑΙΑ ΤΟΥ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ

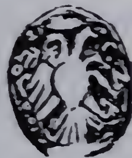
Ἐπηρεασμένος ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς ἀπ' τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, σχεδίασε καὶ τὴν ἑλληνικὴ ἐπαναστατική του σημαία στὸν ἴδιο σχεδὸν τύπο μὲ τὴ γαλλική. Ἦταν τρίχρωμη μὲ λευκό, μαῦρο καὶ κόκκινο. Εἶχε ζωγραφισμένο πάνω τὸ ρόπαλο τοῦ Ἡρακλῆ καὶ τρεῖς σταυρούς. Καὶ τὰ τρία χρώματα, νὰ πῶς τὰ δικαιολογοῦσε ὁ ἴδιος: « Τὸ κόκκινον σημαίνει τὴν αὐτοκρατορικὴν πορφύραν καὶ αὐτεξουσιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· τὸ ἐμεταχειρίζοντο οἱ προπάτορές μας ὡς ἔνδυμα πολέμου, θέλοντες νὰ μὴ φαίνωνται αἱ πληγαὶ ὅπου ἔτρεχον αἷμα διὰ νὰ μὴ δειλιῶσιν οἱ στρατιῶται. Τὸ ἄσπρον σημαίνει τὴν ἀθωότητα τῆς δικαίας ἡμῶν ἀφορμῆς κατὰ τῆς τυραννίας. Τὸ μαῦρον σημαίνει τὸν ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας ἡμῶν θάνατον ».

ΛΑΘΕΨΕ Ο ΝΟΝΟΣ

Ὁ Ξηροδημήτρης, ὁ προύχοντας τῆς Δρέμισσας, χωριὸ τῆς Παρνασσίδας, κάποια μέρα τοῦ 1760 θὰ βάφτιζε τὸν τρίτο γιό του. Πρὶν ἀκόμα πᾶνε στὴν ἐκκλησιὰ γιὰ τὸ μυστήριο, ὁ νονὸς μὲ τὸν κουμπάρο τράβηξαν κάμποσες κοῦπες κρασί, κι ὁ νονὸς ζαλίστηκε λίγο. Ἔτσι καὶ πῆγαν στὴν ἐκκλησιὰ γιὰ τὰ βαφτίσια. Καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ παπᾶς εἶπε τὸ «κάλεσον τὸν δοῦλον σου» ὁ μισομεθυσμένος νονός, ἀποκρίνεται:

—Πανούρια!

Ξαφνιάστηκαν ὅλοι τους. Ἀμ τοῦτο ἦταν ὄνομα ποὺ βάζανε στὰ θηλυκά, ὄχι καὶ στ' ἀρσενικά! Ἔλα ὅμως ποὺ ἀπ' τὴ σπιρτάδα τοῦ κρασιοῦ λάθεψε ὁ νονὸς καὶ τὸ πῆρε γιὰ κορίτσι. Ζήτησε μὲ μιᾶς νὰ τὸ ἀλλάξῃ καὶ νὰ διορθώσῃ τὸ λάθος του. Μήτε ὅμως ὁ παπᾶς μήτε κι ὁ Ξηροδημήτρης δεχόταν. Μιὰ καὶ ξεφωνήθηκε τ' ὄνομα πάει αὐτὸ θὰ μείνῃ. Κι ἀντὶ Πανούρια—ὅπως λένε οἱ Ρουμελιῶτες τὴν Πανώρια—ἀφοῦ ἔλαχε ἀγόρι θὰ τὸ φώναζαν Πανουριᾶ. Μὲ τὸ θηλυκὸ αὐτὸ ὄνομα ἀπόμεινε ὁ γνωστὸς ὕστερα πολέμαρχος τοῦ Εἰκοσιένα, ὁ Πανουριᾶς.



Ο ΜΠΕΗΣ ΤΗΣ ΜΑΝΗΣ

Στὴν ἀποτυχημένη ἐπανάσταση τοῦ 1769, ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ἦρθε σὲ προστριβὴ μὲ τὸν ἀποσταλμένο στὴν Ἑλλάδα τῆς Μεγάλης Κατερίνης, Ναύαρχο Θεόδωρο Ὀρλώφ. Ὁ Μαυρομιχάλης κατηγοροῦσε τὸ ναύαρχο καὶ τὴν Κατερίνη πὼς ἀφοῦ ξεσήκωσαν τοὺς Ἕλληνες τώρα τοὺς ἀφήνανε στὴν τύχη τους. Ὁ Ὀρλὼφ ἀρ-

χισε νὰ βρίζη τούς Γραικούς καὶ νὰ εἰρωνεύεται τὸ Μαυμιχάλη. Τότε ὁ μπέης τῆς Μάνης δὲν κρατήθηκε καὶ τοῦ λέει:

— Κι' ἂν ἔχεις στὶς διαταγές σου ὅλες τὶς στρατιὲς τῆς Τσαρίνας εἶσαι δοῦλος γυναίκας. Ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἀρχηγὸς λαοῦ ἐλευθέρου, κι ἂν εἶμαι ἀκόμα κι ὁ τελευταῖος τοῦ Γένους, ἡ ζωή μου ἀξίζει περσότερο ἀπ' τὴ δική σου.



ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ ΛΟΓΙΑ

Ἡ γριὰ καπετάνισσα Ζαμπιά, τοῦ Κωσταντῆ Κολοκοτρώνη ἡ χήρα, θρηνολογάει τὸν πρώϊμο χαμὸ τοῦ καπετάνιου της. Καὶ ρωτάει τὰ τρία παλικαρόπουλα ποὺ γύρω της τὴν παραστέκουν:

— Πότε θὰ μεγαλώσετε, νὰ κόψετε μὲ τὸ σπαθί σας Τούρκους ποὺ σκοτώσαν τὸν πατέρα σας;

—Ἐγὼ σὰν μεγαλώσω, μάνα, θὰ σοῦ φέρω ἐφτὰ τούρκικα κεφάλια.

Ἔτσι ἀποκρίθηκε στὴ μάνα του ὁ Χρῆστος, ποὺ ἦταν τότε ἔξη χρονῶν.

Κι ὁ ἄλλος ὁ γιός της, ὁ Γιάννης τῆς λέει:

—Ἐγώ, μάνα, θὰ σοῦ φέρω ἑκατὸ καὶ θ' ἀνάψουμε φωτιὰ νὰ τὰ κάψουμε καὶ νὰ πηδήσουμε.

Καὶ μόνο ὁ γιός της ὁ μεγάλος, ὁ πρωτογιὸς τοῦ Κωσταντῆ Κολοκοτρώνη, στέκει συλλογισμένος καὶ δὲ λέει τί-

ποτα. Κι' ἀφοῦ ἀνώφελα ἡ μάνα του πρόσμενε καὶ τούτου τὴν ἀπόκριση, τὸν ρωτάει:

—'Αμ' σύ, Θοδωράκη, ποὺ εἶσαι καὶ μεγαλείτερος;

Τὸ παλικαρόπουλο ποὺ τὸ φώναξε Θοδωράκη, σηκώνει τὸ μαῦρο του κεφάλι μὲ τὰ λαμπερὰ μάτια καὶ τὴ γερακωτὴ μύτη, καὶ στοχαστικὰ τῆς ἀποκρίνεται:

—'Εγώ, μάνα, δὲ βάζω τούρκικα κεφάλια στὸ ταγάρι γιατὶ βρωμᾶνε. Θὰ τοὺς διώξω τοὺς Τούρκους ἀπ' τὸ Μοριᾶ, γιὰ νὰ γλυτώσουμε μιὰ γιὰ πάντα...

Τὸ εἶπε καὶ τὸ ἔκανε.



Ο ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΣ ΒΑΡΒΑΚΗΣ

Στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1769, ὁ Γιάννης Βαρβάκης, ὁ Ψαριανὸς ἐκεῖνος θαλασσομάχος, εἶχε συναγμένους στὸ καράβι του ἀρκετοὺς αἰχμαλώτους, Τούρκους κι 'Εβραίους.

Ὅπως ἀρμένιζε στὸ Αἰγαῖο, ἀκούει στὴν καμπίνα ποὺ βρισκόνταν νἄρχονται φωνὲς κι ἀναταραχὴ ἀπ' τὴν κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ.

Πετάγεται μὲ μιᾶς ἔξω, τρέχει ἐκεῖ, καὶ βλέπει ὅλο τὸ τσοῦρμο του, ἀρματωμένο νὰ εἶναι ἕτοιμο νὰ ριχτῇ γιὰ νὰ σφάξῃ χωρὶς λόγο τοὺς ἁλυσοδεμένους αἰχμαλώτους.

— Κανεὶς μὴν τολμήσῃ νὰ βάλῃ χέρι πάνω τους, ξεφωνίζει ἀγριεμένος ὁ Βαρβάκης.

Τὸ τσοῦρμο ἀποτραβιέται, οἱ αἰχμάλωτοι ἀνασαίνουν μ' ἀνακούφιση κι ὁ Βαρβάκης ξακολουθάει:

— Στὸ καράβι μου κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ βλάψῃ ἄνθρωπο, εἴτε Τοῦρκος εἶναι, εἴτε Ἑβραῖος, εἴτε αἰχμάλωτος ἁλυσοδεμένος, εἴτε λεύτερος... Ἡ ζωή τους κρεμιέται ἀπ' τὸ λαιμό μου, κι ἔχω νὰ δώσω λόγο γι' αὐτοὺς στὸ Θεό. Ἂν θέλετε, μπορεῖτε νὰ τοὺς σκοτώσετε σὰν τοὺς βγάλω στὴ στεριά, τοὺς λύσω ἀπ' τὶς ἁλυσίδες καὶ τοὺς ἀρματώσω. Τότε μόνο μπορεῖτε νὰ τοὺς θεωρήσετε γιὰ ἐχθρούς. Ποτὲ στὸ καράβι μου μέσα, μπροστὰ στὰ μάτια μου, ποτὲ δὲ θὰ σᾶς ἀφήσω νὰ τοὺς σφάξετε, ξαρμάτωτους, σὰν πρόβατα...

Μὲ τὰ λόγια του αὐτὰ ὁ καπετὰν Βαρβάκης γλύτωσε τοὺς αἰχμάλωτους ἀπὸ βέβαιη σφαγή.

Ιωάννης Βαρβάκης

ΠΩΣ ΞΕΚΙΝΗΣΕ Ο ΒΑΡΒΑΚΗΣ

Στὰ 1770, ὁ Ψαριανὸς ναυτικὸς Γιάννης Βαρβάκης, βρέθηκε στὴν Πόλη, χωρὶς ἕνα παρᾶ στὸ πουγκί του. Τὸ τρικάταρτο καράβι του, τὴ «Φριγαδέλα» μὲ τ' ὄνομα, οἱ Τοῦρκοι τοῦ τὸ κατάσχανε, καὶ μόλις κατάφερε νὰ γλυτώσῃ τὴ ζωή του. Τὸν παρακινήσανε τότε μερικοὶ Ἕλληνες τῆς Πόλης νὰ φύγῃ γιὰ τὴν Πετρούπολη καὶ νὰ ζητήσῃ τὴ συντρομὴ τῆς αὐτοκράτειρας Κατερίνης. Πῶς νὰ ταξιδέψῃ ὅμως ποὺ δὲν εἶχε τὰ ἔξοδα. Οἱ Ἕλληνες τὸν βοηθήσανε οἰκονομικὰ νὰ φτάσῃ ὡς τὴν Ὀδησσό. Ἀπὸ κεῖ ὅμως ὡς τὴν Πετρούπολη πῆγε πεζός.

Σὲ κακὰ χάλια ἔφτασε στὴν Πετρούπολη ὁ Βαρβάκης. Γι' αὐτὸ πρώτη του δουλειὰ ἦταν νὰ δανειστῆ ροῦχα καὶ παπούτσια νὰ μὴν τὸν πάρουν γιὰ ζητιάνο. Γιὰ κακή του τύχη, ἡ Κατερίνη, βρισκόταν κεῖνο τὸν καιρὸ στὸ παλάτι της τοῦ Τσάρκοϊ-σελο, καὶ θἄμενε γιὰ κάμποσο. Ἀναγκάστηκε ὁ Βαρβάκης νὰ πάη ἐκεῖ. Ξεκίνησε πάλι πεζός, καὶ γιὰ νὰ μὴ χαλάση τὰ ξένα δανεικὰ παπούτσια του, στὸ δρόμο τἄβγαλε καὶ πήγαινε ξυπόλητος. Ἔφτασε στὸ Τσάρκοϊ-σελο κι ἀμέσως ἔδωσε ἀναφορὰ νὰ παρουσιαστῆ στὴν Κατερίνη. Καμιὰ ἀπάντηση. Ξανάδωσε, τὸ ἴδιο. Καὶ τρίτη φορά. Ἀπελπισμένος κι ἀγαναχτισμένος τότε ὁ Βαρβάκης, ἀναθεμάτιζε τὴν τύχη του—ἑλληνικὰ ὅμως— μέσα σ' ἕνα καφενεῖο. Κάποιος ποὺ καθόταν πλάϊ του, κι ἤξερε ἑλληνικά, ζήτησε νὰ μάθη τί ἤθελε. Τοῦ ἱστόρησε ὅλα τὰ παθήματά του ὁ Βαρβάκης, κι ὁ ἄγνωστος ἀφοῦ τὸν παρηγόρησε, τοῦ εἶπε νὰ παρουσιαστῆ στὸ παλάτι.

Πῆγε τὴν ἄλλη μέρα ὁ Βαρβάκης κι οἱ παλατιανοὶ σὰν ἄκουσαν τ' ὄνομά του, μὲ μιᾶς τὸν παρουσίασαν στὴν Κατερίνη. Ἂς ἀφήσουμε ὅμως τὸν ἴδιο νὰ συνεχίση: «Εἰσέρχομαι καὶ τί βλέπω; τὸν χθὲς ἁπλοῦν ἐν τῷ καφενείῳ παρακαθήμενον ἐν μεγάλῃ τότε στολῇ καὶ μὲ πλῆθος παρασήμων, συνοδεύοντα τὴν Αὐτοκράτειραν. Δειλιῶ, ἀλλὰ διατάσσομαι νὰ ὁμιλήσω ἐλευθέρως». Κι ὁ Βαρβάκης πιὰ μιλάει στὴν αὐτοκράτειρα καὶ στὸν Ποτέμκιν, ποὺ ἦταν ὁ χθεσινὸς ἄγνωστος τοῦ καφενείου.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Βαρβάκης πῆρε βοήθημα ἀπὸ τὴν Κατερίνη χίλια ρούσικα φλουριὰ καὶ μιὰ ἄδεια νὰ ψαρεύει λεύτερα μέσα στὴν Κασπία.

Μὲ τὰ φλουριὰ καὶ τὴν ἄδεια αὐτὴ θὰ ξεκινήση ὁ ψαριανὸς καπετὰν Βαρβάκης γιὰ νὰ γίνη σὲ λίγα χρόνια ζάπλουτος κι ὕστερα Ἐθνικὸς Εὐεργέτης



ΤΡΙΠΛΗ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ

Ὅταν σπούδαζε στὴν Πάδοβα ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, εἶχε φίλους καὶ συσπουδαστὲς τὸν Κρητικὸ Κήρυκο Χαιρέτη καὶ τὸν Κωνσταντῖνο Βαρδαλάχο. Ἦταν ἀχώριστοι κι οἱ τρεῖς καὶ γι' αὐτὸ στὴν Πάδοβα ἦταν γνωστοὶ μὲ τὸ ὄνομα «οἱ τρεῖς Ἕλληνες.»

Κάποτε ποὺ εἶχαν διακοπές, ἐπισκεφθήκανε κι οἱ τρεῖς μαζὶ τὴ Βενετιά. Τοὺς φιλοξένησε κεῖ ὁ ὁμογενὴς ἔμπορος Ἀλέξης Νικολαΐδης, ἀπ' τὴ Θεσσαλία. Ἀφοῦ γύρισε τοὺς τρεῖς ξένους του σ' ὅλα τὰ ἀξιοθέατα τῆς Βενετιᾶς, ὁ Νικολαΐδης τοὺς πῆγε νὰ δοῦνε καὶ τὸ φρενοκομεῖο τοῦ San Servolo. Τὴ στιγμὴ ποὺ ἑτοιμάζονταν νὰ φύγουν ἀπ' τὸ φρενοκομεῖο ἀκοῦνε κάποιον πίσω τους νὰ ξεφωνίζῃ:

—O voi giovine Greci! (Ἔ, σεῖς, νεαροὶ Ἕλληνες!)

Ἦταν κάποιος τρελλός, κλεισμένος στὸ καγκελόφραχτο κελλί του. Ἔκανε ἐντύπωση ὅμως στοὺς τέσσερες ἐπισκέπτες πῶς ὁ τρόφιμος τοῦ τρελλοκομείου κατάλαβε ὅτι ἦταν Ἕλληνες. Γιατὶ ἦταν ντυμένοι κι οἱ τρεῖς εὐρωπαϊκά. Μόνο ὁ Νικολαΐδης ποὺ φοροῦσε ἀνατολίτικα.

Ὁ τρελλὸς τοὺς ἔκανε νόημα νὰ πλησιάσουν. Οἱ Ἕλληνες προχώρησαν λίγο πρὸς τὸ κελλί του. Ὁ τρόφιμος βγάζοντας τὸ χέρι του ἀπ' τὰ κάγκελα, ἔδειξε πρῶτα τὸν Χαιρέτη, λέγοντας ἰταλικά:

— Σοῦ προλέγω, νεαρὲ Ἕλληνα, πὼς μιὰ μέρα θὰ ὑπηρετήσῃς ἕνα μεγάλο αὐθέντη τοῦ κόσμου.

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸν Καποδίστρια:

— Σοῦ προλέγω, πὼς μιὰ μέρα θὰ κυβερνήσῃς τὸ ἐνδοξώτερο Ἔθνος τοῦ κόσμου.

Καὶ τελευταῖα εἶπε στὸ Βαρδαλάχο :

— Καὶ σὺ θὰ περάσῃς πολλοὺς τόπους διδάσκοντας τὴ νεολαία καὶ στὸ τέλος πλατὺς τάφος θὰ σὲ δεχτῇ...

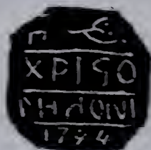
Φύγανε οἱ Ἕλληνες ἐπισκέπτες, χωρὶς νὰ δώσουν σημασία στὰ λόγια τοῦ τρελλοῦ τοῦ Σὰν Σέρβολο. Κι ὅμως ἦρθε καιρὸς ποὺ ἀλήθευσαν.

Ὁ Κήρυκος Χαιρέτης ἀφοῦ τελείωσε τὶς σπουδές του στὴν Ἰταλία, πῆγε στὴν Πόλη κι ἔγινε ἐκεῖ ἰδιαίτερος για-

τρὸς τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ. Ἔτσι: «ὑπηρέτησε μεγάλο ἀφέντη.»

Ὁ Βαρδαλάχος, πηγαίνοντας ἀπ' τὴ Σῦρο στὴν Αἴγινα, ναυάγησε καὶ πνίγηκε. Τὸν δέχτηκε «ὁ πλατὺς τάφος».

Κι ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας στ' ἀλήθεια κυβέρνησε «τὸ ἐνδοξώτερον ἔθνος τοῦ κόσμου»: τὴν Ἑλλάδα.



Ο ΘΑΥΜΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΓΑ

Σὲ κάποια περιοδεία του ὁ δερβέναγας τοῦ Μαλανδρίνου, ἔφτασε μὲ τοὺς ἑξῆντα συντρόφους του Ἀρβανίτες στὸ χωριὸ Πλέσσα. Κείνη τὴ στιγμὴ ἀπὸ ἄλλη μεριὰ ἔμπαινε στὴν Πλέσσα κι ὁ πρωτοκλέφτης καπετὰν Ἀντροῦτσος, πατέρας τοῦ Ὀδυσσέα, μὲ τὰ παλικάρια του. Τρέμοντας οἱ προύχοντες τὸ εἶπαν στὸ δερβέναγα. Μὰ κεῖνος ἔκανε τάχα πὼς δὲ φοβήθηκε κι ὅτι ἤθελε νὰ μιλήση μὲ τὸν πρωτοκλέφτη τῆς Ρούμελης.

Τρέξανε οἱ προύχοντες καὶ διαβιβάσανε στὸν Ἀντροῦτσο τὴν ἐπιθυμία τοῦ δερβέναγα, μὰ κεῖνος ἀδιάφορα τοὺς ἀπάντησε:

— Σὰ θέλει, ἂς ἔρθει.

Κίνησε τότε ὁ δερβέναγας μὲ τέσσερους Ἀρβανίτες καὶ πῆγε στὸ σπίτι τοῦ προύχοντα Καραμπελόγιαννου ποὺ ἔμενε ὁ καπετὰν Ἀντροῦτσος. Ὁ πρωτοκλέφτης τὸν περίμενε στὸ ἀνώγι, ἔχοντας πλάϊ του τοὺς κλέφτες Βλαχοθανάση καὶ Ἠλία Βιδαβιώτη.

Μιλήσανε φιλικὰ ὁ Ἀντροῦτσος μὲ τὸ δερβέναγα, κι οἱ Ἀρβανίτες συνέχεια θαυμάζανε τοὺς κλέφτες, τὸ ἄγριο ὕφος τοῦ καπετὰν Ἀντρούτσου, τοῦ Βιδαβιώτη τὸ μεγαλόπρεπο κορμὶ καὶ τοῦ Βλαχοθανάση τὴν ὀμορφιά, μ' ὅλο ποὺ ἦταν πιὰ γέρος κι εἶχε ἀσπρίσει.

Σὲ κάποια στιγμή, ἕνας ἀπ' τοὺς 'Αρβανίτες, ὁ Γετὶμ ἀγᾶς, χωρὶς νὰ καλοσκεφτῇ κεῖνο ποὺ ἔκανε, ζύγωσε τὸ Βλαχοθανάση κι ἄρχισε νὰ τὸν χαϊδεύῃ στὴν πλάτη. Ὁ γέρος ποὺ ὑποπτεύθηκε μπαμπεσιὰ ἀπ' τοὺς 'Αρβανίτες, ἅπλωσε μὲ μιᾶς τὸ χέρι του στὸ γιαταγάνι.

Ὁ Γεμὶτ ὅμως τὸν σταμάτησε, λέγοντάς του:

— Πώ, ὄχι!.... Ζηλεύω ἐγὼ τὸν καπετάνιο!....

Καὶ φτύνοντας ὁ Γετὶμ τρεῖς φορές, γιὰ νὰ μὴ βασκάνῃ τὸ γέρο κλέφτη, τοῦ λέει:

— Μακάρι ἡ μάνα μου νὰ εἶχε κάνῃ ἕνα γιὸ σὰν τὴν ἀφεντιά σου καὶ νὰ εἶχα ἕνα τέτοιον ἀδερφό. Τίποτα ἄλλο δὲν ἤθελα!...

Ο ΘΑΛΑΣΣΑΪΤΟΣ

Στὶς 12 τοῦ Γενάρη στὰ 1792 στὸ 'Ιάσιο, ἡ Ρωσία μὲ τὴν Τουρκία ὑπογράψανε συνθήκη. Μὲ μιᾶς ὕστερα ἡ Μεγάλη Κατερίνη ἔστειλε ἀνθρώπους της στὸν Κατσώνη μὲ διαταγὴ νὰ σταματήσῃ τὸν πόλεμο καὶ ν' ἀράξῃ στὴν Τεργέστη. Κεῖνος τότε ὑπερήφανα ἀπάντησε στοὺς ἀποσταλμένους τῆς αὐτοκρατόρισσας:

— Ἐὰν ἡ Μεγάλη Κατερίνη ὑπέγραψε συνθήκη εἰρήνης μὲ τὴν Τουρκία, ὁ Λάμπρος Κατσώνης δὲν ὑπέγραψε τὴν ἰδικήν του ἀκόμη.

Ὁ θαλασσαϊτὸς πιὰ θὰ ξακολουθοῦσε μόνος του τὸν ἀγῶνα.

Πρόσταξε νὰ κατεβάσουν ἀπ' τὸ ἄλμπουρο τῶν καραβιῶν του τὴ ρούσικη σημαία, καὶ ν' ἀνεβάσουν τὴν πολύχρωμη δική του μὲ τὴν ἐπιγραφή:

«Λάμπρος Κατσώνης. Πρίγκηψ τῆς Μάνης, 'Ελευθερωτὴς τῆς 'Ελλάδος».

Ὕστερα κάλεσε τὸ γραμματέα του καὶ τοῦ ὑπαγόρευσε

τὴν περίφημη «Φανέρωση» του, πού σ' αὐτὴ φανέρωνε στοὺς Ρωμιοὺς τοὺς λόγους ποὺ θὰ ξακολουθοῦσε τὸν πόλεμο γιὰ νὰ λευτερώση τὴν Ἑλλάδα.

ΤΟ ΞΙΦΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΣΩΝΗ

Στὶς 7 τοῦ Μάη στὰ 1790 ὁ Λάμπρος Κατσώνης ναυμάχησε ἀνάμεσα τοῦ Κάβο-Ντόρο καὶ τῆς Ἄνδρου μὲ δυὸ ἐχθρικοὺς στόλους, τούρκικο κι ἀλγερίνικο. Σὲ μιὰ κρίσιμη στιγμὴ τῆς ναυμαχίας, ὁ Κατσώνης μὲ μερικοὺς ἄλλους καπεταναίους του, πηγαίνει καὶ στέκει στὴν πλώρη τοῦ καραβιοῦ του «Ἀθηνᾶ τῆς Ἄρκτου». Ξεζώνει τὸ σπαθί του, τὸ φιλεῖ μὲ σεβασμὸ καὶ τὸ ρίχνει μέσα στὸ ἀφρισμένο πέλαγος, λέγοντας:

— Σὲ ἐμπιστεύομαι μετὰ τῶν συνεταίρων μου,Τουρκοκτόνον ξίφος, εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἀχανοῦς πόντου, ἐπευχόμενος νὰ σὲ ἀναζητήσωσι οἱ ἐπίγονοι ἡμῶν ἐν ἡμέραις λαμπρότητος καὶ δόξης, ὡς μαρτύριον τῶν ὑπὲρ πατρίδος πολυμόχθων ἀγώνων μας, ἀρραβῶνα δὲ τῆς μελλούσης ἀναστάσεως αὐτῆς.

« ΘΑ ΣΚΟΤΩΝΑ ΤΟΥΣ ΔΙΠΛΟΥΣ....»

Ὁ καπετὰν Ἀντροῦτσος, πατέρας τοῦ Ὀδυσσέα, βρισκόταν πιὰ τὸ 1793 φυλακισμένος στὴν Πόλη. Ἁλυσοδεμένο φέρανε τὸ «Λιοντάρι τῆς Ρούμελης» — ἔτσι τὸν ἔλεγε ὁ

'Αλὴ πασᾶς—μπροστὰ στὸν καπετὰν πασᾶ (ναύαρχο) Κιουτσοὺκ Χουσεΐν. Κι ὅταν ὁ τοῦρκος ναύαρχος ρώτησε τὸ δεσμώτη πρωτοκλέφτη τῆς Ρούμελης, τί θἄκανε ἂν τοῦ ξανάδινε τὴ λευτεριά του, αὐτὸς ἀγέρωχα τοῦ ἀποκρίθηκε:

—Θὰ σκότωνα τοὺς διπλοὺς Τούρκους, ἀπ' ὅτι σκότωσα ὡς τώρα!

Γι'αὐτὸ ὅταν ὁ γραμματεὺς τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας στὴν Πόλη, Aubert Debayet μεσολάβησε στὰ 1797 γιὰ τὴν ἀποφυλάκιση τοῦ 'Αντρούτσου, ὁ βεζύρης τρομοκρατημένος τοῦ εἶπε:

— Προτιμάω νὰ σοῦ δώσω τρία ἑκατομμύρια, παρὰ ν' ἀφήσω λεύτερο αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο.



ΜΑΝΑ ΣΟΥΛΙΩΤΙΣΣΑ

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1792 ὁ Λάμπρο Τζαβέλας, ἀφοῦ παράτησε τὸ γιό του Φῶτο ὅμηρο στὰ χέρια τοῦ 'Αλῆ πασᾶ ἦρθε στὸ Σοῦλι. Ὄχι μὲ σκοπὸ νὰ τοῦ τὸ παραδώση, ὅπως ξεπλάνεψε τὸν 'Αλὴ γιὰ νὰ τὸν λευτερώση, μὰ νὰ ξεσηκώση τοὺς Σουλιῶτες νὰ χτυπήσουν τοὺς 'Αρβανίτες τοῦ Τεπελενλῆ.

—Ἄϊντε, στ' ἄρματα, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες.

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια τέλειωσε ὁ Λάμπρος, στὴ σύναξη ποὺ εἶχαν οἱ Σουλιώτικες φάρες (οἰκογένειες).

— Μὰ ὁ Φῶτος εἶναι στὰ χέρια τοῦ ἐχτροῦ, τόλμησε νὰ ξεστομίση δειλὰ κάποιος Σουλιώτης.

Καὶ τότε μιὰ γυναικεία φωνὴ ἀκούστηκε μέσα στὴ σύναξη νὰ τοῦ δίνη τὴν ἀπόκριση:

— Τὸ παιδί μου εἶναι παιδὶ τοῦ Σουλιοῦ καὶ σὰν γλυτώσει τὸ Σοῦλι γλυτώνει καὶ τὸ παιδί μου, καὶ σὰν χαθῆ τὸ Σοῦλι, ἔ τότε, ἂς χαθεῖ κι ὁ Φῶτος μου καὶ γὼ ἡ ἴδια.

Ἦταν ἡ μάνα τοῦ Φώτου, ἡ Μόσχω Τζαβέλαινα.



ΟΙ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΙΟΙ ΚΙ Ο ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ

Ὅταν ὁ Ἀλὴ πασᾶς δὲν μποροῦσε νὰ ξεκάνη δολερὰ ἢ μὲ πόλεμο, τοὺς κλέφτες, κοίταζε νὰ ρίξη ἀνάμεσά τους τὴ διχόνια γιὰ νὰ ξεπαστρευτοῦν μόνοι τους. Ἕνα τέτοιο ἔγινε μὲ τοὺς Κοντογιανναίους, παλιὰ ἁρματολικὴ οἰκογένεια τῆς Ὑπάτης.

Τοὺς κάλεσε στὰ Γιάννενα, γιὰ ὑπόθεση τάχα τῆς περιοχῆς του. Κι οἱ Κοντογιανναῖοι, δώδεκα ἀδέρφια, μπαρμπάδες καὶ πρωτοξαδέρφια, κινήσανε καὶ πῆγαν. Τοὺς καλοδέχτηκε στὰ Γιάννενα ὁ Ἀλῆς, κι ὕστερα ἀφοῦ τοὺς ξ μονάχιασε ἕναν-ἕναν τοῦ ἔδινε τὸν ἐπίσημο διορισμὸ γιὰ τὸ ἁρματολίκι τῆς Ὑπάτης μὰ... στὸ αὐτὶ τοῦ ἔλεγε πὼς πρέπει νὰ σκοτώση τοὺς ἄλλους συγγενεῖς του καὶ νὰ μείνη μόνος του. Ἔτσι τὸ μυστικὸ τοῦ Ἀλῆ ἔκανε τὸ γῦρο καὶ στοὺς δώδεκα Κοντογιανναίους μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς σὲ κάποιον θὰ ρίζωνε.

Μὲ τὸ διορισμὸ στὸ σελάχι τους, μὰ καὶ μὲ τὴν κρυφὴ παραγγελιὰ τοῦ 'Αλῆ, φύγανε ἀπ' τὰ Γιάννενα οἱ Κοντογιανναῖοι γιὰ τὴν 'Υπάτη. Ὅλο τὸ δρόμο ἦταν ἀμίλητοι καὶ συλλογισμένοι. 'Ο γεροντώτερος, ὁ Νικόλας Κοντογιάννης, κάτι μυρίστηκε. Σὰν καθήσανε στὸ δρόμο νὰ φᾶνε καὶ νὰ ξεκουραστοῦν λίγο, ὁ γέρο Νικόλας σηκώθηκε κι ἔκανε πὼς χόρευε ἐπαναλαμβάνοντας τοῦτο τὸ στίχο:

«Ὅλοι ξέρουν δώδεκα κι γέρος δεκατρία.»

Καὶ δὲν ἔλεγε ὅλο τὸ ἴδιο μόνο ὁ Νικόλας, μὰ ἔκανε νόημα νὰ τὸ λένε κι οἱ ἄλλοι. 'Ο ξάδερφός του, ὁ Κωσταντῆς, δὲν κρατήθηκε καὶ τὸν ρωτάει:

—'Ορέ, τί ν' αὐτό, Νικόλα;

'Ο γέρος σταμάτησε τὸν παράξενο χορὸ καὶ τὸ τραγούδι του. Παίρνει παράμερα τὸν Κωσταντῆ καὶ τοῦ λέει:

—'Εσὺ ξέρεις ἕνα κι οἱ ἄλλοι ἕνα, γιατὶ ὁ πασᾶς ἀπὸ ἕνα μπουγιουρντὶ ἔδωσε στὸν καθένα. 'Εγὼ ὅμως ξέρω δεκατρία, γιατὶ ξέρω τὰ δικά σας, ξέρω καὶ τὸ δικό μου. Νά το.

Καὶ βγάζοντας ἀπ' τὸ σελάχι του τὸ διορισμὸ εἶπε καὶ τὴ μυστικὴ παραγγελιὰ τοῦ 'Αλῆ. Τάχασε ὁ Κωσταντῆς ποὺ θαρροῦσε πὼς μόνο κεῖνος εἶχε διορισμὸ καὶ μυστικὴ παραγγελιὰ ἀπ' τὸν 'Αλή.

— Τώρα, σὰν θές, πᾶμε καὶ στοὺς ἄλλους, εἶπε ὁ γέρος.

Βρέθηκαν ὅλοι οἱ Κοντογιανναῖοι νἄχουν ἀπ' ἕνα διορισμὸ στὸ σελάχι τους καὶ τὴ μυστικὴ πρόταση τοῦ 'Αλῆ πασᾶ.

— Νὰ πῶς θέλει νὰ μᾶς παστρέψη, εἶπε ὁ γέρο Νικόλας. Ὅποιος εἶναι κουτὸς ἂς πιστέψη τὸν 'Αλή.

Καὶ μὲ μιᾶς, ὁ Νικόλας ἔσκισε τὸ διορισμό του. Τὸ ἴδιο κάνανε κι οἱ ἄλλοι Κοντογιανναῖοι. Κι ἀπὸ τότε ἔμεινε στὴ Ρούμελη «Δώδεκα Κοντογιανναῖοι, δεκατρεῖς ταμπουράδες».

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΟΡΜΠΑΣ

Στὰ 1797 ὁ μπέης στὰ Μαγούλιανα, κάλεσε τοὺς Κολοκοτρωναίους νὰ φιλιωθοῦν. Ἀξίωσε ὅμως νὰ παρουσιαστοῦν ξαρμάτωτοι. Οἱ κλέφτες ποὺ βρέθηκαν τότε σ' ἀνάγκη, ὑποχωρήσανε καὶ δέχτηκαν. Μόνο ὁ Γιάννης ὁ Κολοκοτρώνης, ἀδερφὸς τοῦ Θοδωράκη ποὺ τὸν φωνάζανε μὲ τὸ παρατσοῦκλι Ζορμπᾶ, ἀρνήθηκε.

— Ζορμπᾶ, τοῦ λέει ὁ Θοδωράκης, ἂν θελήσουμε νὰ πᾶμε ἀρματωμένοι, δὲ θὰ κάνουμε τίποτα, κι ὁ καιρὸς εἶναι στενός.

— Μὴ σώσει καὶ κάνουμε, ἐγὼ δὲν εἶμαι ραγιᾶς νὰ πάω στὸ μπέη ξαρμάτωτος, ἀπάντησε περήφανα ὁ Γιάννης.

Ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ οἱ κλέφτες ἀναγκάστηκαν νὰ εἰδοποιήσουν τὸ μπέη πὼς θὰ πᾶνε ἀρματωμένοι. Ὁ μπέης δέχτηκε ἀλλὰ μὲ τὴ συμφωνία ν' ἀφήσουν ἔξω ἀπ' τὸν ὀντᾶ τ' ἅρματά τους. Ἔτσι κι ἔγινε.

Πήγανε οἱ κλέφτες κι ὁ μπέης τοὺς δέχτηκε στὸ κονάκι του. Ἀπὸ παλιὰ τούρκικη συνήθεια στὸ μεντέρι ἡ θέση πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ οἰκοδεσπότη ἦταν τιμητική. Κανεὶς ὅμως ἀπ' τοὺς κλέφτες δὲν κάθησε πλάϊ στὸ μπέη, ἀλλὰ σταυροπόδι ἀπέναντί του. Στὴν τιμητικὴ θέση, εἶχε καθήσει τὸ κυνηγετικὸ σκυλὶ τοῦ μπέη ποὺ κοιμώταν.

Ὁ Γιάννης Ζορμπᾶς δὲν μπῆκε μαζὶ μ' ὅλους τοὺς κλέφτες, μὰ ἔμεινε πιὸ πίσω. Σὲ λιγάκι μπῆκε κι αὐτὸς στὸν ὀντᾶ, ἀρματωμένος ὅμως. Χαιρέτησε τὸ μπέη, καὶ μὲ μιὰ κλωτσιὰ ἔδιωξε ἀπ' τὸ μεντέρι τὸ σκυλὶ καὶ κάθησε αὐτὸς λέγοντας:

— Αΐ, τί λέτε καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι; Ὁρίστε μας! Μπέης θὰ μοῦ γενῆ κι ὁ σκύλος;

Ὁ Θοδωράκης ποὺ κατάλαβε πὼς κακοφάνηκε στὸ μπέη τὸ φέρσιμο τοῦ Ζορμπᾶ, θέλησε νὰ τὸ σκεπάση μὲ τοῦτα:

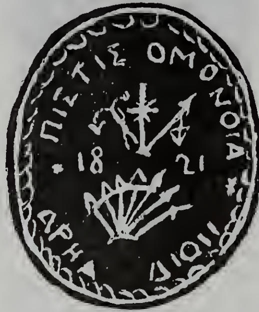
— Ζορμπᾶ, ἀκόμα δὲ γιατρεύτηκες ἀπ' τ' ἄλλο τὸ σκυλὶ ποὺ σ' ἔφαγε καὶ πάλι τὰ ἴδια; Νὰ τόπος ἐδῶ κοντά μου, ἔλα κάτσε. Ὕστερα στεναχωρᾶς καὶ τὸ μπέη καὶ μεῖς θέλουμε νὰ τὸν κάνουμε φίλο.

— Τί λὲς Θοδωράκη; Μήπως θὰ καθήσουμε χίλια χρό-

νια, ἀπάντησε ὁ Ζορμπᾶς ἀδιάφορος. Καὶ γυρίζοντας στὸ μπέη. Νά! ἡ συμφωνία μας, νὰ μὴ μᾶς πειράζης καὶ νὰ μὴ σὲ πειράζουμε. Θέλεις ἢ δὲ θέλεις; Ἂν δὲ θέλεις, πάλι ἡ ἀφεντιά σου μπέης πάλι λόγου μας κλέφτες......

— Αὐτὸ θέλω καὶ γώ, νὰ τὰ φτιάσουμε, εἶπε ὁ μπέης κάπως δειλιασμένος ἀπ' τὸν ἄγριο Ζορμπᾶ.

Καὶ φιλιώθηκαν. Μὰ ἦταν γιὰ πολὺ λίγο καιρό.



ΟΜΗΡΙΚΗ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ

Ξακουστὸς κλέφτης στὸ Μοριᾶ, πρὶν ἀπ' τὸν ξεσηκωμὸ ἦταν ὁ Λιάκος Πετσούνης ἀπ' τὴν Παλούμπα, ποὺ τὸν φώναζαν ὅλοι Παλουμπιώτη. Ἔτυχε νὰ συναντηθῆ ἔξω ἀπ' τὸ χωριό του, στὴ θέση Σαρκαμιά, μὲ τούρκικο ἀσκέρι ποὺ ἦταν κεφάλι ὁ μπέης Νταφλῶρος, παλικάρι κι αὐτός.

Ὁ μπέης σὰν ἀγνάντεψε ἀπ' τ' ἀλάργα τὸν πρωτοκλέφτη, ἀνέβηκε στὸ καραούλι καὶ τοῦ φωνάζει:

— Στάσου, Λιάκο, νὰ δῆς τὸ φειδιὰ τοῦ Νταφλώρου. «Φειδιὰ» ἔλεγε τὸ ντουφέκι του. Σὰν τ' ἄκουσε ὁ Παλουμπιώτης, στάθηκε καὶ τοῦ κράζει:

— Ρίξε μπέη!

Σημάδεψε ὁ Νταφλῶρος κι ἀδειάζει τὸ «φειδιά» του καταπάνω στὸν κλέφτη. Τὸ βόλι βρῆκε τὸν Παλουμπιώτη στὸ δεξὶ ὦμο. Βαρειὰ πληγωμένος ὁ Καπετὰν Λιάκος, βάζει τὰ δυνατά του καὶ φωνάζει στὸν Νταφλῶρο:

— Στάσου, μπέη, νὰ δῆς καὶ σὺ τοῦ Λιάκου τὸ καριοφύλλι.

Ἄφοβος ὁ μπέης στάθηκε καὶ καρτεροῦσε.

῾Ο Λιάκος πού δὲν μποροῦσε νὰ κρατήση τὸ ντουφέκι του στὸ λαβωμένο ὦμο του, τὸ στήριξε σὲ μιὰ κοτρόνα. Μὲ τὰ δόντια του σηκώνει τὸν κόκκορα τοῦ ντουφεκιοῦ του, σημαδεύει καὶ ρίχνει.

Τὸ βόλι του βρίσκει τὸ μπέη Νταφλῶρο στὸ μεσόφρυδο καὶ τὸν σωριάζει νεκρό



Ο ΑΥΣΤΗΡΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

Στὰ 1801 ὁ Γιώργης Βούλγαρης διωρίστηκε ἀπ᾽ τοὺς Τούρκους διοικητὴς τῆς Ὕδρας. Τὸν ἐγκατέστησε μὲ τιμὲς ὁ ναύαρχος Χουσεΐν πασᾶς καὶ τοῦ ἔδωσε κάθε δικαίωμα γιὰ νὰ μπορέση νὰ βάλη σὲ τάξη τὸ νησί. Κεῖνο τὸν καιρὸν πολλοὶ κουτσαβάκηδες κάνανε τὶς ψευτοπαλικαριές τους στοὺς φιλήσυχους πολίτες.

Πρώτη ἐνέργεια τοῦ Βούλγαρη, ἦταν νὰ δώση γενικὴ ἀμνηστεία γιὰ ὅλα τὰ παλιά. ᾽Απὸ δῶ καὶ πέρα ὅμως καθώρισε αὐστηρὲς ποινὲς γιὰ τοὺς φταίχτες. Καὶ γιὰ νὰ ἐπαναφέρη τὴν ἡσυχία στὸ νησί του, δήλωσε πὼς δὲ θὰ χαριζόταν πιὰ σὲ κανένα.

Ἕνας ἀπ᾽ τοὺς κουτσαβάκηδες τῆς Ὕδρας, Δημητρὸ Μαυροπαίδη τὸν λέγανε, δὲ λογάριασε τὶς φοβέρες τοῦ Βούλγαρη. Ξακολούθησε τὰ ἴδια. ῾Ο Βούλγαρης θαρροῦσε πὼς θὰ τὸν σωφρόνιζε, ἄλλοτε μὲ συμβουλὲς κι ἄλλοτε μὲ μικρὲς ποινές. Μὰ ὁ Μαυροπαίδης ἦταν ἀδιόρθωτος. Ξακολουθοῦσε ν᾽ ἀναστατώνη τὴν Ὕδρα μὲ τὶς παλικαριές του. Κι ὕστερα ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἀναταραχὴ πού ἔκανε, τὸν πιάσανε οἱ ἄνθρωποι τοῦ Βούλγαρη καὶ τὸν φέρανε μπροστά του. Αἴ πιὰ ὁ Βούλγαρης δὲν κρατήθηκε. Τὸν καταδίκασε σὲ χίλιους πεντακόσους ραβδισμοὺς ἀπὸ πεντακόσους κάθε μέρα. Αὐστηρὴ ἡ ποινή. γιατὶ ἦταν βέβαιο πὼς δὲ θὰ

μποροῦσε νὰ κρατήση. Ἔπρεπε ὅμως νὰ ἡσυχάσουν μιὰ γιὰ πάντα μὲ τὸ Μαυροπαίδη.

Ἡ ἐκτέλεση τῆς ποινῆς ἔγινε στὸ πιὸ κεντρικὸ μέρος τοῦ νησιοῦ, γιὰ νὰ παραδειγματιστοῦν κι οἱ ἄλλοι. Ἦταν μπροστὰ κι ὁ ἴδιος ὁ Βούλγαρης. Κι ἐνῷ ξεφώνιζε ἀπ' τοὺς ραβδισμοὺς ὁ Μαυροπαίδης, ἔρχεται κάποιος κι ἀναγγέλνει στὸ Βούλγαρη πὼς ἔγινε πατέρας. Ἡ γυναίκα του εἶχε γεννήσει ἀγοράκι. Αὐτὸ ποὺ πῆρε ὕστερα τ' ὄνομα Δημήτριος κι ἔγινε πρωθυπουργὸς γνωστὸς μὲ τὸ παρατσούκλι Τσουμπές.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ Βούλγαρης σὰν ἄκουσε πὼς ἔγινε πατέρας χάρηκε. Ἐσταμάτησε πρὸς στιγμὴ ὁ ραβδισμὸς τοῦ Μαυροπαίδη. Νομίστηκε ἀπὸ πολλοὺς πὼς θὰ χάριζε ὁ Βούλγαρης τὸ ὑπόλοιπο τῆς ποινῆς. Καὶ μερικοὶ Ὑδραῖοι παρακινήσανε τὸ Μαυροπαίδη νὰ τὸ ζητήση κι αὐτὸς γιὰ χάρη τοῦ νεογέννητου. Καὶ τότε ἀκούστηκε στὴν Ὕδρα τὸ τραγούδι:

«Ἀδερφέ, καπτὰν Γιώργη, χάρισέ μου τὴ ζωή,
νὰ σοῦ πῆ ὁ κόσμος ὅλος νὰ σοῦ ζήση τὸ παιδί».

Ἀνώφελα τὰ παρακάλια τοῦ Μαυροπαίδη. Ὁ Βούλγαρης ἀλύγιστος, πρόσταξε νὰ ἐξακολουθήσουν ὡς τὸ τέλος τὴν τιμωρία. Κι ὅταν σὲ λίγο τοῦ εἶπαν πὼς ὁ κατάδικος εἶχε πεθάνει ἀπ' τοὺς ραβδισμούς, ἕνα δάκρυ κύλησε ἀπ' τὰ μάτια τοῦ Βούλγαρη. Καὶ πλήρωσε ὁ ἴδιος τὰ ἔξοδα γιὰ νὰ θάψουν τὸ Μαυροπαίδη. Ἀλλὰ τὴν ὑπόλοιπη τιμωρία ὁ αὐστηρὸς Βούλγαρης δὲν ἔστερξε νὰ τοῦ χαρίση...

Η ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ

Τοῦ Κατσαντώνη τ' ἀγαπημένο λημέρι ἦταν ἡ θέση Φούρκα—θὰ πῆ βουνὸ—στ' Ἀπάνω Ἄγραφα. Ἀπομεσήμερο κι οἱ κλέφτες εἶχαν πιάσει μέσα στὰ ἔλατα. Στὸ λη-

μέρι τοῦ Κατσαντώνη, πλάϊ ἦταν μιὰ βρύση. Κείνη τὴν ὥρα τὄφερνε ὁ δρόμος του νὰ περάση μέσα στὸ κλεφτολήμερο ἕνας Τοῦρκος. Ἔτρεμε ἀπ' τὸ φόβο του, μὴν τύχει καὶ πέση πάνω στοὺς κλέφτες, μὰ τί νὰ κάνη. Ἀπ' ἀλλοῦ δὲν τὸν βόλευε νὰ περάση. Στάθηκε στὴ βρύση νὰ πιῆ νερό. Κι ἀφοῦ δροσίστηκε ὁ Τοῦρκος, ξεθάρρεψε κι ἄρχισε νὰ μονολογῆ:

—Ἄχ, καὶ νἄβρισκα τὸν Κατσαντώνη κάπου στὰ σίδερα δεμένον! νηστικό.... ξυπόλυτο.... ἄρρωστο.... πόσο ξύλο εἶχα νὰ τοῦ ρίξω!...

— Νά μαι! Δεῖρε με! ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ Κατσαντώνη ποὺ μὲ μιᾶς παρουσιάστηκε κι ὁ ἴδιος μπροστά του.

Τἄχασε ὁ Τοῦρκος... Ἔτριβε τὰ μάτια του, μπροστὰ σὲ κεῖνο τὸ ἀπίστευτο... Ἔλα ὅμως ποὺ δὲν ἦταν ψέμα!... Τὸν ἔκοψε τέτοιος φόβος τὸν Τοῦρκο ποὺ ἔτρεμε χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ πῆ λόγο...

— Μὴ φοβᾶσαι, τοῦ λέει ὁ Κατσαντώνης, σοῦ χαρίζω τὴ ζωή, γιατὶ εἶσαι δειλός, κι ἐγὼ δειλοὺς δὲ σκοτώνω. Σκοτώνω μόνο παλικάρια.

ΘΡΥΛΙΚΟ ΣΠΑΘΙ

Ἕνα ἀπ' τὰ θρυλικὰ σπαθιὰ ἦταν τοῦ προεπαναστατικοῦ ἥρωα Μητρομάρα, τοῦ Μεγαρίτη πρωτοκλέφτη. Ἡ παράδοση λέει πὼς τὸ σπαθὶ τοῦ Μητρομάρα, κανεὶς ἄλλος ἀπ' αὐτὸν δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βγάλη ἀπ' τὸ θηκάρι του. Ἦταν φοβερό, κι ὅπου ἔπεφτε σκορποῦσε τὸ θάνατο. Κάποτε ὁ πρωτοκλέφτης χτύπησε στὸ μοναστήρι τῆς Φανερωμένης μιὰ μαρμαρένια κολόνα, κι ἔκοψε ἀπ' αὐτὴν ἕνα κομμάτι ἐφτὰ ὀκάδες. Πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια τὸ σπαθὶ τοῦ Μητρομάρα κι ἡ κομμένη κολόνα βρίσκονταν στὸ μοναστήρι τῆς Φανερωμένης. Αὐτό, καὶ τὸ τραγούδι του μᾶς τὸ

βεβαιώνει. Γιατὶ πρὶν πεθάνει ὁ Μητρομάρας σύμφωνα μὲ τὴν κλέφτικη παράδοση γιὰ νὰ λειτουργιῶνται τ' ἅρματά του τὰ χάρισε σὲ τρία μοναστήρια:

«Ἀφήνω τὸ ντουφέκι μου στὴν Παναγιὰ τὴ Τῆνο
ἀφήνω τὰ κουμπούρια μου πάνω στὸν Ἅϊ Μελέτη
ἀφήν' τὸ θλιβερὸ σπαθὶ μέσ' τὴ Φανερωμένη».



ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΑ ΧΩΡΑΤΑ

Στὰ 1802, στὸ Σοῦλι, σὰν σταματοῦσε γιὰ λίγο ὁ πόλεμος πάνω στὰ βουνά, οἱ Σουλιῶτες ἀπ' τὰ ταμπούρια τους στήσανε κουβέντα μὲ τοὺς ἀντίπερα Ἀρβανίτες:

— Πότε θὰ φύγης ὀρὲ Σκιπιτάρ, (Ἀρβανίτη) τί ἔρχεται χειμώνας καὶ θὰ ξεπαγιάσης πάνω στὸ λιθάρ'; ρωτοῦσε ἕνας Σουλιώτης τὸν ἀντίπαλό του.

— Σὰν πάρω ἕνα κεφάλι σουλιώτικο, ὀρὲ Σουλιῶτ', τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρβανίτης.

— Καὶ τί νὰ τὸ κάνης, ὀρὲ Σκιπιτάρ;

— Νὰ τὸ πάω στὸ βεζύρη, ὀρὲ Σουλιῶτ'.

— Γιατί τόση ἔχτρα, ὀρὲ Σκιπιτάρ, μὲ τοὺς Σουλιῶτες; Τί σᾶς κάναν οἱ Σουλιῶτες ποὺ ἦταν φίλοι σας.

— Δὲν ἔχουμε μὲ τοὺς Σουλιῶτες, μόν' ὁ βεζὺρ Ἀλὴ Πασᾶς δίνει πεντακόσια γρόσια μπαξίσι σὲ κεῖνον ποὺ τοῦ πάει ἕνα σουλιώτικο κεφάλι.

— Κάτι λίγα, ὀρέ, δίνει ὁ βεζύρης γιὰ ἕνα σουλιώτικο κεφάλι.

— Πώ ώ! τί λίγα εἶναι, ὀρὲ Σουλιῶτες, πεντακόσια γρόσια;

— Λίγα εἶναι γιατὶ τὰ σουλιώτικα κεφάλια εἶναι πολὺ ἀκριβά.

—᾽Αμ σὲ σᾶς, ὀρὲ Σουλιῶτ᾽, πόσα δίνει ὁ καπετὰν Τζαβέλας ὄντας τοῦ πᾶτε κανένα κεφάλι δικό μας;

—῞Ενα τεστὲ (δώδεκα) φουσέκια μᾶς δίνει.

— Γιατί ἔτσι λίγα, ὀρέ;

—᾽Αμ δὲν ἀξίζουν καὶ περισσότερο.

— Πωὼ καὶ γιατὶ δὲ σᾶς δίνει παράδες, μόνο φουσέκια;

— Γιὰ παράδες δὲν ἔχουμε χρεία, μόν᾽ φουσέκια θέλουμε, γιὰ νὰ σκοτώνουμε Σκιπιτάρ, ποῦρθαν νὰ μᾶς χαλάσουν τὸ χουζούρι μας χωρὶς σεμπέτι (αἰτία).

—῎Ετσι εἶναι, ὀρὲ Σουλιῶτ᾽, μόν᾽ ἂς τὄβρει ἀπ᾽ τὸ Θεὸ ὁ σεπετζῆς (αἴτιος)...

Καὶ σταμάτησαν τὴν κουβέντα γιὰ νὰ ξαναπιάσουν τὸ ντουφέκι.

ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑ

Στὸν πόλεμο τοῦ 1802, στὸ Σοῦλι, οἱ ᾽Αρβανίτες, τοῦ ᾽Αλῆ πασᾶ, πιάσανε ἕνα Σουλιώτικο γαϊδούρι. ᾽Απ᾽ τὰ ταμπούρια τους μέσα, ἦρθαν σὲ κουβέντες γιὰ νὰ ξαγοράσουν τὸ γάϊδαρο.

— Τί μᾶς δίνετε, ὀρὲ Σουλιῶτες, γιὰ νὰ σᾶς δίνουμε τὸ γαϊδούρι; τοὺς φώναζαν οἱ ᾽Αρβανίτες.

Καὶ κεῖνοι τοὺς ἀποκρίνονταν εἰρωνικά:

—῞Εναν Τοῦρκο γεσίρη (αἰχμάλωτο).

—᾽Ακριβὰ πληρώνετε τὸ γαϊδούρι! Φαίνεται πὼς ἔχετε πολλὴ ἀνάγκη.

—῎Οχι, ᾽Αρβανίτες, δὲν ἔχουμε ἀνάγκη, μόνο οἱ γεσίρηδες ποὺ ἔχουμε ἐδῶ, ἀξίζουν περσότερο, καὶ μᾶς τρῶνε ψωμὶ περσότερο ἀπ᾽ τὸ γαϊδούρι.



ΣΟΥΛΙ

Ο ΠΛΑΠΟΥΤΑΣ ΚΑΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Στὰ 1806 οἱ Μοραΐτες κλέφτες πάθανε μεγάλο καταδιωγμό. Ὅσοι γλύτωσαν, συμφωνήσανε ἀπὸ διάφορες μεριὲς νὰ συναχτοῦν στὴ Μάνη κι ἀπὸ κεῖ νὰ περάσουν στὴ Ζάκυνθο.

Σὲ κάποιο ἀπόμερο γιαλὸ τῆς Μάνης, ἔσμιξε ὁ Θοδωράκης Κολοκοτρώνης μὲ τὸν Κόλια Πλαπούτα. Καρτεροῦσε κεῖ καὶ τὸ καΐκι ποὺ θὰ τοὺς πήγαινε στὴ Ζάκυνθο. Τοῦ Πλαπούτα ὅμως δὲν τοῦ γέμισε τὸ μάτι.

— Θοδωράκη, τάχα δὲν ἀναποδογυρίζει τοῦτο τὸ καρυδότσουφλο, λέει τοῦ Κολοκοτρώνη.

— Πῶς θὰ γυρίση, ἀπάντησε ὁ Κολοκοτρώνης, δὲ γυρίζει.

Ὁ Πλαπούτας ὅμως δὲ σιγουρεύτηκε ἀπ' τὴν ἀπάντηση τοῦ Γέρου τοῦ Μοριᾶ καὶ ρωτάει τὸν καπετάνιο τοῦ καραβιοῦ:

— Καραβοκύρη, ἂν γυρίση τὸ καΐκι, τί γινόμαστε;

— Μὰ δὲ γυρίζει, καπετὰν Πλαπούτα....

— Μὰ ἂν γυρίση; ξαναρώτησε ὁ κλέφτης.

— Μὰ γὼ σοῦ λέω, καπετὰν Κόλια, πὼς δὲ γυρίζει.

Καὶ πάλι δὲν ἱκανοποιήθηκε ἀπ' τὴν ἀπάντηση τοῦ καραβοκύρη καὶ τὸν ξαναρωτάει:

— Καλὰ λὲς λόγου σου... μὰ ἂν γυρίση;

— Ἂν θέλη ὁ Θεὸς καὶ μπατάρει, ἔ, τότε κινδυνεύουμε νὰ πνιγοῦμε.

Μ' αὐτὴ τὴν ἀπάντηση ὁ καραβοκύρης θέλησε νὰ δώση κάποιο τέλος στὶς ἐπίμονες ἐρωτήσεις τοῦ στεριανοῦ καπετάνιου. Ἄξαφνα ὅμως ἀκοῦνε ὅλοι τὸν Πλαπούτα νὰ λέη:

— Λοιπὸν τότε, ὁ Κόλιας Πλαπούτας δὲν μπαίνει σὲ καΐκι. Γιατὶ ἀπὸ κεῖ ποὺ θὰ πνιγῆ, πιὸ καλὰ ἔχει νὰ γυρίση καὶ νὰ πνίξη Τούρκους. Ἔχετε γειὰ λοιπόν.

Προσπάθησαν ὅλοι νὰ τὸν κρατήσουν, μὰ ὁ Πλαπούτας ἦταν ἀνένδοτος. Μὲ κανένα τρόπο δὲ δεχόταν νὰ μπαρκάρη. Φίλησε τοὺς συντρόφους του καὶ τὰ παιδιά του καὶ τράβηξε κατὰ μέσα στὴ στεριά. Ἀνηφόρισε μιὰ ράχη καὶ σὰν ἔφτασε στὸ διάσκελο, ἄδειασε τὸ ντουφέκι του στὸν ἀέρα, χαιρετώντας ἀπ' τὰ μακριὰ τοὺς συντρόφους του.

Ὕστερα ὁ Κόλιας Πλαπούτας χάθηκε μέσα στὰ βουνὰ τῆς Μάνης. Κι ἔτσι ἀπ' τὸ φόβο του στὴ θάλασσα ἀντὶ νὰ πάῃ στὴ Ζάκυνθο, ξαναγύρισε στ' ἀγαπημένα του λημέρια νὰ ξακολουθήσῃ τὴ δράση του.

Ο ΓΚΟΥΓΚΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ

Στὰ 1807 ποὺ ἦταν ὁ Βελὴ πασᾶς, γιὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τοπάρχης στὸ Μοριὰ—Μόρα Βαλεσή—εἶχε φέρει στὸ σεράγι του ἕνα λιοντάρι. Κάποια μέρα τὸ λιοντάρι, ξέφυγε ἀπ' τὸ κλουβί του καὶ γυρόφερνε λεύτερο μέσα στὴν αὐλή, στὸ σεράγι. Ποιὸς νὰ τολμήσῃ νὰ τὸ πιάσῃ ἢ καὶ νὰ τὸ ἀναγκάσῃ νὰ ξανάμπῃ στὸ κλουβί του. Ὁ Βελὴ τότε, θυμήθηκε τοὺς φυλακισμένους χριστιανοὺς ποὺ κρατοῦσε κάτω στὰ μπουντρούμια. Ὅποιος ἀπ' αὐτοὺς κατάφερνε νὰ δαμάσῃ τὸ λιοντάρι, τοῦ ἔταζε ὅτι χάρη θὰ τοῦ γύρευε. Παρουσιάστηκε ὁ φυλακισμένος Χρῆστος Γκούγκας. Ἦταν κρατούμενος γιατὶ μὲ μιὰ γροθιὰ εἶχε σκοτώσει τὸν ἀγᾶ τῆς Γαστούνης. Δεχόταν νὰ δαμάσῃ τὸ λιοντάρι.

Ζήτησε νὰ τοῦ φέρουν δυὸ σφαγμένα καὶ κομματιασμένα κριάρια. Ἀνέβηκε στὴ μάντρα τῆς αὐλῆς ὁ Γκούγκας, κι ἄρχισε νὰ πετάῃ στὸ λιοντάρι τὰ κομμάτια ἀπ' τὰ κριάρια. Στὸ μεταξὺ κόσμος καὶ κοσμάκης εἶχαν ἀνεβῆ στὴ μάντρα καὶ παρακολουθοῦσαν τὸ θεριό.

Τὸ λιοντάρι μὲ μιᾶς καταβρόχθιζε τὰ κρέατα, κι ὅσο ἔτρωγε τόσο καὶ ἡμέρευε. Σὲ λίγο ἄρχισε ἤρεμο νὰ κάνῃ βόλτες μέσα στὴν αὐλή. Ἀφοῦ πιὰ σώθηκαν τὰ κρέατα, ὁ Γκούγκας πέταξε καὶ τὸ κεφάλι ἀπ' τὸ κριάρι. Τὸ λιοντάρι ἔτρεξε καὶ τὸ ἅρπαξε. Τὴ στιγμὴ ὅμως ποὺ σήκωνε τὸ πόδι του γιὰ νὰ σπάσῃ τὸ κεφάλι, ὁ Γκούγκας πηδάει ἀπ' τὴ μάντρα καὶ βρίσκεται καβάλλα στὴ ράχη τοῦ θεριοῦ.

Ξαφνιάστηκε κεῖνο ἀπ᾽ τὸ ἀναπάντεχτο, κι ἄρχισε νὰ τρέχη μέσα στὴν αὐλή, ξέφρενο, προσπαθώντας νὰ γκρεμίση ἀπὸ πάνω του τὸν καβαλλάρη. Ὁ Γκούγκας, ὅμως κρατιώταν καλὰ ἀπ᾽ τὴ χαίτη.

— Τὸν ἄλυσο!... Τὸν ἄλυσο, μωρὲ πχιδιά, φώναζε ὁ Γκούγκας νὰ τοῦ πετάξουν. Μὰ ὁ κόσμος εἶχε σαστίσει.

— Ρίχτε μου, μωρὲ τὸν ἄλυσο!

Τοῦ πετάξανε τότε τὴν ἀλυσίδα, ποὺ τὴν πέρασε γύρω ἀπ᾽ τὸ λαιμὸ τοῦ λιονταριοῦ. Τὴν ἄκρη τὴν ἔδεσε σ᾽ ἕνα κοντινὸ σιδεροπάλουκο. Ἔτσι κατάφερε ὁ Γκούγκας νὰ δαμάση τὸ θεριό, καὶ νὰ τὸ μεταφέρουν ἀλυσοδεμένο στὸ κλουβί του.

Ὁ Βελὴς κάλεσε ἀμέσως στὸ σεράγι του τὸ Γκούγκα, καὶ σὰν τὸν ἀντίκρισε τοῦ λέει:

— Σὺ ᾽σαι τὸ ἀσλάνι, ὀρὲ Γκούγκα, σήμερα! Τί θέλεις νὰ σοῦ χαρίσω ὀρέ;

— Τὴ λευτεριά, πασᾶ μου.

— Αὐτήνε τὴν ἔχεις, ὀρέ. Μὰ τί ἄλλο; Θέλεις χρυσάφι;

— Μπά. Γὼ φτωχὸς γεννήθηκα, φτωχὸς θὰ πεθάνω.

—᾽Αμ, γύρεψε ντὲ κάτι. Κραίνε καὶ θὰ γενῆ μὲ μιᾶς ὅτι πεῖς.

Θαρρετὰ τότε τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Γκούγκας:

— Πασᾶ μου, σὰ θέλεις, θὰ σοῦ γυρέψω νὰ δώσης λευτεριὰ στοὺς χριστιανοὺς ποὔχεις στὴ φυλακή, κάτω στὰ μπουντρούμια.

Τί νὰ κάνη ὁ Βελὴς ποὺ εἶχε τάξει κάθε χάρη τοῦ Γκούγκα. ᾽Αναγκάστηκε νὰ δεχτῆ καὶ νὰ λευτερώση κάμποσους ἀπ᾽ τοὺς φυλακισμένους Ἕλληνες.

Ο ΜΑΡΚΟ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΟΣ

Εἶναι ἀλήθεια πὼς τὰ γράμματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη ἦταν λιγοστά, ὅπως ἄλλωστε καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἀγωνιστές.

Μόλις κατάφερναν νὰ ζωγραφίζουν τὴν ὑπογραφή τους. Κι ὅμως μὲ τὰ λίγα γράμματα ποὺ ἤξερε κάθησε καὶ ἔγραψε «Λεξικὸν τῆς Ρομαϊκοίς, καὶ Ἀρβανητηκοὶς Ἀπλής,» ὅπως ὁ ἴδιος ἐπιγράφει τὸ ἔργο του. Ἦταν πάνω ἀπὸ ἑκατὸ σελίδες χειρόγραφες, γραμμένο σὲ δίστηλο, ἀριστερὰ οἱ ἑλληνικὲς λέξεις γεμάτες ἀνορθογραφίες καὶ δεξιὰ οἱ ἀρβανίτικες ἀλλὰ γραμμένες κι αὐτὲς ἑλληνικά.

Τὸ λεξικό του αὐτὸ ὁ Μπότσαρης τὸ ἔγραψε τὸ 1809 στὴν Κέρκυρα, ὅταν μαζὶ μ' ἄλλους Σουλιῶτες ἔφυγε ἀπ' τὴν Ἤπειρο ζητώντας ἐκεῖ καταφυγή. Τότε ἔτυχε νὰ περάση ἀπὸ κεῖ κι ὁ Γάλλος πρόξενος κι ὕστερα ἱστορικὸς Πουκεβίλ. Ὁ Μάρκος χάρισε τὸ χειρόγραφο λεξικό του στὸν Πουκεβὶλ καὶ κεῖνος τὸ 1819 τὸ δώρησε στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Παρισιοῦ. Καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς πρώτης σελίδας βρίσκονται γραμμένα γαλλικὰ ἀπ' τὸ Γάλλο ἱστορικὸ αὐτά: «Τὸ λεξικὸ τοῦτο γράφτηκε μὲ τὸ χέρι τοῦ Μάρκου Μπότσαρη στὴν Κέρκυρα τὸ 1809 μπροστά μου. Πουκεβίλ».

Πρῶτος τὸ ἀνακάλυψε ὁ ἱστορικὸς Σ. Λάμπρου τὸ 1876 καὶ τὸ δημοσίευσε τὸ 1926 ὁ Φράσσαρη.

Νὰ λοιπὸν ποὺ ὁ Μάρκο Μπότσαρης δὲν ἦταν μόνο ἕνας ἥρωας, μὰ ἀποδείχνεται κι ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος.



ΕΞΑΦΑΝΙΣΤΗΚΕ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Στὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς τὶς Κυριακὲς καὶ τὶς γιορτὲς τὄχαν σὲ καμάρι, ποιός νὰ πῆ τὸν Ἀπόστολο στὴν ἐκκλησιά. Τὰ σκολαρούδια—οἱ μαθητὲς—θὰ δείχναν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴ σοφία τους. Γι' αὐτὸ καὶ μερικὲς φορὲς πιάνουνταν στὰ χέρια μέσα στὴν ἐκκλησία, ποιός θὰ πάρη νὰ διαβάση τὸν Ἀπόστολο.

Κάποια Κυριακή, σὰν ἦρθε ἡ ὥρα γιὰ τὸν 'Απόστολο, ψάξανε ἀπὸ δῶ, ψάξανε ἀποκεῖ, μὰ πουθενὰ νὰ βρεθῆ τὸ βιβλίο γιὰ νὰ τὸν διαβάσουν. Μήπως ὑπῆρχε κι ἄλλο βιβλίο μέσα στὸ χωριὸ νὰ πᾶνε νὰ τὸ φέρουν; Κι ἔτσι κείνη τὴ μέρα διάβασε ὁ παπᾶς τὸ Εὐαγγέλιο χωρὶς νὰ προηγηθῆ, ὅπως πάντα, ὁ 'Απόστολος.

Σὲ λίγες μέρες ὅμως, ὁ 'Απόστολος ἦταν στὴ θέση του. Νὰ τί εἶχε γίνει: Κάποιο σκολαρούδι, γιὰ νὰ μὴν τοῦ πάρη ἄλλος τὸ βιβλίο καὶ πῆ τὸν 'Απόστολο τὴν Κυριακή, πῆγε τὸ Σάββατο καὶ πῆρε κρυφὰ ἀπ' τὴν ἐκκλησιὰ τὸ βιβλίο, νὰ τὸ ἔχη στὰ χέρια του τὴν Κυριακὴ στὴ λειτουργία. Ἔτυχε ὅμως τὸ βράδυ, ν' ἀρρωστήση βαριὰ καὶ νὰ μὴν μπορέση νὰ πάη τὴν Κυριακὴ στὴν ἐκκλησία. Οὔτε ὅμως καὶ τὸ βιβλίο ἔστειλε νὰ διαβάση ἄλλος τὸν 'Απόστολο.

ΟΙ ΑΜΑΞΕΣ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

Πρῶτος ποὺ ἔφερε ἅμαξα στὴ σκλαβωμένη Ἑλλάδα ἦταν ὁ 'Αλὴ πασᾶς στὰ Γιάννενα τὸ 1808. Προμηθεύτηκε τρεῖς ἀπ' τὴ Νεάπολη. Τὄχε σὲ μεγάλο καμάρι ὁ Τεπελενλής, καὶ γι' αὐτό, δὲν ἔμπαινε μέσα στὴν ἅμαξα ἄλλος ἀπ' αὐτόν, τοὺς γιούς του καὶ καμιὰ φορὰ καὶ τὰ χαρέμια του.

Κεῖνο τὸν καιρὸ εἶχε στὴν ὑπηρεσία του ἕνα Σικελὸ μηχανικό, τὸ Σάντο Μοντελεόνε, ποὺ ἦταν γέρος κι ὑπόφερε ἀπὸ ποδάγρα. Θέλησε λοιπὸν νὰ φέρη κι αὐτὸς στὰ Γιάννενα μιὰ ἅμαξα. Πῶς νὰ τολμήση ὅμως ὁ Μοντελεόνε νὰ πῆ ἕνα τέτοιο στὸν ἀφέντη του. Ἔβαλε τὸν Μαντζούρ, τὸ Γάλλο κεῖνο τυχοδιώκτη ποὺ ζοῦσε τότε στὴν αὐλὴ τοῦ Τεπελενλῆ, νὰ μεσολαβήση. Σκύλιασε ἀπ' τὸ κακό του ὁ 'Αλὴ

πασᾶς, σὰν ἄκουσε τὸ Μαντζούρ νὰ τοῦ διαβιβάζη τὴν ἐπιθυμία τοῦ γέρο Μοντελεόνε.

—Τί τοῦ φάνηκε τοῦ σκυλόφραγκου, ξεφώνιζε ὁ Ἀλῆς, ὅτι εἶναι συγγενής μου, ἢ ὅμοιός μου; Νὰ τοῦ πῆς ὅτι ἂν δὲν ἡσυχάσει θὰ τοῦ κόψω τὰ πόδια κι ἔτσι θὰ γιατρευθῆ ἀπ' τὴν ποδάγρα του. Ὅσο ζεῖ ὁ Ἀλὴ πασᾶς, κανεὶς ἄλλος δὲν θὰ πάη μὲ ἅμαξα στὰ Γιάννενα..

Ὁ Μαντζοὺρ τότε τὸν διέκοψε καὶ τοῦ εἶπε ὅτι στὴν Εὐρώπη οἱ πιὸ πολλοὶ πηγαίνουν μὲ ἅμαξες.

— Οἱ πατριῶτες σου εἶναι τρελλοὶ καὶ δὲν ἔχουν ἕνα βεζύρη καθὼς πρέπει, γιὰ νὰ τοὺς βάλη σὲ τάξι, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Τεπελενλής.

Καὶ πρόσταξε τὸ Σάντο Μοντελεόνε νὰ τὰ μαζέψη καὶ νὰ ξαναγυρίση στὴν Νεάπολη, ἀφοῦ τόλμησε νὰ ζητήση νὰ φέρη κι αὐτὸς στὰ Γιάννενα ἅμαξα!...

ΜΑΘΗΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Εἶναι γνωστὸ τὸ πόσο σκληρὴ καὶ δύσκολη ἦταν ἡ ἐκπαίδευση στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Καὶ φυσικὸ ἦταν αὐτὸ νὰ φανερώνεται καὶ στὰ τότε μαθητικὰ τραγούδια. Νὰ ἕνα ποὺ μᾶς λέει τὸ τί ἔπρεπε νἄχη ὁ μαθητής:

« Ὅστις τὸ μάθημ' ἀγαπᾶ
καὶ τὴν σπουδὴν γυρεύει
θέλει νὰ ἔχη ὑπομονήν,
ταπείνωσιν μεγάλην
τιμὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον
καὶ δῶρα εἰς τὰς χεῖρας »

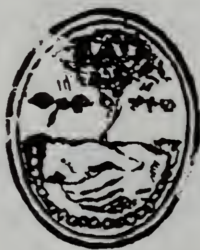
Κι ἀπὸ τὰ πρῶτα-πρῶτα ποὺ θὰ μάθαινε ὁ δάσκαλος

τὰ «σκολαρούδια»—ὅπως λέγανε τοὺς μαθητὰς—ἦταν τοῦτο τὸ τραγούδι:

«Ἄρξον χείρ μου ἀγαθή, γράψων γράμματα καλὰ
μὴ δαρθῇς, μὴ παιδευθῇς, μὴ εἰς φάλαγγα βαλθῇς»

Καὶ τὸ τί σπούδαζαν τότε καὶ ποιά ἦταν τὰ σχολικά τους βιβλία, ἕνα ἄλλο τραγούδι μᾶς τὸ λέει. Ἦταν αὐτὸ ποὺ θὰ τραγουδούσανε τὰ σκολαρούδια στὸ τέλος τοῦ χρόνου:

«Σήμερον ἐξεσχόλησεν ὁ μαθητὴς τῶν ἄλλων
καὶ τὸ σχολεῖον χαίρεται μετὰ φανῶν μεγάλων
Ἀπόστολον, Ὀκτώηχον, ὁμοῦ καὶ τὸ Ψαλτῆρι
οἱ μαθητ' ὅλοι χαίρονται κάνουσι πανηγῦρι.
Σήμερον, ὦ μικρὰ παιδιά, ψάλλετε, τραγουδεῖτε
κι αὐτοὺς ὅπου ξεσχόλισαν ὅλοι σας ἐπαινεῖτε».



ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟ ΛΕΕΙ......

Ὁ Ὑδραῖος ναυτικὸς Νικολὸς Τομπάζης ταξιδεύοντας μὲ τὴ σακολέβα του, ἀναγκάστηκε ἀπ' τὴν κακοκαιριὰ νἄβρη ἀραξοβόλι στὸ Νιόκαστρο, ὅπως λέγανε τότε τὸ Ναυαρῖνο. Ἐκεῖ ἀντάμωσε κι ἄλλο καραβοκύρη, τὸ φίλο του Σπετσιώτη Νικολὸ Λάμπρο.

Ἡ κακοκαιρία κράτησε μερικὲς μέρες κι αὐτὸ στάθηκε ἀφορμὴ οἱ δυὸ καπεταναῖοι νὰ πιάσουν φιλία μὲ τὸν ἀγᾶ τοῦ Νιόκαστρου, ποὺ τοὺς προσκάλεσε καὶ στὸ κονάκι του νὰ φᾶνε. Μὲ τὸ φαγοπότι—τὄπινε ὁ ἀγᾶς στὰ κρυφὰ γιατὶ τὸ Κοράνι τοῦ τὸ ἀπαγόρευε—ἤρθανε στὸ κέφι. Ὁ ἀγᾶς ζήτησε ἀπ' τὸν καπτὰν Λάμπρο νὰ πῆ κανένα τραγούδι. Ὁ Σπετσιώτης ναυτικὸς δὲν τοῦ χάλασε τὸ χατήρι.

Πῆρε τὸν ταμπουρᾶ κι ἄρχισε νὰ τραγουδάη:

«Διψᾶν οἱ κάμποι γιὰ νερὰ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνια».

Κι' ἐνῷ ἐπανελάμβανε τὸ τραγούδι του μὲ τὸν ταμπουρᾶ, γυρίζει καὶ λέει:

— Μὴ σοῦ κακοφανεῖ, ἀγᾶ μου. τὸ τραγούδι τὸ λέει...

— Δὲν πειράζει, ἀπάντησε χαμογελώντας ὁ ἀγᾶς δὲν πειράζει, μπρὲ ρεΐζη Νικόλα. Πὲς τὸ τραγούδι σου...

Κι ὁ Λάμπρο, ξακολούθησε:

«Διψᾶ κι' ὁ δόλιος Ζαχαριᾶς γιὰ Τούρκικα κεφάλια».

Ἀθανάσιος ὁ Ψαλίδας

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΜΕ ΤΟ ΖΥΓΙ

Κάποιος ξενητεμένος Ζαγορίσιος, ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια γύρισε στὸν τόπο του. Ξεμπαρκάρισε στοὺς Ἅγιους Σαράντα καὶ τὸ βράδυ ἔμεινε στὸ Δέλβινο στὸ σπίτι τοῦ Ἀρβανίτη Γιουσοὺφ ἀγᾶ. Τὴν αὐγὴ σὰν σηκώθηκε νὰ ξακολουθήση τὸ δρόμο του γιὰ τὸ Ζαγόρι, τοῦ ἔλειπε τὸ δισάκι του. Μέσα κεῖ εἶχε ὅλο τὸ βιός του, εἴκοσι χρόνια ἱδρώτας καὶ ξενιτειά!...

Ζητοῦσε τὸ βιός του ὁ Ζαγορίσιος ἀρνιώτανε ὁ Ἀρβανίτης. Φτάσανε ἔτσι στὰ Γιάννενα, μπροστὰ στὸν Ἀλὴ πασᾶ Τεπελενλή. Τὸ ἴδιο ὅμως καὶ στὸ βεζύρη. Ὁ Ρωμιὸς διαμαρτυρότανε καὶ ζητοῦσε τὸ βιός του κι ὁ Γιουσοὺφ ὁρκιζόταν στὸν Ἀλλὰχ πὼς εἶναι ἀθῶος.

Ὁ Ἀλῆς τότε κρυφὰ ἀπ' τοὺς δυὸ ἀντιδίκους, λέει σ' ἕναν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του:

— Νὰ βγάλης ὄξω καὶ τὸν Ἀρβανίτη καὶ τὸ Χριστιανό. Ἀπ' ἄλλο δρόμο τὸν ἕνα ἀπ' ἄλλο τὸν ἄλλο. Νὰ τοὺς ζυγιάσης χωριστὰ καὶ νὰ μοῦ πῆς τὸ βάρος τους.

Κι ὕστερα φωναχτὰ γιὰ ν' ἀκουστῆ ἀπ' ὅλους:

— Λόγου μου, Γιουσούφ, δὲν μπορῶ νὰ πιστέψω τὸ Χριστιανὸ καὶ νὰ σὲ πάρω στὸ λαιμό μου... Πηγαίνετε τώρα στὰ σπίτια σας καὶ σ' ἐνενῆντα μέρες ἀπὸ σήμερα νὰ γυρίσετε πίσω καὶ νὰ μοῦ πῆτε μήπως μάθατε τίποτα γιὰ τόν... κλέφτη.

Στὸ ζύγισμα ποὺ ἔγινε ὁ Γιουσοὺφ ἦταν 52 ὀκάδες κι ὁ Ζαγορίσιος 63.

Στοὺς τρεῖς μῆνες ὅμως ποὺ ξαναγύρισαν στὰ Γιάννενα καὶ πρόσταξε ὁ 'Αλῆς νὰ τοὺς ξαναζυγίσουν, ὁ 'Αρβανίτης βρέθηκε 56 ὀκάδες κι ὁ Ρωμιὸς 57. 'Απ' τὴν καλοπέραση ὁ Γιουσοὺφ εἶχε βάλει 4 ὀκάδες κι ὁ Ζαγορίσιος ἀπ' τὸν καϋμό του, ποὺ τοῦ κλέψανε τὸ βιός του, ἔχασε 5 ὀκάδες.

Αὐτὸ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ τὸν 'Αλὴ Τεπελενλὴ νὰ βεβαιωθῇ πὼς ὁ κλέφτης ἦταν ὁ Γιουσούφ. Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο. Τὸ μολόγησε κι ὁ ἴδιος ὁ 'Αρβανίτης. Μὰ δὲν κατάφερε νὰ γλυτώσῃ τὸ κεφάλι του. Σὲ λίγο τὸν κρεμάσανε ἀπ' τὸ μεγάλο πλάτανο.

ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

Μαζὶ μὲ τὰ τόσα ἄλλα προτερήματα (;) ποὺ εἶχε ὁ Τεπελενλῆς ἦταν κι ἐπιχειρηματικὸ πνεῦμα... Δὲν ἄφηνε ἐμπορικὴ εὐκαιρία νὰ πάῃ χαμένη. Ὅσο γιὰ νὰ διαθέτῃ τὸ ἐμπόρευμά του εἶχε τὸν τρόπο του....

Κάποτε ἔφτασε στὰ Γιάννενα ἕνας τυχοδιώκτης Φράγκος πραματευτὴς ποὺ εἶχε μαζί του καὶ μερικὲς δωδεκάδες σπαθιά. Ὁ 'Αλῆς μόλις τὸ ἔμαθε, τὰ ἀγόρασε ὅλα γιὰ λίγα γρόσια. Ὕστερα κάλεσε ὅλους τοὺς πρόκριτους Ἕλληνες καὶ τοὺς ὑποχρέωσε νὰ τὰ ἀγοράσουν σὲ τεράστιες τιμές.

Ἄλλοτε πάλι ἦρθε στὰ Γιάννενα ἕνας Ἑλβετὸς μὲ πραμάτεια μερικὰ παλιορόλογα. Ὁ 'Αλὴ πασᾶς ἔστειλε

καὶ τὰ ἀγόρασε ὅλα. Κι ὕστερα βάλθηκε νὰ τὰ μοσκοπουλήση. Ἔκανε ἀρχὴ ἀπ' τὸ δεσπότη. Τοῦ ἔδωσε ἕνα ρολόγι. λέγοντάς του:

—Αὐτὸ εἶναι γιὰ σένα. Εἶναι ἀρχοντικὸ καὶ διαλεχτό. Στ' ἀλήθεια ρολόγι γιὰ δεσπότη! Στὸ δίνω φθηνά, ἑξῆντα τσεκίνια.... Αὔριο περιμένω τὰ λεπτά.

Ἂν μποροῦσε ὁ δεσπότης ἂς ἔκανε κι ἀλλοιῶς. Καὶ σὲ λίγο μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ξέκανε ὅλα τὰ παλιορόλογά του φορτώνοντάς τα ἀναγκαστικὰ στὸν ἕνα καὶ στὸν ἄλλο Γιαννιώτη.....

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΗ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Πρῶτος ἄρχοντας στὰ Ζαγοροχώρια ἦταν ὁ Ἀλέξης Νοῦτσος. Μιὰ Λαμπρή, στὸ χωριό του τὸ Καπέσοβο, ὁ Νοῦτσος ἀργοπόρησε λίγο νὰ πάη στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Ἅϊ Νικόλα γιὰ νὰ κάνουν Ἀνάσταση. Ὁ παπᾶς, ὡς νἄρθη ὁ ἄρχοντας ὅλο κι ἀργοποροῦσε τὸν ὄρθρο τοῦ Μ. Σαββάτου. Ἔφτασε καμιὰ φορὰ κι ὁ ἀγουροξυπνημένος Νοῦτσος. Μπῆκε στὴν ἐκκλησία, ἔκανε τὸ σταυρό του, μὰ σὰν ἄκουσε πὼς ὁ παπᾶς εἶχε προχωρήσει τὸν ὄρθρο, ἄναψε ἀπ' τὸ κακό του. Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ μὴν τὸν περιμένη... Παράγγειλε τότε μὲ κάποιον ἀπ' τὴν ἀκολουθία του, στὸν παπᾶ μέσα στὸ Ἱερό, νὰ ξαναδιαβάση τὸν ὄρθρο ἀπ' τὴν ἀρχή. Κι ὁ παπᾶς τοῦ Καπέσοβου γιὰ νὰ μὴ χαλάση τὸ χατήρι τοῦ ἄρχοντα Ἀλέξη, ἄρχισε νὰ διαβάζη τὸν ὄρθρο ἀπ' τὴν ἀρχή, κι ἔγινε ἡ Ἀνάσταση μὲ τὸν ἥλιο.

Ἂν μποροῦσε ὁ παπᾶς ἂς ἔκανε κι ἀλλοιῶς. Ποῦ νὰ τὰ βάλη μὲ τὸν Ἀλέξη Νοῦτσο.

Ἀκόμα κι ὁ Ἀλὴ πασᾶς, ἀναγκάστηκε κάποτε νὰ ὑποχωρήση στὸ Ζαγοροχωρίτη ἄρχοντα καὶ τὴν ἀδυναμία του δικαιολόγησε μ' αὐτὰ τὰ λόγια:

—Ὁ Ἀλέξης εἶναι τρελλὸς καὶ δὲν πρέπει νὰ τὸν συνεριζόμαστε.



ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ

Κάποιος Ἕλληνας, Γιαννιώτης, θέλησε νὰ πάη νὰ προσκυνήση τοὺς Ἅγιους Τόπους. Πρὶν φύγει, ἐμπιστεύτηκε ὅλο του τὸ βιός, φλουριά, χρυσαφικά, πετράδια ἀκριβά, σ' ἕνα φίλο του Ἑβραῖο, τὸ Μοσιὸν Μιναχέμ. Τὰ ἔβαλε μέσα σὲ μιὰ σακούλα πλεχτή, ὁλάκερη πλεγμένη μὲ μιὰ κλωστή, τὴ σφράγισε μὲ τὴ βούλα του καὶ τὰ παράδωσε στὸ φίλο του.

Σὰ γύρισε μὲ τὸ καλό, Χατζῆς πιά, ὁ Ἑβραῖος τοῦ ἐπέστρεψε τὴ σακούλα ὅπως τοῦ τὴν ἔδωσε. Τὴν ἀνοίγει ὁ Γιαννιώτης καὶ τί νὰ δεῖ ! Ψεύτικα φλουριά, γυαλένια πετράδια, χρυσαφικὰ τενεκεδένια. Κι ὅμως σακούλα καὶ σφραγίδα ἀπείραχτη... Δικαιολογημένα, λοιπόν, ν' ἀρνιέται ὁ Ἑβραῖος κάθε κατηγορία.

Τί νὰ κάνη ὁ Ρωμιός; Πάει στὸν Ἀλὴ πασᾶ καὶ τοῦ τὰ λέει ὅλα. Στέλνει κεῖνος, τοῦ φέρνουν μπροστά του τὸν Ἑβραῖο, μὰ καὶ πάλι ὁ Μοσιὸν Μιναχέμ, ἀρνιέται. Ὁ Ἀλῆς τοὺς ἔδιωξε καὶ τοὺς δυὸ χωρὶς νὰ βγάλη ἀπόφαση. Κράτησε ὅμως τὴ σακούλα.

Σὰν φύγανε, μὲ τὸ μαχαίρι του ὁ Τεπελενλής, σκίζει τὸ χαλὶ τοῦ ὀντᾶ του καὶ φωνάζει ἕναν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του. Τοῦ λέει:

—Ἀπόψε ἔχασα τὴ βούλα μου καὶ σκίστηκε ὁ σιτζιαντὲς ποὺ ἀκουμπάω τὰ ποδάρια μου. Τρέξε νὰ μοῦ φέρης τοὺς καλύτερους τεχνίτες στὰ Γιάννενα. Νὰ μοῦ φκιάσουν ἄλλη βούλα καὶ νὰ μοῦ διορθώσουν μαστορικὰ τὸ σιτζιαντέ, χωρὶς νὰ φαίνεται καθόλου τὸ σκίσιμο.

Ἡ προσταγὴ τοῦ Ἀλῆ ἔγινε. Οἱ δυό, οἱ πιὸ καλοὶ τεχνίτες, παρουσιάστηκαν στὸν Ἀλή. Ὁ ἕνας γιὰ τὴ σφραγίδα κι ὁ ἄλλος γιὰ τὸ χαλί. Σὰν τοῦ τὰ φέρανε πίσω, ἡ σφραγίδα δὲν ταίριαζε. Τὸ χαλὶ ὅμως, οὔτε καὶ κεῖνος μποροῦσε νὰ καταλάβη ποῦ τὸ εἶχε σκίσει μὲ τὸ μαχαίρι του. Τόσο τὸ πέτυχε στὸ πλέξιμο, ποὺ δὲ φαινόταν τὸ σκίσιμο.

—Πολὺ καλὰ τὄκανες αὐτό, τοῦ λέει ὁ Ἀλῆς, μὰ τώρα θέλω νὰ μοῦ φκιάσης μιὰ σακούλα. Εἶναι πλεγμένη μ' ἕνα ράμμα ἀπ' τὸν ἀφαλό της ὡς τὸ στανίκωμα. Εἶχε κάτι μέσα

ἡ βεζύρενα βουλωμένο καὶ τὴν ἔσκισα καὶ τὄβγαλα νὰ ἰδῶ τί ἦταν, καὶ θέλω τώρα νὰ τὸ ξαναβάλω μέσα χωρὶς νὰ φαίνεται τὸ σκίσιμο. Κατάλαβες;

— Κατάλαβα, βεζύρη μου, τοῦ ἀποκρίνεται ὁ τεχνίτης.

Τότε, τὸν ρωτάει πονηρὰ ὁ Ἀλής:

—Ἔφκιασες ἄλλη βολὰ τέτοιο πρᾶμα;

— Εἶναι καιρὸς τώρα βεζύρη μου, ποὔχω φκιάσει ἑνὸς Ὀβριοῦ.

— Τίνος Ὀβριοῦ, ὀρέ;

— Τοῦ Μοσιὸν Μιναχέμ.

— Καὶ τί εἶχε ἡ σακούλα μέσα, ὀρέ;

— Κάτι ψεύτικα πράματα, βεζύρη μου.

Αὐτὸ τὸν ἔφτανε τὸν Ἀλὴ πασᾶ. Ἔστειλε νὰ τοῦ φέρουν τὸν Ἑβραῖο. Ὁ Μιχανὲμ ὅμως ποὺ κατάλαβε τί τὸν περιμένει, ἔπεσε στὴ λίμνη καὶ πνίγηκε.



ΠΑΝΑΓΙΑ—ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Στὸ ταξίδι ποὺ ἔκανε στὴν Ἑλλάδα ὁ λόρδος Βύρων, πρὶν ἀπ' τὴν Ἐπανάσταση, 1809, σὰν ἔφτασε στὴ Βοστίτσα (Αἴγιο) τὸν φιλοξένησε στὸ ἀρχοντικό του ὁ Ἀντρέας Λόντος. Ὕστερ' ἀπ' τὸ δεῖπνο, κι ἀφοῦ τὰ ἤπιανε καλά, σὲ κάποια στιγμὴ ἐνθουσιασμοῦ, ὁ Λόντος ἀνέβηκε στὸ τραπέζι κι ἄρχισε νὰ τραγουδάη τοῦ Ρήγα τὸ «ὡς πότε παλικάρια».

῾Ο καινουργοφερμένος στὴ Βοστίτσα καδῆς, ἔτυχε νὰ περνάῃ κείνη τὴν ὥρα ἔξω ἀπ᾽ τ᾽ ἀρχοντικὸ τοῦ Λόντου καὶ ἄκουσε τὸ τραγούδι. Ρωτάει τότε κάποιο ντόπιο τοῦρκο τί ἔλεγε τὸ τραγούδι αὐτό. Καὶ κεῖνος τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Καδῆ μου, ὁ κοτζαμπάσης ὁ Λόντος εἶναι πιωμένος καὶ ψάλνει τραγούδια στὴν καινούργια Παναγιὰ τῶν Γκιαούρ, ποὺ τὴ λένε ἐλευθερία!...

Noel Byron

«ΤΑ ΕΡΜΑ ΓΡΟΣΙΑ»

Βαρειὰ ἄρρωστο ἀπ᾽ τὴ βλογιά, κακοπαθημένο καὶ δεμένο χειροπόδαρα μὲ χοντρὲς ἀλυσίδες φέρανε τὸν ξακουστὸ κλέφτη Κατσαντώνη μπροστὰ στὸν ᾽Αλῆ πασᾶ.

᾽Αντικρύζοντάς τον ὁ ᾽Αλῆς τὸν ρωτάει τάχα μὲ γαληνεμένο ὕφος:

— Γιατί, ὀρὲ μπίρο μ᾽, νὰ μοῦ σκοτώσῃς τὸ Βεληγκέκα;

Καὶ κεῖνος δείχνοντας ἕνα ἀπ᾽ τὰ ντουφέκια ποὺ κρατοῦσαν οἱ φρουροί του, τοῦ ἀποκρίνεται ἀγέρωχα:

—῎Ε, ἀφέντη μου, σὰν τὸ εἶχα τοῦτο γιὰ στὰ χέρια, ἔπρεπε νὰ τὸ δουλέψω.

῎Αστραψε καὶ βρόντησε ὁ ᾽Αλῆς ἀπ᾽ τὴν ἀναπάντεχη ἀπάντηση τοῦ κλέφτη. Πρόσταξε νὰ τὸν πάρουν καὶ νὰ τὸν βασανίσουν, γιὰ νὰ μαρτυρήσῃ ποῦ εἶχε τάχα τοὺς κρυμένους θησαυρούς του, τὰ γρόσια του. Μὲ βαριὰ σφυριὰ τοῦ σπάζανε τὰ κόκκαλα ἕνα-ἕνα, ἀπ᾽ τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια. ῞Οσο βάσταξε τὸ μαρτύριό του, ὁ Κατσαντώνης βογγοῦσε καὶ κάθε τόσο ἔλεγε:

— Τὰ ἕρμα γρόσια, τὰ ἕρμα γρόσια! ὑπονοώντας πὼς ὅλ᾽ αὐτὰ τὰ παθαίνει γιὰ τὰ ἀνύπαρκτα γρόσια του.

῾Ο ἀδερφός του ὁ Χασιώτης ποὺ ἦταν πιὸ πέρα, ἀλυ-

σοδεμένος καὶ κεῖνος, σὰν ἄκουσε τὸν Κατσαντώνη νὰ βογγάη τοῦ λέει αὐστηρά:

— Σώπα, ντρόπιασες τὴν παλικαριά σου.

Κι ὅταν ὕστερα ἦρθε κι ἡ ἀράδα τοῦ Χασιώτη νὰ μαρτυρήση μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, λέει στοὺς δημίους του:

—"Αν εἶστε παλικάρια μὴ μὲ δένετε. Νά, κάθομαι μόνος μου.

Ξάπλωσε ἤρεμα νὰ δεχτῆ τὸ μαρτύριό του. Κι ἐνῷ οἱ δήμιοι τοῦ σπάζανε τὰ κόκκαλα, ὅπως πρὶν καὶ τοῦ ἀδερφοῦ του, ὁ Χασιώτης τραγουδοῦσε κλέφτικα τραγούδια. Ἔτσι καὶ ξεψύχησε.



Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

Στὰ 1814 οἱ Κυδωνιάτες στείλανε στὸν Ἀδαμάντιο Κοραῆ στὸ Παρίσι πέντε χιλιάδες γρόσια γιὰ νὰ τοὺς ἀγοράση βιβλία κι ὄργανα τῆς φυσικῆς γιὰ τὸ Γυμνάσιό τους. Ἀπ' αὐτὰ τὰ χρήματα τοῦ γράψανε οἱ Κυδωνιάτες νὰ ξοδέψη ὁ Κοραῆς τρακόσια γρόσια νὰ κάνη τὴν εἰκόνα του καὶ νὰ τοὺς τὴ στείλη, γιὰ νὰ τὴ βάλουν στὸ Γυμνάσιο.

Ὁ Κοραῆς ἀρνήθηκε γράφοντάς τους: «Ἡ ταλαίπωρος Ἑλλάς, φίλοι μου, δὲν ἔχει ἀκόμη ἀξίους εἰκόνων ἄνδρας...»

Αὐτὸ τὸ ἔμαθε ὁ φίλος τοῦ Κοραῆ Σταμάτης Ροδοκανάκης, Χιώτης, ποὺ ἔμενε στὸ Παρίσι. Ζήτησε ἀπ' τὸ δάσκαλό του νὰ τοῦ ὁρίση μιὰ ὥρα γιὰ νὰ φέρη ζωγράφο νὰ τοῦ φκιάξη τὸ πορτραῖτο ποὺ ἤθελε τάχα νὰ τὸ ἔχη στὸ δωμάτιό του.

—Ὦ! Ὡραίου ἀνθρώπου εἰκόνα ἐπεθύμησας, εἶπε χαριτολογώντας ὁ Κοραῆς.

Ὁ Ροδοκανάκης ἐπέμενε κι ὁ δάσκαλος ὅμως δὲν ἄλλαζε γνώμη.

— Οὐδέποτε θέλω συγκατατεθεῖ νὰ ζωγραφηθῶ. Εἰκόνος ἄξιοι εἶναι μόνον οἱ μεγάλοι ἄνδρες. Ἐγὼ δὲ πολὺ ἀπέχω τοῦ νὰ εἶμαι, ἢ νὰ ὀνομάζομαι τοιοῦτος.

Ὁ Ροδοκανάκης ὅμως δὲν παρατήθηκε ἀπ' τὸ σκοπό του. Συνεννοήθηκε μὲ κάποιο Πολωνὸ ζωγράφο, νὰ τὸν παρουσιάση στὸν Κοραῆ, καὶ στὰ γρήγορα κρυφὰ νὰ τὸν σκιτσάρη. Ἔτσι κι ἔγινε. Κι ἀφοῦ ἐπισκέφθηκε μερικὲς φορὲς τὸν Κοραῆ, ὁ Πολωνὸς καλλιτέχνης κατάφερε νὰ κρατήση διάφορα σκίτσα κι ἀπ' αὐτὰ νὰ τοῦ φκιάξη τὸ πορταῖτο. Ὁ Ροδοκανάκης τὸ ἔδωσε ὕστερα κι ἔβγαλε ἀντίγραφα σὲ χαλκογραφίες. Κάτω ἀπ' τὴν εἰκόνα, ὁ Βάμβας ἔγραψε αὐτὸ τὸ ἐπίγραμμα: «Ἑλλὰς τὴν σὴν εἰκόνα ἀθάνατον ὁρᾶν βουλομένη, σοῦ μὴ δίδοντος, ὄμμασιν Ἕλληνος ζωγράφου ὑφήρπασε». Ἐπίτηδες ἀλλάξανε τὴν ἐθνικότητα τοῦ ζωγράφου γιὰ νὰ μὴν κακοφανῆ τοῦ Κοραῆ.

Κι ὅμως, μόλις εἶδε τὴν εἰκόνα του ὁ δάσκαλος θύμωσε πολύ. Μὰ ὁ Ροδοκανάκης τὸν καταπράϋνε, λέγοντάς του:

— Μὴ θορυβεῖσθε παρακαλῶ, ἀλλ' εὐφρανθῆτε καθὼς ἐγώ, ὅτι οὕτω χωρὶς ὑμεῖς νὰ θέλετε, ἐξεπληρώθη ὁ ἐγκάρδιός μου πόθος, ὁ ὁποῖος εἶναι κοινὸς ὅλων τῶν Ἑλλήνων πόθος.

Κι ἡ εἰκόνα αὐτὴ τοῦ Κοραῆ, κυκλοφόρησε ὕστερα σ' ὅλη τὴν ὑπόδουλη τότε Ἑλλάδα.

ΤΑ ΑΗΔΟΝΙΑ ΚΙ Ο ΔΕΣΠΟΤΗΣ

Ὁ δεσπότης τῶν Σαλώνων γύριζε στὰ Σάλωνα ἀπ' τὸ μοναστήρι τοῦ Ἅι Γιάννη ποὺ ἦταν κοντὰ στὴν Ἀρτοτίνα. Τὴν προηγουμένη μέρα στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ μοναστη-

ριοῦ ἕνα καλογεράκι πού τὸ λέγανε Ἄνθιμο τὸ χειροτόνησε ὁ δεσπότης σὲ διάκο. Τὸ καλογεράκι αὐτὸ ἦταν ὁ ὕστερα ἥρωας τῆς Ἀλαμάνας, ὁ Θανάσης ὁ Διάκος.

Ἐπιστρέφοντας ἀπ' τὸ μοναστήρι βρῆκε ἡ νύχτα τὸ δεσπότη στὴν Ἀρτοτίνα. Φτωχοχώρι ὅπως ἦταν τότε, δὲν εἶχε σπίτι κατάλληλο γιὰ νὰ κοιμήσουν τὸ δεσπότη. Τοῦ στρώσανε τότε νὰ κοιμηθῆ ἔξω, κάτω ἀπὸ κάτι μεγαλόκορμα πλατάνια. Στὰ κλωνάρια τους φώληαζαν ἄφθονα ἀηδόνια πού δὲν ἄργησαν ν' ἀρχίσουν τὸ μελωδικό τους κελάϊδισμα. Ἦταν τόσα πολλὰ ὅμως κι ἡ φωνή τους τόσο δυνατὴ πού ἀντὶ νὰ νανουρίσουν τὸ δεσπότη τὸν ξαγρύπνησαν. Κατὰ τὰ ξημερώματα κατάφερε νὰ κλείση λίγο τὰ μάτια του, μὰ ξεπρόβαλε ὁ ἥλιος κι ἀναγκάστηκε νὰ σηκωθῆ.

Οἱ προεστοὶ σπεύσανε νὰ ρωτήσουν τὸ δεσπότη πῶς πέρασε τὴ νύχτα του.

— Κακὰ καὶ μαῦρα! ἀπάντησε ὁ κακοκοιμισμένος δεσπότης. Αὐτὰ τὰ καταραμένα τὰ ἀηδόνια δὲ μ' ἄφησαν ὅλη νύχτα νὰ κλείσω μάτι!...

Καὶ κακόκεφος ὁ δεσπότης ἄφησε τὴν Ἀρτοτίνα.

Τὸ ἴδιο ὅμως βράδυ, τὰ ἀηδόνια δὲν ἀκούστηκαν μέσα στὰ πλατάνια ὅπως ἄλλοτε. Καὶ δὲ σώπασαν μόνο γιὰ κείνη τὴ νύχτα, μὰ γιὰ πάντα.

Πέρασε χρόνος καὶ τὴν ἴδια ἐποχὴ ἔτυχε ὁ δεσπότης νὰ ξαναβρεθῆ στὴν Ἀρτοτίνα καὶ νὰ νυχτωθῆ ἐκεῖ. Τοῦ στρώσανε στὸ ἴδιο μέρος νὰ κοιμηθῆ. Κι εἶναι ἀλήθεια πὼς τούτη τὴ φορὰ κοιμήθηκε ὅλη τὴ νύχτα, χωρὶς νὰ τοῦ ταράξουν τὸν ὕπνο μὲ τὸ κελάϊδισμά τους τὰ ἀηδόνια. Αὐτὸ ὅμως ἔκανε ἐντύπωση στὸ δεσπότη. Τὴν αὐγὴ ρώτησε κάποιο προεστὸ τί ἀπόγιναν τὰ τόσα ἀηδόνια πού ἄκουσε στὸ περυσινό του πέρασμα.

— Δεσπότη μου, ἀπάντησε ὁ προεστός, ἀπὸ πέρυσι πού καταράστηκε ἡ ἁγιοσύνη σας τὰ ἀηδόνια, δὲν ματακούστηκαν κι οὔτε καὶ ξαναφάνηκε κανένα στὸ χωριό μας.

— Μὰ ἐγὼ δὲν ἤθελα νὰ τὰ καταραστῶ τὰ εὐλογημένα, εἶπε χαμογελώντας ὁ δεσπότης.

Καὶ σὲ λίγο ἔφυγε πηγαίνοντας γιὰ τὸ μοναστήρι τοῦ Ἅι Γιάννη.

Τὸ ἴδιο βράδυ στὰ πλατάνια τῆς Ἀρτοτίνας ξανακούστηκαν τὰ ἀηδόνια νὰ κελαϊδᾶνε καὶ νὰ πλημμυρίζουν τὴ νύχτα μὲ τὸ γλυκόφωνο κελάϊδισμά τους. Κι ἀπὸ τότε δὲ σώπασαν πιὰ ποτέ.



ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Στὰ Γιάννενα μιὰ φτωχιὰ γριὰ ἔπηζε καθημερινὰ δυὸ βεδοῦρες γιαούρτι, κατέβαινε στὸ παζάρι καὶ τὴν πουλοῦσε. Ἔτσι ἔβγαζε τὸ ψωμί της. Κάποια μέρα περνάει ἕνας Ἀρβανίτης ἀπὸ τοὺς τσοχανταραίους (=σωματοφύλακες) τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἁρπάζει τὴ μιὰ βεδούρα τὸ γιαούρτι, τὴν τρώει καὶ φεύγει, χωρὶς νὰ δώση οὔτε ἕνα γρόσι στὴ φτωχιὰ Γιαννιώτισσα. Φαίνεται ὅμως πὼς ἡ γριὰ τὸ πετύχαινε τὸ γιαούρτι.. Γιατὶ τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἀρβανίτης ξαναπερνάει, τρώει πάλι τὴ βεδούρα καὶ φεύγει.

Ἡ γριὰ ποῦ νὰ τολμήση νὰ διαμαρυρηθῆ; Τὴν ἔπιασε τὸ παράπονο κι ἄρχισε νὰ κλαίη. Κείνη τὴ στιγμὴ νὰ καὶ διαβαίνει καβάλλα ὁ Ἀλὴ πασᾶς. Βλέπει τὴ γριὰ νὰ κλαίη καὶ ρωτώντας την μαθαίνει τὸ λόγο:

— Αΐ, γριὰ-μάνα, λὲς τὴν ἀλήθεια; τῆς λέει ὁ Ἀλῆ πασᾶς.

— Ναί, βεζύρη μου, γιατὶ θὰ πῶ ψέμματα;

— Πρόσεξε καλά, γριά, γιατὶ ἀλλοιῶς, πάει τὸ κεφάλι σου... Ἂν σοῦ δείξω αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο τὸν γνωρίζεις;

— Ναί, βεζύρη μου.

—Ἔλα κοντά μου.

Καβάλλα ὁ Τεπενενλής, πίσω ἡ γριὰ Γιαννιώτισσα, φτάσανε στὸ παλάτι τῆς Λιθαρίτσας. Προστάζει ὁ Ἀλῆς μὲ

μιᾶς νὰ παραταχθοῦν στὴν αὐλὴ ὅλοι οἱ 'Αρβανίτες Τσοχανταραῖοι. Μὲ τὴ γριὰ πλάϊ του ὁ 'Αλής, ἄρχισε νὰ ἐπιθεωρῆ τοὺς 'Αρβανίτες. Κι ὅπως περνοῦσε ἀπὸ μπροστὰ ἀκούει τὴ γριὰ νὰ φωνάζη:

— Νάτος, αὐτὸς εἶναι, κι ἔδειξε ἕναν ἀπὸ τοὺς 'Αρβανίτες.

—'Ορέ, Γκέκα, γιατί ἔφαγες τὸ γιαούρτι τῆς γριᾶς, χωρὶς νὰ τὸ πλερώσης; τοῦ λέει ἄγρια ὁ 'Αλής.

'Ο 'Αρβανίτης ἀρνήθηκε. 'Ο 'Αλὴς ὅμως πίστεψε περισσότερο στὰ μάτια τῆς γριᾶς κι ὄχι στὶς ἀρνήσεις τοῦ 'Αρβανίτη. Γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν κι οἱ ἄλλοι πρόσταξε ν' ἀνοίξουν τώρα μὲ μιᾶς, τὴν κοιλιὰ τοῦ Γκέκα γιὰ νἄβρουν μέσα τὸ γιαούρτι. Ἔτσι κι ἔγινε. Βρέθηκε στὸ στομάχι τοῦ 'Αρβανίτη τὸ γιαούρτι, ἀκόμα ἀχώνευτο.

Ἔτσι ἀποδείχτηκε πὼς ἡ γριὰ ἔλεγε ἀλήθεια. Κι ἴδιος ὁ 'Αλὴ πασᾶς, τῆς πλήρωσε μὲ τὰ τριπλᾶ γρόσια τὶς δυὸ βεδοῦρες γιαούρτι ποὺ τῆς ἔφαγε ὁ 'Αρβανίτης.

Ανθιμος Γαζής

Η ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ

Τὴ συμβουλὴ ποὺ ἔδωσε κάποτε στὸν Κοραῆ ἡ γιαγιά του, κεῖνος μὲ χρόνια τὴν ἔγραψε στίχους καὶ τὴν ἔστειλε σὲ κάποιο φίλο του:

«Ταῦτα μ' ἔλεγεν ἡ νόννα,
ποὖταν γριὰ πολλῶν καυκάλων.
Λεῖπε πόρτες τῶν μεγάλων
γιατ' ἐκεῖ, παιδί μου, χάνεις
τὴν ψυχήν σου, τὴν ζωήν σου,
συχν' ἀκόμη τὸ πουγγίν σου».

Κοραῆς.



ΓΙΑΝΝΙΝΑ

ΟΠΟΙΟΣ ΔΕΡΝΕΙ ΤΟΝ ΔΕΡΝΟΥΝ...

Ὁ Γάλλος πρόξενος στὴν Ἤπειρο Πουκεβίλ, στὰ 1814 προμηθεύτηκε ἀπ' τὸ πανηγύρι τῆς Πωγωνιανῆς μερικὰ σκεπάσματα (βελέτζες) γιὰ τὸ γαλλικὸ στρατὸ στὰ Ἑφτάνησα. Πῆρε μπουγιουρντὶ—διαταγὴ—ἀπ' τὸν Ἀλὴ πασᾶ νὰ τὰ μεταφέρη ἐλεύθερα. Ὁ Σαμαρνιώτης ὅμως ποὺ ἦταν ἐπόπτης στὰ διόδια, κι ἔμπιστος τοῦ Τεπελενλῆ, ἀγνόησε τὸ μπουγιουρντὶ τοῦ ἀφέντη του, καὶ ζητοῦσε σώνει καὶ καλὰ νὰ πληρωθῆ τὸ φόρο. Κι ἐπειδὴ ἀρνήθηκαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Γάλλου προξένου, ὁ Σαμαρνιώτης γυρίζει πίσω τὰ φορτωμένα ζῶα καὶ τὰ πηγαίνει στὰ Γιάννενα. Σὰν τὄμαθε ὁ Πουκεβὶλ δὲν χάνει καιρὸ κι ἕνα καὶ δυὸ πάει στὸ σπίτι τοῦ Σαμαρνιώτη καὶ χωρὶς πολλὰ λόγια τὸν ἀρχίζει στὸ ξύλο.

Δαρμένος ὁ Σαμαρνιώτης πῆγε στὸν Ἀλὴ πασᾶ νὰ καταγγείλη τὴν πράξη τοῦ Πουκεβίλ. Κείνη τὴ στιγμή, νά κι ἔμπαινε κι ὁ ἴδιος.

— Τὸν ἔδειρα, λέει θαρρετὰ ὁ Πουκεβὶλ στὸ βεζύρη.

Κι ὀργισμένος ὁ Ἀλὴς τοῦ ἀποκρίνεται:

— Ποκοβίλ, ὅποιος δέρνει, τὸν δέρνουν, αὐτὰ δὲν σὲ περνοῦν ἐδῶ!

— Θὰ μοῦ περάσουν αὐτὰ κι ἄλλα, κι ἐδῶ καὶ στὴν Πόλη, ἀπαντάει ὁ Πουκεβὶλ καὶ φεύγει ἀδιάφορος, ἀφήνοντας θεριὸ μανιασμένο τὸν Ἀλή.

Ἄς εἶχε χάρη ποὺ ἦταν πρόξενος τῆς Γαλλίας, ἀπ' ἀλλοιῶς....

Γ. Τ[illegible]

Ο ΕΜΠΟΡΟΣ ΤΕΠΕΛΕΝΛΗΣ

Στὴν Πρέβεζα, ἄραξε κάποτε ἕνα καράβι μὲ φορτίο καφέ. Ἐρχόταν ἀπ' τὴ Μάλτα καὶ πήγαινε γιὰ τὴν Ἀγγλία. Στὴ θάλασσα ὅμως τὸ ἔπιασε φουρτούνα, βράχηκε ὁ κα-

φὲς κι ἀντὶ νὰ τὸν πετάξουν, τὸν φέρανε νὰ τὸν πουλήσουν στὴν Πρέβεζα. Σὰν τὄμαθε ὁ Ἀλὴ πασᾶς, στέλνει κι ἀγοράζει μισοτιμῆς ὅλο τὸν χαλασμένο αὐτὸν καφὲ καὶ τὸν φέρνει στὰ Γιάννενα.

Σὲ λίγες μέρες προσκαλεῖ στὸ παλάτι του τὸ ἰσνάφι (σωματεῖο) ἀπ' τοὺς καφεμπόρους στὰ Γιάννενα, ποὺ ἦταν ὅλοι τους Ἑβραῖοι.

— Πόσο κοστίζει ὁ καφές, ὀρέ; τοὺς ρωτάει ἀδιάφορος τάχα ὁ Τεπελενλῆς.

— Τὸν ἀγοράζουμε, βεζύρη μου, στὴ Μάλτα τρία γρόσια τὴ λίτρα, ὁ ναῦλος ὅμως κι ὁ φόρος μᾶς ἀναγκάζει νὰ τὸν πουλᾶμε τεσσεράμιση, τοῦ ἀπαντάει ὁ γεροντότερος ἀπ' τοὺς καφεμπόρους.

— Καλὰ ὀρέ, ἔχω λίγο καλὸ καφέ, ποὺ θὰ σᾶς τὸν πουλήσω πέντε γρόσια κι ἔτσι γλυτώνετε ἀπ' τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους.

Οἱ Ἑβραῖοι ἄρχισαν νὰ διαμαρτύρονται.

— Μά, βεζύρη μου, τοῦτο τὸν καιρὸ ἔχουμε στὰ χέρια μας μεγάλες ποσότητες καὶ τ' ἀφήνουμε νὰ μουχλιάζη... Δὲν τραβάει ἡ ἀγορὰ τὸ πρᾶμα.

Ἀγρίεψε ὁ Ἀλῆς Τεπελενλῆς. Ἄρχισε νὰ ξεφωνίζη:

— Ἄϊντε, ἄϊντε, παλιὸ Ὀβρεοί, καὶ θὰ τὸν ἀγοράσετε ἕξ γρόσια τὴ λίτρα... Παλιανθρῶποι!...

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ καταστραμμένος καφὲς στάλθηκε στὸ ἰσνάφι ποὺ ἀναγκάστηκαν νὰ τὸν πληρώσουν ἕξη γρόσια τὴ λίτρα καὶ νὰ... τὸν πετάξουν. Τί νὰ κάνουν οἱ καφέμποροι Ἑβραῖοι προκειμένου νὰ χάσουν τὰ κεφάλια τους......

Κ. Μ. Κόμερ·

ΔΥΝΑΤΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

Ὁ Κολοκοτρώνης ἄρχισε ἀπὸ μικρὸς νὰ καπνίζη. Ἦταν ἀπ' τὶς στενοχώριες καὶ τοὺς καταδιωγμοὺς ποὺ εἶχε ἢ γιατὶ συνήθιζαν τότε νὰ καπνίζουν ὅλοι οἱ καπεταναῖοι κι

αὐτὸς μικρὸς ἤθελε νὰ τοὺς μοιάζη καὶ νὰ ἀποχτήση μεγάλη ἐπιβολή... Γιὰ τὸν ἕνα ἢ γιὰ τὸν ἄλλο λόγο τὸ πάθος τοῦ καπνοῦ κυρίευσε τὸ νεαρὸ Κολοκοτρώνη. Ἔτσι τὸ μακρὺ τσιμπούκι, πιὸ μακρὺ ἀπὸ ἕνα μέτρο, κι ὁ καπνὸς δὲν τοῦ λείπανε, ἀκόμα καὶ στὶς πιὸ δύσκολες στιγμές. Κι ὅταν τύχαινε νὰ μὴν ἔχη καπνὸ θὰ ἔκανε τὰ ἀδύνατα δυνατὰ νὰ οἰκονομήση.

Στὰ 1804, καταδιωγμένος ὁ γέρος τοῦ Μοριᾶ ἀπ' τοὺς Τούρκους, ἀναγκάστηκε νὰ μπαρκάρη στὴν γαλλιώτα εἶδος πλοίου—τοῦ Μανιάτη καπετὰν Πασχάλη, καὶ νὰ πλανιέται μέσα στὴ θάλασσα. Αὐτὸ βάστηξε κάμποσο καιρό. Ἔτσι τελείωσε κι ὁ καπνός του. Νὰ ἀράξη στὴ στεριὰ καὶ νὰ προμηθευτῆ ἦταν δύσκολο γιατὶ οἱ Τοῦρκοι εἶχαν πιάσει ὅλα τὰ μέρη. Κρατήθηκε, ἔκανε ὑπομονὴ μιά, δυὸ μέρες χωρὶς νὰ καπνίση καὶ βολτάριζε ἐκνευρισμένος πάνω στὴν κουβέρτα τῆς γαλλιώτας. Τὴν τρίτη μέρα δὲν μπόρεσε νὰ ἀντέξη ἄλλο στὸ πάθος τοῦ καπνίσματος. Σκίζει στὸ μάκρος μερικὰ παλιά του τσιμπούκια, ξύνει ἀπὸ μέσα τὰ παλιὰ ἀπομεινάδια τοῦ καπνοῦ καὶ τὰ βάζει σ' ἕνα τσιμπούκι νὰ καπνίση. Τραβάει μιὰ δυὸ ρουφηξιές, μὰ μὲ μιᾶς σταματάει ἀηδιασμένος καὶ μὲ πικρὸ τὸ στόμα του. Τὸ κατασκεύασμα αὐτὸ ποὺ χρησιμοποίησε γιὰ καπνὸ ἦταν σωστὸ δηλητήριο, γιατὶ ἦταν καθαρὴ νικοτίνη, κι ἦταν ἀδύνατο νὰ ἐξακολουθήση τὸ κάπνισμα.

Θυμωμένος ὁ Κολοκοτρώνης ἄρχισε νὰ κάνη βόλτες πάνω στὴν κουβέρτα καὶ νὰ βρίζη.

— Μὴν κάνεις ἔτσι, τοῦ λέει ὁ καπετὰν Πασχάλης γιὰ νὰ τὸν ἡσυχάση, θὰ ἀράξουμε σὲ κανένα μέρος καὶ μποροῦμε νὰ οἰκονομήσουμε καπνό.

Ἐξαγριωμένος τὸν διακόπτει ὁ Κολοκοτρώνης:

— Πῶς νὰ ἀράξουμε τώρα ποὺ μᾶς ἔχουν στρώσει οἱ Τοῦρκοι σὲ τέτοιο καταδιωγμό... Νὰ παίξουμε τὴ ζωή μας γιὰ λίγο καπνό!... Ἔ, φτάνει πιά....

Ἄξαφνα σταμάτησε. Ἡ μορφή του ἠρέμησε! Μέσα του εἶχε συντελεστεῖ μιὰ ἀλλαγή... Ἄρχισε νὰ ξεφωνίζη ἄγρια, μιλώντας στὸν ἑαυτό του.

—Ὀρὲ Κολοκοτρώνη, σὺ εἶσαι αὐτὸς ποὺ ἔβαλες στὸ νοῦ σου νὰ λευτερώσης τὸ Γένος σου... Σύ, Κολοκοτρώνη,

πού γιὰ ἕνα κακὸ ζακόνι—ἐλάττωμα—κοντεύεις νὰ μουρλαθῇς;

Κι ἁρπάζοντας τὰ τσιμπούκια, τὶς καπνοσακοῦλες, τὶς τσακμακόπετρες, τὶς ἴσκες, σύνεργα ὅλα γιὰ τὸ κάπνισμά του, τὰ πετάει στὴ θάλασσα.

Ὕστερα κάνει τὸ σταυρό του, καὶ γαληνεμένος κι ἀποφασιστικὰ λέει:

—Ἔ, δόξα σοι ὁ Θεός, γλύτωσα ἀπ' αὐτὸ τὸ πάθος!

Κι ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή, σ' ὅλη τὴν ὑπόλοιπη ζωή του ὁ γέρος τοῦ Μοριᾶ, ὁ μανιακὸς αὐτὸς καπνιστής, δὲν ξανακάπνισε πιὰ ποτέ!...



ΚΛΕΦΤΙΚΕΣ ΠΟΝΗΡΙΕΣ

Στὰ 1815 ὁ ντερβέναγας τοῦ Μαλανδρίνου κατάφερε νὰ πιάση τοὺς δυὸ ξακουστοὺς κλέφτες τοῦ Λιδορικιοῦ, τὸν Κρίκα καὶ τὸ Θιοχάρη. Τὴ νύχτα σπάσανε τὰ σιδερένια κάγκελα ἀπ' τὸ παράθυρο τῆς φυλακῆς καὶ βγήκανε. Οἱ φύλακες τοὺς καταλάβανε καὶ τοὺς στρώσαν στὸ κυνήγι. Ὁ Θιοχάρης κατάφερε νὰ τὸ σκάση, τὸν Κρίκα ὅμως τὸν πιάσανε.

Μὲ μιᾶς ὁ ντερβέναγας σκόρπισε τ' ἀρβανίτικα ἀσκέρια του νὰ πιάσουν τὸ Θιοχάρη τάζοντάς τους ἄφθονα μπαξίσια.

—Ἄδικα κοπιάζουν οἱ Ἀρβανίτες σου, ἀγά μου, τοῦ λέει ὁ Κρίκας. Ὁ Θιοχάρης δὲν πιάνεται· φεύγει σὰ λαγός.

— Σὺ τὸν πιάνεις, ὀρὲ Κρίκα, τὸν ρωτάει ὁ ντερβέναγας.

— Γὼ τὸν πιάνω μά... δὲ θέλω.

— Γιατί ὀρέ; Σοῦ χαρίζω ἐσένα τὴ ζωή... Κι ἀπὸ πάνου σοῦ δίνω οὖλα τὰ μπαξίσια.

Ἔκανε πὼς συλλογιζόταν ὁ Κρίκας. Κι ἄθελα τὰ μά-

τια του πέσανε στὰ ὁλοκαίνουργα κι ὄμορφα τσαρούχια τοῦ ντερβέναγα... Τοῦ λέει τότε:

— Καὶ νἄθελα ἀγά μου, νὰ τὸν πιάσω, δὲ βαστᾶνε τὰ τσαρούχια μου. Εἶναι χαλασμένα.

— Πάρε τὰ δικά μου, τοῦ ἀπαντάει ὁ ντερβέναγας.

Καὶ βγάζει μὲ μιᾶς τὰ τσαρούχια του.

Τὰ φοράει ὁ Κρίκας κι ὁρμάει κατὰ πάνω τὴν πλαγιά, νὰ πιάση τὸ Θιοχάρη.

Περίμενε, περίμενε, περίμενε ὁ ντερβέναγας, μὰ ποῦ νὰ γυρίση ὁ Κρίκας. Ἔσμιξαν αὐτὸς κι ὁ σύντροφός του Θιοχάρης πάνω στὰ βουνὰ τοῦ Λιδορικιοῦ, λεύτεροι πιὰ κι οἱ δυό τους. Κι ὁ ντερβέναγας τοῦ Μαλανδρίνου ἀκόμα καρτεράει τὸν Κρίκα νὰ τοῦ φέρη πίσω τὸ σύντροφό του Θιοχάρη καί... τὰ καινούργια τσαρούχια του.

ΒΑΡ—ΟΝΟΙ

Στὰ 1817, τὸν ὕστερα μεγάλο δάσκαλο Γεώργιο Γεννάδιο, τὸν κάλεσαν στὴν Ὀδησσὸ ν' ἀναλάβη τὸ σκολειὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητας.

Ἔφυγε ἀπ' τὸ Βουκουρέστι καὶ πῆγε στὴν Ὀδησσὸ ὁ Γεννάδιος γιὰ νὰ παραλάβη τὸ σκολειό. Ὅταν εἴδανε οἱ Ἕλληνες τὸ δάσκαλο μὲ τὸ τεράστιο πυκνὸ μουστάκι του, τοῦ εἶπαν πὼς ἔπρεπε νὰ τὸ ξυρίση. Γιατὶ στὴ Ρωσία τότε, κι ὡς τὰ 1854, μονάχα οἱ στρατιωτικοὶ εἶχαν τὸ δικαίωμα ν' ἀφήνουν μουστάκι. Ὅλοι οἱ ἄλλοι πολιτικοὶ ὑπάλληλοι ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ ξυρίζουν, καὶ τὸ πολὺ-πολύ, ν' ἀφήνουν φαβορίτες.

Σὰν ἄκουσε ὁ Γεννάδιος πὼς ἔπρεπε νὰ ξυρίση τὸ μουστάκι του, μάζεψε τὰ πράματά του νὰ ξαναγυρίση στὸ Βουκουρέστι.

Ὁ Καποδίστριας, ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τότε τοῦ Τσάρου, ὅταν ἔμαθε πὼς ὁ Γεννάδιος δὲ θυσίαζε τὸ μουστάκι του κι ἦταν ἀποφασισμένος νὰ φύγη, φρόντισε νὰ βρῆ μιὰ διπλωματικὴ λύση γιὰ νὰ τὸν κρατήση στὴν Ὀδησσό. Τοῦ ἔδωσε τιμητικὰ τὸ βαθμὸ τοῦ λοχαγοῦ. Ἔτσι γλύτωσε τὸ μουστάκι τοῦ Γεννάδιου κι ἔστερξε νὰ μείνη καὶ νὰ διδάξη στὸ σχολειὸ τῆς Κοινότητας.

Σὲ λίγο καιρὸ ὁ Τσάρος ἔφτασε στὴν Ὀδησσό. Ἀπὸ εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ του τῶν Ἐξωτερικῶν Καποδίστρια, ἐπεσκέφθη καὶ τὸ σκολειὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητας. Ὁ Γεννάδιος τὸν προσεφώνησε κατάλληλα, κι ὁ Τσάρος τόσο ἐνθουσιάστηκε ἀπ' τὴν ἐκπαιδευτικὴ ἐργασία τοῦ Γεννάδιου, ποὺ γυρίζει καὶ λέει στὸν Καποδίστρια νὰ τοῦ δώση τὸν τίτλο τοῦ βαρώνου. Ὁ Καποδίστριας διεβίβασε στὸ δάσκαλο τὴν τιμητικὴ ἐντολὴ τοῦ Τσάρου, καὶ τότε ὁ Γεννάδιος, τοῦ ἀποκρίνεται:

—Ἐξοχώτατε, ἂν ἀρχίσωμεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες νὰ γινώμεθα βαρῶνοι, κίνδυνος εἶναι μή τινες ἀποβάλωσι τὸ βὰρ καὶ μείνωσι ὄνοι!...



ΟΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΕΣ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ε΄

Ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄ δὲν εἶχε ὅρια. Εἶχε ἕνα ξεχωριστὸ κιβώτιο ἀπ' ὅπου ὁ ἀρχιδιάκος του ἔπαιρνε χρήματα καὶ βοηθοῦσε τοὺς φτωχοὺς ποὺ προστρέχανε στὸν Πατριάρχη. Κάποια μέρα ὅμως ὁ ἀρχιδιάκος εἶπε στὸν Πατριάρχη πὼς τὸ κιβώτιο δὲν εἶχε οὔτε ἕνα παρᾶ.

— Λοιπὸν ὕπαγε καὶ δανείσθητι, τοῦ ἀπάντησε ὁ Πατριάρχης.

Κι ἐπειδὴ ὁ διάκος δὲ φαινόταν διατεθειμένος νὰ ἐκτελέση τὴν παράξενη διαταγὴ τοῦ Γρηγορίου, κεῖνος τοῦ ξαναεῖπε:

—Ἀλλοίμονο! Σὺ φαίνεται, ἐντρέπεσαι νὰ δανεισθῇς ὅπως... δανείσῃς.

Καὶ κάποτε ἄλλοτε μιὰ φτωχιὰ χήρα πῆγε στὸν Πατριάρχη καὶ μὲ δάκρυα τοῦ ζήταγε νὰ τὴ βοηθήσῃ στὴν προῖκα τῆς κόρης της.

Μὰ ὁ Γρηγόριος φαίνεται πὼς ἀπ' τὶς ἐλεημοσύνες δὲν τοῦ εἶχε μείνῃ κείνη τὴ μέρα οὔτε γρόσι. Κι οὔτε ὅμως ἤθελε νὰ ἀφήσῃ καὶ τὴ φτωχιὰ χήρα ἀβοήθητη. Ἔβγαλε ἀπ' τὴ μέση του μιὰ πολύτιμη ζώνη, δῶρο ἀκριβὸ κάποιου ἄρχοντα, καὶ τὴν ἔδωσε στὴ φτωχιά.

Κ. Ἀσώπιος

ΤΑ ΣΤΟΛΙΔΙΑ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

Ὅταν ἔφτασε στὴν Ἑλλάδα ἐξόριστος ὁ βασιλιᾶς τῆς Σουηδίας Γουσταῦος Ἀδόλφος ἢ Μπάζα, ἐπισκέφτηκε καὶ τὰ Γιάννενα νὰ γνωρίσῃ τὸν Ἀλὴ πασᾶ. Φοροῦσε ὁ Γουσταῦος λογιῶ λογιῶ στολίδια, μὰ ἕνα μπριλάντι μέσα σὲ κόσμημα ποὺ κρεμόταν μ' ἀλυσίδα ἀπ' τὸ λαιμό του, ἦταν ἀξεπέραστο. Κανείς τους δὲν εἶχε δῆ μεγαλύτερο καὶ λαμπρότερο πετράδι. Ἀκόμα κι ὁ Ἀλὴ πασᾶς σὰν τὸ ἀντίκρυσε, τόσο θαμπώθηκε ἀπ' τὴν ὀμορφιά του ποὺ θέλησε νὰ τὸ ἀποχτήσῃ. Κι ἀνάθεσε στὸ σφραγιδοφύλακα του Θανάση Λιδωρίκη νὰ τὸ διαπραγματευτῇ. Ὁ Γουσταῦος ποὺ φαίνεται εἶχε οἰκονομικὲς στεναχώριες δέχτηκε νὰ τὸ πουλήσῃ γιὰ 36.000 ὀλλανδικὰ φλουριά, δηλαδὴ 500.000 γρόσια.

Σὰν τὸ πῆρε ὁ Ἀλὴς στὰ χέρια του, πῆγε νὰ τρελλαθῇ ἀπ' τὴ χαρά του γιὰ τὸ πολύτιμο ἀπόχτημά του. Κάλεσε τὸ Χαρεμκεχαγιᾶ (ἀρχιφύλακα τοῦ χαρεμιοῦ) καὶ τὸν πρόσταξε νἄρθῃ ἀμέσως ἡ κυρὰ Βασιλική. Ἀνάθεσε τότε σ' αὐτή, μπροστά του νὰ τοῦ ράψῃ μιὰ θήκη ἀπὸ κόκκινο με-

τάξι, γύρω ἀπ' τὸ κόσμημα. Κι ἀφοῦ ἡ Κυρὰ Βασιλικὴ ἐξετέλεσε τὴν ἐπιθυμία του, ὁ 'Αλῆς τὴν κρέμασε μὲ ἀλυσίδα ἀπ' τὸ λαιμό του, μέσα ἀπ' τὰ ροῦχα του. 'Από φόβο μὴν τὸ χάσει ἤθελε νὰ τὸ νοιώθη κατάσαρκα. Χαριτολογώντας τότε μὲ τὴν ἀγαπημένη του τῆς ἔλεγε εὐχαριστημένος πὼς τώρα πιὰ κατέχει τὰ δυὸ ἀκριβώτερα πράματα τοῦ κόσμου: Αὐτὴ καὶ τὸ πολύτιμο μπριλάντι.

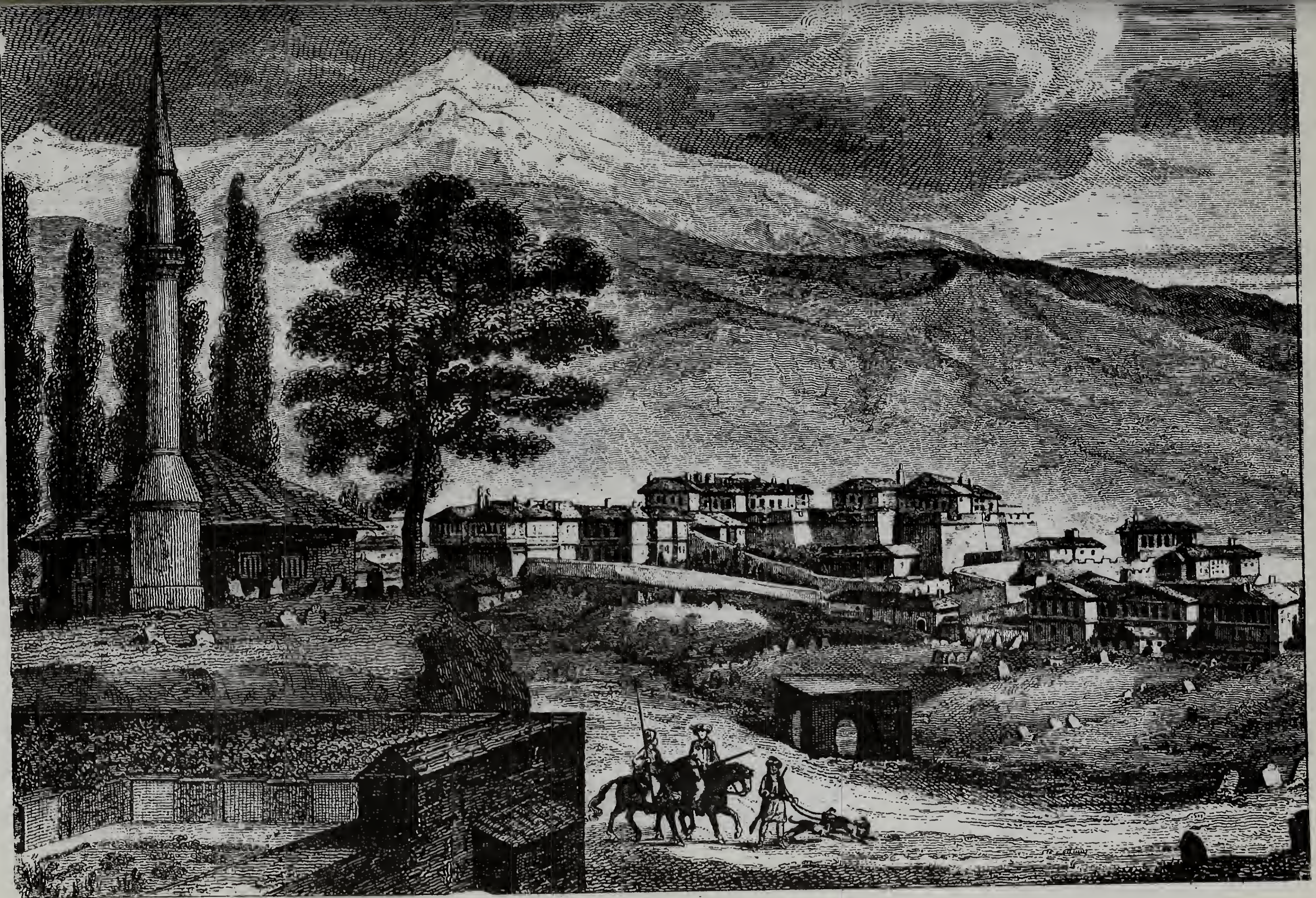
'Απ' τὴ χαρά του κοιμήθηκε μὲ τὸ κόσμημα. Τὸ πρωῒ ὅμως ἔνοιωσε φοβερὴ φαγούρα στὸ κορμί του. Κάλεσε τὸ γιατρό του, τὸν ἐξέτασε καὶ δὲν τοῦ βρῆκε τίποτα, ἐξὸν ἀπ' τὰ ζωΰφια κεῖνα ποὺ ἀφθονοῦσαν τότε ἀκόμα καὶ στὶς αὐλὲς τῶν Εὐρωπαίων βασιλιάδων. Πρόσταξε λοιπὸν ὁ γιατρὸς τὸ πιὸ καλὸ φάρμακο, δηλαδὴ ν' ἀλλάξουν τὰ ροῦχα τοῦ βεζύρη. Ἔγινε αὐτὸ κι ἡσύχασε κάπως ὁ 'Αλῆς ἀπ' τὴ φαγούρα. Τὴν ἄλλη μέρα ὅμως πάλι τὰ ἴδια. Τούτη τὴ φορὰ δὲν κάλεσε τὸ γιατρό του ἀλλὰ ψάχνοντας μόνος τὰ ἐσωτερικά του ροῦχα εἶδε πὼς τὰ ζωΰφια καὶ πάλιν εἶχαν πληθύνει. 'Αποφάσισε τότε νὰ κάνη ἕνα λουτρὸ καὶ νὰ γλυτώση μιὰ καὶ καλή.

Στὸ λουτρὸ τὸν συνώδευε πάντα κι ἡ παλιὰ γριὰ βάγια του, ποὺ τόσο τῆς εἶχε ἀδυναμία. Γδύθηκε ὁ 'Αλῆς ἀλλὰ τὸ κόσμημα δὲν ἐννοοῦσε νὰ τὸ βγάλη ἀπὸ πάνω του. 'Επέμενε νὰ πλυθῆ μ' αὐτό. 'Η βάγια ὅμως ποὺ εἶχε θάρρος μαζί του, ἐπιταχτικὰ τὸν ἀνάγκασε. 'Απ' τὰ πολλά, δέχτηκε ὁ 'Αλῆς καὶ βγάζοντας τὸ κόσμημα τὸ ἔδωσε στὴ βάγια. Κείνη σὰν τὸ πῆρε στὰ χέρια της, τί νὰ δῆ! 'Η ἀλυσίδα καὶ τὸ μεταξωτὸ ἦταν γεμάτα ζωΰφια. Θυμωμένη ξυλώνει τὴ θήκη καὶ βλέπει τὸ μπριλάντι νὰ ἔχη χάσει τὸ χρῶμα του καὶ τὴ λαμπράδα του ἀπ' τὶς πολλὲς ψεῖρες ποὺ φώλιαζαν πάνω του. Μ' ἄλλα λόγια τὸ πανώριο κόσμημα τοῦ Γουσταύου μεταβλήθηκε σὲ ψειροφωλιά.

'Η βάγια τότε δὲν κρατήθηκε καὶ λέει αὐστηρὰ στὸν 'Αλή:

— Παλάβωσες, γιέ μου, γιὰ τὰ διαμάντια, δὲ σοῦ φτάνουν ποὺ ἔχεις ὅλα τὰ σαράγια γεμάτα!...

'Ο 'Αλῆς ντροπιασμένος δὲν ἀποκρίθηκε. Ἴσως ἦταν ἡ μοναδικὴ φορὰ στὴ ζωή του ποὺ ντράπηκε ὁ 'Αλὴ Τεπελενλής.



ΣΕΡΑΓΙΑ ΤΟΥ ΑΛΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Στὴν πρώτη ἐπίσκεψη ποὺ ἔκανε ὁ φιλικὸς Ἀναγνωστόπουλος στὸ Νεόφυτο Δούκα, εἶδε πάνω ἀπ' τὸ κρεββάτι του τὴν εἰκόνα τοῦ Κοραῆ. Ἤξερε ὅμως ὁ Ἀναγνωστόπουλος πὼς ὁ Δούκας βρισκόταν σ' ἀντίθεση μὲ τὸ μεγάλο δάσκαλο κι αὐτὸ ἦταν ἕνα ἐμπόδιο γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ἀνήξερος τάχα ὁ Ἀναγνωστόπουλος ρωτάει:

— Τίνος εἶναι ἡ εἰκόνα αὐτή;

— Τοῦ Κοραῆ, ἀπαντάει ὁ Δούκας.

— Παράξενον, ἐνῶ εἶσθε ἐχθροί.

— Ὄχι φίλε! Δὲν εἶμαι ἐχθρὸς τοῦ Κοραῆ, ἀλλὰ γραμματικῶν τινων παραλογισμῶν του. Ἄλλως τιμῶ διὰ τὴν πολυμάθειαν καὶ τὴν φιλογενῆ καρδίαν του.

Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Νεοφύτου Δούκα ἦταν ἀρκετὰ νὰ κάνουν τὸν Ἀναγνωστόπουλο νὰ τοῦ προτείνη νὰ συμφιλιωθῆ μὲ τὸν Κοραῆ, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ Γένους. Ὅπως κι ἔγινε.



Ο ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ ΖΗΤΙΑΝΟΣ

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1819 κάηκε ἀπὸ κεραυνὸ στὸ Τεπελένι τὸ σεράγι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Μὲ μιᾶς ἔφυγε ἀπ' τὰ Γιάννενα καὶ πῆγε στὴν πατρίδα του νὰ δῆ τὸ τί ζημιὲς ἔπαθε τὸ σεράγι του. Κι ἐνῶ βεβαιώθηκε πὼς οἱ θησαυροί του εἶχαν γλυτώσει ἀπ' τὴ φωτιὰ καὶ μόνο τὸ κτίριο κάηκε, δὲν ἡσύχασε· τὸ σατανικό του μυαλὸ ὅλη τὴ νύχτα δούλευε νἄβρη τὸν τρόπο πῶς θὰ τὸ ξαναφκιάξη. Καὶ τὸν βρῆκε.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔστειλε ντελάληδες μὲ προκήρυξη σ' ὅλη τὴν Ἤπειρο καὶ ζητοῦσε ἀπ' τοὺς ὑπηκόους του νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ ξαναφκιάξη τὴ μοναδική του περιουσία,

γιατὶ δὲν κάηκε μόνο τὸ σπίτι του ἀλλὰ κι ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του!.. Κι ὥρισε τὴν ἡμερομηνία ποὺ θὰ συνάζονταν στὸ Τεπελένι οἱ προύχοντες ἀπ' τὰ χωριὰ τῆς 'Ηπείρου νὰ τοῦ φέρουν τὴ συντρομή τους.

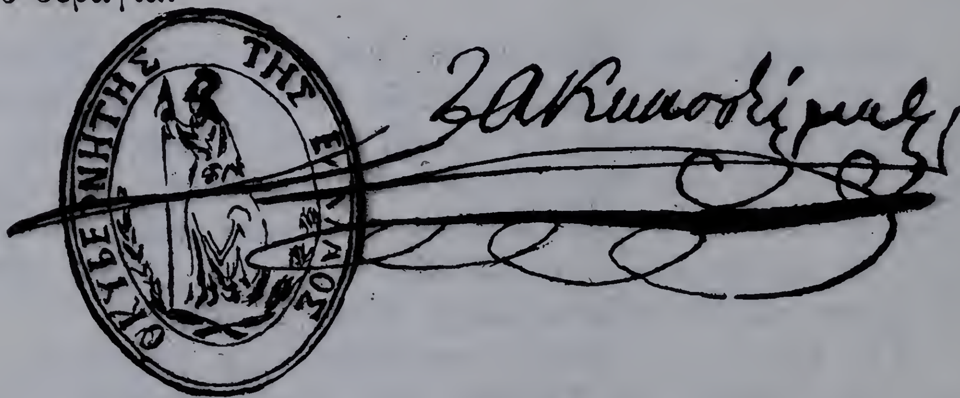
Τὴν ἡμέρα κείνη ὁ 'Αλῆς ἀπ' τὴν αὐγὴ κάθησε σταυροπόδι σὲ μιὰ παλιὰ ψάθα ἔξω ἀπ' τὸ καημένο σπιτικό του, φορώντας κάτι κουρελιασμένα ροῦχα. Στὸ χέρι του κρατοῦσε ἕνα ξεθωριασμένο φέσι, γιὰ νὰ ρίχνουν μέσα τὴ συντρομή τους. Μ' αὐτὸ ἤθελε νὰ δείξη πὼς ἦταν τόσο φτωχὸς πιὰ ὅσο κι ἕνας ζητιάνος.

Ἄρχισε ὁ καθένας νὰ περνάη μπροστὰ στὸ ζητιάνο 'Αλὴ καὶ νὰ ρίχνη στὸ φέσι τὸ βοήθημά του.

Μὰ ὁ πονηρὸς 'Αρβανίτης εἶχε σκεφθῆ καὶ κάτι ἄλλο. 'Αποβραδὶς σὲ φτωχοὺς Τεπελενιῶτες εἶχε δώσει πολλὰ χρυσᾶ νομίσματα ποὺ τὴν ἄλλη μέρα περνώντας μπροστά του, ἐπιδεικτικὰ τὰ ρίχνανε μέσα στὸ φέσι, τάχα γιὰ συντρομή. Ἔτσι ἀναγκάζονταν οἱ πλούσιοι νὰ δίνουν περσότερα. Κι ὅταν κανένας δὲν τοῦ ἔριχνε ἀρκετά, τότε ὁ 'Αλῆς μὲ μισοκακόμοιρο ὕφος τοῦ ἔλεγε:

— Τήραξε κεῖνο τὸ φτωχὸ πόσα γρόσια μοῦ ἔδωσε. Αὐτὸ ἀποδείχνει πὼς μ' ἀγαπάει περσότερο ἀπὸ σένα μ' ὅλο ποὺ εἶναι φτωχός. Μὰ δὲν πειράζει... Σήμερα εἶμαι φτωχός, ταχυὰ ὅμως μπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ μὲ βοηθήση νὰ γίνω πλούσιος καὶ δυνατὸς καὶ τότε θὰ ξέρω πιὰ ποιὸς εἶναι ἀληθιανὸς φίλος καὶ ποιὸς ἐχθρός.

Τοῦτο ἦταν ἀρκετό. Ὡς τὸ βράδυ, ὁ 'Αλῆς Τεπελενλῆς εἶχε συνάξει τόσα, ποὺ φτάνανε νὰ χτίση ὄχι ἕνα, ἀλλὰ δυὸ σεράγια.



Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕΚΕΡΗ

Γιὰ νὰ κινηθοῦν συνωμοτικὰ οἱ ἱδρυτὲς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα. Ἀλλὰ ἦταν ὅλοι τους φτωχοί. Ἕνας ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ τοὺς βοηθήση ἦταν ὁ μεγαλέμπορας στὴν Πόλη Παναγιωτάκης Σέκερης. Αὐτὸς ὅμως ἦταν ἀμύητος καὶ κανένας τους δὲν τολμοῦσε νὰ τοῦ προτείνη ἕνα τέτοιο. Καὶ στὰ 1818, ποὺ βρίσκονταν στὴν Πόλη κι ὁ Φιλικὸς Παναγιώτης Ἀναγνωστόπουλος, ἀναλαμβάνει αὐτὸς νὰ τοῦ μιλήση. Ἀλλὰ ὁ νεαρὸς ἀκόμα τότε Ἀναγνωστόπουλος δὲ θ' ἀκολουθήση τὸν καθιερωμένο τρόπο γιὰ νὰ κατηχήση τὸ Σέκερη. Θὰ τοῦ μιλήση ἀλλοιῶς ἀνοιχτά.

Πηγαίνει, τὸν συναντάει στὸ σπίτι του καὶ μὲ μιᾶς ὁ Ἀναγνωστόπουλος τοῦ λέει:

— Θέλω σὲ ὁμιλήσει. Ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον τῆς ὁμιλίας μου εἶναι πολλὰ σημαντικὸν καὶ δὲν θέλει σὲ γνωρισθῆ, ἂν πρῶτον δὲν ἀποφασίσης ὁριστικῶς ἓν ἀπὸ τὰ δύο περὶ τῶν ὁποίων θέλεις ἐρωτηθῆ.

Καὶ βγάζοντας ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἕνα μαχαίρι τὸ δίνει στὸ Σέκερη συνεχίζοντας:

— Λάβε αὐτὸ τὸ μαχαιρίδιον· καὶ ἀκούων τὴν πρότασίν μου θέλεις εἶσαι βεβιασμένος· ἂν δὲν τὴν δεχθῆς δειλιῶν ἢ νὰ μὲ σφάξης ἢ νὰ μὲ προδώσης. Ἐξέτασον λοιπὸν τὴν καρδίαν σου καὶ εἰπέ με ἂν πρέπη νὰ σ' ἐξηγηθῶ. Τοιουτοτρόπως ἀπαλλάττεσαι τοῦ ν' ἀδικήσης ἕνα συμπατριώτην σου καὶ σὲ τὸν ἴδιον.

Κι ὁ Σεκέρης ποὺ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα τὸν ἀκούει μὲ ψυχραιμία χωρὶς ν' ἁπλώση νὰ πάρη τὸ μαχαίρι ποὺ τοῦ ἔδινε ὁ Ἀναγνωστόπουλος τοῦ λέει κι αὐτὸς μὲ τὴν ἀράδα του:

— Φρονεῖς πὼς θέλω καταδεχθῆ νὰ δειχθῶ κατώτερός σου; Ἂν τὸ πρᾶγμα προξενεῖ δειλίαν διατί σὺ δὲν φοβεῖσαι; Δὲν εἶναι ἄρα τοιοῦτον. Καὶ πῶς ἐγὼ νὰ φοβηθῶ; Λέγε ἐλευθέρως, φίλε, καὶ σ' ἐγγυῶμαι μὲ τὴν κατάστασιν καὶ τὸ αἷμα μου.

Κι ὁ Ἀναγνωστόπουλος ποὺ καταλαβαίνει τὰ αἰ-

σθήματα τοῦ μεγαλέμπορα, τὰ ὁμολογεῖ ὅλα. Κι ὁ ἄδολος πατριώτης Σέκερης τόσο ἐνθουσιάζεται πού κείνη τὴ στιγμὴ προσφέρει γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς Φιλικῆς τὴν πρώτη του οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ἀπὸ δέκα χιλιάδες γρόσια.



ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τὸν ᾿Ανάργυρο Χατζηανάργυρο, ὅταν ἀκόμα ἦταν ὀχτὼ χρόνων, κατὰ τὸ 1820, τὸν πῆρε ὁ πατέρας του ὁ καπετὰν ᾿Ανδρέας Χατζηανάργυρος, κι ὁ θεῖος του ὁ Νικολὸς Ράφτης νὰ πᾶνε νὰ δοῦν τὸ καράβι του «Περικλῆ» πού βρισκόταν ἀραγμένο σ᾿ ἕνα ἀπόμερο λιμάνι τῶν Σπετσῶν. Φτάσανε νύχτα. Κουρασμένοι ὅπως ἦταν στρώθηκαν στὸ φαγοπότι πάνω στὴν κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ. Ὅλο τὸ διάστημα τούς περιποιώνταν ἕνας μικρὸς μοῦτσος πού κι αὐτὸς ἦταν συνομίληκος μὲ τὸ μικρὸ ᾿Ανάργυρο.

Σὰν ἀποφάγανε ὁ καπετὰν ᾿Ανδρέας ρώτησε τὸ γιό του ἂν ἤξερε νὰ τούς πῆ κανένα πατριωτικὸ τραγούδι. Ὁ μικρὸς ὅμως δὲν ἤξερε.

— Τί λοιπὸν μαθαίνεις στὸ σκολειό; τὸν ρωτάει ἄγρια ὁ πατέρας του.

— Τὸ Λουκιανό, πατέρα, τοῦ ἀπάντησε ὁ μικρὸς ᾿Ανάργυρος κι ἄρχισε ν᾿ ἀπαγγέλῃ: «Ἄρτι μὲν ἐπεπαύμην εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶν ἔτι, τὴν ἡλικίαν πρόσηβος ὤν...»

᾿Ανάθεμα κι ἂν κατάλαβε λέξη ὁ καπετὰν ᾿Ανδρέας ἀπ᾿ τὰ ἀρχαῖα τοῦ γιοῦ του. Γύρισε τότε κατὰ τὸ μοῦτσο, πού κι αὐτὸς παράξενα ἄκουγε κεῖνα καὶ τοῦ λέει:

— Σὺ τί ξέρεις; Γνωρίζεις κανένα τραγούδι ἐθνικό;

— Μάλιστα, καπετάνιε, ἀπαντάει πρόθυμα ὁ μοῦτσος.

— Λέγε λοιπόν.

Κι ὁ μοῦτσος ἀρχίζει νὰ τραγουδάῃ:

Φίλοι μου συμπατριῶται, δοῦλοι νἆμεθα ὡς πότε
τῶν ἀχρείων Μουσουλμάνων,
τῆς Ἑλλάδος τῶν τυράννων...

Καὶ πρὶν ὁ μοῦτσος ἀποσώσει τὸ τραγούδι του, ἕνας δυνατὸς μπάτσος ἀκούγεται. Ὁ καπετὰν Ἀνδρέας εἶχε σκαμπιλήσει τὸ γιό του, γιατὶ ὁ μοῦτσος ἤξερε νὰ τραγουδήσῃ ἐνῶ κεῖνος δὲν εἶχε μάθει παρὰ τὸν Λουκιανό. Ὁ ὕστερα συγγραφέας τῶν «Σπετσιώτικων» Ἀνάργυρος, γέρος πιά, θυμόταν ἀκόμα τὸ μπάτσο ποὺ ἔφαγε τότε ἀπὸ τὸν πατέρα του.



ΜΑΤΑΙΩΣΗ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

Στὴν Κέρκυρα, λίγο πρὶν ξεσπάσει ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση, ὁ Σπῦρος Βαρούχας κι ὁ Πέτρος Φούκας, θελήσανε νὰ μονομαχήσουν. Ἡ ἀφορμὴ ἦταν τιποτένια, μὰ τὸ πεῖσμα τους ἦταν μεγάλο. Γι' αὐτὸ κι ἀποφάσισαν νὰ μονομαχήσουν μὲ πιστόλι μέχρι θανάτου. Κι οἱ δυό τους ἦταν ξακουστοὶ σκοπευτές. Μάρτυρας τοῦ Βαρούχα, ἦταν ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ποὺ βρέθηκε τότε στὴν Κέρκυρα.

Τὴν ὡρισμένη ὥρα ἀντίπαλοι καὶ μάρτυρες βρέθηκαν στὸν τόπο ποὺ εἶχαν κανονίσει. Μὲ μιᾶς πήρανε θέσεις. Κι ἐνῶ πρόσμεναν νὰ δοθῇ τὸ πρόσταγμα γιὰ ν' ἀδειάσουν τὰ πιστόλια κατὰ πάνω τους, ἀκούστηκε ἔξαφνα ἡ βροντερὴ φωνὴ τοῦ Γέρου:

— Σταθῆτε! Ἡ πατρίδα θέλει νὰ μαζώξῃ συντρόφους νὰ σκοτωθοῦν σὲ περίσταση γι' αὐτὴν μονάχα κι ὄχι νὰ σκοτώνουνται γιὰ ψύλλου πήδημα ἀναμεταξύ τους. Τώρα ἂν

θέλετε νὰ σκοτωθῆτε, ἡ πατρίδα θὰ καταραστῆ καὶ τὸ φονηᾶ καὶ τὸ σκοτωμένο. Ἐμπρὸς λοιπόν....

Μαρμαρώσανε οἱ ἀντίπαλοι ἀπ' τὰ λόγια τοῦ Κολοκοτρώνη. Ποῦ νὰ τραβήξουν τὴ σκαντάλη τοῦ πιστολιοῦ τους!.. Κι οἱ μάρτυρες ἄρχισαν νὰ κλαῖνε. Ἔτυχε νὰ εἶναι ὅλοι τους μέλη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας.

Κι ὁ πονηρὸς Κολοκοτρώνης ποὺ ἔνοιωσε σὲ τί ψυχολογικὴ στιγμὴ βρισκόνταν οἱ ἀντίπαλοι κι οἱ μάρτυρες φώναξε:

—Ἐλᾶτε νὰ μὲ φιλήσετε καὶ μένα καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους ποὺ μᾶς κάνατε νὰ κλάψουμε.

Ἔτσι ὁ Κολοκοτρώνης πρόλαβε μιὰ ἄσκοπη ἀδερφικὴ αἱματοχυσία στὶς παραμονὲς τοῦ ξεσηκωμοῦ.

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ

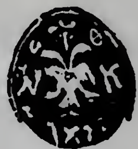
Τὸ 1820, ἔτυχε νὰ περάση ὁ Γεώργιος Γεννάδιος ἀπ' τὸ Βουκουέστι. Ὁ ἡγεμόνας Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, ποὺ ἤθελε νὰ ἀναδιοργανώση τὸ ἑλληνικὸ σκολειὸ τοῦ Βουκουρεστίου, κατάφερε τὸ δάσκαλο νὰ μείνη καὶ ν' ἀναλάβη τὴν ἀναδιοργάνωση. Ἐκεῖ τότε ὁ δάσκαλος κατηχήθηκε στὸ μεγάλο μυστικὸ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας.

Κάποια μέρα ποὺ δίδασκε τὸν Πανηγυρικὸ τοῦ Ἰσοκράτη, κλείνει καλὰ τὴν πόρτα τοῦ σκολειοῦ καὶ μ' ἐνθουσιασμὸ ἀρχίζει νὰ τοὺς μιλάη γιὰ τὴ δουλωμένη Ἑλλάδα. Δὲν κρατήθηκε ὅμως καὶ τὸν πήρανε τὰ κλάματα.

Κι ὅταν ὁ ἀρχηγὸς Ὑψηλάντης μαθεύτηκε πὼς πέρασε τὸν Προῦθο, ὁ Γεννάδιος πετάει τὸν Ἰσοκράτη κι ἀρχίζει νὰ μιλάη στοὺς μαθητὲς γιὰ τὸν Ἱερὸ Λόχο τῶν Θηβῶν καὶ κάνει μιὰ ἀναπαράσταση πῶς οἱ Ἀθηναῖοι νέοι δίνανε γονατιστοὶ τὸν ὅρκο τοῦ ἐφήβου: «Οὐ καταισχυνῶ, ὅπλα τὰ ἱερά, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην».

Μὲ μιᾶς οἱ μαθητές του γονατίζουν καὶ μὲ μάτια βουρ-

κωμένα ὁρκίζονται, σὰν τοὺς 'Αθηναίους ἔφηβους. Καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς κράτησαν τὸν ὅρκο τους γιατὶ σὲ λίγο τρέξανε καὶ καταταχθήκανε στὸν 'Ιερὸ Λόχο τοῦ Δραγατσανιοῦ.



ΣΥΝΑΡΧΗΓΟΣ ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΝΙΟ

'Αρχὲς τοῦ 1820. 'Ο ἀρχιμανδρίτης Γρηγόρης Φλέσας βρισκόταν τότε στὴν Πόλη. 'Απὸ καιρὸ εἶχε μπῆ στὸ μυστικὸ τῆς Φιλικῆς 'Εταιρείας, καὶ ἐνεργοῦσε σὰν ἁπλὸ μέλος, ἀπόστολος ὅπως τὸν λέγανε. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἔφτανε τοῦ Παπαφλέσα. Ἤθελε νὰ μάθη πολλὰ περσότερα, νὰ γνωρίση τὸν ἀρχηγό, καὶ νἄμπη ἀνάμεσα στοὺς πρώτους. 'Ο 'Αναγνωστόπουλος κι ὁ Σέκερης ὅμως ποὺ τὸν εἶχαν κατηχήσει, τὸν κρατοῦσαν γιὰ λίγο καιρὸ σὲ κάποια ἀπόσταση. Τοὺς φόβιζε ὁ φλογερὸς κι ὁρμητικὸς χαρακτήρας του.

Κάποια μέρα ὁ Παπαφλέσας βρίσκει τὸν 'Αναγνωστόπουλο στὸ σπίτι του μόνο. Κλειδαμπαρώνει τὴ πόρτα ἀπὸ μέσα καὶ λέει ἐπιτακτικὰ στὸν 'Αναγνωστόπουλο:

— Κάθησε, ἀδερφὲ καὶ συναπόστολε, νὰ ἐξηγηθῶμεν τὰ μυστήρια τῆς 'Εταιρίας. Σὺ γνωρίζεις τὴν ἀρχήν, καὶ κάμνεις τὴν ἀρχή. Θέλω λοιπὸν καὶ γὼ νὰ τὴν μάθω καὶ νὰ εἶμαι ἀρχή. Θέλω νὰ μοῦ εἰπῆς καὶ νὰ μὲ κάνης πρῶτον μέλος.

'Ο 'Αναγνωστόπουλος βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση. Ἤθελε ν' ἀποφύγη νὰ μιλήση μὰ ἤξερε καὶ τὸ χαρακτῆρα τοῦ ἀρχιμανδρίτη. 'Ο Παπαφλέσας σὰν εἶδε πὼς ὁ 'Αναγνωστόπουλος δυστροποῦσε, δὲν χάνει τὸν καιρό του σὲ παρακάλια. Τραβάει ἕνα μαχαίρι ποὺ τὸ εἶχε κρυμμένο κάτω ἀπ' τὸ ράσο του καὶ τώρα τοῦ λέει ἄγρια:

— Συναπόστολε, ἐὰν δὲ μοῦ ὁμολογήσης τὴν πηγὴν καὶ ἐὰν δὲ μὲ κάμνης ἀρχὴν σὲ σφάζω καὶ ἔπειτα πηγαίνω εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ προδίδω εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Γίνεσαι ἔτσι καὶ σὺ προδότης καὶ χάνεις τὴ ζωή σου, γιατὶ δὲ θέλησες νὰ μοῦ πῆς καὶ νὰ μὲ κάμνης καὶ ἐμένα ἀρχή....»

Ἂν μποροῦσε τώρα ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἂς ἔκανε κι ἀλλοιῶς. Θέλοντας καὶ μή, μίλησε στὸν Παπαφλέσα γιὰ τὴν «ἀόρατον καὶ ἀνύπαρκτον ἀρχὴν».

Ο ΠΡΟΕΣΤΟΣ ΠΟΥ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΑΓΙΑΣΗ

Οἱ προεστοὶ τῆς Σπάρτης, ὁ Ἀναγνώστης Κοπανίτσας κι ὁ Μελέτης Μελετόπουλος πηγαίνανε γιὰ τὴν Τριπολιτσᾶ. Μ' ὅλο ποὺ κι οἱ δυό τους ἦταν Φιλικοὶ καὶ πρόσμεναν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ νὰ ξεσπάση ἡ Ἐπανάσταση, οἱ δυὸ προεστοὶ ἀψήφησαν τὴ ζωή τους καὶ πήγαιναν γιὰ ὅμηροι στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Σὰν φτάσανε στὸ Βουρλιᾶ, ἔξω ἀπ' τὴ Σπάρτη, ὁ Μελετόπουλος παρακίνησε τὸν Κοπανίτσα νὰ μὴν μποῦνε στὴν Τριπολιτσᾶ καὶ νὰ γυρίσουν πίσω. Ὁ Κοπανίτσας ἀρνήθηκε λέγοντάς του:

—Ἀφοῦ ἐμεῖς ποὺ εἴμεθα ἡ κεφαλὴ τῶν Χριστιανῶν δώσουμε τὸ παράδειγμα τῆς δειλίας, τί θὰ περιμένωμεν ἀπὸ τοὺς μικροὺς ποὺ θέλωμεν νὰ σκοτωθοῦν γιὰ τὴν πατρίδα καὶ τὴν πίστη;

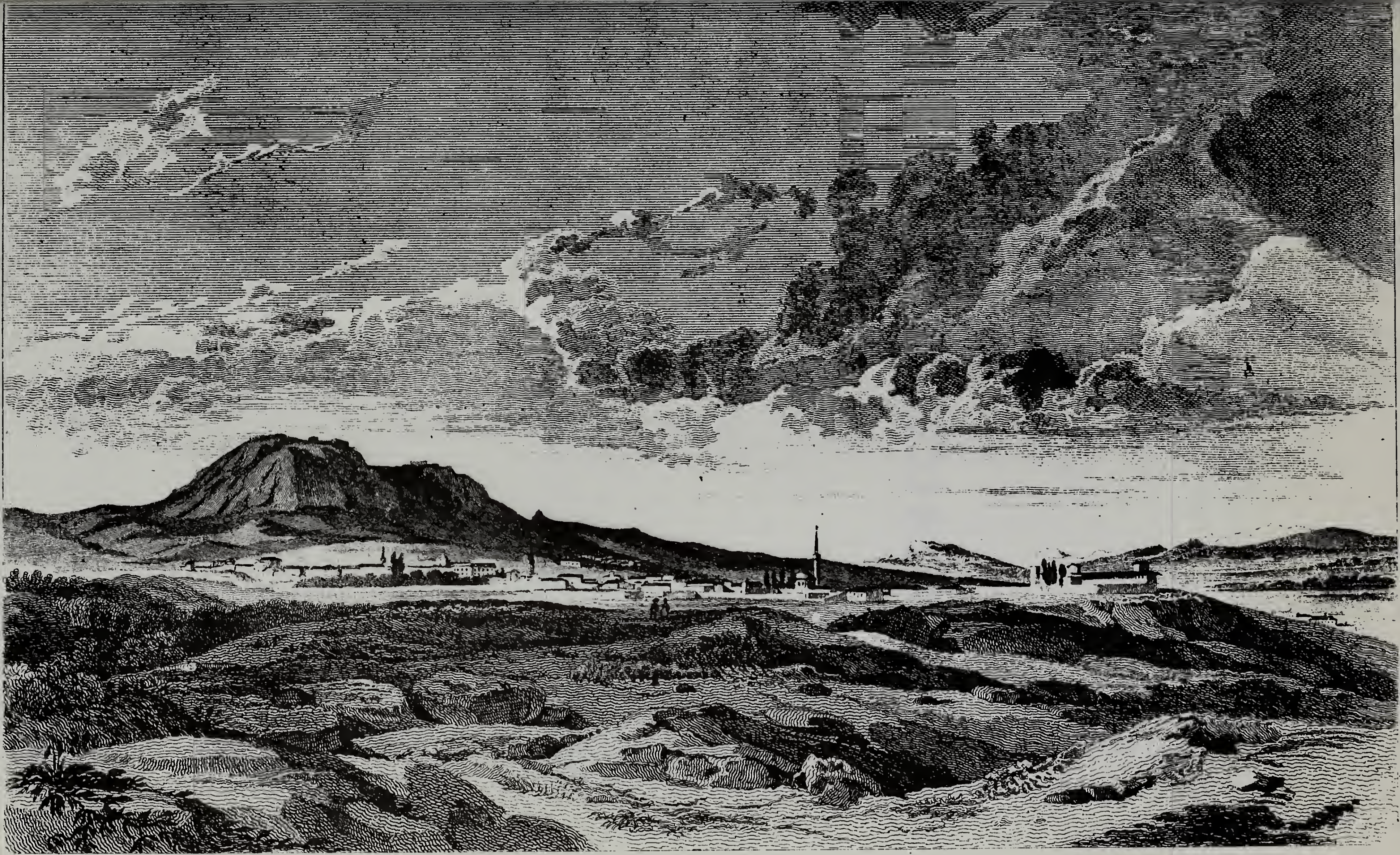
—Μόλις ξεσπάσει ἡ Ἐπανάσταση, θὰ μᾶς σκοτώσουν οἱ Τοῦρκοι, τοῦ ξαναλέει ὁ Μελετόπουλος.

—Ἅγιος ὁ Θεός, κερδίζομεν τὸν Παράδεισον, διότι ἀποθνήσκομεν διὰ τὴν Ἁγίαν πίστιν τοῦ Χριστοῦ...

Ὁ Μελετόπουλος δὲν κρατήθηκε καὶ λέει εἰρωνικά:

— Νά ποὺ βρῆκα κι ἕναν ποὺ θέλει ν' ἁγιάση ἀπὸ ζωντανός. Ἂς πᾶμε λοιπὸν στὴν Τριπολιτσᾶ ἀφοῦ ἐκεῖ εἶναι ὁ παράδεισος κι οἱ Τοῦρκοι εἶναι οἱ ἄγγελοι ποὺ θὰ μᾶς πάρουν τὴν ψυχή μας.

Κι οἱ δυὸ προεστοὶ τράβηξαν τὸ δρόμο τους γ'ὰ τὴν Τριπολιτσᾶ. Σὲ λίγο οἱ Τοῦρκοι τοὺς φυλάκισαν. Ὁ Μελετόπουλος δὲν μποροῦσε νὰ βαστήξη ἀπ' τὰ βάσανα τῆς φυλακῆς καὶ πέθανε γρήγορα. Ὁ Κοπανίτσας ὅμως ἔζησε καὶ πέθανε στὰ 1838, ἀφοῦ εἶδε πιὰ λεύτερη τὴ χώρα του.



ΚΟΡΙΝΘΟΣ

ΣΤΟΝ ΞΕΣΗΚΩΜΟ



ΛΑΛΗΣΕ Ο ΚΟΥΚΟΣ

Ὑπῆρχε ἡ πρόληψη στούς κλέφτες καὶ στὸ λαό, πῶς ὅταν λαλοῦσε ὁ κοῦκος πρὶν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, δὲν ἦταν καλὸ σημάδι γιὰ τὴν κλεφτουριὰ καὶ τούς ραγιάδες. Ἔβγαινε σὲ καλὸ ὅταν λαλοῦσε ὕστερα ἀπ' τὶς 25 Μαρτίου ὡς τὸ τέλος Ἰουνίου. Κι ἂν τύχαινε ν' ἀκουστῆ ὁ κοῦκος ἀνήμερα τοῦ Βαγγελισμοῦ, τότε ἦταν εὐτυχία γιὰ ὅλους τούς Ρωμιούς.

Γι' αὐτὸ τὴ γιορταστικὴ κείνη μέρα, στέλνανε ἐπίτηδες ἀνθρώπους μέσα στὸ λόγγο καὶ τὶς ρεματιὲς ν' ἀκούσουν

ἂν θὰ λαλήση ὁ κοῦκος. Καὶ λένε πὼς σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα στὶς 25 τοῦ Μάρτη τοῦ 1821 ἀκούστηκαν παντοῦ νὰ λαλοῦν οἱ κοῦκοι. Αὐτὸ πιστεύτηκε τότε ἀπὸ ὅλους σχεδὸν τοὺς Ἕλληνες. Κι ὅταν, πολὺ ἀργότερα, ρώτησαν τὸ δεσπότη Ἀθηνῶν Θεόφιλο—ποὺ ἦταν στὴν Ἐπανάσταση διάκος τοῦ Γερμανοῦ—ἂν αὐτὸ ἀλήθευε, ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε:

— Τί τὰ θέλεις, παιδί μου, εἴτε κατὰ σύμπτωσιν, εἴτε ἀπὸ τὸ Θεό, δέκα ἄνθρωποι εἶπον τὴν ἁγίαν ἐκείνην ἡμέραν, ὅτι ἤκουσαν τὸν κοῦκον νὰ λαλῇ ἀπ' ἔξω στὶς ράχες.



ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΡΟΛΟΓΙ

Ὁ Κωνσταντῖνος Μουρούζης, ὁ μεγάλος διερμηνέας τῆς Πύλης, εἶχε στὴν κατοχή του ἕνα ἀπ' τὰ πιὸ ἀκριβὰ ρολόγια τῆς ἐποχῆς. Τὸ εἶχαν φτιάξει κατὰ τὸ 1780 στὸ ἐργοστάσιο ρολογιῶν τοῦ Μπρέγκετ στὴν Ἀγγλία, ποὺ ἦταν ξακουστὸ τότε σ' ὅλο τὸν κόσμο. Ἦταν τῆς τσέπης χρυσὸ μὲ διπλὲς μηχανὲς καὶ τὸ μέγεθός του ἦταν πολὺ μεγαλύτερο ἀπ' τὰ σημερινά. Νὰ πῶς μᾶς τὸ περιγράφουν: «ὁ κύλινδρος αὐτοῦ εἶναι κατασκευασμένος ἐκ ρουβενίου διατρήτου, ἐπὶ δὲ τῆς περιφερείας ἔξωθεν φέρει κομβίον τι, ὅπερ πιεζόμενον κρούει τὰς ὥρας καὶ τὰ κλάσματα αὐτῶν. Αἱ ὧραι ἐπὶ τῆς πλακὸς σημειοῦνται δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν, ὁ δὲ ὡροδείκτης αὐτοῦ ἀκινητεῖ ἄχρις οὗ ὁ λεπτοδείκτης διανύση ὅλον τὸ περιφερὲς διάστημα τῶν 60 λεπτῶν, ὅτε οὗτος δι' ἑνὸς ἅλματος μεταπηδᾷ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ὥραν.» Ἔτσι δὲν ἦταν μόνο ἕνα πολύτιμο ρολόγι, ἀλλὰ καὶ κομψοτέχνημα γιὰ τὸν καιρό του.

Όταν ὁ Σουλτὰν Μαχμοὺτ ἔμαθε τὸ ξέσπασμα τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τὸν πρῶτο ποὺ πρόσταξε ν' ἀποκεφαλίσουν ἦταν τὸ Μουρούζη, ποὺ τὸν πιάσανε μακριὰ ἀπ' τὸ σπίτι του.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ ἄτυχου μεγάλου διερμηνέως ἄξαφνα ἔμαθε τὸ θάνατό του καὶ γιὰ νὰ γλυτώση κι αὐτὴ ἀπ' τὸ δήμιο, ἔτρεξε νὰ βρῆ καταφυγὴ στὰ Πατριαρχεῖα. Ἔπρεπε τὸ πιὸ σύντομο νὰ φύγουν ἀπ' τὴν Πόλη. Χρήματα ὅμως δὲν πρόκαναν νὰ πάρουν μαζί τους, οὔτε κι ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' εἶχε νὰ τοὺς δώση. Τὸ μόνο ποὺ προφτάσανε καὶ πῆραν, κοντά τους φεύγοντας ἀπ' τὸ σπίτι ἦταν τὸ πολύτιμο ρολόγι.

Ὁ Πατριάρχης τότε ἔστειλε μὲ τὸ διάκο του τὸ ρολόγι αὐτό, στὸ μεγαλέμπορο τῆς Πόλης Γιάννη Ξένο, καὶ τοῦ ζητοῦσε νὰ κρατήση τὸ ρολόγι καὶ νὰ τοῦ στείλη χρήματα. Ὁ Ξένος γιὰ ἀντάλλαγμα ἔστειλε στὸ Γρηγόριο χίλια ρούβλια. Μ' αὐτὰ τὰ χρήματα κατάφερε ἡ οἰκογένεια τοῦ Μουρούζη σὲ δυὸ μέρες νὰ μπαρκάρη καὶ νὰ φτάση στὴν Ὀδησσό.

Τὸ ρολόγι αὐτό, στὰ 1894, βρισκόταν στὰ χέρια τοῦ ἐπιμελητῆ τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Α. Σακελλίωνα, κι ἄγνωστο τί ἀπόγινε.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΜΑΣΚΑΡΕΜΑΤΑ

Οἱ ξεσηκωμένοι στὸ Μενίδι ἐπαναστάτες τῆς Ἀττικῆς— ἀρχὲς τοῦ ξεσηκωμοῦ— ἐπειδὴ δὲν εἶχαν ἄξιο ἀρχηγό, ζήτησαν ἀπ' τὴ Λειβαδιὰ νὰ τοὺς στείλη ἕναν. Καὶ κεῖνοι διάλεξαν καὶ τοὺς στεῖλαν τὸν ἐκπρόσωπο τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, τὸ Δῆμο Ἀντωνίου. Γιὰ νὰ κάνη ὅμως πιὸ μεγάλη ἐντύπωση ὁ Ἀντωνίου καὶ νὰ ἐπιβληθῆ στοὺς ἐπαναστάτες, μ' ὅλο ποὺ ἦταν φραγκοφορεμένος, ἔβαλε περικεφαλαία κι ἐπωμίδες!...

Παρουσιάστηκαν ὅμως κι ἄλλοι στὸν Ἀγώνα μὲ περικεφαλαία, ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Παπαφλέσας στὴ Μεσσηνία, ὁ Πελοπίδας στὴ Τριφυλία, ὁ Παναγιώτης Βαφιόπουλος στὴν Κορινθία κι ἄλλοι.

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἀντωνίου στὸ Μενίδι, δὲν ἔκανε μόνο ἐντύπωση στοὺς Ἕλληνες ἐπαναστάτες. Θέλησαν νὰ τὸν μιμηθοῦν γιατὶ ἔτσι θαρροῦσαν πὼς θὰ γινόνταν πιὸ πολεμικοί... Μὰ ποῦ νὰ βρεθοῦν τόσες περικεφαλαῖες. Τότε κι αὐτοί, ἀφοῦ δὲν εἶχαν περικεφαλαῖες, γιὰ νὰ φαίνωνται πολεμιστές, φόρεσαν ἀπὸ ἕνα... ψάθινο καπέλλο.

Η ΑΡΧΗ ΣΤΗ ΓΡΑΒΙΑ

Κλεισμένοι ἑκατὸν δεκαοχτὼ Ἕλληνες στὸ πλιθόχτιστο Χάνι τῆς Γραβιᾶς, μέσ' ἀπ' τὶς πολεμίστρες τους, «μασγάλια», ἀγναντεύουν τ' ἀσκέρια τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη ποὺ ὅλο καὶ ζυγώνουν. Μὲ τὸ καριοφύλι τους στὸ μάτι, ἀνυπόμονα προσμένουν τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ σκορπίσουν τὸ θάνατο.

Τὰ πιὸ πάνω προστάζει ὁ ἀρχηγός, κι ὕστερα ἀπὸ τὸ «μασγάλι» του προσεχτικὰ παρακολουθάει κι αὐτὸς τὸν ἐρχομὸ τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ στὴν προσταγὴ τοῦ Ὀδυσσέα Ἀνδρούτσου ὅλοι τους ὑπακούουν.

Ἐνῶ μιὰ ἐχθρικὴ κολώνα ἑτοιμάζεται νὰ ξεκινήση γιὰ νὰ ἐπιτεθῆ οἱ κλεισμένοι πολεμιστὲς βλέπουν νὰ ξεκόβη ἀπ' τὴν ἐχθρικὴ παράταξη ἕνας καβαλλάρης καὶ νάρχεται κοντὰ στὸ Χάνι. Ἀφοῦ ζυγώση καλά, τότε οἱ Ἕλληνες βλέπουν πὼς ὁ καβαλλάρης αὐτὸς εἶναι ἕνας γέρος ντερβίσης.

Σταματάει τὸ ἄτι του, καὶ χωρὶς νὰ ξεπεζέψη, σκορπάει μὲ τὸ χέρι του δεξιόζερβα στὸν ἀγέρα ἄμμο, ψέλνοντας συγχρόνως τὴν προσευχή του «ντονᾶ».

Καὶ νὰ ἡ βροντερὴ φωνὴ τοῦ ἀρχηγοῦ, ξανακούγεται νὰ τὸν ρωτάει τούρκικα:

— Νέρεγιε γκιντέρσιν; (= ποῦ πᾶς;)

— Σάλωνα γιὰ γκιντέριμ (= Πάω κατὰ τὰ Σάλωνα).

Σημαδεύει καλὰ ὁ Ὀδυσσέας μὲ τὸ ξακουστό του καριοφύλι «μαντσάρι», καὶ τὸ βόλι του σωριάζει νεκρὸ κάτω τὸ ντερβίση.

Ἡ ἀρχὴ ἔγινε. Ἑκατὸ δεκαοχτὼ καριοφύλια, σωριάζουν ἀπανωτὰ τὰ ἐχθρικὰ κουφάρια, ἔξω ἀπ' τὸ Χάνι τῆς Γραβιᾶς.



ΚΟΚΚΙΝΗ ΤΡΙΧΑ

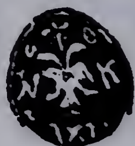
Μεγάλη ἑβδομάδα τοῦ 1821. Οἱ συνοδικοὶ μέσα στα Πατριαρχεῖα τῆς Πόλης, περνᾶνε δύσκολες ὧρες. Ξέρουν ὅλοι τὸ τί τοὺς προσμένει. Πεσμένοι σὲ συλλογὴ καρτερᾶνε τὴν ὥρα τους. Καὶ μόνο ὁ δεσπότης Γρηγόριος ὁ Δέρκων εἶναι ἀδιάφορος γιὰ τὴν τύχη του, κι εὔθυμος. Κι ὅταν ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε', τὸν ρώτησε πῶς σὲ κείνη τὴ δύσκολη στιγμὴ δὲν εἶχε χάσει τὸ κέφι του, ὁ Δέρκων τοῦ ἀπάντησε:

— Διατί, δεσπότη μου, νὰ λυπηθῶ; Αὔριον θὰ πηδήσω διὰ τῆς σπάθης τοῦ δημίου ἀπὸ τὸν πρόσκαιρον τοῦτον βίον εἰς τὴν αἰωνιότητα.

—Αἴ... κόκκινη τρίχα τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Πατριάρχης, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μᾶλλον τρομερὰν στιγμὴν δὲν χάνεις τὴν ἑτοιμότητά σου.

Δικαιολογημένα ὁ Γρηγόριος νὰ ἀποκαλέση τὸν Δέρκων «κόκκινη τρίχα» γιατὶ ἦταν κοκκινοτρίχης μὲ μάτια γαλανά. Αὐτοὺς τοὺς τύπους ποὺ ὁ λαὸς τοὺς θεωρεῖ γιὰ πονηροὺς καὶ ἔχει γι' αὐτοὺς καὶ τὸ δίστιχο:

«Κόκκινη τρίχα μάτια γαλανά,
καρδιὰ διαβόλου, ἀγγειὸ τοῦ Σατανᾶ.»



Η ΚΟΛΟΒΗ

'Από τὸν τόσο χαλασμὸ ποὺ πάθαιναν οἱ Τοῦρκοι στὴ Γραβιά, 8 Μαΐου 1821, ὁ πασᾶς γιὰ νὰ ἐμψυχώση τὰ ἀσκέρια του, ἔταξε μεγάλα μπαξίσια σὲ κεῖνο τὸ μπαϊρακτάρη, σημαιοφόρο, ποὺ πρῶτος θὰ κάρφωνε τὸ μπαϊράκι του-σημαία—στὸ Χάνι.

'Ο Γκούρας μὲ λίγους συντρόφους, φύλαγε στὸ Χάνι τὴν πόρτα τῆς μάντρας. Κάποιος 'Αρβανίτης κατάφερε σὲ κείνη τὴ μεριὰ τοῦ μαντρότοιχου νὰ μπήξη τὸ κοντάρι τῆς σημαίας του. "Υστερα, ἔπεσε ἀνάσκελα—γιὰ νὰ μὴν τὸν βρίσκουν τὰ βόλια ἀπ' τοὺς κλεισμένους—καὶ κρατοῦσε τὸ κοντάρι μ' ὅλη τὴ δύναμή του. 'Ο Μούντρης, παλιὸς θαλασσινός, καὶ παλικάρι τώρα τοῦ Γκούρα, ρίχνει μὲ σκοινὶ θηλειὰ καὶ πιάνει τὸ πάνω μέρος ἀπ' τὸ κοντάρι τῆς σημαίας. Τραβώντας αὐτός, κρατώντας ὁ 'Αρβανίτης κατάφερε στὸ τέλος ὁ Μούντρης νὰ ξεκολλήση ἀπ' τὸ πάνω μέρος τοῦ κονταριοῦ τὴ σφαίρα μὲ τὸ μισοφέγγαρο. Τρομαγμένος τότε ὁ μπαϊρακτάρης, ἁρπάζει τὴ σημαία του χωρὶς ἐθνόσημο πιά, καὶ τὸ βάζει στὰ πόδια ντροπιασμένος. Κι οἱ κλεισμένοι ποὺ τὸν εἶδαν νὰ ξεμακραίνη ἔτσι, τοῦ φωνάζαν κοροϊδευτικά:

— Ποῦ τὴν πᾶς τὴν κολοβή;... Ποῦ τὴν πᾶς τὴν κολοβή;



ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Ο ΓΟΥΡΝΟΜΥΤΗΣ

Στὴ μάχη τῆς Γραβιᾶς, ὁ Γιάννης Μαμούρης ἔχει στρώσει στὸ ντουφέκι ἕναν Ἀρβανίτη ποὺ ἦταν ταμπουρωμένος στὸ ἅγιο βῆμα τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ Ἅϊ Θανάση, κοντὰ στὸ Χάνι. Γιὰ ἀρκετὸ διάστημα, ὁ ἕνας στέλνει τὰ βόλια του στὸν ἄλλο, χωρὶς ἀποτέλεσμα. Ἄξαφνα βλέπει ὁ Μαμούρης νὰ τρέχῃ αἷμα ἀπ' τὸ ἅγιο βῆμα. Κατάλαβε πὼς εἶχε χτυπήσει τὸν Ἀρβανίτη. Κι εὐχαριστημένος γιὰ τὴν ἐπιτυχία του, φωνάζει ὁ Μαμούρης στοὺς συντρόφους του:

— Τὸν σκότωσα τὸν γουρνομύτη.



Ο ΑΤΡΟΜΟΣ ΓΩΒΓΙΟΣ

Ὕστερ' ἀπ' τὴν ἐπικίνδυνη ἔξοδο ποὺ κάνανε τὴ νύχτα ἀνάμεσα στὰ ἐχθρικὰ ἀσκέρια οἱ κλεισμένοι στὴ Γραβιά, κι' ἀφοῦ ξεμακραίναν κάμποσο, ὁ Ἀγγελῆς Γωβγιός, χωρὶς νὰ πῆ τίποτα στοὺς συντρόφους του, ξαναγύρισε πίσω στὸ Χάνι. Στὴ βιασύνη τους νὰ φύγουν, ὁ Γωβγιὸς ξέχασε κρεμασμένη τὴν κάππα του. Γύρισε λοιπὸν πίσω στὸ Χάνι, τὴν πῆρε καὶ βάζοντάς το ὕστερα στὴν τρεχάλα, ξανάσμιξε σὲ λίγο τοὺς δικούς του.

Στὸ μεταξὺ ὁ Ὀδυσσέας Ἀντροῦτσος εἶχε ἀνησυχήσει γιὰ τὸ ἄξιο παλικάρι του, κι ὅλο τὸν ἀποζητοῦσε. Ὅταν τὸν εἶδε νἄρχεται λαχανιασμένος, ζήτησε μὲ μιᾶς νὰ μάθη ποῦ ἦταν. Ὁ Γοβγίνας, δὲν τοῦ ἔκρυψε τὴν ἀλήθεια.

— Καὶ γιὰ μιὰ κάππα, ἔβαλες τὸ κεφάλι στὴν ποδιά σου! τοῦ λέει αὐστηρὰ ὁ ἀρχηγός.

— Εἶχα μέσα στὸ μανικοκάππι τὸ μαχαίρι ποὺ μοῦ

χάρισε ὁ βεζύρης, τοῦ ἀπάντησε ἀτάραχος ὁ Γοβγίνας.

Ὥστε ἂν ἀψήφησε τὸν κίνδυνο καὶ ξαναγύρισε στὸ Χάνι, δὲν ἦταν γιὰ τὴν κάππα, μὰ νὰ μὴ χάση τὸ πολύτιμο θυμητάρι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀπὸ τότε ποὺ ἦταν στὰ Γιάννενα ὁ Ἀγγελῆς Γοβγίνας.

ΣΩΤΗΡΙΟ ΜΗΝΥΜΑ

Ὁ ἥλιος τῆς 8 τοῦ Μάη 1821, εἶχε ἀπὸ ὥρα βασιλέψει κι ἡ νύχτα ἄρχιζε νὰ σκεπάζη τὴ Γραβιά. Ἀπόκαναν πιὰ τ' ἀσκέρια τοῦ Ὀμὲρ Βρυώνη χωρὶς νὰ φέρουν ἀποτέλεσμα. Οὔτε μιὰ πλίθα δὲν κατάφεραν νὰ ξεκολλήσουν ἀπ' τὸ Χάνι. Κι ἄπειρα κοίτονται γύρω τὰ κουφάρια. Ἀκόμα κι αὐτὸς ὁ Βρυώνης βλέπει πῶς βρίσκεται σὲ δύσκολη θέση. Μιὰ χούφτα Ἕλληνες καὶ νὰ ντροπιάσουν τόσο ἀσκέρι!... Κείνη τὴ στιγμή, κάποιος Ἕλληνας, ποὺ ἀκολουθοῦσε τὸν πασᾶ, τὸν ζυγώνει καὶ τοῦ λέει:

— Πασᾶ μου, μὴ χάνεις τοὺς συγγενεῖς σου καὶ ντεβαπίδες σου. Μὴ χαλᾶς τ' ἀσκέρι σου μὲ τοὺς παλιορέμπελους. Ἄφησε τοὺς κλεισμένους, κι αὔριο φέρε τὰ κανόνια ἀπ' τὸ Ζητούνι, καὶ τοὺς χαλᾶς τὸ μαντρί.

Σωστὴ βρίσκει ὁ πασᾶς τὴν πρόταση τοῦ Ἕλληνα. Πρόσταξε μὲ μιᾶς νὰ σταματήση ὁ πόλεμος, κι ἔστειλε «τάταρη», ταχυδρόμο, στὸ Ζητούνι, νὰ τοῦ ξημερωθοῦν στὴ Γραβιὰ δυὸ κανόνια.

Κι ὁ ἴδιος Ἕλληνας ποὺ συμβούλευσε πρὶν τὸν πασᾶ, ἀκούγεται τώρα μέσα στὴ νύχτα νὰ ξεφωνίζη αὐτὰ κατὰ τὸ Χάνι:

—Ὀρὲ Ἀντροῦτσο!.. καλὰ σ' ἔχουμε κλεισμένο. Ποῦ

θὰ μᾶς πᾶς; Ἀλλοίμονό σου, ταχειὰ μᾶς ἔρχονται τὰ δυὸ κανόνια ἀπ' τὸ Ζητούνι καὶ θὰ σᾶς κάνουμε στάχτη...

Κι ἀπὸ φόβο μπὰ καὶ δὲν ἀκούστηκε ξαναφωνάζει τὰ ἴδια, κι ὕστερα ἀρχίζει νὰ τραγουδάη δυνατά:

«Τώρα Μαγιά, τώρα δροσιά, τώρ' ἄνοιξη κι ἀηδόνια,
τώρα κι ὁ ξένος βούλεται, στὸν τόπο του νὰ πάγη.
Νύχτα σελλώνει τ' ἄλογο, νύχτα τὸ καλλιγώνει...»

Κι οἱ κλεισμένοι Ἕλληνες, μὲ προσοχὴ τ' ἀφουγκράζονται. Πρὶν ἀκόμα τελειώσει τὸ τραγούδι, ἀκούγεται τώρα ὁλόχαρος ὁ Ὀδυσσέας νὰ λέη στὰ παλικάρια του:

— Γειά σου, Μπαλάσκα, καλὰ μᾶς τὰ καταφέρνεις!..

Ὁ Ἕλληνας αὐτὸς ποὺ μὲ τὴν τάχα φοβέρα του δίνει μήνυμα στοὺς κλεισμένους καὶ μὲ τὸ τραγούδι του ὁρμήνια, εἶναι ὁ καπετὰν Χρῖστος Μπαλάσκας, παλιὸς γνώριμος τοῦ Ἀντρούτσου. Ἀναγκαστικὰ ἀκολουθοῦσε τὸ Βρυώνη γιατὶ τοῦ κρατοῦσε στὰ Γιάννενα αἰχμάλωτη τὴ φαμελιά του. Κι ὅμως δὲν παράλειπε μὲ τρόπο, νὰ βοηθάη τοὺς ὁμοθρήσκους του. Ἡ συμβολὴ τοῦ Μπαλάσκα στὴ Γραβιά, ἦταν πολὺ μεγάλη.



ΕΙΡΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΠΟΝΙΑ

Δυὸ μέρες ὕστερ' ἀπ' τὴ μάχη τῶν Βασιλικῶν, ἔφτασε στὶς 27 Αὐγούστου 1821, κι ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀντροῦτσος. Συνάντησε τὸ Γκούρα μὲ τὸ σῶμα του, στὴ Δαμάστα,

ἔξω ἀπ' τὴ Λαμία. Σὰν ἄκουσε ἀπ' τοὺς μαχητὲς ὁ 'Οδυσσέας τὸ πῶς ἔγινε ἡ μάχη στὰ Βασιλικά, καὶ τὸ τί καταστροφὴ κάνανε στ' ἀσκέρια τοῦ Μπεϋρὰν πασᾶ, εἶπε χορατεύοντας:

—Ἔ, ἀδέρφια, τί χαλασμὸς ἦταν αὐτὸς ποὺ κάνατε; Δὲ λυπηθήκατε τὴ μαύρη τὴν Τουρκιά;...

Κι αὐτὴ ἀκόμα ἡ εἰρωνικὴ ψυχοπόνια τοῦ 'Αντρούτσου, παρεξηγήθηκε ἀργότερα ἀπὸ μερικούς.

Ἀθανάσιος ὁ Ψαλίδας

ΣΥΜΒΙΒΑΣΤΙΚΗ ΛΥΣΗ!...

Ὕστερα ἀπ' τὴν ἐπίθεση ποὺ κάνανε οἱ Ἕλληνες στὸ κάστρο τῆς 'Αθήνας—Νοέμβρης 1821—ἡ θέση τῶν κλεισμένων Τούρκων ἔγινε δύσκολη. Μὲ τὸν προμαχώνα τοῦ Σερπετζὲ ποὺ χάσανε, ἔμεινε ἡ 'Ακρόπολη χωρὶς νερό. Κοίταζαν λοιπὸν οἱ Τοῦρκοι νἄβρουν κάποια λύση καὶ νὰ καλοπιάσουν τοὺς Ἕλληνες. Γι' αὐτὸ σὰν σταματοῦσε τὸ ντουφέκι, κλεισμένοι καὶ πολιορκητές, ἄρχιζαν τὴν κουβέντα ἀπ' τὰ μακριά.

— Μπρὲ Ραγιάδες, τί θέλετε καὶ μᾶς πολεμᾶτε, τοὺς φώναζαν οἱ Τοῦρκοι.

Κι οἱ 'Αθηναῖοι τοὺς ἀποκρίνονταν:

— Θέλουμε τὴν ἐλευθερία μας καὶ πολεμοῦμε γιὰ τὴν πατρίδα μας.

— Μὰ δὲν εἴμαστε καὶ μεῖς σὰν καὶ σᾶς; Μπρὲ δὲ γεννηθήκαμε σὲ τοῦτο τὸν τόπο καὶ δὲ ζήσαμε μαζί, τοὺς ἔλεγαν οἱ Τοῦρκοι.

— Ναί, ἀλλὰ εἴσαστε μωαμεθανοί. Ἔχετε ἄλλη πίστη καὶ μᾶς τυραννούσατε.

Καὶ κάποιος Τοῦρκος—'Αθηναῖος—στὰ πιὸ πάνω λόγια τῶν Ρωμιῶν, βρῆκε ν' ἀπαντήση:

— Καὶ γιατί, μπρέ, δὲ γινόσαστε καὶ σεῖς Μωαμεθανοί, γιὰ νἄμαστε ὅλοι ἕνα πρᾶμα καὶ νὰ μὴ λεγόσαστε σεῖς ραγιάδες καὶ μεῖς ἀφεντάδες;



ΚΟΡΜΙ ΜΕ ΚΟΡΜΙ

Στὴ Ναύπακτο ἀπὸ πάνω, σὲ μιὰ μάχη στὸ Εἰκοσιένα, τὸ ντουφέκι δὲν εἶχε ἀκόμα ἀνοίξει στὰ γερὰ καὶ λιανοτούφεκο κρατοῦσε κι ἀπ' τὶς δυὸ μεριές. Ἄξαφνα, ἀπ' τὴν ἀντίπερα πλαγιά, κεῖ ποὺ ἦταν ταμπουρωμένος ὁ ἐχθρός, μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε. Φωνὴ ποὺ σκέπασε τὸν ἀχὸ ἀπ' τὰ λιανοτούφεκα:

—'Ορέ, Χοσάδα, ἂν εἶσαι αὐτοῦ, καθὼς μαρτυράει τὸ ντουφέκι σου, ἔβγα ὀρὲ νὰ πολεμήσουμε σὰν παλικάρια!...

Εἶχε γνωρίσει τὸ Χοσάδα ἀπ' τὴν ξεχωριστὴ τὴ βρονταριὰ τοῦ ντουφεκιοῦ του. Κι ἡ φωνὴ τοῦ 'Αρβανίτη ἔφτασε ὡς τὰ ἑλληνικὰ ταμπούρια. Τώρα μὲ τὴν ἀράδα του γνώρισε κι ὁ Χοσάδας τὴ φωνὴ τοῦ 'Αρβανίτη. Ἦταν γνωστὸς γιατὶ σὲ παλιὰ χρόνια εἶχαν κάνει μαζὶ στὰ Γιάννενα, στὸν 'Αλὴ πασᾶ. Μὲ μιᾶς πετάχτηκε ἀπ' τὸ ταμπούρι του ὁ Χοσάδας καὶ τράβηξε κατὰ τὰ ἀντίπερα ταμπούρια. Καὶ νά κι ἀπὸ κεῖ ὁ 'Αρβανίτης, φάνηκε νὰ πηγαίνη σ' ἀντάμωση τοῦ Χοσάδα. Σταμάτησε τὸ λιανοτούφεκο κι ἀπ' τὶς δυὸ μεριές. Καὶ τὰ παλικάρια ξεπρόβαλλαν στὰ ταμπούρια τους ν' ἀγναντέψουν τούτους τοὺς δυό.

Τὰ δυὸ παλικάρια—γιατὶ τὸ ἴδιο παλικάρι ἦταν κι ὁ Ἀρβανίτης σὰν τὸ Χοσάδα—σὰν ζύγωσαν τὶς πενήντα ἀδρασκελιές, σήκωσαν τὰ ντουφέκια τους καὶ τ' ἄδειασε ὁ ἕνας στὸν ἄλλον... Κανείς τους ὅμως δὲ χτυπήθηκε. Καὶ τότε... Τότε ὁ Ἀρβανίτης, τραβάει τὸ γιαταγάνι του κι ὁρμάει καταπάνω στὸ Χοσάδα. Μὰ κεῖνος πρόκανε καὶ φυλάχτηκε ἀπ' τοῦ σπαθιοῦ τὸ χτύπημα, βάζοντας μπροστὰ τ' ἄδειο του καριοφύλλι. Πετᾶνε τὰ βαριὰ τ' ἅρματά τους καὶ μὲ τὸ χαρμπὶ στὸ χέρι, πιάνονται κορμὶ μὲ κορμί... Δὲν κράτησε γιὰ πολὺ ὅμως κι ὁ Ἀρβανίτης κυλιέται κάτω ματωμένος μὲ τὸ χαρμπὶ τοῦ Ρωμιοῦ καρφωμένο στὸ στῆθος... Ὁ Χοσάδας σκύβει, ξαρματώνει τὸ νεκρὸ Ἀρβανίτη, κι ὕστερα πάει γιὰ τὸ ταμπούρι του. Κι οἱ Ἕλληνες μὲ μπαταριὲς τὸν καλοδέχονται. Μὰ κι οἱ Ἀρβανίτες ἀπ' τὴν ἄλλη τὴ μεριὰ ἀδειάζουν τὰ ντουφέκια τους στὸν ἀγέρα. Θέλουν νὰ χαιρετήσουν δυὸ ἥρωες. Τὸ δικό τους τὸ σκοτωμένο καὶ τὸ Γκιαούρ, τὸ Χοσάδα.



ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΣ ΟΣΙΟΣ

Στὰ 1821, ὅταν ὁ Ὀμὲρ Βρυώνης κατηφόριζε στὴ Βοιωτία, οἱ καλόγεροι τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Ὅσιου Σεραφεὶμ στὸ Δομοκό, φοβήθηκαν καὶ φύγαν ἀπ' τὸ μοναστήρι τους. Σὰν ἔφτασε κεῖ ἕνα ἐχθρικὸ σῶμα, βρῆκε τὸ μοναστήρι ἀδειανό. Ἀπ' τὸ θυμό τους οἱ Τοῦρκοι θέλησαν νὰ ξεσπάσουν στὴν ἐκκλησιά. Μόλις μπήκανε ὅμως μέσα, βλέπουν ἕνα γέροντα ντυμένο κατάμαυρα, νὰ στέκη ὄρθιος μπρόστὰ στὸ Ἱερό, μ' ἕνα ραβδὶ στὸ χέρι. Ἀφοῦ τοὺς

ἀγριοκύτταξε, μὲ τὸ ραβδί του τοὺς ἔκανε νόημα νὰ φύγουν ἀπ' τὴν ἐκκλησιά. Κι οἱ Τοῦρκοι ποὺ γνώρισαν τὸ ρασοφορεμένο γέρο ὅτι ἦταν ὁ Ὅσιος Σεραφείμ, βγῆκαν μὲ μιᾶς ἔξω ἀπ' τὴν ἐκκλησιά.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἕνα σύγνεφο μαῦρο σκέπασε ὅλη τὴν περιοχὴ τοῦ μοναστηριοῦ κι ἀστραπόβροντα ταράζανε τὸν τόπο. Γύρα ὅμως ὁ οὐρανὸς ἦταν ὁλοκάθαρος. Τὸ σύγνεφο ξέσπασε σ' ἕνα τέτοιο χαλάζι, ποὺ ἔσπασε ὅλα τὰ κεραμίδια ἀπ' τὰ κελλιὰ ποὺ μένανε μέσα οἱ Τοῦρκοι.

Οἱ ἐπιδρομεῖς ποὺ κατάλαβαν πὼς ὅλα αὐτὰ ἦταν τὸ ξέσπασμα τῆς ὀργῆς τοῦ Ὁσίου Σεραφείμ, τρομαγμένοι τὸν παρακαλοῦσαν νὰ σταματήση τὴ θεομηνία αὐτὴ γιὰ νὰ φύγουν ἀπ' τὸ μοναστήρι του. Ὁ Ὅσιος τἄκουσε τὰ παρακάλια τους κι οἱ Τοῦρκοι κράτησαν τὴν ὑπόσχεσή τους.



ΤΑ ΝΟΜΙΖΑΝ ΕΥΚΟΛΑ

Μιὰ βλάχα τῆς Καρύστου, βλέποντας τὸν ἄντρα της ποὺ ἑτοιμαζόταν νὰ πάη ν' ἀνταμώση τοὺς ἐπαναστάτες τῆς Εὐβοίας, βάλθηκε νὰ τοῦ ψήση μιὰ λειψόπητα, νὰ ἔχη νὰ τρώη στὸ δρόμο του.

— Τί τὴν κακή σου μέρα τὴ θέλω, τῆς εἶπε ὁ ἄντρας της. Σήμερα εἶναι Πέφτη, θὰ ξεκινήσουμε αὔριο Παρασκευὴ θὰ πολεμήσουμε, τὸ Σάββατο θὰ πάρουμε τὸ κάστρο (Χαλκίδα). Ἐκεῖ θὰ βροῦμε μιντέρια, στρώματα, προσκεφαλάδες, παπλώματα κάθε λογῆς, ψωμιὰ χάσικα καὶ τὴν Κυριακὴν θὰ παζαρευτοῦμε.

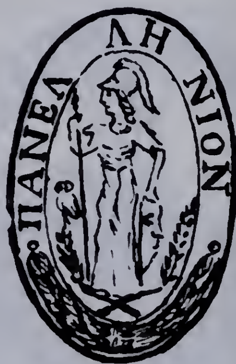
Σὰν ἄκουσε τόσα ἡ γυναίκα του, τὸν παρακάλεσε καὶ

κείνη νὰ τῆς φέρη λίγο χάσικο (ἄσπρο) ψωμὶ ποὺ δὲν εἶχε φάει ποτέ της. Καὶ τῆς τὄταξε.

Τὴν Κυριακὴ ὁ βλάχος γύρισε μὰ ὄχι ὅπως λογάριαζε. Οἱ Τοῦρκοι τοὺς βάλανε στὸ κυνήγι κι ἀναγκάστηκε νὰ φτάση στὸ χωριό του κουρασμένος, κακοπαθημένος καὶ νηστικός. Σὰν μπῆκε στὸ καλύβι του ἀναζήτησε τὴ γυναίκα του μὰ κείνη εἶχε πάει γιὰ νερό. Σὲ λίγο φάνηκε νἄρχεται φορτωμένη στὴν πλάτη τὴ βαρέλα της. Μόλις τὴν εἶδε ὁ ἄντρας της, τῆς ξεφώνισε:

— Ποῦ στὴν κατὰ κακή σου χρονιὰ πῆγες, μαρή, καὶ δὲν μ' ἄκουγες; Ἔλα γρήγορα ζύμωσε λιγάκι ψωμί.

Ἡ βλάχα ὅμως δὲν πίστευε τὸν ἄντρα της πολεμιστή, καὶ τοῦ ζητοῦσε νὰ τῆς δώση τὸ χάσικο ποὺ τῆς ἔταξε νὰ τῆς φέρη ἀπ' τὴ Χαλκίδα.



ΟΛΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΟΣ

Στὴν Ἐπανάσταση, ὁ Γιακουμάκης Τομπάζης, σὲ κάθε δύσκολη περίσταση, πρόσφερε χρηματικὰ ποσά, πολὺ ἀνώτερα ἀπ' τὶς δυνάμεις του. Ποτέ του δὲ λογάριαζε τὰ στερνά του καὶ τὴ φαμίλια του. Ἕνα πόθο εἶχε ὁ καπετὰν Γιακουμάκης, νὰ δῆ τὸ Γένος του λεύτερο.

Ἡ πεθερά του κάποτε, τὸν παρατήρησε πὼς ἔπρεπε νὰ κρατάη τὸ χέρι του στὶς ἐθνικές του δωρεές, γιατὶ εἶχε μικρὰ παιδιά.

—Ὅταν τὸ Ἔθνος λευτερωθεῖ, τῆς ἀπάντησε ὁ Τομπάζης, τὰ παιδιά μου θὰ εἶναι εὐτυχισμένα. Γιὰ τὸ Ἔθνος πρέπει σήμερα νὰ φροντίζουμε κι ὄχι γιὰ τὰ παιδιά μας.

Κι ὅμως ὁ Γιακουμάκης Τομπάζης ἀγαποῦσε τὰ παι-

διά του πιὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλο πατέρα. Καὶ γι' ἀπόδειξη νὰ τοῦτο:

Στὰ λεύτερα πιὰ τὰ χρόνια, ἔλεγε στὰ παιδιά του:

— Προκόψτε σεῖς κι εἶμαι εὐχαριστημένος νὰ τρέχω μὲ τὸ δισάκι τοῦ διακονιάρη.

'Αλλὰ στὰ χρόνια τοῦ 'Αγῶνα, δὲν τἄβαζε τὰ παιδιά του ὁ Τομπάζης πάνω ἀπ' τὴν πατρίδα.

ΓΙΑ ΠΛΙΑΤΣΙΚΟ!...

Μαθεύτηκε στὴν Κύμη, πὼς τὰ ἑλληνικὰ σώματα, πήρανε τὸ χωριὸ Δύστο. 'Εκεῖ εἶχε ὁ 'Ομέρμπεης τὶς ἀποθῆκες τοῦ σιταριοῦ. Μερικοὶ τότε, ξεκίνησαν νὰ πᾶν στὸ Δύστο καὶ ν' ἁρπάξουν σιτάρι. Κάποιος πῆρε κοντὰ τὴ γυναίκα του καὶ τὸ γάϊδαρό του, γιὰ νὰ μπορέση ν' ἁρπάξη πιὸ πολὺ σιτάρι ἀπ' τὶς ἀποθῆκες τοῦ 'Ομέρμπεη. Στὸ δρόμο ὁ Κυμιώτης ἀντάμωσε μὲ κάποιον, ποὺ γύριζε, καὶ τὸν ρωτάει:

— Καλέ, ποῦ 'ταν τὸ στράτευμα;

— Στὸ Δύστο, τοῦ ἀπάντησε αὐτός.

— Ὦ καλέ! πῆραν τον τὸν Δύστο; Χαράστο! Τσέντα, Μαρία, τὸ γάδαρο, τσέντα, νὰ πᾶμε... Ἄχ, καλέ, ποὺ δὲν πῆρ' ἀκόμα ἕνα σάκο... Καλὲ ἄντε, βγαίνω τὸ βρακί μου τσαὶ βάζω κάμποσο τσὰ μέσα... Ἄϊντε καλὲ τώρα, Μαρία, σούγλιζε τὸ γάδαρο...

Κι ἡ Μαρία κεντοῦσε τὸ γάϊδαρο νὰ τρέχη γιὰ νὰ προκάνουν τὴν ἁρπαγή.

Σὰν φτάσαν ὅμως, λίγο πιὸ πέρα, εἶδαν τοὺς Ἕλληνες σκορπισμένους νὰ τρέχουν νὰ γλυτώσουν. Οἱ Τοῦρκοι τοὺς βάλαν στὸ κυνήγι. Ξαφνιάστηκε ὁ Κυμιώτης ποὺ τοὺς εἶδε καὶ ρωτοῦσε.

— Καλὲ ἴντα ναι; Τοῦρκοι; Ἒ καλέ, πιακανέ μας οἱ Τοῦρκοι.

Κι ἀφοῦ τούς εἶπαν πώς τούς κυνηγοῦσαν, φοβισμένος γύρισε τὸ γάϊδαρό του πίσω γιὰ τὴν Κύμη καὶ ξεφώνιζε τῆς γυναίκας του:

— Τσέντα, Μαρία, τὸ γάδαρο!... Σοὔγλιζε τὸ γάδαρο, Μαρία!!...

Τώρα ποὺ γύριζε ὁ Κυμιώτης βιαζόταν περσότερο παρὰ ὅταν πήγαινε!...

Νικόλαος Σπηλιάδης

ΠΕΙΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΗΤΤΑΣ

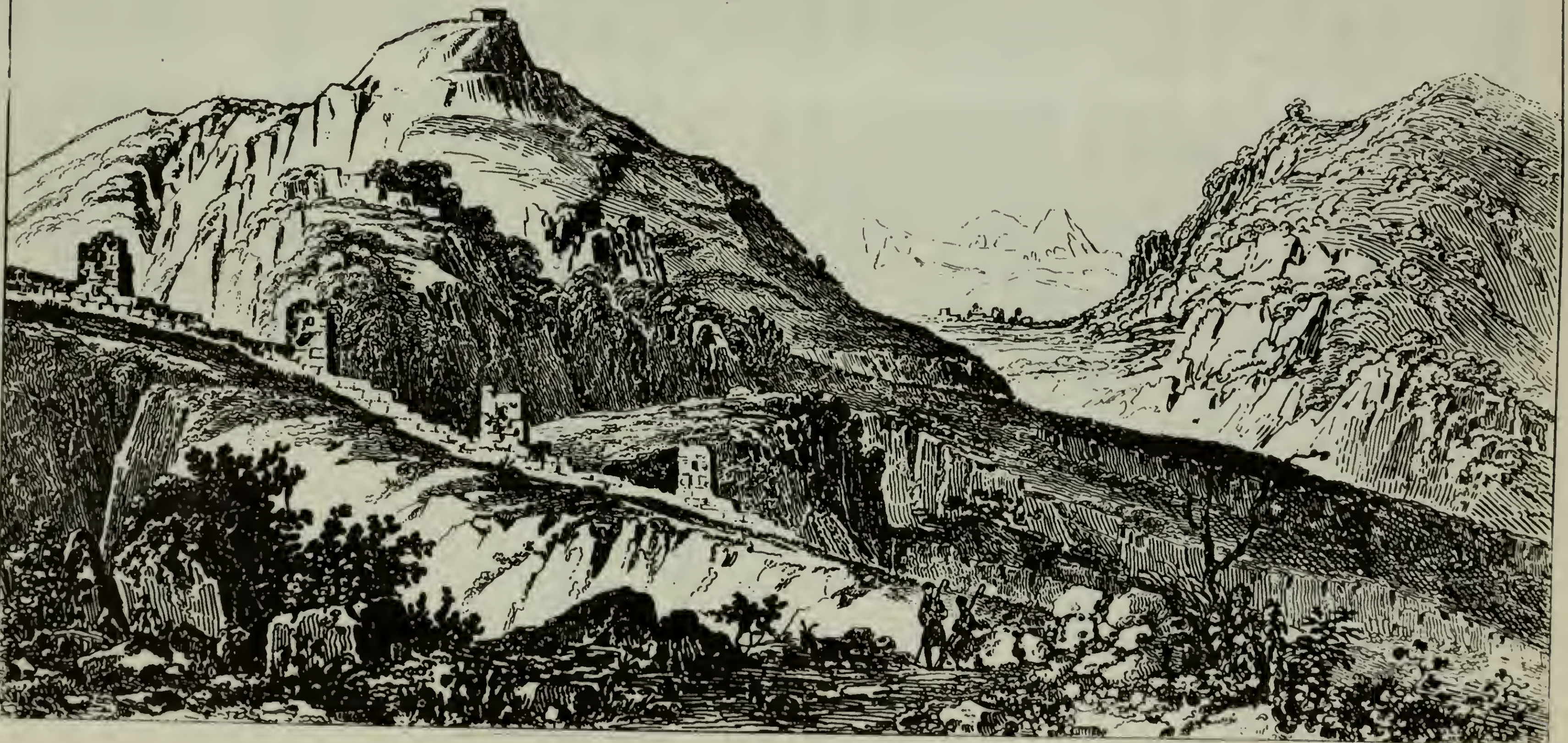
Ἀρχὴ-ἀρχὴ τοῦ ξεσηκωμοῦ. Οἱ Ἕλληνες ἐπαναστάτες, ἀφοῦ τούς σκόρπισαν οἱ Τοῦρκοι στὴν Καρύταινα, κάνανε κατὰ τὴ Στεμνίτσα, κι ἀπὸ κεῖ πῆγαν καὶ πιάσαν τὸ Χρυσοβίτσι. Ὁ Παπαφλέσας μὲ τούς δικούς του δὲν θέλησαν νὰ μείνουν στὸ Χρυσοβίτσι, μὰ ἑτοιμάστηκαν νὰ πᾶνε γιὰ τὸ Λεοντάρι. Πρὶν φύγει, παρακίνησε καὶ τὸν Κολοκοτρώνη νὰ πάῃ μαζί του ποὺ εἶχε ἀπομείνει μόνος.

—Ὄχι, θὰ μείνω ἐδῶ νὰ μὲ φᾶν τὰ πουλιὰ τοῦ τόπου μου, ἀποκρίθηκε ὁ Γέρος.

Ὁ Παπαφλέσας γιὰ νὰ πειράξῃ τότε τὸν Κολοκοτρώνη, λέει σ' ἕνα ἀπ' τὰ δικά του παλικάρια:

—Ὀρέ, Δημητρό, κάθησε καϋμένε καὶ κάνε συντροφιὰ ὅσο νἄβρῃ τούς συγγενεῖς του, γιὰ νὰ μὴν τὸν φάει κανένας λύκος.

Κι ὁ Παπαφλέσας πῆρε τούς δικούς του κι ἔφυγε. Τὸ Γέρο τοῦ Μοριᾶ ὅμως, οὔτε τὰ πουλιὰ τοῦ τόπου του, οὔτε οἱ λύκοι τὸν φάγανε. Μόνος ἔμεινε γιὰ λίγο στὸ Χρυσοβίτσι. Μπῆκε ὕστερα στὴν ἐκκλησιά, προσκύνησε, καβάλλησε τὴ φοράδα του Κούλα καὶ τράβηξε γιὰ τὴν Πιάνα. Ἐκεῖ θὰ στήσῃ τὸ πρῶτο στρατόπεδο.



ΜΕΣΣΗΝΗ

ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

῾Ο ᾿Εγγλέζος ῞Αμιλτων, ὁ ναύαρχος τῆς ναυτικῆς μοίρας στὶς ἑλληνικὲς θάλασσες, ὕστερ᾿ ἀπ᾿ τὴ δοξασμένη μάχη στὸ Βαλτέτσι—Μάης 1821—ἐπισκέφτηκε τὸν Κολοκοτρώνη. Πρότεινε τότε στὸ Γέρο, νὰ μεσολαβήση ὁ ἴδιος στὴν Πόρτα γιὰ νὰ συνθηκολογήση μὲ τοὺς ῞Ελληνες, ἀφοῦ θὰ τοὺς ἔδινε πολλὰ προνόμια. Σὰν τ᾿ ἄκουσε ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ, τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ κεῖνο τὸ θυμόσοφο ὕφος του:

— Τί λές, καπτὰν ῞Αμιλτων; Τί συνθηκολόγηση ζητᾶς; ῾Ο βασιλιᾶς μας σκοτώθηκε, μὰ ἡ φρουρά του δὲν παραδόθηκε, τὰ κάστρα του μένουν ἄπαρτα.

Παραξενεύτηκε ὁ ῞Αμιλτων ἀπ᾿ τὰ λόγια τοῦ Κολοκοτρώνη κι ἄρχισε νὰ τὸν ρωτάη:

— Ποιός βασιλιᾶς σκοτώθηκε;

—῾Ο Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος.

— Καὶ ποιά φρουρά του δὲν παραδόθηκε;

— Οἱ ἁρματολοὶ κι οἱ κλέφτες, τοῦ ἀπάντησε καὶ πάλι χαρακτηριστικὰ ὁ Γέρος.

— Καὶ ποιά εἶναι τὰ κάστρα του ποὺ μένουν ἄπαρτα;

— Τὸ Σοῦλι, τὰ ἑλληνικὰ βουνά!...

Μετάνοιωσε ὁ ῞Αμιλτων γιὰ τὴ συνθηκολόγηση ποὺ εἶχε προτείνει, γιατὶ ἔβλεπε πόσο βαθυὰ ἦταν ριζωμένη στοὺς ῞Ελληνες ἡ ἐθνικὴ παράδοση.

ΚΛΕΦΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

῾Ο Γέρος τοῦ Μοριᾶ, στὴν πολιορκία τῆς Τριπολιτσᾶς, ἔδινε στρατιωτικὲς συμβουλὲς στὸν ὑπασπιστή του Φωτάκο.

— Γιὰ νὰ ζυγώσης ἕνα μέρος, τοῦ ἔλεγε, νὰ πᾶς τριγύρω ξέμακρα νὰ μὴ σὲ τρώγη τὸ βόλι εὔκολα. Πρόσεξε ἀκόμη τὰ μικρὰ πουλάκια, ὅταν τὰ σηκώνεις ἢ σηκώνον-

ται μοναχά τους. Ἂν περνᾶν πάνω ἀπ' τὸ χωριὸ καὶ τὰ ἰδῆς νὰ κάθωνται μέσα στὸ χωριὸ ἄφοβα, τότε δὲν εἶναι μέσα Τοῦρκοι καὶ πήγαινε. Εἰδὲ καὶ τὰ βλέπεις ἅμα φθάσουν κοντὰ εἰς τὸ χωριὸ νὰ γυρίζουν πίσω φοβισμένα καὶ κάνουν λιγμοὺς ξαφνιασμένους τότε εἶναι μέσα Τοῦρκοι καὶ μὴν πᾶς.

Συμβουλὲς πολύτιμες, βγαλμένες ἀπὸ πολεμικὴ πεῖρα.



Ο ΠΑΛΙΟΣ ΚΛΕΦΤΗΣ

Τὸν Κόλια τὸν Πλαπούτα, τὸν παλιὸ ἀτρόμητο κλέφτη τοῦ Μοριᾶ, ἡ Ἐπανάσταση τὸν βρῆκε γέρο πιὰ ἑκατοχρονίτη καὶ πιασμένο ἀπὸ ποδάγρα. Σὰν ἄκουσε ὅμως τὰ ἐπαναστατικὰ ντουφέκια καὶ τοῦ μύρισε ἡ μπαρούτη, ἡ καρδιά του φτερούγισε. Θυμήθηκε τὰ παλιά του. Μ' ὅλο ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ καλοβασταχτῆ στὰ πόδια του, ζήτησε νὰ τὸν πᾶνε ν' ἀνταμώση τὸν Κολοκοτρώνη, παλιό του σύντροφο καὶ συμπέθερο, ποὺ πολιορκοῦσε τώρα τὴν Τριπολιτσᾶ. Δὲ χαλάσανε τὸ χατήρι τοῦ γεροκλέφτη. Τὸν βάλανε πάνω σ' ἕνα μουλάρι καὶ κρατώντας τον, γιατὶ δὲν μποροῦσε νὰ σταθῆ μόνος του καβάλλα, τὸν πῆγαν στὸν Κολοκοτρώνη ἔξω ἀπ' τὴν Τριπολιτσᾶ.

— Θοδωράκη, ἦρθα ἐπίτηδες νὰ ἰδῶ τί κάνετε ἐδῶ;

— Πόλεμο, γέρο Κόλια, τοῦ ἀπαντάει ὁ Κολοκοτρώνης.

— Ἂμ δὲν ἀκούω ντουφέκια.

— Τοὺς ἔχουμε κλεισμένους, δικαιολογεῖται πάλι ὁ ἀρχηγός.

—Ἔ, πᾶμε νὰ ἰδῶ κι ἐγώ, ποῦ καὶ ποῦ ἔχετε πιασμένα.

Τὸν πήγανε καβάλλα ὅπως ἦταν, σὲ μερικὰ ἀπ' τὰ πόστα ποὺ κρατοῦσαν οἱ Ἕλληνες καὶ τὸν ρωτάει ὕστερα ὁ Κολοκοτρώνης:

— Τώρα, γεροσυμπέθερε, τί λὲς νὰ κάνουμε;

— Νὰ ζυγώσετε κοντήτερα, λέω γώ, καὶ νὰ τοὺς βαρεῖτε κι ὅλας γιὰ νἄχετε καὶ δουλειὰ καὶ νὰ μὴ σκορπᾶτε καὶ σᾶς πλακώσουν καμιὰ μέρα οἱ Τοῦρκοι ἄξαφνα καὶ πάθετε κανένα χουνέρι.

Βλέποντας ὁ Πλαπούτας καὶ τοὺς ἄλλους καπεταναίους ποὺ τὸν εἶχαν στὸ μεταξὺ περιτριγυρίσει τοὺς λέει αὐστηρά:

— Δὲν ντρέπεστε, ὀρὲ σεῖς, ν' ἀφήσετε νὰ σκουριάση τὴ μπαρούτη στὰ ντουφέκια σας;... Ἐλᾶτε κοντά.

Λόγο κανεὶς δὲ γύρισε στὸ γεροκαπετάνιο. Μὲ σεβασμὸ τὸν ἀκολούθησαν ὅλοι τους. Τοὺς ἄλλαξε μερικὰ πόστα, σὲ πιὸ κοντινὲς θέσεις. Τὸ γιό του, τὸ Δημήτρη Πλαπούτα, τὸν ἔβαλε στὸν Ἅϊ Θανάση, κοντὰ στὴν Τριπολιτσᾶ, ἀπὸ τὴ μεριὰ ποὺ ἦταν οἱ Ἀρβανίτες. Εἶχε τὸ σκοπό του ὁ γέρος. Τὄκανε αὐτὸ γιὰ νἄρχονται εὐκολώτερα σὲ κουβέντες Ἕλληνες κι Ἀρβανίτες. Ὅπως κι ἔγινε. Κι ἀπ' τὸ πόστο τοῦ Ἅϊ Θανάση, ἄρχισαν τὰ πρῶτα λόγια γιὰ τὴν παράδοση τῆς Τριπολιτσᾶς.

Ἀφοῦ τακτοποίησε ἔτσι καὶ μερικοὺς ἄλλους πολεμιστές, ὁ γέρο Κόλιας γύρισε στὸ χωριό του κι ἔπεσε στὰ ροῦχα γιὰ νὰ μὴν ξανασηκωθῆ. Μόλις πρόκανε ν' ἀκούση τὸ πέσιμο τῆς Τριπολιτσᾶς. Ὕστερα πέθανε. Δὲν ἔσωσε ὁ Κόλιας Πλαπούτας νὰ χαρῆ τὴ λευτεριὰ ὅλης τῆς Ἑλλάδας, ποὺ γι' αὐτὴν τόσα χρόνια ἀγωνίστηκε.

Γεώργιος Κωνσταντίνου Καίρης

ΚΑΛΟΣ ΟΙΩΝΟΣ

Πρὶν φύγει τὸ ἐπαναστατικὸ στρατόπεδο ἀπ' τὴ Ζαράκοβα, βγῆκαν οἱ Τοῦρκοι ἀπ' τὴν Τριπολιτσᾶ κι ἔγινε μιὰ συμπλοκὴ κοντὰ στὴν Πηγὴ κατὰ τὸ Περθόρι. Ὁ

Κολοκοτρώνης κατὰ τὴ συμπλοκὴ ἔχασε τὴ χτένα του. Μ' ὅλο ποὺ ἀπὸ κεῖ εἶχαν περάσει πολλὰ παλικάρια, στὸ γυρισμὸ βρῆκε ὁ ἀρχηγὸς τὴ χτένα.

Τότε τοῦ λέει ὁ γραμματικός του 'Αναγνώστης Ζαφειρόπουλος:

— Καλὸς οἰωνός, ἀρχηγέ! Τώρα πιστεύω ὅτι θὰ ἐλευθερώσης τὴν πατρίδα γιατὶ βλέπω ὅτι ὁ Θεὸς φυλάττει καὶ σένα καὶ τὰ πράγματά σου.

—'Αλήθεια, θὰ ἐλευθερωθοῦμεν, κὺρ 'Αναγνώστη, ἀλλὰ ἐμένα θὰ πρωτοπαλουκώσουν.

Καὶ τὰ λόγια τοῦ Γέρου τοῦ Μοριᾶ, ἦρθε καιρὸς ποὺ ἀλήθεψαν.



ΑΚΡΙΒΟ ΛΑΦΥΡΟ

Στὴ μάχη στὰ Δερβενάκια, ὁ Νικήτας Φλέσας, ἀδερφὸς τοῦ Παπαφλέσα, ἦρθε στὰ χέρια μὲ τὸν Τοπὰλ 'Αλὴ πασᾶ, ποὺ ὕστερα ἀπὸ σκληρὴ πάλη κατάφερε νὰ τὸν σκοτώση. 'Ο Τοπὰλ πασᾶς μὲ τοὺς ἀνθρώπους του, φύλαγαν δώδεκα μουλάρια φορτωμένα μὲ πολύτιμα πράματα, ποὺ ὕστερα, τ' ἁρπάξανε οἱ Ἕλληνες. 'Απ' τὰ λάφυρα αὐτά, ὁ Νικήτας, πῆρε μιὰ γούνα κι ἕνα σπαθί. Τὴ γούνα τὴ χάρισε στὸν Παπαφλέσα καὶ τὸ σπαθὶ τὸ κράτησε ὁ ἴδιος. Τὸ σπαθὶ αὐτό, ἦταν τὸ πιὸ πολύτιμο μέσα στὴν 'Επανάσταση. Μερικοὶ λένε πὼς ἦταν τοῦ 'Αλῆ Τεπελενλῆ καὶ τὸ ἐκτιμοῦσαν σὲ ἑφτακόσιες χιλιάδες γρόσια.

Νὰ πῶς μᾶς τὸ περιγράφει κάποιος σύγχρονος:

«Βαρύτιμος σπάθη, πάλας σχῆμα ἔχουσα. Ἡ λεπὶς αὐτῆς ἀπὸ τοὺς εἰδήμονας διεκρίθη ὡς καρὰ-χουρασάν, ἦτο σχεδὸν γεμάτη μὲ χρυσᾶ τουρκικὰ γράμματα. Πλησίον τῆς λαβῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς λεπίδος εἶχε προσκεκολλημένον φιλοκάλως μέτριον λίθον ἄνθρακα (ρουμπίνι). Ἡ λαβὴ ἀντὶ κοκκάλου, ὡς μᾶς ἐξήγησεν ὁ Ὑψηλάντης, συνέκειτο ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀπὸ ἄγατον, εἶχε δὲ εἰς τὰς πλευρὰς ἀνὰ τρεῖς ἄνθρακας μικροὺς ἀρκετὰ φιλοκάλως καὶ ἐπιτηδείως προσηρμοσμένους ἐν εἴδει κεφαλῆς καρφίου, ἡ δὲ θήκη ὡς καὶ ὁ σταυρὸς καὶ αἱ ταινίαι, αἱ περιζωννύουσαι τὴν λαβὴν ἦσαν ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ, εἶχε δὲ καὶ χρυσοῦν χονδρὸν γαϊτάνι αντὶ ζωστῆρος, εἰς δὲ τὴν λαβὴν ἐπίσης λεπτότερον γαϊτάνι καὶ φούνταν ἐπίσης ἐκ χρυσοῦ.»

Ὅταν ἀντίκρυσε ὁ Ὑψηλάντης τὸ ὄμορφο αὐτὸ σπαθί, θέλησε νὰ τὸ ἀγοράση. Χίλιες λίρες πρόσφερε στὸ Νικήτα Φλέσα. Τότε, μπαίνει στὴ μέση ὁ Παπαφλέσας, καὶ λέει στὸν Ὑψηλάντη:

—Ἐκλαμπρότατε, ὁ Νικήτας δὲν πωλεῖ τὸ ξῖφος. Ἂν τὸ ἐπώλει, ἤθελε σᾶς τὸ δωρήσει. Ἀλλὰ θὰ τὸ κρατήση καὶ ὅταν ἐπανέλθη εἰς τὴν ἑστίαν του, θὰ ἀναρτήση αὐτὸ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ οἴκου του διὰ νὰ τὸ βλέπουν οἱ ἀπόγονοί του καὶ σεμνύνονται, ἀναλογιζόμενοι τίνα εἶχον πρόγονον, ἀγωνισθέντα ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος εἰς τὸ Αἰγιονόριον καὶ λαβόντα τὸ ξῖφος αὐτὸ ὡς λάφυρον.

Τὸ πολύτιμο ὅμως αὐτὸ σπαθὶ κακοτύχησε. Ὁ Νικήτας στὰ 1825 ποὺ τάντρεψε τὴν κόρη του Μαρία μὲ τὸν Κωνσταντῆ Μαυρομιχάλη, ἔδωσε γιὰ προῖκα τὸ σπαθί. Ὁ Κωνσταντῆς, πρὶν σκοτώσει τὸν Καποδίστρια, εἶχε βάλει ἐνέχυρο τὸ σπαθὶ στὸν ἀντιπρεσβευτὴ τῆς Ρωσίας Ρούκμαν γιὰ δάνειο 30.000 φοινίκων, δηλαδὴ 30.000 δρχ. τοῦ 1912. Ὁ Ρούκμαν ποὺ θὰ ἔφευγε ἀπ' τ' Ἀνάπλι, ἐκχώρησε τὸ σπαθὶ καὶ τὴν ἀπαίτηση στὸν ἀντιναύαρχο Πέτρο Ρίκορντ, ποὺ ὕστερα ἀπ' τὸ θάνατό του πῆγε στοὺς κληρονόμους του. Στὰ 1882, ὁ πρωθυπουργὸς Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος, ποὺ εἶχε παντρευτῆ τὴν κόρη τοῦ Κωνσταντῆ Μαυρομιχάλη, Κατερίνη, θέλησε νὰ πάρη πίσω τὸ σπαθί. Μεσολάβησε ὁ Ἕλληνας πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας στοὺς κληρονόμους τοῦ Ρίκορντ. Κεῖνοι ζήτησαν τὸ ὑπερβολικὸ ποσὸ τῶν 250.000

φράγκων. Οἱ πληροφορίες ὅμως τοῦ Κουμουνδούρου, ἦταν, πὼς ἀπ' τὸ σπαθὶ εἶχαν ἀφαιρέσει τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τ' ἀντικασταστήσανε μὲ κοινὰ γιαλιά. Ἔτσι παρατήθηκε ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐνέργεια καὶ τὸ σπαθὶ τοῦ Φλέσα, μένει ἀπὸ τότε στὰ χέρια τῶν κληρονόμων τοῦ Ναυάρχου Ρίκορντ.



ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Στὴν πολιορκία τῆς Πάτρας—Μάρτης 1822—ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης ἔπεσε μέσα σ' ὅλα κι ἀψήφιστα κυνηγοῦσε τὸν ἐχθρό. Οἱ συμπολεμιστές του ποὺ τὸν εἶδαν, ἐνθουσιασμένοι τοῦ ξεφώνιζαν κάθε τόσο:

— Πάνω τους, Γενναῖο Κολοκοτρώνη!... Γειά σου, Γενναῖο!...

Ἕνας γιγαντόκορμος Τοῦρκος ἀπ' τὸ Λάλα, ποὺ τὸν εἶχαν κυκλώσει οἱ Ἕλληνες καὶ θὰ τὸν σκότωναν, σὰν ἄκουσε τ' ὄνομα Κολοκοτρώνης, κι εἶδε τὸν ὁρμητικὸ νέο κοντά του πετάει τὸ ντουφέκι του, ὁρμάει κι ἀγκαλιάζει τὸ Γενναῖο. Ἦταν τόσο γιγαντόκορμος ὁ Λαλιώτης Τοῦρκος ποὺ χάθηκε ὁ Γενναῖος μέσα στὴν ἀγκαλιά του.

Ὁ Τοῦρκος δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ τὸν βλάψη μὰ ἤθελε νὰ τὸν χρησιμοποιήση γιὰ νὰ σωθῆ. Γι' αὐτὸ σὰν πέφτανε κατὰ πάνω του οἱ Ἕλληνες, κεῖνος ἔβαζε μπροστὰ τὸ Γενναῖο. Ἔτσι γλύτωσε γιατὶ οἱ Ἕλληνες σταματοῦσαν γιὰ νὰ μὴ χτυπήσουν τὸ Γενναῖο. Αὐτὸ κράτησε γιὰ κάμποσο κι ὁ Τοῦρκος ὅλο παρακαλοῦσε τὸν Κολοκοτρώνη νὰ τοῦ σώση τὴ ζωή. Τὸν λυπήθηκε ὁ Γενναῖος καὶ φώναξε στὰ παλικάρια νὰ σταματήσουν. Καὶ κεῖνοι ὑπάκουσαν.

Σὰν τέλειωσε ἡ συμπλοκὴ κι οἱ Ἕλληνες ξαναγύρισαν στὶς θέσεις τους, ὁ Γενναῖος πῆγε στὴ σκηνὴ τοῦ πατέρα τού, ἔχοντας γιὰ συνοδό του ξαρμάτωτο τὸ Λαλιώτη Τοῦρκο. Παραξενεύτηκε ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ, σὰν τὸν εἶδε, καὶ πιὸ πολύ, σὰν ἄκουσε ἀπ' τὸ Γενναῖο, τὸ τί ἔγινε. Καὶ μιὰ κι ὁ γιός του τοῦ εἶχε χαρίσει τὴ ζωή, ὁ ἀρχηγὸς δὲ θέλησε νὰ τοῦ χαλάση τὸ χατήρι. Πρόσταξε νὰ ξαναδώσουν στὸν Τοῦρκο τὰ ἅρματά του, κι ὕστερα τὸν ἔδιωξε νὰ ξαναπάη στοὺς δικούς του μέσα στὴν Πάτρα.

Θ. Κολοκοτρώνης

ΠΗΔΗΚΤΟΣ ΨΑΛΜΟΣ

Ἕνας πατέρας, στὰ 1822, μὲ καμάρι παρουσίασε στὸ Δραγούμη τὸ γραμματισμένο γιό του, ποὺ εἶχε μαθητεύσει στὸν πιὸ προκομένο δάσκαλο τῆς περιοχῆς.

— Καὶ τί ἔμαθες, ρώτησε τὸ νέο ὁ Δραγούμης.

— Τὴ Φυλλάδα, τὸ Ὀχτώηχο καὶ τὸ Ψαλτήρι, ἀπάντησε περήφανα ὁ νέος.

—Ἀνάγνωθι ὀλίγον, τοῦ εἶπε ὁ Δραγούμης καὶ τοῦ ἔδωσε τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαυΐδ.

Ὁ νέος ἄρχισε νὰ διαβάζη παπαγαλίστικα: «Μακάριος ἀνήρ...» καὶ «Ἵνα τί ἐφρύαξαν τὰ ἔθνη». Σὰν ἔφτασε στὸν τρίτο ψαλμό, κόμπιασε καὶ σταμάτησε λέγοντας:

— Αὐτὸς εἶναι πηδηκτός!...

Καὶ ξεφύλλισε γιὰ νὰ διαβάση πιὸ κάτω, ἀφήνοντας ἐνδιάμεσα μερικοὺς ψαλμοὺς ποὺ ἦταν «πηδηκτοὶ» καὶ δὲν ἤξερε νὰ τοὺς διαβάση. Τί εἶχε συμβεῖ; Ὁ δάσκαλος ποὺ βιαζόταν νὰ τελειώση τὸ πρῶτο βιβλίο, γιατὶ συνήθιζαν νὰ τοῦ στέλνουν δῶρα, ἄφηνε πολλοὺς ψαλμοὺς ἀδιάβαστους γιὰ νὰ φτάση μιὰ ὥρα ἀρχήτερα στὸν τελευταῖο καὶ νὰ δείξη τὴν ἐπιμέλεια τῶν μαθητῶν του!... Αὐτοὺς τοὺς ψαλμοὺς ποὺ παραλείπανε τοὺς λέγανε «πηδηκτούς».

Ο ΑΓΝΟΣ ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ

Ὕστερ' ἀπ' τὸ χαλασμὸ τοῦ Δράμαλη ποὺ ἔγινε στὰ Δερβενάκια—τῆς Ἁγιὰ Παρασκευῆς στὰ 1822—οἱ Ἕλληνες πέσανε ὅλοι στὰ λάφυρα. Τί δὲ βρήκανε καὶ τί δὲν πήρανε!

«Σὰν τὰ μυρμήγκια, γράφει ὁ Φωτάκος, ἔτρεχαν φορτωμένοι λάφυρα. Ὁ ἕνας πήγαινε καὶ ὁ ἄλλος ἐρχότανε. Ἐμοίραζαν μὲ τὸ φέσι τὰ φλουριά».

Μονάχα ὁ ἥρωας κείνης τῆς ἡμέρας, ὁ ἄδολος Νικηταρᾶς, δὲν ἅπλωσε νὰ πάρῃ κι αὐτὸς κάτι. Στεκόταν παράμερα κι ἀγνάντευε. Τὰ παλικάρια τότε τοῦ πρόσφεραν ἀπ' τὰ λάφυρα μιὰ ξύλινη σκαλιστὴ ταμπακέρα κι ἕνα ἀκριβὸ σπαθί. Καὶ πάλι δὲν κράτησε τίποτα γιὰ λογαριασμό του. Τὴν ταμπακέρα τὴν ἔστειλε στὴ γυναίκα του—κόρη τοῦ κλέφτη Ζαχαριᾶ—γράφοντάς της:

«Τὴν στέλνω σὲ σένα ποὺ ἀγαπῶ ὕστερα ἀπὸ τὴν Πατρίδα. Λάβε την γιὰ νὰ μὲ θυμᾶσαι».

Παρόμοια τύχη εἶχε καὶ τὸ σπαθί.

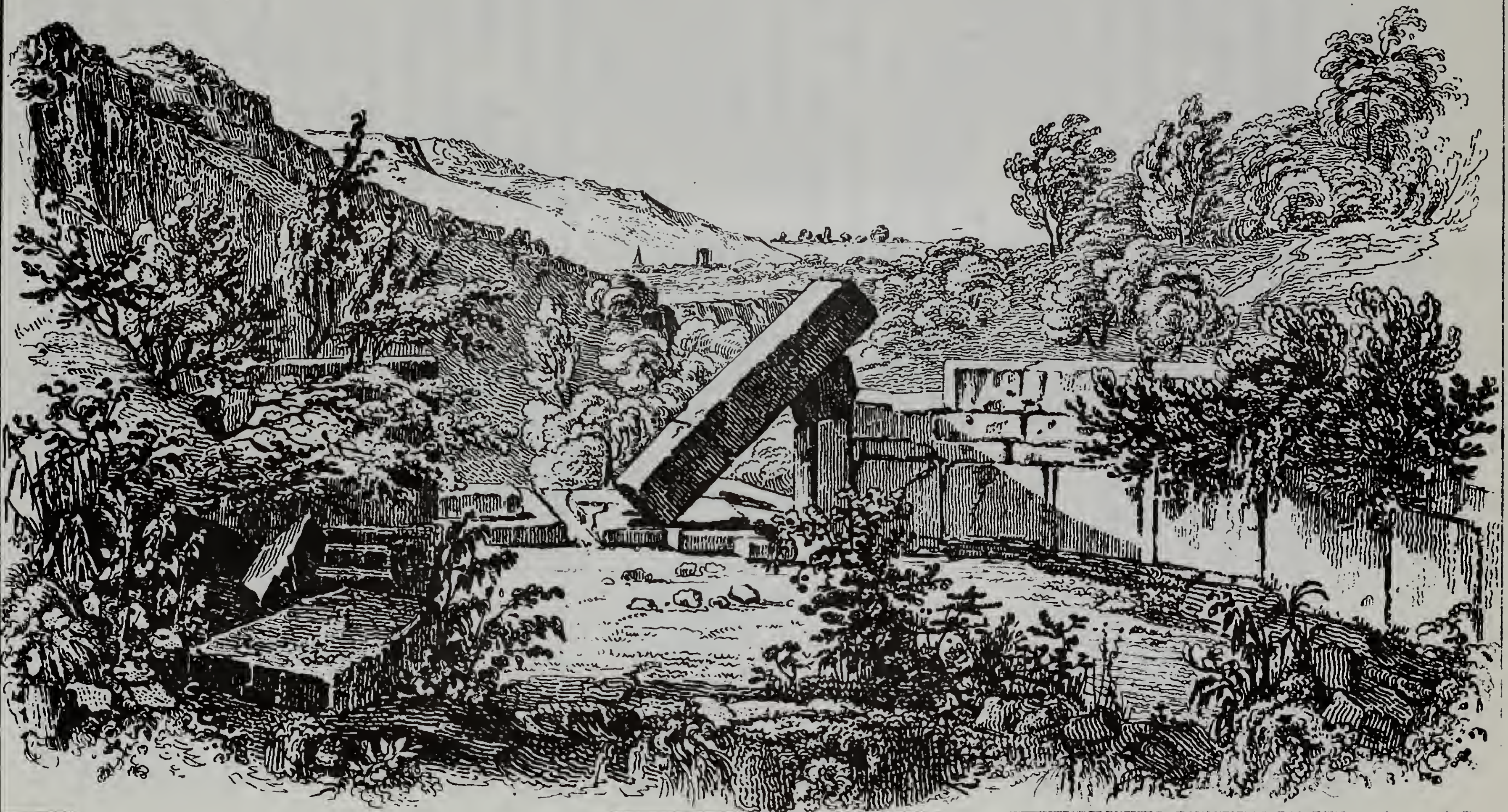
Τὸ Νοέμβρη τοῦ ἴδιου χρόνου, οἱ Ὑδραῖοι ζητοῦσαν χρήματα γιὰ νὰ κινήσουν τὸ στόλο τους. Ὁ πάντα φτωχὸς Νικηταρᾶς, στὸν ἔρανο κεῖνο μιὰ καὶ δὲν εἶχε νὰ δώσῃ χρήματα, ἔστειλε τὸ σπαθὶ αὐτό, ποὺ ὁ ἴδιος τὸ ξετίμησε γιὰ τρεῖς χιλιάδες γρόσια. Οἱ Ὑδραῖοι ὅμως, δὲν τὸ κράτησαν καὶ τοῦ τὸ στείλανε πίσω γράφοντάς του:

«Τὸ ὅπλον τοῦτο, οὐχὶ 3.000 γρόσια ἀξίζει, ἀλλὰ εἶναι ἀνεκτίμητον. Πότε ὅμως; Ὅταν εἶναι εἰς χεῖρας σου, εἰς τὴν ζώνην σου καὶ κόπτει τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος. Οἱ Πελοποννήσιοι οἱ παρευρισκόμενοι εἰς τὴν γενναίαν σου ταύτην προσφορὰν πῶς ὑποφέρουν νὰ ἀφοπλισθῇ εἰς τὴν μεγαλειτέραν ἀνάγκην καὶ σφοδροτέραν ἀπειλὴν ὁ πρόμαχος αὐτῶν καὶ τὸ προπύργιον τῆς σωτηρίας των».

Κι ἔτσι ἀναγκάστηκε νὰ κρατήσῃ τὸ σπαθὶ ποὺ τοῦ στείλανε πίσω, καὶ νὰ γράψῃ στοὺς Ὑδραίους:

«Τὴν εἰς τὰς 14 τρέχοντος ἐπιστολήν σας ἔλαβον, καθὼς καὶ τὸ σπαθί μου παρὰ τοῦ Νικολῆ καὶ ὑπομονὴ ἀφοῦ οὕτως τὸ ἀποφασίσατε».

Ἁγνὲ Νικηταρᾶ!...



ΝΑΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Ο ΝΕΡΑ·Ι·ΔΟΓΕΝΝΗΤΟΣ

Στὴ μάχη ποὺ ἔγινε στὰ Στύρα, τὸ Γενάρη τοῦ 1822, σὰν βεβαιώθηκαν οἱ Τοῦρκοι πὼς σταμάτησαν κάθε ἀντίσταση μέσα ἀπ' τὸν ἀνεμόμυλο, τὸν Κοκκινόμυλο, ποὺ ἦταν κλεισμένοι οἱ ἑφτὰ ἡρωϊκοὶ ἐκεῖνοι Ἕλληνες, ξεθάρρεψαν κι ὥρμησαν καὶ τὸν πάτησαν σὰ λύκοι λυσσασμένοι. Ἑφτὰ Ρωμιοὶ νὰ κάνουν ἕνα μισογκρεμισμένο ἀνεμόμυλο κάστρο ἀκατάλυτο καὶ μιὰ ὥρα νὰ κρατήσουν ἔξω τοὺς διακόσιους πολιορκητὲς δὲν ἦταν μικρὴ ντροπὴ γιὰ τὸ ἀσκέρι τοῦ Ὀμέρμπεη τῆς Καρύστου.

Ὁ Καρυστινὸς Τοῦρκος Κούκης ἀπ' τοὺς πρώτους πάτησε τὸν Κοκκινόμυλο. Βρίσκει τοὺς Ἕλληνες ὅλους σκοτωμένους. Ἀπ' τὰ φλωροκαπνισμένα ἅρματα, τ' ἀργυρᾶ τσαπράζια καὶ τὴ χρυσοκέντητη φορεσιά του καταλαβαίνει· κεῖνος ἐκεῖ ὁ σκοτωμένος, θὰ εἶναι ὁ ἀρχηγός τους. Τὸν ζυγώνει γιὰ πλιάτσικο. Μὰ δὲν προκάνει ν' ἁπλώση πάνω του. Ὁ ἀρχηγὸς ἀκόμα δὲν ἔχει πεθάνει. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ξαναβρίσκει τὶς δυνάμεις του, ξεπετιέται, μὲ τὸ γιαταγάνι του, λαβώνει τὸν Κούκη κι ὕστερα σωριάζεται νεκρός. Κι οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι γελᾶνε καὶ κοροϊδεύουν τὸν Κούκη ποὺ τὸν λάβωσε ἕνας... πεθαμένος.

Πολλοὶ ὕστερα εἶναι κεῖνοι ποὺ πέφτουν πάνω στὸ κουφάρι τοῦ ἀρχηγοῦ γιὰ πλιάτσικο. Ὁ μπαϊρακτάρης — σημαιοφόρος —Τοῦρκος Μερτάνης, τοῦ κόβει τὸ κεφάλι καὶ τοῦ ἁρπάζει τὴν πάλα. Ὁ Ἀχμὲτ Κελέσης, τοῦ παίρνει τὸ καριοφύλι κι ἄλλοι τὰ τσαπράζια του, τὸ μεγάλο ἀσημένιο σταυρὸ καὶ τὸ χρυσοκέντητο μεταξωτὸ ζωστάρι ποὺ τὸ ἔχουν τρυπήσει τρία βόλια.

Ὁ Μερτάνης γιὰ νὰ πάρη τὸ μπαξήσι φέρνει τὸ κομμένο κεφάλι στὸν Ὀμέρμπεη. Ὅλοι τους ὅμως δὲν χορταίναν νὰ βλέπουν τοῦτο τὸ ὄμορφο πρόσωπο. Μ' ὅλο ποὺ εἶναι αἱματοκυλισμένο, τὰ μακριὰ ξανθά του μαλλιά, τὸ ὄμορφο γένι του καὶ τὰ ὡραῖα χαρακτηριστικά του ἀποδείχνουν πανώριο ἄντρα. Ὁ Χάρος ἂν τοῦ πῆρε τὴν ψυχὴ δὲν κατάφερε νὰ τοῦ σβήση τὴν ὀμορφιά του. Γιὰ τοῦτο ὅλοι τους στέκουν γύρα τὸ καμαρώνουν καὶ τὸ θαυμάζουν.

Μερικοὶ θαρροῦν πὼς τὸ κεφάλι τοῦ δεσπότη θἄναι. Δηλαδὴ τοῦ Νεοφύτου τῆς Καρύστου. Μὰ νά, ἕνας Μανιάτης αἰχμάλωτος ζυγώνει, ἀγναντεύει τὸ κεφάλι καὶ δακρύζει. Δὲν εἶναι τοῦ δεσπότη· τοῦ Μαυρομιχάλη τὸ κεφάλι εἶναι. Ναί, τοῦ νεραϊδογέννητου Ἠλία Μαυρομιχάλη τὸ κεφάλι, τοῦ γιοῦ τοῦ Πετρόμπεη. Καὶ ποιὸς ἄλλος μποροῦσε νἄχη τέτοια ὀμορφιά...

Κι ὁ Ὀμέρμπεης, ποὺ κι αὐτὸς ἀκόμα μὲ συγκίνηση κυττάζει τὸ κεφάλι τοῦ Μαυρομιχάλη, δὲν βαστιέται καὶ πονεμένα λέει:

— Κρῖμα στὸν ἄνθρωπο!...

ΠΡΩΤΕΣ ΔΙΑΜΑΧΕΣ

Ἀφοῦ ἔπεσε ἡ Τριπολιτσᾶ, ὁ Φωτάκος, ὑπασπιστὴς τοῦ Κολοκοτρώνη, πῆγε νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ Δημήτρη Δεληγιάννη στὸ σπίτι του. Ἦταν συναγμένοι κεῖ κι ἄλλοι καπεταναῖοι. Στὴν ἀρχὴ δέχτηκαν μὲ ψυχρότητα τὸ Φωτάκο κι ὕστερα ὁ Δεληγιάννης ξέσπασε σὲ φοβέρες καὶ βρισιὲς κατὰ τοῦ Γέρου.

Ὁ Φωτάκος τοῦ εἶπε τότε πὼς δὲν ἦταν σωστὸ νὰ λέῃ τέτοια γιὰ τὸν Κολοκοτρώνη ποὺ εἶναι καὶ φίλος του.

— Δὲν τὸν ἔχω φίλο τὸν κλέφτη, κι οὔτε τὸν φοβᾶμαι πιά, τοῦ ἀπάντησε ὁ Δεληγιάννης.

Στὴν πρώτη συνάντηση ποὺ εἶχε ὕστερα ὁ Φωτάκος μὲ τὸν ἀρχηγό, τοῦ ὁμολόγησε τὰ ὅσα εἶπαν ἐναντίον του στὸ σπίτι τοῦ Δεληγιάννη. Ὁ Γέρος τ' ἄκουσε μ' ἀδιαφορία, καὶ στὸ τέλος τοῦ λέει:

— Καμώσου ὅτι δὲν μοῦ εἶπες τίποτα. Τώρα ποὺ ὁ Ἅγιος Θεὸς θέλησε καὶ μᾶς δυνάμωσε κι ἐπήραμε τὴν Τριπολιτσᾶ, ἂς λένε ὅ,τι θέλουν. Ἔχουν δίκιο, παιδί μου. Γιατὶ βλέπουν τούτους τοὺς σκοτωμένους καὶ τοῦ ἔδειξε τὰ τούρκικα κουφάρια μὲ τοὺς ὁποίους εἶχαν μαζί των ἐξου-

σίαν. Τώρα τὴν ἐπῆρε τὸ Ἔθνος. Ἂν ἐγελάστηκαν κι ἔκαμαν τὴν ἐπανάσταση, ἔλπιζαν νὰ κληρονομήσουν τοὺς Τούρκους καὶ νὰ γίνουν αὐτοὶ εἰς τὸν τόπο τους, ἀλλ' ἀργὰ τὸ ἐσυλλογίστηκαν...

Αὐστηρὰ τὰ λόγια τοῦ Κολοκοτρώνη, μὰ δίκαια...



ΥΔΡΑΙΙΚΕΣ ΣΤΕΡΝΕΣ

Κατὰ τὸν ξεσηκωμὸ οἱ πλούσιοι καπεταναῖοι τῆς Ὕδρας, ἄνοιξαν τὶς στέρνες τους ποὺ ἦταν γεμάτες χρυσᾶ νομίσματα καὶ τὰ δίνανε γιὰ τὸν Ἀγῶνα. Καὶ σὰν γκρίνιαζαν οἱ Ὑδραίϊσσες, πῶς ἀσυλλόγιστα σπαταλοῦσαν τὸ βιός τους, κεῖνοι τοὺς ἀπαντοῦσαν:

—Ἔ, τί μουρμουρίζεις μπὰμπ-Λένα (θειὰ Λένα). Ἀπ' αὐτὰ θὰ λευτερωθοῦμε ἀπ' τοὺς Τούρκους. Οἱ στέρνες θὰ γιομίσουν πάλε, μὰ ἡ Τουρκιὰ ἂν δὲν χαλάση τώρα θὰ φάη καὶ μᾶς κι αὐτά.

Τὸ Γένος λευτερώθηκε μὰ οἱ ὑδραίϊκες στέρνες ποὺ ἄδειασαν ὁλότελα, δὲν ξαναγέμισαν.

λάζαρος κουντουριώτης

ΜΕΓΑΛΟΨΥΧΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΗΤΑΡΑ

Στὸ μεγάλο χαλασμὸ στὰ Δερβενάκια — Ἰούλιος 1822 — καμιὰ τριανταριὰ Τοῦρκοι κι Ἀρβανίτες μ' ἕνα μπέη, κατά-

φεραν ὅλη τὴ νύχτα νὰ κρυφτοῦν κάτω ἀπ' τὸ ταμπούρι τοῦ Νικηταρᾶ. Μόλις ἔφεξε τὸ βάλανε στὰ πόδια νὰ γλυτώσουν πρὸς τὴν Κόρινθο. Ὁ Νικηταρᾶς μὲ τὰ παλικάρια του τοὺς κυνήγησαν, σκότωσαν τοὺς δέκα κι οἱ ἄλλοι ἔφυγαν.

Ξαναγυρίζοντας στὸ ταμπούρι του ὁ Νικηταρᾶς στὴ μεριὰ ποὺ εἶχαν κρυφτῆ τὴ νύχτα οἱ ἐχθροί, ἄκουσε βογγητά. Πῆγε κατὰ κεῖ καὶ βρῆκε βαριὰ λαβωμένο ἕναν Ἀρβανίτη. Στὸ χθεσινὸ χαλασμό, τὸν χτύπησε βόλι καὶ τοῦ ἔσπασε τὴ μέση. Ἀπ' τοὺς μεγάλους πόνους ποὺ εἶχε, μόλις εἶδε τὸ Νικηταρᾶ ἄλλο δὲν τοῦ ζήτησε παρὰ νὰ τοῦ κόψη τὸ κεφάλι καὶ νὰ γλυτώση. Κι ὁ Νικηταρᾶς τοῦ ἀπάντησε:

—Ὀρέ, εἶμαι πολεμιστὴς κι ὄχι τζελάτης-δήμιος. Ἄϊντε νὰ σὲ πάω πάνω στὸ καραούλι ποὺ εἶναι ὁ γιατρός μας νὰ σὲ γιάνη.

Κι ἀφοῦ ὁ Νικηταρᾶς τὸν περιποιήθηκε πρόχειρα, τὸν πῆρε στοὺς ὤμους του κι ἀνηφόριζε γιὰ τὸ στρατόπεδο, ποὺ ἦταν ὁ γιατρός τους, ὁ Παναγιώτης Γιατράκος.

Ὁ Ἀρβανίτης δὲν ἤξερε ποιὸς ἦταν ἐκεῖνος ποὺ τὸν βοηθοῦσε. Στὸ δρόμο ὅμως ὅπως πήγαιναν, ἄκουσε ἕνα-δυὸ Ἕλληνες νὰ τὸν φωνάζουν μὲ τ' ὄνομα: «Καπετὰν Νικηταρᾶ.» Τὸν ρώτησε τότε ἂν εἶχε καμιὰ συγγένεια μὲ τὸ Νικηταρᾶ, τὸν Τουρκοφάγο, ποὺ τόσα λέγαν γι' αὐτὸν Τοῦρκοι κι Ἀρβανίτες. Καὶ σὰν ἄκουσε πὼς αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦταν ὁ Τουρκοφάγος ἄρχισε νὰ τρέμη ἀπ' τὴ συγκίνηση καὶ νὰ τρέχουν δάκρυα ἀπ' τὰ μάτια του. Προχώρησαν κάμποσο καὶ σὲ κάποια στιγμὴ ὁ Νικηταρᾶς νοιώθει πίσω στὸ κεφάλι του τὴν κρυάδα ἀπ' τὸ λεπίδι τοῦ μαχαιριοῦ. Ἀναταράχτηκε καὶ φέρνοντας ἀπότομα τὸ χέρι πίσω, πιάνει τὸν Ἀρβανίτη ποὺ κρατοῦσε ἕνα μικρὸ μαχαίρι.

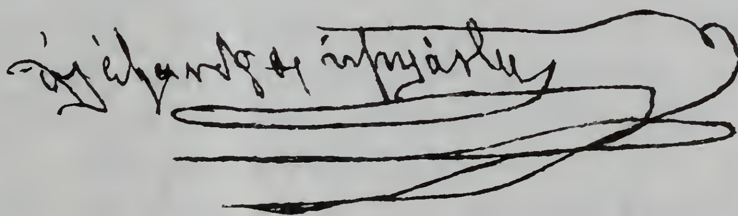
— Δὲν εἶσαι μπεσαλῆς, ὀρὲ Ἀρβανίτη, τοῦ λέει ἀγριεμένος ὁ Νικηταρᾶς. Ἐγὼ θέλω νὰ σὲ γλυτώσω καὶ σύ, τηρᾶς πῶς νὰ μὲ σκοτώσης;

Ὁ Ἀρβανίτης τότε τοῦ δίνει ἐξηγήσεις. Ὄχι δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ τὸν σκοτώση. Κρυφὰ τοῦ ἔκοψε μιὰ τούφα μαλλιὰ γιὰ νὰ θυμᾶται κεῖνον ποὺ τοῦ γλύτωσε τὴ ζωή. Τὸ χέρι του ὅμως ἔτρεμε κι ἀκούμπησε τὸ μαχαίρι στὸ δέρμα...

Ἔλεγε ἀλήθεια ὁ Ἀρβανίτης κι ἀπόδειξη ἦταν ἡ τούφα ποὺ κρατοῦσε σὰν κειμήλιο στὸ χέρι του.

Φτάσανε στὸ στρατόπεδο κι ὁ Νικηταρᾶς παράδωσε τὸ λαβωμένο στὸ Γιατράκο νὰ τὸν γιάνη. Ὁ Ἀρβανίτης ὅμως δὲ βάστηξε καὶ σὲ λίγες μέρες πέθανε... Πρὶν ξεψυχήσει ἔβγαλε ἀπ' τὸν κόρφο του τὴν τούφα ἀπ' τὰ μαλλιὰ τοῦ Νικηταρᾶ καὶ τὴ χάρισε στὸ Γιατράκο, ἱστορώντας καὶ τὸ περιστατικό της. Κι ὁ Γιατράκος μὲ χρόνια, τὴν ἔδειξε στὸ φιλέλληνα Ἑλβετὸ Μπετάν, ποὺ δὲ χόρταινε ὕστερα νὰ τὴ διηγεῖται ὅπου βρισκόταν.

Ἔκανε τόση ἐντύπωση τὸ ἐπεισόδιο αὐτό, ποὺ οἱ γλύπται ἀδελφοὶ Φυτάλη, τὸ φκιάξανε γλυπτικὸ ἔργο. Εἶχαν κάνει τὸ Νικηταρᾶ νὰ κρατάη στοὺς ὤμους του τὸν Ἀρβανίτη ποὺ βαστοῦσε στὰ χέρια του τὸ μαχαίρι καὶ τὴν τούφα τῶν μαλλιῶν. Τὸ ἔργο τους αὐτὸ οἱ Φυτάληδες, σκαλισμένο σὲ μάρμαρο τὸ ἐκθέσανε στὴν ἔκθεση τοῦ Ἀγῶνα τὸ 1884. Ἄγνωστο τώρα ποῦ βρίσκεται τὸ ἔργο ποὺ ἱστοροῦσε τὸ μοναδικὸ στὸ εἶδος του περιστατικὸ τοῦ Ἀγῶνα μὲ ἥρωα τὸ γενναιόψυχο Νικηταρᾶ.



ΟΙ ΑΧΛΑΔΟΚΑΜΠΙΤΙΣΣΕΣ

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1822, ποὺ ἑτοιμαζόταν ὁ Κολοκοτρώνης νὰ χτυπήση τὸ Δράμαλη, ἔπιασε γιὰ λίγο μὲ τὸ σῶμα του, τὰ Βρυσούλια ἢ Νεράκια, κατὰ τὸ δρόμο τοῦ Ἄργους. Παράγγειλε τότε ὁ Γέρος στὸ χωριὸ Ἀχλαδόκαμπο νὰ τοῦ πᾶνε τρόφιμα γιὰ τὰ παλικάρια του. Πρόθυμα οἱ Ἀχλαδοκαμπίτες ὑπακούσανε στὴν προσταγὴ τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἀρματωμένοι μπροστὰ οἱ ἄντρες καὶ πίσω φορτωμένες μὲ τὰ τρόφιμα οἱ γυναῖκες πήγανε καὶ τὰ παράδωσαν στὸ στρατόπεδο. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ κάποια Ἀχλαδοκαμπίτισσα, λέει τοῦ Κολοκοτρώνη:

— Νὰ τοὺς ἄντρες μας, νὰ τοὺς πάρῃς στὸν πόλεμο κι ἂν δὲν εἶναι παλικάρια νὰ βγάλουν τὰ ἄρματα καὶ νὰ τὰ φορέσουμε ἐμεῖς. Τέτοιους ἄντρες δὲν τοὺς θέλουμε.

Καὶ μὲ τὴ γνώμη της ἦταν ὅλες οἱ ἄλλες γυναῖκες.

Γέλασε ὁ Γέρος μὲ τὰ θαρρετὰ λόγια τῆς Ἀχλαδοκαμπίτισσας κι ἀφοῦ κράτησε τοὺς ἄντρες στὸ στρατόπεδο, πρόσταξε τὶς γυναῖκες νὰ γυρίσουν στὰ σπίτια τους.

ΤΟ ΦΕΣΙ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ

Στὴ μάχη τῆς Ἁγιὰ Μαρίνας (Στυλίδας) τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1822, οἱ Τοῦρκοι χρησιμοποίησαν δύο τρία κανόνια, ποὺ εἶχαν κοντά τους. Σὲ κάποια στιγμή, περνώντας πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ Ὀδυσσέα Ἀντρούτσου ἡ μπάλα, μὲ τὸν ἀέρα της τοῦ ἁρπάζει ἀπ' τὸ κεφάλι τὸ φέσι. Ἀτάραχος ὁ Ὀδυσσέας σκύβει καὶ τὸ παίρνει, τὸ ξαναφοράει καὶ ξεφωνίζει κατὰ τὴ μεριὰ τῶν Τούρκων:

— Τί νὰ σοῦ κάνω, παλιότουρκε, ποὺ ἔχεις τοὺς Φράγκους καὶ σοῦ φκιάνουν τόπια. Ἂς μοὔφκιαναν καὶ μένα καὶ θἄβλεπες τότε πόσο καλύτερα ξέρω νὰ τὰ κουμαντάρω.

ΑΡΧΗ ΓΙΑ ΤΟ ΔΡΑΜΑΛΗ

Ὅταν πάτησε ὁ Δράμαλης τὸ Μοριᾶ (1822) βρέθηκαν στὸν Ἀχλαδόκαμπο μὲ τὰ σώματά τους ὁ Ὑψηλάντης, ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Κρεββατᾶς κι ὁ Πετρόμπεης. Εἶχαν πιάσει

τὸ χάνι τοῦ Νταουλιοῦ. Ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης εἶχε φτάσει κεῖ πρῶτος κι ἔστειλε ἀνθρώπους νὰ κάψουν στ' ἁλώνια τὶς θυμωνιὲς γιὰ νὰ μὴ βρῆ τίποτα ἀπ' τὰ γεννήματα ὁ Δράμαλης. Συμφώνησαν κι οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ στὴν ἐνέργειά του αὐτή, μὰ τοῦτο δὲν ἦταν ἀρκετὸ ν' ἀνακόψη τὴν ἐχθρικὴ κατεβασιά. Σὲ σύσκεψη ποὺ κάνανε ἔξω ἀπ' τὸ χάνι, ὁ Κολοκοτρώνης δὲν ἔβλεπε ἄλλο τρόπο νὰ σωθοῦν παρὰ μόνο ἂν κλείνανε τὸ Δράμαλη μέσα στὸν κάμπο τῆς Ἀργολίδας. Ἀπ' ἀλλοιῶς ἂν ὁ Δράμαλης κατάφερνε νὰ πατήση τὴν Τριπολιτσᾶ, τότε πάει, ἔσβησε ἡ ἐπανάσταση.

Μὲ τὴ γνώμη τοῦ γέρου, ἦταν κι ἄλλοι, μὰ ἡ ἑλληνικὴ δύναμη ποὺ βρισκόταν τώρα στὸν Ἀχλαδόκαμπο, ἦταν μικρή.

— Τί λέτε καὶ σεῖς; ρωτάει τοὺς στρατηγοὺς ὁ Γέρος, μποροῦμε μεῖς νὰ τὸν κρατήσουμε κάμποσο, ὅσο νὰ μαζευτῆ πολὺ ἀσκέρι δικό μας;

Κι ἔξαφνα ἀποκρίνεται ἕνας ἀπ' τοὺς καπεταναίους τοῦ Κρεββατᾶ, ὁ Ἀντώνης Κουμουσιώτης.

— Μποροῦμε, μὰ πρέπει νὰ πιάσουμε αὐτὴ τὴν ξερόμαντρα,κι ἔδειξε τὸ ἔρημο κάστρο τοῦ Ἄργους.

— Πᾶς ἐσὺ νὰ τὸ πιάσης; τὸν ρωτάει ὁ Γέρος.

Κι ὁ Κουμουσιώτης ἀποκρίθηκε:

— Πάω, μὰ νἄρθη μέσα κι ὁ καπετὰν Πέτρος Βαρβιτσιώτης, ὁ γιός σου, ὁ γιός τοῦ Μπέη κι ὁ Ἀγιουτάντες τοῦ Πρέτσιπα.

Δηλαδὴ ζητοῦσε ὁ Κουμουσιώτης νὰ τὸν συνοδεύσουν ὁ γιὸς τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Πετρόμπεη κι ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Ὑψηλάντη. Καὶ στὴν πρόσκλησή του πρῶτος ἀποκρίθηκε ὁ Πρίγκηπας:

— Θὰ ὑπάγω ὁ ἴδιος.

—Ἐγὼ στέλνω τὸ γιό μου τὸν Πᾶνο, εἶπε ὁ Κολοκοτρώνης.

Κι ὁ Μαυρομιχάλης πρόσθεσε:

—Ἂς μπεῖ κι ὁ γιός μου ὁ Γιωργάκης καὶ τὰ δυό μου ἀδέρφια, ὁ Κωνσταντῆς κι ὁ Ἀντώνης, μ' ὅλους τοὺς Μανιάτες μου.

Ἔτσι ὁ Κουμουσιώτης εἶχε φιλοτιμήσει τοὺς ἀρχηγοὺς ποὺ κάνανε τὴν ἀρχὴ γιὰ νὰ χτυπήσουν τὸ Δράμαλη.

ΑΡΧΗΓΟΥ ΠΑΡΑΞΕΝΙΕΣ...

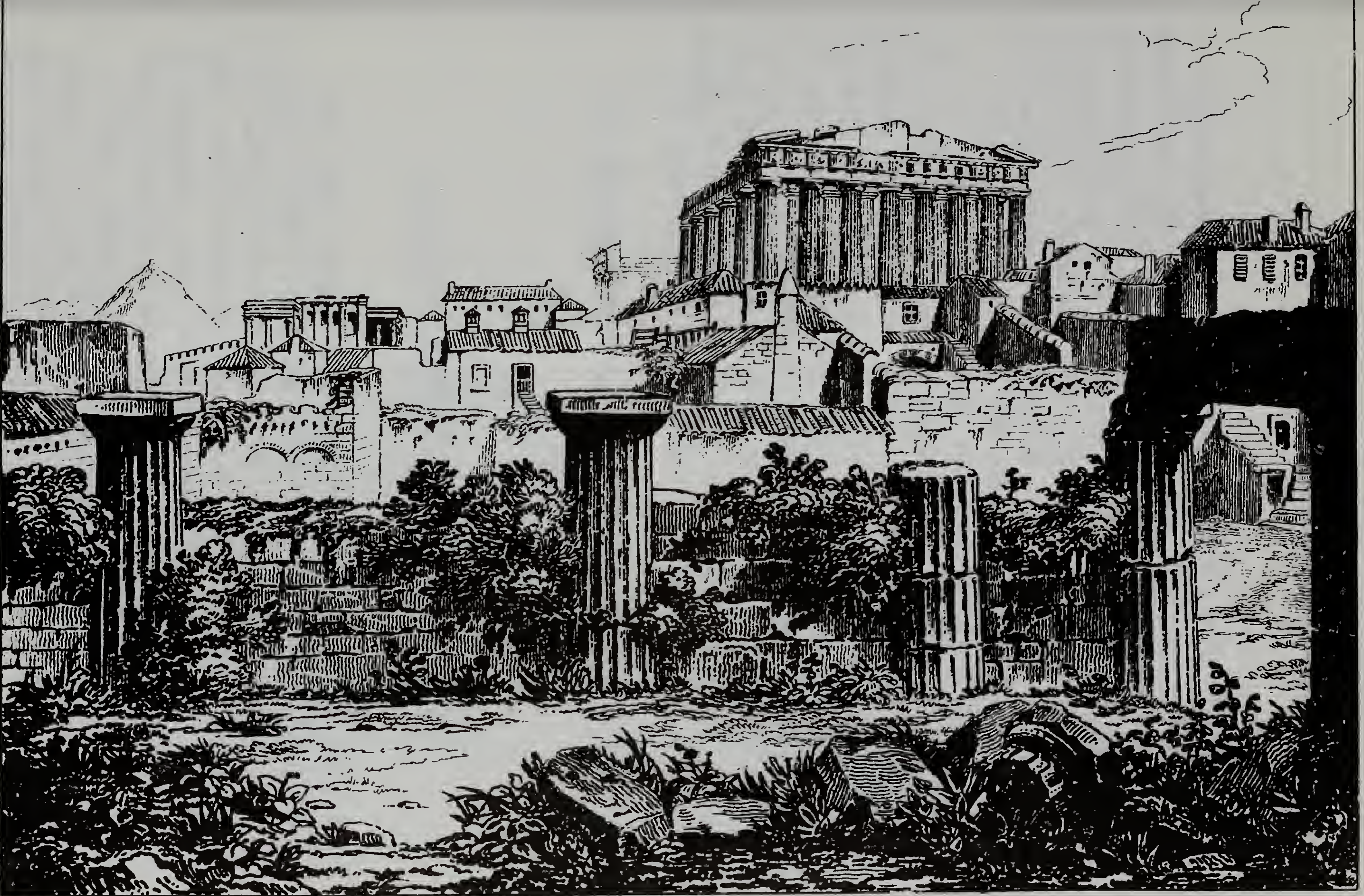
Στὶς 27 Αὐγούστου στὰ 1822, πρωτόμπαινε στὴν Ἀθήνα ὁ Ὀδυσσέας Ἀντροῦτσος. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν βγεῖ ἔξω ἀπ' τὸ τεῖχος νὰ καλωσορίσουν τὸν πρωτόφταστο ἀρχηγό τους. Καβάλλα στὸ ὡραῖο του ἄτι, σεμνὸς καὶ σκυθρωπός, τράβηξε ὁ Ὀδυσσέας κατὰ τὸ Σταροπάζαρο. Φτάνοντας ἐδῶ, ξεπέζεψε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Ρώκ, ποὺ τὸ εἶχαν κανονίσει γιὰ κατάλυμμά του. Στὴν αὐλόπορτα τὸν προσφώνησε ὁ πρωτογέροντας καὶ τοῦ πρόσφεραν τὰ κλειδιὰ τοῦ κάστρου (Ἀκρόπολης). Καὶ γιὰ νὰ τιμήσουν πιὸ πολὺ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἀρχηγό τους, εἶχαν πάρει καὶ τὴ ντόπια μουσικὴ—βιολὶ καὶ λαοῦτο. Βιολὶ ἔπαιζε ὁ Μπουγιουκλῆς ποὺ ἦταν ὁ ἀρχιμουσικός, ἔκανε ὅμως καὶ τὸ στιχοπλόκο. Γι' αὐτὸ εἶχε ἀναλάβει νὰ στιχουργήση καὶ τὸ ἐμβατήριο τοῦ Ἀντρούτσου. Ὕστερα λοιπὸν ἀπ' τοὺς τυπικοὺς χαιρετισμούς, ἄρχισε ἡ μουσικὴ κι ὁ Μπουγιουκλῆς τραγουδοῦσε:

«Νέος εἰς τὰς Θερμοπύλας
ἀνεφάνη Λεωνίδας
ὁ ἀνδρεῖος Ὀδυσσεύς.
Χαῖρε ὦ Ἀθήνα πόλις
τῶν ἡρώων καὶ σοφῶν
εἰς τὸν Ὀδυσσέα εὑρίσκεις
νέον Κίμωνα λαμπρόν...»

Ὁ Ἀντροῦτσος ἀντὶ νὰ εὐχαριστηθῆ ἀπ' τὴν ὑποδοχὴ τῆς μουσικῆς κι ἀπὸ τὰ ποιητικὰ παινέματα τοῦ Μπουγιουκλῆ, τὰ παραξήγησε καὶ θύμωσε γιὰ καλά. Κι ἐνῷ οἱ μουσικοὶ παίζανε καὶ τραγουδοῦσαν, τοὺς πλησιάζει ἀγριεμένος καὶ τοὺς ξεφωνίζει:

—Σκασμός! Γιατί μὲ πήρατε, γιὰ παλιογυναίκα καὶ τραγουδᾶτε; Γκρεμιστῆτε ἀπὸ δῶ κι οἱ δυό σας.

Καὶ πρὶν προκάνουν νὰ φύγουν οἱ μουσικοί, μὲ δυὸ δυνατὰ χαστούκια στὸ πρόσωπο τοῦ Μπουγιουκλῆ, συμπλήρωσε ὁ Ἀντροῦτσος τὰ πιὸ πάνω λόγια του...



ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ

Ο ΦΡΑΓΚΟΣ ΚΙ Ο ΝΤΕΛΗΣ

Σὲ κάποια μάχη μέσα στὸν ἐλαιῶνα τῶν Σαλώνων, ὁ καπετάνιος τῶν Δελφῶν, ὁ Δῆμος Φράγκος, ἦρθε ἀντιμέτωπος μ᾽ ἕνα ντελῆ, Τοῦρκο ἱππέα. Ἄδειασε ὁ Φράγκος καταπάνω του τὰ κουμπούρια, μ᾽ ἀστόχησε. Νὰ ξαναγεμίση δὲν πρόκανε, καὶ γιὰ νὰ γλυτώση τότε τὄβαλε στὰ πόδια μέσα στὸν ἐλαιῶνα.

᾽Απὸ κοντὰ ὁ ντελῆς. Σὲ κάποια στιγμή, ποὺ κόντευε νὰ τὸν φτάση, ὁ Φράγκος κρύβεται πίσω ἀπ᾽ τὸν κορμὸ μιᾶς ἐλιᾶς. Καὶ καθὼς περνοῦσε ὁ Τοῦρκος, ὁ Φράγκος ἁρπάζει μὲ δύναμη τὸ ἄλογο ἀπ᾽ τὴν οὐρὰ καὶ τὸ ἀναγκάζει ἔτσι νὰ καθήση στὰ πισινά του πόδια. Ἦταν τόσο ἄξαφνο καὶ μὲ τέτοια γρηγοράδα ποὺ ὁ ντελῆς ἔχασε τὴν ἰσορροπία του καὶ πέφτει κάτω ἀπ᾽ τ᾽ ἄλογο. Ὁρμάει τότε καταπάνω του ὁ Δῆμος Φράγκος καὶ μὲ τὸ γιαταγάνι του, παίρνει τὸ κεφάλι τοῦ Τούρκου ἱππέα.

Γι᾽ αὐτὸ κι ὁ ποιητὴς λέει:

«Ὁ Φράγκος ἀπὸ τὴν οὐρὰ ἔπιανε τοὺς ντελῆδες»

Βάμβας.

ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ ΚΙ ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ

Ὁ ᾽Αλὴ πασᾶς ὁ Τεπελενλὴς πίστευε μὲ βεβαιότητα σ᾽ αὐτὰ τὰ τρία: πὼς θὰ ζοῦσε 150 χρόνια, πὼς θὰ ἔβαζε στὴν κατοχή του τὴν Κέρκυρα καὶ πὼς μιὰ μέρα θὰ πήγαινε στὴν Κωνσταντινούπολη. Τὰ δυὸ πρῶτα τοῦ εἶχε προμαντεύσει ἕνας Πέρσης ντερβίσης καὶ τὸ τελευταῖο ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός.

Ὅταν ἀκόμα ὁ ᾽Αλὴς ἦταν νέος πέρασε ἀπ᾽ τὸ Τεπελένι ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς. Ἡ φιλόδοξη Χάμκω, παρουσίασε στὸν Κοσμᾶ τὸ γιό της ᾽Αλή, καὶ ζήτησε νὰ τοῦ προφητέψη τὸ μέλλον του.

— Θὰ γίνης μεγάλος ἄνθρωπος, θὰ κυριεύσης ὅλη τὴν 'Αρβανιτιά, κι ἄλλα μέρη καὶ θ' ἀφήσης μεγάλο ὄνομα εἰς τὴν Οἰκουμένη.

Δὲν ἀρκέστηκε ὁ 'Αλῆς στὰ πιὸ πάνω λόγια τοῦ 'Αγίου, μὰ ζήτησε νὰ μάθη ἂν θὰ πάη στὴν Πόλη.

— Καὶ στὴν Πόλη θὰ πᾶς... μὰ μὲ γένεια κόκκινα, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Κοσμᾶς.

Κι ὁ 'Αλῆς ποὺ ἔβλεπε μὲ τὸν καιρὸ νὰ ἀληθεύη ἡ προφητεία τοῦ Κοσμᾶ, γιατὶ ἔγινε μεγάλος κι εἶχε στὴν κατοχή του τόσα μέρη, δὲν μποροῦσε νὰ ἑρμηνεύση τὰ τελευταῖα λόγια: «μὲ κόκκινα γένεια!...»

Ὅταν συναντήθηκε μὲ τὸν Κοσμᾶ, ἦταν νέος καὶ τὰ γένεια του ἦταν ξανθά, μὰ πέρασαν τὰ χρόνια ἄσπρισαν κι ἀκόμα νὰ πάη στὴν Πόλη... Κι εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ δελφικὸς αὐτὸς χρησμὸς τοῦ Κοσμᾶ πολλὲς φορὲς ἔριχνε σὲ συλλογὴ τὸν 'Αλὴ πασᾶ.

Ἔφτασε ὅμως κάποτε ἡ μέρα ποὺ ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς βγῆκε ἀληθινός. Ὁ 'Αλὴ πασᾶς πῆγε στὴν Πόλη, μὲ κόκκινα γένεια. Γιατὶ οἱ νικητὲς τοῦ 'Αλὴ Τεπελενλή, στείλανε στὸ σουλτάνο τὸ κεφάλι του μὲ ματωμένα τὰ ἄσπρα του γένεια...



ΛΙΓΟΛΟΓΟΣ

Στὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι, βρισκόταν μέσα κι ὁ Μαυροκορδᾶτος. Σὲ κάποια σύναξη τοῦ πρότειναν οἱ καπεταναῖοι νὰ φύγη, καὶ γιὰ νὰ μὴ κινδυνεύση ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ

πάη νὰ φροντίση στὴ Διοίκηση νὰ στείλουν βοήθεια. Κι ὁ Μαυροκορδᾶτος τοὺς ἀπάντησε:

—Ἐν ὅσῳ μοὶ ἀπομένει εἷς καὶ μόνος στρατιώτης, ἀπειλουμένου τοῦ Μεσολογγίου, θὰ μείνω ἐδῶ νὰ θυσιασθῶ.

Δὲν πρόλαβε καλὰ-καλὰ ν' ἀποσώση τὸ λόγο του κι ἀπὸ κάποιον ἄλλο ἀκούστηκαν δυὸ λέξεις:

— Κι ἐγώ!

Ἦταν ὁ Μάρκο Μπότσαρης.

Δυὸ μονάχα λέξεις, ἀλλὰ σουλιώτικες.

Α. Μαυροκορδάτος

ΣΟΥΓΙΑΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Γιὰ τὸ ἁπλὸ ξύλινο κόκκινο σουγιᾶ ποὺ εἶναι γνωστὸς στὰ χωριὰ μὲ τ' ὄνομα «Κολοκοτρώνης» καὶ πρῶτα τὸν ἔλεγαν Κουβαρίστρα, ὑπάρχουν τρεῖς ἐκδοχές:

Ἡ πρώτη μᾶς λέει πὼς ἐνῶ ὅλα τὰ παλικάρια τοῦ Κολοκοτρώνη εἶχαν στήσει τὸ χορό, κάποιο καθόταν παράμερα στεναχωρημένο. Τὸ εἶδε ὁ Γέρος καὶ τὸ ζυγώνει.

—Ἔλα δῶ, ὀρὲ Ἕλληνα. Γιατὶ δὲ χορεύεις; Ἀπόστασες κιόλας;

Τὸ παλικάρι ζύγωσε μὲ σεβασμὸ τὸν ἀρχηγὸ καὶ κάτι τοῦ εἶπε μυστικὰ στ' αὐτί.

— Γι' αὐτὸ στενοχωριέμαι, συμπλήρωσε τὸ παλικάρι. Ἦταν τοῦ πατέρα μου ὁ σουγιᾶς καὶ τὄχω σὲ κακὸ ποὺ τὸν ἔχασα.

— Μὴ χαλᾶς τὴν καρδιά σου καὶ θὰ τὸν βροῦμε τὸ σουγιᾶ μὲ τὴ βοήθεια τῆς Παναγιᾶς. Μὴν κάνης ὅμως κουβέντα, τοῦ εἶπε ὁ γέρος.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἦταν Κυριακή, πῆγαν ὅλα τὰ παλικάρια στὴν ἐκκλησία. Στὴ μέση τῆς λειτουργίας τραβάει

ὁ Γέρος κι ἀνεβαίνει στὰ σκαλοπάτια τοῦ Ἱεροῦ καὶ μὲ τὴ βροντερή του φωνὴ λέει:

—Ἕλληνες, εἶδα στὸν ὕπνο μου τὴν Παναγιά. Ἦταν θυμωμένη καὶ μοῦ εἶπε πὼς ἦταν μεγάλο κακὸ νὰ πάρουν τὸ σουγιᾶ τοῦ ἀδερφοῦ μας. Μοῦ εἶπε καὶ τ' ὄνομα τοῦ κλέφτη... Τὸν ξέρω... Νἄρθη ἀμέσως νὰ ζητήση συχώρεση.

Καὶ μὲ μιᾶς ἀκούστηκε μιὰ φωνή:

—Ἥμαρτον ἀρχηγέ... Ἐγὼ τὸν πῆρα..

Ζυγώνοντας ἔβγαλε ἀπ' τὸ σελάχι του τὸν ξύλινο σουγιᾶ καὶ τὸν ἔδωσε. Κι ἀπὸ τότε ὁ τύπος ἐκεῖνος τοῦ ξύλινου σουγιᾶ, πῆρε τ' ὄνομα «Κολοκοτρώνης».

Ἡ δεύτερη εἶναι κείνη ποὺ μᾶς ἱστοράει ὁ ἔγγονος τοῦ Γέρου:

Ἦταν στὰ 1822. Ὁ Κολοκοτρώνης ἔτυχε νὰ φιλοξενῆ στὸ στρατόπεδό του κάτι Εὐρωπαίους. Τὴν ὥρα ποὺ τρώγανε τὸ ψητό, ὁ Γέρος ἔβγαλε τὸ σουγιᾶ του νὰ κόψη ἕνα κομμάτι κρέας. Ἕνας ἀπ' τοὺς ξένους του ζήτησε νὰ δῆ τὸ σουγιᾶ, ποὺ τοῦ εἶχε κάνει ἐντύπωση.

—Ἐπειδὴ σ' ἀρέσει, εἶναι δικός σου, τοῦ εἶπε ὁ Κολοκοτρώνης καὶ τοῦ τὸν χάρισε.

Καὶ γιὰ νὰ μὴ ζηλέψουν, ἔδωσε καὶ στοὺς ἄλλους.

Οἱ Εὐρωπαῖοι ὕστερα, πηγαίνοντας στ' ἄλλα στρατόπεδα δείχνανε μὲ καμάρι τὸ δῶρο τοῦ ἀρχηγοῦ, λέγοντας:

— Κολοκοτρώνη! Κολοκοτρώνη!

Κι οἱ Ἕλληνες ξαναλέγανε τ' ὄνομα αὐτὸ ὡς που στὸ τέλος ἔμεινε στὸ σουγιᾶ.

Καὶ τρίτη αὐτὴ ποὺ ἀναφέρει ὁ γραμματέας τοῦ Γέρου: Ὅταν στὰ 1825 μεταφέραν κρατούμενο τὸν Κολοκοτρώνη ἀπὸ τ' Ἀνάπλι γιὰ νὰ τὸν φυλακίσουν στὸ μοναστήρι τῆς Ὕδρας, τὸν εἶχαν ξαρματώσει ὁλότελα. Ὅπως τὸν πηγαίναν συνοδεία μέσα ἀπ' τοὺς δρόμους τ' Ἀναπλιοῦ, πέρασαν ἀπὸ ἕνα ψιλικατζίδικο. Στὴν πόρτα ἀπ' ἔξω εἶχαν σ' ἕνα ζεμπίλι σουγιάδες φτηνούς, 2-3 λεπτά, ὁ ἕνας. Ἅπλωσε ὁ Γέρος καὶ πῆρε ἕναν ἀπ' αὐτοὺς γιὰ νὰ κόβη τὸ ψωμί του. Δὲν εἶχε ὅμως νὰ τὸν πληρώση κι εἶπε στὸν καταστηματάρχη νὰ τὸν χρεώση. Κι ὅσοι παρακολούθησαν κείνη τὴ στιγμή, τὴ φτώχεια τοῦ καταδιωγμένου ἀρχηγοῦ,

κούνησαν χαρακτηριστικὰ τὸ κεφάλι. Κι ἀπὸ τότε ἔμειναν κεῖνοι οἱ σουγιάδες μὲ τ' ὄνομα «Κολοκοτρώνης».

Ἀπὸ τὶς τρεῖς, νομίζω πὼς ἡ τελευταία εἶναι ἡ ἀληθινή.



ΤΟ ΣΠΑΘΙ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ

Τὸν Ὀδυσσέα Ἀντροῦτσο, ποὺ ὑπέφερε ἀπὸ ἀρθρίτιδα, σὲ μιὰ μάχη στὸ Δαδὶ—χειμῶνας 1822—τὸν ἔπιασε ποδάγρα. Οὔτε νὰ περπατήση, οὔτε καὶ νὰ σταθῆ καβάλλα μποροῦσε. Ἀναγκάστηκαν τότε τὰ παλικάρια του νὰ τὸν μεταφέρουν στὰ χέρια.

Κατὰ τὴ μεταφορά του, ἔπεσε τὸ σπαθί του ἀπ' τὸ θηκάρι καὶ τὸ ἔχασε. Ὁ Ἀντροῦτσος νόμισε πὼς τοῦ τὸ κλέψανε τὰ παλικάρια ποὺ τὸν κουβαλοῦσαν. Θέριεψε ἀπ' τὸ κακό του. Ἕνα ἀπ' τὰ παλικάρια αὐτὰ ἦταν κι ὁ Στάθης Γαβρίλης ἀπ' τὸ Δαδί, σωστὸς κύκλωπας στὴ δύναμη. Ἱστοράνε πὼς πηδοῦσε ἕνα μουλάρι φορτωμένο πουρνάρια. Ἃς εἶναι... Ἄγνωστο γιατὶ ὁ Ὀδυσσέας ξέσπασε σ' αὐτόν:

—Ἢ τὸ σπαθί μου, ἢ τὸ κεφάλι σου Γαβρίλη.

Ντροπιάστηκε τὸ τίμιο παλικάρι ἀπ' τὰ λόγια τοῦ ἀρχηγοῦ. Πεισματώθηκε καὶ τράβηξε νὰ πάη νἄβρη τὸ σπαθί. Κι ὅσο ἔψαχνε ὁ Γαβρίλης, ἔταζε στὴν Ἁγιὰ Τριάδα «νὰ τοῦ φανερώση τὸ σπαθί καὶ νὰ χτίση ἐκκλησιά». Σὲ λίγο βρῆκε τὸ χαμένο σπαθὶ καὶ τὸ ἔδωσε στὸν Ὀδυσ-

σέα. Μὲ καιρὸ ὅμως ξεπλήρωσε τὸ τάμα του. Στὸ μέρος πού τὸ βρῆκε, ἔχτισε ξωκκλήσι τῆς Ἁγιὰ Τριάδας, πού ἀκόμα καὶ σήμερα σώζεται.



ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Τὸ Μεσολόγγι τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1822, βρισκόταν γιὰ πρώτη φορὰ πολιορκημένο ἀπ' τὸν Κιουταχῆ καὶ τὸν Ὀμὲρ Βρυώνη μὲ χιλιάδες στρατό. Οἱ κλεισμένοι, μὲ ἀρχηγὸ τὸ Μάρκο Μπότσαρη, τὸ Ραζικότσικα κι ἄλλους, μ' ἀλήθειες καὶ μὲ ψέμματα, κατάφερναν νὰ κρατήσουν. Ἔτσι κατώρθωσαν νὰ τὸ τραβήξουν ὡς πού τοὺς ἦρθε κι ἄλλη βοήθεια ἀπὸ Μοραΐτες.

Εἶναι παραμονὴ Χριστούγεννα. Οἱ Μεσολογγίτες κι οἱ πολεμιστές, μ' ὅλο πού κάνουν πόλεμο καθημερινά, ἑτοιμάζονται νὰ γιορτάσουν αὔριο τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ δειλινό, ὁ γραμματικὸς τοῦ Μακρῆ περνοῦσε μ' ἕνα προιάρι ἀπ' τὸ Αἰτωλικό. Στὴ θέση Φοινικιά, βλέπει κάποιον ἀπ' τὴ μεριὰ τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ξεπροβάλλη μέσα ἀπ' τὶς καλαμιὲς καὶ νὰ τοῦ κάνη νόημα νὰ ζυγώση κατὰ κεῖ τὸ προιάρι. Σὰν ἀντάμωσαν τοῦ λέει κεῖνος:

— Εἶμαι χριστιανὸς καὶ πρόθυμος νὰ πάθω γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου μου. Μὴν ἀπορήσης καὶ μὴ δυσπιστήσης στὰ ὅσα θ' ἀκούσης, κι ἂς βλέπεις νὰ συνοδεύω τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κυρίου μου. Ἡ γυναίκα μου, τὰ παιδιά μου εἶναι στὰ χέρια τους κι αὐτὸ φτάνει γιὰ νὰ μὲ δικαιώσης. Ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν θέλησε νὰ μάθω ὅσα οἱ ἐχθροὶ μελετοῦν κατὰ τοῦ λαοῦ του κι ἀπ' τὸ πρωῒ γυρίζω ἐδῶ, γιὰ νὰ γλυτώσω τοὺς ὁμοπίστους μου. Τρέξε στὴν πόλη νὰ τοὺς εἰπῆς ὅτι οἱ

ἐχθροὶ σκοπεύουν νὰ ὁρμήσουν αὔριο κατὰ τὰ χαράματα ἀπ' τὸν ἀνατολικὸ προμαχῶνα.

Κι ἔγινε ἄφαντος μέσα στὶς καλαμιὲς ὅπως κι εἶχε ἄξαφνα φανεῖ.

Αὐτὸς πού ἔδωσε τὸ μήνυμα ἦταν ὁ Γιάννης Ζοῦκος, πού τὸν φώναζαν Γούναρη ἀπ' τὸ ἐπάγγελμά του. Κυνηγὸς τοῦ Βρυώνη, βγῆκε τάχα νὰ βαρέση κανένα ἀγριομερινό. Μὰ στ' ἀλήθεια ἦταν γιὰ ν' ἀνταμώση κανένα Ἕλληνα καὶ νὰ στείλη τὴν πιὸ πάνω εἴδηση.

Καὶ τὴν αὐγὴ ὅταν ὁ ἐχθρὸς ἔκανε τὴ μεγάλη του ἐπίθεση δὲν βρῆκε, ὅπως θαρροῦσε τούς Ἕλληνες στὶς ἐκκλησιὲς νὰ γιορτάζουν τὰ Χριστούγεννα, μὰ πάνω στοὺς προμαχῶνες. Πάθανε ζημιὰ οἱ πασάδες πού τὴν πρωτοχρονιὰ σήκωσαν τ' ἀσκέρια τους καὶ φύγαν.

Οἱ κλεισμένοι γιόρτασαν ὕστερα τὰ Χριστούγεννα καὶ δοξολόγησαν τὸ Θεὸ γιὰ τὴ νίκη τους. Μόνο πού ὁ σωτήρας τοῦ Μεσολογγιοῦ, ὁ Γούναρης, τὸ πλήρωσε μὲ τὴ θυσία τῆς φαμελιᾶς του.

Χωρὶς πιὰ κανένα στὸν κόσμο ὁ Ζοῦκος, ἀποφάσισε νὰ γίνη ἐρημίτης. Ἀποτραβήχτηκε στὴν ἐκκλησιὰ τῆς Ἁγιὰ Ἐλεούσας στὴν Κλεισούρα, στὸ δρόμο τοῦ Μεσολογγιοῦ—Ἀγρινίου, καὶ πρόσφερε νερὸ στοὺς διαβάτες πού γιὰ ἀντιπροσφορὰ τοῦ δίνανε κάτι.

Στὰ 1837 πού ἔφτασε ὡς ἐκεῖ ὁ Ὄθωνας μὲ τὴν Ἀμαλία, οἱ καπεταναῖοι πού τούς ἀκολουθοῦσαν γνώρισαν τὸ Ζοῦκο κι ἱστόρησαν στοὺς βασιλιάδες ποιὸς ἦταν καὶ τί πρόσφερε στὸ Μεσολόγγι ὁ σημερινὸς αὐτὸς ἐρημίτης.

Ὁ βασιλιὰς ρώτησε τὸ Ζοῦκο τί ἀξίωση εἶχε, κι αὐτὸς γιὰ χάρη τοῦ ζήτησε νὰ χαρίση στὴν ἐκκλησιὰ τὴ γύρω μικρὴ περιοχή. Ὁ Ὄθωνας ἔστερξε στὴν ἐπιθυμία τοῦ παλιοῦ σωτήρα τοῦ Μεσολογγίου, τοῦ δυστυχισμένου τώρα πιὰ Ζούκου.

Θ. Μανεσιορδάκη

Η ΥΠΟΘΗΚΗ ΤΟΥ

Ὁ Μάρκο Μπότσαρης σὰν κατέβηκε στὸ Μεσολόγγι γιὰ νὰ μπορῆ νὰ εἶναι ἀπερίσπαστος στὸν πόλεμο ἀπ' τὶς οἰκογενειακές του φροντίδες, καὶ γιὰ νὰ προφυλάξη τὴ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του, τοὺς ἔστειλε νὰ μείνουν, ὅσο θὰ βαστοῦσε ὁ 'Αγώνας, στὴν 'Αγκώνα τῆς 'Ιταλίας. Σὰν τοὺς μπαρκάριζε γιὰ τὴν ξενιτιά, τὴ στιγμὴ ποὺ βρισκόταν ἀκόμα κι αὐτὸς μαζί τους πάνω στὸ καΐκι, ὁ γιός του ὁ μεγάλος, ὁ Δημήτρης, ἅπλωσε καὶ χάϊδεψε τὰ ἀσημοκούμπουρα τοῦ πατέρα του ποὺ βρίσκονταν στὸ ζωστάρι του.

Ὁ Μάρκος, χάϊδεψε στοργικὰ τὸ γιό του στὸ κεφάλι:

— Δημήτρη μου, εἶπε, εὔχομαι νὰ χαρῆς μιὰ μέρα τὴ λευτεριὰ ποὺ θὰ τὴν πληρώσης μὲ τὸ αἷμα τοῦ πατέρα σου.

Καὶ λίγο πρὶν σαλπάρει τὸ καΐκι, λέει στὴ γυναίκα του:

— Χρύσω, σοῦ ἀφίνω τὰ παιδιὰ στὰ χέρια σου καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Ἂν ἡ πατρίδα λευτερωθῆ θὰ ζήσουν εὐτυχισμένα. Ἂν ὅμως ὁ τόπος μας δὲ σταθῆ ἀκόμα τυχερός, στὴν ξενιτιὰ ποὺ θὰ εἴσαστε, νὰ μάθης τὰ παιδιά μας ν' ἀγαπᾶνε τὸ χῶμα ποὺ τὰ γέννησε, νὰ μισοῦν τοὺς τυράννους καὶ νὰ ζοῦν μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς μιὰ μέρα θ' ἀγωνιστοῦν γιὰ τὴ λευτεριὰ τοῦ Γένους.

Ἦταν ἡ ὑποθήκη τοῦ Μάρκου στὰ παιδιά του ποὺ γιὰ στερνὴ φορὰ ἔβλεπε.



ΠΙΣΤΟΙ ΣΤΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

Τὸν 'Ιούνιο τοῦ 1825 ὁ ἑλληνικὸς στόλος βρισκόταν ἀραγμένος στὰ Βάτικα. Ἄξαφνα ἀπὸ ἔκρηξη τῆς μπαρουταποθήκης ἀνατινάχτηκε τὸ καράβι «Νηρεὺς» τοῦ Θα-

νάση Κριεζῆ. Σκοτώθηκε ὁ καπετάνιος του μὲ ἑξήντα Ὑδραίους ποὺ ἦταν τὸ πλήρωμα.

Στὴν Ὕδρα, μαθεύτηκε ἡ εἴδηση συμπληρωμένη, πὼς τάχα κάποιος Τοῦρκος αἰχμάλωτος μέσα στὸ καράβι ἔβαλε φωτιὰ στὴ μπαρουταποθήκη καὶ τὸ ἀνατίναξε.

Ξεσηκώθηκαν οἱ Ὑδραῖοι καὶ γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὸ θάνατο τῶν δικῶν τους, ρίχτηκαν νὰ σφάξουν διακόσους Τούρκους αἰχμαλώτους ποὺ κρατούσαν στὸ νησί.

Ἄδικα προσπαθούσαν οἱ προύχοντες νὰ συγκρατήσουνε τὸ μανιασμένο λαό. Μερικοὶ Τοῦρκοι γιὰ νὰ σωθοῦν καταφύγανε σὲ Ὑδραίϊκα σπίτια.

Δυὸ μπήκανε στὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Θανάση Κριεζῆ. Ἀπέξω συνάχτηκαν μανιασμένοι οἱ Ὑδραῖοι καὶ ζητούσανε ἀπ' τὴ χήρα, ποὺ ἦταν ἀδερφὴ τοῦ Ἀνδρέα Μιαούλη, νὰ τοὺς παραδώση τοὺς Τούρκους. Ἡ Κριεζίνα ὅμως ποὺ πρὶν ἀπὸ λίγο εἶχε χάσει τὸν ἄντρα της, ἀρνήθηκε νὰ παραδώση στὴ σφαγὴ τοὺς αἰχμαλώτους ποὺ ζητήσανε καταφυγὴ στὸ σπιτικό της. Τοὺς θεωροῦσε πιὰ ξένους της κι ἦταν κατὰ τὸ ἔθιμο ἱεροί.

Ἡ παράδοση λέει πὼς τὸ ἴδιο ἔκανε κι ὁ Ἀντρέας Μιαούλης γιὰ κάποιον αἰχμάλωτο ποὺ μπῆκε στὸ σπίτι του. Δὲν τὸν παράδωσε, μ' ὅλο ποὺ οἱ Ὑδραῖοι ξεφώνιζαν ἄγρια.

Ἄφησε νὰ περάσουν μερικὲς μέρες. Καὶ κάποια νύχτα ὁ Μιαούλης, τὸν Τοῦρκο ποὺ εἶχε γλυτώσει σπίτι του καὶ τοὺς ἄλλους δυὸ στῆς ἀδερφῆς του, τῆς χήρας Κριεζῆ, τοὺς μπαρκάρισε κρυφὰ καὶ τοὺς βγάλανε σὲ κάποιο ἐρημικὸ ἀκρογιάλι τῆς Ἀσίας...

Μιαούλης

ΟΙ ΛΙΓΟΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΛΛΟΥΣ

Ἰούνιος τοῦ 1825. Καμιὰ τετρακοσαριὰ Ἕλληνες μὲ ἀρχηγοὺς τὸν Ὑψηλάντη, τὸ Μακρυγιάννη καὶ τὸν Κωσταντῆ Μαυρομιχάλη, ἔχουν πιάσει τοὺς Μύλους, γιὰ νὰ

χτυπήσουν τὸ στρατὸ τοῦ Ἰμπραὴμ ποὺ θέλει νὰ πατήση τ' Ἀνάπλι. Τὴν παραμονή, ὁ ναύαρχος Ντεριγνύ, ποὺ ἔχει ἀράξει τὴ φρεγάτα του στοὺς Μύλους, ἐπισκέφθηκε τοὺς Ἕλληνες πολεμιστὲς ποὺ ἑτοιμάζαν τὰ ταμπούρια τους. Μένει κατάπληκτος ὁ Γάλλος ναύαρχος ἀπ' τὴν ἡρωϊκὴ αὐτὴ τρέλλα ποὺ θέλουν νὰ κάνουν οἱ Ἕλληνες. Γι' αὐτὸ ὅταν συναντάει στὸ στρατόπεδο τὸ Μακρυγιάννη τοῦ λέει:

— Τί κάνεις αὐτοῦ; Αὐτὲς οἱ θέσεις εἶναι ἀδύνατες. Τί πόλεμο θὰ κάνετε μὲ τὸν Ἰμπραὴμ αὐτοῦ;

— Εἶναι ἀδύνατες οἱ θέσεις κι ἐμεῖς, τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Μακρυγιάννης, ὅμως εἶναι δυνατὸς ὁ Θεὸς ὁποῦ μᾶς προστατεύει. Καὶ θὰ δείξωμεν τὴν τύχην μας σ' αὐτὲς τὶς θέσεις τὶς ἀδύνατες. Κι ἂν εἴμαστε ὀλίγοι εἰς τὸ πλῆθος τοῦ Μπραΐμη, παρηγοριόμαστε μ' ἕναν τρόπο, ὅτι ἡ τύχη μᾶς ἔχει τοὺς Ἕλληνες πάντοτε ὀλίγους. Ὅτι ἀρχὴ καὶ τέλος, παλαιόθεν καὶ ὡς τώρα, ὅλα τὰ θεριὰ πολεμοῦν νὰ μᾶς φᾶνε καὶ δὲν μποροῦνε. Τρῶνε ἀπὸ μᾶς καὶ μένει καὶ μαγιά. Καὶ οἱ λίγοι, Ἀμιράλο, ἀποφασίζουν νὰ πεθάνουν. Κι ὅταν κάνουν αὐτήνη τὴν ἀπόφασιν, λίγες φορὲς χάνουν καὶ πολλὲς κερδαίνουν. Ἡ θέση ὅπου εἴμαστε σήμερα ἐδῶ εἶναι τοιούτη. Καὶ θὰ ἰδοῦμε τὴν τύχη μας οἱ ἀδύνατοι μὲ τοὺς δυνατούς.

Στὰ λόγια τοῦ Ρουμελιώτη τὸ μόνο ποὺ βρῆκε νὰ πῆ ὁ Ντεριγνὺ ἦταν:

— Τρὲ μπιέν.

Κι ὅταν σὲ λίγο τέσσερες Γάλλοι ἀξιωματικοὶ ἀπ' τὸ καράβι, συναντήσανε τὸ Μακρυγιάννη καὶ τοῦ εἶπαν τὰ ἴδια ποὺ πρὶν κι ὁ ναύαρχός τους, νὰ τί τοὺς ἀπάντησε:

— Ὅταν σηκώσαμε τὴ σημαία ἐναντίον τῆς τυραγνίας, ξέραμεν ὅτ' εἶναι πολλοὶ αὐτῆνοι καὶ μαχητικοὶ κι ἔχουν καὶ κανόνια κι ὅλα τὰ μέσα. Ἐμεῖς ἀπ' οὖλα εἴμαστε ἀδύνατοι. Ὅμως ὁ Θεὸς φυλάγει καὶ τοὺς ἀδύνατους, κι ἂν πεθάνωμεν, πεθαίνομεν διὰ τὴν πατρίδα μας, διὰ τὴν θρησκείαν μας, καὶ πολεμοῦμεν ὅσο ἠμποροῦμεν ἐναντίον τῆς τυραγνίας κι ὁ Θεὸς βοηθός. Αὐτὸς ὁ θάνατος εἶναι γλυκός, ὅτι κανένας δὲν θὰ μείνη ἀθάνατος.

Καὶ στ' ἀλήθεια, τὴν ἄλλη μέρα, οἱ Ἕλληνες πολεμιστὲς δικαίωσαν τὰ λόγια τοῦ Μακρυγιάννη.



ΝΑΥΠΛΙΟΝ

ΠΟΝΗΡΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΡΟΥΤΣΟΥ

Σὲ κάποια μάχη στὸ Δαδὶ τὸ Νοέμβρη τοῦ 1822, οἱ Ἕλληνες ἀναγκάστηκαν νὰ ὀπιστοχωρήσουν. Ἀρχηγός τους ἦταν ὁ Ὀδυσσέας Ἀντροῦτσος, ποὺ κινδύνεψε κι αὐτός νὰ τὸν αἰχμαλωτίσουν. Κυκλωμένος καθὼς ἦταν ἀπ' τοὺς Ἀρβανίτες, δὲν ἔχασε τὴν ψυχραιμία του, μὰ ἔκανε τὸν ἀδιάφορο.

— Ποιὸς εἶσαι ὀρέ; τὸν ρωτᾶνε οἱ Ἀρβανίτες.

Καὶ κεῖνος ποὺ ἤξερε τὴ γλῶσσα τους, τοὺς ἀπαντάει:

— Σιὸκ (=δικός σας)

Τὸν πίστεψαν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἔφτανε στὸν πονηρὸ Ὀδυσσέα. Ἔπρεπε τώρα νὰ βρῆ τρόπο νὰ τοὺς ξεφύγη. Εἶπε λοιπὸν στοὺς Ἀρβανίτες νὰ προχωρήσουν πρὸς τὸ λόγγο, ποὺ ἦταν τάχα κρυμμένα γυναικόπαιδα. Καὶ μπῆκε μπροστὰ γιὰ νὰ τοὺς δείξη τὸ δρόμο. Τὸν ξαναπίστεψαν οἱ Ἀρβανίτες καὶ τὸν ἀκολούθησαν. Τοὺς τράβηξε ἔτσι μέσα στὶς ἀνηφοριὲς τοῦ Παρνασσοῦ. Φτεροπόδαρος ὅπως ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ρούμελης, τρέχοντας πήγαινε πολὺ πιὸ μπροστὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους. Οἱ Ἀρβανίτες ποὺ τὸν βλέπανε νὰ τρέχη ἔτσι ἄφοβα, τοῦ φωνάζανε:

— Στάσου ὀρέ. Μὴν τρέχεις μονάχος σου μπροστά, νὰ μὴ σὲ σκοτώσουν οἱ Ρωμιοί...

Μὰ ποῦ νὰ σταθῆ ὁ Ὀδυσσέας. Σὲ λίγο τὸν χάσανε ἀπ' τὰ μάτια τους. Κατάφερε νὰ χαθῆ μέσα στὸν πυκνὸ λόγγο κι ἔτσι νὰ ξεφύγη ἀπὸ γνωστά του μονοπάτια καὶ νὰ γλυτώση ἀπ' τοὺς Ἀρβανίτες.

ΤΟ ΡΟΛΟΓΙ ΤΟΥ ΝΙΚΗΤΑΡΑ

Λίγοι τότε ἀπ' τοὺς καπεταναίους εἶχαν ρολόγια. «Ὥρα» ὅπως τὰ λέγανε. Ὁ Καϊρασκάκης—τὸ ἀναφέρει καὶ στὴ διαθήκη του—ὁ Κολοκοτρώνης, καὶ μερικοὶ ἀκόμα. Θέλησε ν'

ἀποχτήση κι ὁ Νικηταρᾶς ἕνα ρολόγι. Μὰ οὔτε χρήματα διέθετε οὔτε καὶ πουλούσανε ρολόγια τότε στὴν Ἑλλάδα. Γι' αὐτὸ ἀναγκάστηκε νὰ γράψῃ στοὺς Ζακυνθινοὺς ποὺ τοῦ εἶχαν στείλει καὶ κανοκιάλι. «Τὸ κιάλε ποὺ μοῦ στείλατε μὲ ὠφελεῖ μεγάλως διὰ τὸν Ἰμπραήμ. Μοῦ ἦτον ὅμως ἀναγκαιότατον καὶ ἕνα ὡρολόγι διὰ νὰ ρεγολάρωμεν εἰς τοὺς πολέμους. Ὅθεν καὶ ὅπως ἀγαπᾶτε κάμετε».

Πῶς μποροῦσαν οἱ Ζακυνθινοὶ ν' ἀρνηθοῦν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πολεμάρχου. Τοῦ στείλανε τὸ ρολόγι. Σώθηκε κι ἡ ἀπόδειξη τῆς παραλαβῆς, ἀπ' τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὸ παράλαβε: «Ἔλαβον ἐγώ, ὁ ὑποκάτωθεν σημειούμενος, ἕνα ὡρολόγιον ἀσημένιον περικλεισμένον εἰς ἕνα κουτὶ χάρτινον καὶ καλὰ βουλωμένον ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη μὲ τσέρα - Σπάνια, ὡς θέλει βουλωθῇ καὶ τὸ παρὸν μὲ τὴν ἰδίαν βούλα, καὶ ὑπόσχομαι νὰ τὸ παραδώσω αὐτὸ τὸ βουλωμένον κυτίον μὲ τὸ ὡρολόγιον πρὸς τὸν Στρατηγὸν Νικήταν Σταματελόπουλον, μὲ τὸ καλὸν ἐκεῖ φθάσιμόν μου.»

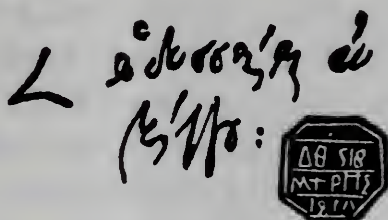
Ἔτσι, ἀπόχτησε κι ὁ Νικηταρᾶς ρολόγι.



Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ

Στὴ ναυαρχίδα του ὁ θαλασσομάχος Μιαούλης, εἶχε στὸ πλωριό του ἄλμπουρο πάντα ἕνα μεγάλο μαῦρο σταυρό. Στὸ πάνω μέρος εἶχε γράψει μ' ἄσπρα γράμματα: «Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾶ» καὶ στὸ κάτω: «Σταυροῦ τόπος ἐχθρῶν τρόμος». Καὶ στὰ πλάγια τοῦ σταυροῦ: «Σταυρὸς πιστῶν τὸ στήριγμα».

Μὲ τὸ σταυρὸ αὐτὸ πάντα στὸ καράβι του ὁ Μιαούλης ναυμαχοῦσε καὶ νικοῦσε τὴν ἀρμάδα, χαρίζοντας στὸν Ἀγῶνα δοξασμένες νίκες.



ΚΑΚΟ ΠΡΟΜΑΝΤΕΜΑ

Ὁ Μάρκο Μπότσαρης πηγαίνοντας στὸ Καρπενήσι νὰ χτυπήση τοὺς πασάδες—Αὔγουστος 1823—πέρασε ἀπ' τὸ μοναστήρι τοῦ Προυσοῦ. Μπῆκε στὴν ἐκκλησιά, προσευχήθηκε καὶ βγαίνοντας βρῆκε στὴν πόρτα κάποιο γέρο μοναχὸ - ἴσως τὸν ἡγούμενο. Τοῦ ἔδωσε ὁ Μπότσαρης ἕνα πουγκὶ γρόσια, λέγοντάς του:

— Πάρτα, καλόγερε, νὰ τὰ μοιράσης στοὺς φτωχοὺς γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη.

Παραξενεύτηκε καὶ τὸν ρωτάει ὁ καλόγερος, ποὺ εἶχε ἀκούσει τ' ὄνομα τοῦ πολέμαρχου, μὰ προσωπικὰ δὲν τὸν γνώριζε:

— Τί; πέθανε ὁ Μάρκο Μπόσαρης;

Κι ὁ Μάρκος τοῦ ἀπάντησε:

—Ὄχι... Πηγαίνει ὅμως γιὰ νὰ πεθάνη.

Μὰ φαίνεται πὼς ὁ Σουλιώτης ἀρχηγὸς εἶχε κάποιο κακὸ προαίσθημα. Δὲν ἦταν μόνο τὰ λόγια ποὺ εἶπε στὸν καλόγερο τοῦ Προυσοῦ. Τὸ ἴδιο ξεστόμισε καὶ στὸν Κίτσο Τζαβέλλα.

Πρὶν χωρίσουν νὰ πιάσουν τὶς θέσεις στὸν Ἅϊ Θανάση καὶ νὰ κάνουν τὴν ἐπίθεση στὶς ἐχθρικὲς σκηνές, τοῦ εἶπε ὁ Μάρκος πὼς οἱ Τοῦρκοι εἶναι πολλοί. Κι ἀκουμπώντας στὸ ντουφέκι του, συμπλήρωσε:

— Σὲ κεῖνο τὸν κόσμο θ' ἀνταμωθοῦμε.

Κι ὁ λόγος τοῦ Μάρκο Μπότσαρη ἀλήθεψε. Σκοτώθηκε στὴ μάχη.

ΤΟ ΠΗΓΑΔΙ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ

Τὸ 1823 τὸ Αἰτωλικό, βρισκόταν μπλοκαρισμένο ἀπ' τὸ Σκόντρα πασᾶ. Κράτησε ἡρωϊκὰ κάμποσο. Κι ὁ πασᾶς γιὰ νὰ τὸ ἀναγκάση νὰ γονατίση ἔπιασε τὸ Κεφαλόβρυσο ποὺ ὕδρευε τὴν πόλη καὶ τοὺς ἔκοψε τὸ νερό. Δύσκολη πιὰ ἡ θέση τοῦ Αἰτωλικοῦ. Ὅλα κρατιῶνται, ἡ δίψα ὅμως...

Συναγμένοι οἱ Αἰτωλικιῶτες στὴν ἐκκλησιὰ τῶν Ταξιαρχῶν γονατιστοὶ προσεύχονται μὲ τὸν Παπᾶ Παΐζη, νὰ τοὺς βοηθήση ὁ Θεός.

Ἄξαφνα ἐχθρικὴ μπάλα πέφτει πάνω στὴν ἐκκλησιά. Σκίζει τὸν τροῦλλο, μπαίνει μέσα, χτυπάει στὸ πάτωμα καὶ σκάζει. Κι ἐκεῖ ποὺ ἔσκασε ἡ βόμπα, ἄνοιξε πηγάδι μ' ὁλοκάθαρο νερό!... Τὸ θαῦμα ἔγινε. Οἱ Αἰτωλικιῶτες εἶχαν πιὰ ἐξασφαλίσει τὸ νερὸ γιὰ νὰ τοὺς σβήση τὴν ἀβάσταχτη δίψα τους...

Σήμερα ἀκόμα τὸ πηγάδι αὐτὸ σώζεται μέσα στὴν ἐκκλησιὰ τῶν Ταξιαρχῶν.



ΓΙΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ

Τὴν ἄλλη μέρα ἀπ' τὴ μάχη τοῦ Κεφαλόβρυσου στὸ Καρπενήσι—9 Αὐγούστου 1823—συνάχτηκαν στὴ σκηνὴ τοῦ Σκόνδρα-πασᾶ ὁ Ἰσμαὴλ πασᾶς, ὁ Τζαφὲρ πασᾶς κι ἄλλοι ἀγάδες καὶ μπέηδες. Μίλησαν γιὰ τὴ μάχη καὶ φέραν τὴν κουβέντα στὸ θάνατο τοῦ Μάρκου Μπότσαρη. Ἄξαφνα ἀναστέναξε ὁ Ἰσμαὴλ πασᾶς Πλιάσας καὶ βαρύθυμος λέει:

—Κρῖμα, κρῖμα τέτοιο παλικάρι πού χάθηκε ἀπ' τὸν κόσμο.

—Φαρμακώνεσαι πασᾶ, γιατὶ σκοτώθηκε ὁ Ρωμιός; τὸν ρωτάει ὁ Χασὰν μπέης Ντίμπρας.

Κι ὁ Τουρκαρβανίτης πασᾶς τοῦ ἀποκρίνεται:

—Δὲν πικραίνομαι, ὀρὲ μπέη, γιατὶ σκοτώθηκε ὁ Ρωμιός. Ἐγὼ θέλω καὶ Ρωμιὸς καὶ Τοῦρκος, ὅποιος εἶναι ἀποστάτης στὸ ντοβλέτι μας, νὰ γίνη στάχτη. Πικραίνομαι ὅμως πού χάθηκε ἕνα παλικάρι ἀπ' τὸν κόσμο πού κι αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ Ἀρβανιτιά, συντρόφους τοῦ Μάρκου σπάνια γεννάει. Καὶ σύ, Χασὰν μπέη, ἂν γνώριζες τὸ Μάρκο θὰ λυπόσουνα περσότερο ἀπὸ μένα.

Ἔτσι μιλοῦσαν ἀκόμα κι οἱ ἐχθροί, γιὰ τὴν παλικαριὰ τοῦ ἡρωϊκοῦ Σουλιώτη ἀρχηγοῦ.

[illegible] —

ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΧΑΡΙΣΜΑ

Τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1823, ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι σὲ ἐπίσημη δοξολογία ἀνακηρύξανε ἀρχηγό τους τὸν Ὀδυσσέα Ἀντροῦτσο, τοῦ χαρίσανε κι ἕνα ἀκριβὸ σπαθί, πού μ' αὐτὸ τὸν ἔζωσε ὁ δεσπότης τῆς Ἀθήνας, ὁ Διονύσιος.

Ὁ Σοῦτσος μᾶς λέει γιὰ τὸ σπαθὶ αὐτό:

«Ἦταν ἡ θήκη ἀδαμαντίνη
Ἡ Μοσκοβίτις Αἰκατερίνη
Εἰς τὸν Ἀνδροῦτσον τὴν εἶχε δώσει
Καὶ ἀπὸ χεῖρας Ὀθωμανῶν
εἶχε την δράξει. Μ' αὐτὴν τὸν ζώνει
ὁ ἱεράρχης τῶν Ἀθηνῶν».

Αὐτὰ πού λέει ὁ Σοῦτσος δὲν εἶναι ἀλήθεια. Τὸ

σπαθὶ δὲν εἶχε καμιὰ σχέση μὲ τὸν καπετὰν Ἀντροῦτσο, τὸν πατέρα τοῦ Ὀδυσσέα, οὔτε καὶ μὲ τὴ Μεγάλη Κατερίνη. Ἦταν πολεμικὸ λάφυρο ἀπ' τὸν Ὀμὲρ Βρυώνη.

Πρὶν ἕνα χρόνο στὴ συμπλοκὴ ποὺ ἔγινε στὴν Ἀθήνα, στὰ Κάτω Λιόσια (Δραγουμᾶνος), ὁ Ἀθηναῖος Δῆμος Ρουμπέσης ἅρπαξε τὸ σπαθὶ ἀπ' τὸ Βρυώνη, ποὺ ὁ πασᾶς τὸ πέταξε γιὰ νὰ γλυτώση. Τὸ λάφυρό του ὁ ἡρωϊκὸς Ρουμπέσης δὲν τὸ χάρηκε, γιατὶ σὲ λίγο τὸν σκότωσαν. Πρόκανε ὅμως καὶ τὸ πῆρε ἀπ' τὸ Ρουμπέση ὁ Ἄγγελος Ἔγγελης. Γυρίζοντας στὴν Ἀθήνα ὁ Ἔγγελης, τὸ παράδωσε στοὺς προεστοὺς τῆς Ἀθήνας, κι αὐτοὶ ὕστερα τὸ πρόσφεραν στὸν Ὀδυσσέα. Καὶ κεῖνος σὲ λίγο καιρό, τὸ χάρισε στὸ Γέρο τοῦ Μοριᾶ.



ΕΝΑ ΣΠΑΘΙ ΤΟΥ ΒΥΡΩΝΑ

Λίγο πρὶν πεθάνει ὁ λόρδος Βύρων, εἶχε χαρίσει στὸ φίλο του Πέτρο Στεφανίδη ἕνα σπαθί. Ὁ Στεφανίδης ὕστερα τὸ χρησιμοποίησε στὴν Ἔξοδο καὶ σώθηκε.

Ἦταν ἕνα καλλιτεχνικὸ εὐρωπαϊκὸ σπαθί. Ἡ λαβή του σκαλιστὴ καὶ τὸ λεπίδι του ἀπὸ ἀτσάλι, πολὺ μυτερό. Ἡ θήκη του ἀπὸ μαροκινὸ δέρμα μὲ δυὸ φαρδυὰ δαχτυλίδια ἀπὸ ὀρείχαλκο. Στὸ ἕνα εἶναι χαραγμένα τοῦτα: «Δωρεὰ παρὰ τοῦ μακαρίτη λόρδου Μπυρὸν εἰς τὸν δόκτορα Π.Λ. Στεφανίτζην. 1824 Μαρτίου 10 Μεσολόγγι». Καὶ στὸ ἄλλο δαχτυλίδι: «Ὁ ἄνωθεν ἐξῆλθε ξιφήρης 10 Ἀπριλίου 26».

Ἀργότερα ὁ Στεφανίδης τὸ σπαθί αὐτὸ μὲ ἄλλα κειμήλια τοῦ Ἀγῶνα, τὸ χάρισε στὴ Ριζάρειο Σχολή. Ὕστερα ἀπ' τὸ θάνατό του, τὸ διοικητικὸ συμβούλιο τῆς Σχολῆς,

ἔστειλε τὸ σπαθὶ στὸν Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας καὶ κεῖνος τὸ παράδωσε στὸ Μουσεῖο τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας.

Νὰ σώζεται τώρα τάχα τὸ σπαθὶ τοῦ Βύρωνα;

ΤΙΤΛΟΜΑΝΙΑ

Ἀπ' τὴν πρώτη στιγμὴ ποὺ ξέσπασε ἡ Ἐπανάσταση, ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζωνται στὶς προσφωνήσεις, δειλὰ-δειλὰ οἱ διάφοροι τίτλοι. Φιλογενέστατε, Γενναιότατε, Εὐγενέστατε, Πανευγενέστατε, Ἐνδοξώτατε, Ἐξοχώτατε, Ἐκλαμπρότατε καὶ τὰ παρόμοια, δίνανε καὶ παίρνανε τότε. Καὶ τὸ κακὸ φούντωσε τόσο ποὺ ἀναγκάστηκε ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης στὴν προκήρυξή του ν' ἀναφέρη : «Μεταξὺ ἡμῶν εὐγενέστερος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἀνδρειοτέρως ὑπερασπισθῇ τὰ δίκαια τῆς Πατρίδος καὶ ὠφελιμωτέρως τὴν δουλεύσῃ».

Ἡ ἐπιδημία ὅμως τῆς τιτλομανίας ἐξακολουθοῦσε. Κι ὅταν σὲ κάποια ἐθνικὴ Συνέλευση ἔγινε λόγος γι' αὐτή, σηκώθηκε ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ, κι εἶπε:

— Καὶ Γενναιότατο κι Εὐγενέστατο κι Ἐξοχώτατο κι Ἐκλαμπρότατο κι Ὑψηλότατο καὶ Παναγιώτατο ἀκόμα μὲ ὠνομάσανε... Ἀλλά, εἶμαι ὁ ἴδιος!...

ΤΡΑΓΟΥΔΗΜΕΝΟ ΨΕΜΑ

Τὴν αὐγὴ στὶς 5 Ἰουνίου 1825, οἱ Ἀθηναῖοι, βρήκανε στὴν Ἀκρόπολη τὸ κορμὶ τοῦ Ὀδυσσέα Ἀντρούτσου, κατα-

τσακισμένο ἔξω ἀπ' τὸ φράγκικο πύργο, τὸ Γουλᾶ. Οἱ δήμιοι ποὺ ἀποβραδὶς εἶχαν δολοφονήσει τὸν ἥρωα τῆς Γραβιᾶς μέσα στὴ φυλακή του, γιὰ νὰ σκεπάσουν τὸ ἔγκλημά τους, τὸν πέταξαν μπροστὰ στὴ φυλακή του, τὸ Γουλᾶ. Κι ἀπ' τὴν αὐγὴ οἱ ἐχθροί του σκόρπισαν τὸ τεχνικό τους ψέμα: Πὼς τάχα ὁ φυλακισμένος 'Οδυσσέας, θέλησε νὰ δραπετεύση ἀπ' τὸ Γουλᾶ, καὶ κρεμάστηκε μὲ τριχιὰ ἀπ' τὸ μπεντένι. 'Η τριχιὰ ὅμως ποὺ δὲν ἄντεξε στὸ βάρος του, κόπηκε κι ὁ 'Οδυσσέας σκοτώθηκε.

Ψέμα, ποὺ οἱ ἐφημερίδες τοῦ καιροῦ σκόπιμα δημοσίευσαν κι ὕστερα κι οἱ ἱστορικοὶ ἀνάφεραν. Ἂς εἶναι...

Ἔτσι κι οἱ 'Αθηναῖοι πίστεψαν τὶς πρῶτες μέρες στὸ ψέμα αὐτὸ καὶ σύντομα ἀκούστηκε καὶ τὸ σχετικὸ δίστιχο ποὺ ὁ ἱστορικὸς Καμπούρογλους μᾶς φύλαξε μὲ τὴν τότε ἀθηναϊκὴ προφορά:

«Λυσσέος ἐβουλήθητσε τὸ κάστρο νὰ πηδήση
μὰ τσεῖνο ἔλαχε γκρεμὸς τσ' ἔπετσε τσαὶ τσατσίστη»



ΕΡΓΑ!...

'Ο 'Αμερικανὸς φιλέλληνας Χάου, μᾶς λέει πὼς ὁ ἴδιος ἄκουσε αὐτὴ τὴ στιχομυθία:

Τὸ 1825, ὁ Γάλλος στρατηγὸς Ρός, εἶπε στὸ Μαροκορδάτο:

— Περίεργο πρᾶμα! Περισσότερο μιλᾶμε ἐμεῖς στὸ Παρίσι γιὰ τὰ ἑλληνικὰ ζητήματα παρὰ σεῖς ἐδῶ.

Κι ὁ Ἕλληνας πολιτικὸς τοῦ ἀπάντησε:

— Αὐτὸ συμβαίνει γιατὶ τὰ λόγια εἶναι εὐκολώτερα ἀπὸ τὰ ἔργα.



ΑΘΗΝΑΙ

Η ΚΟΙΛΙΑ ΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΗ

Στὰ Λαγκάδια, στὸ σπίτι τῶν Δεληγιανναίων—τὸ 1825 —εἶχαν συναχτῆ διάφοροι νὰ ὑπογράψουν ἕνα χαρτὶ γιὰ τὴν Ἀγγλικὴ Κυβέρνηση. Ὑπογράψανε ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Δεληγιάννης κι ὕστερα μὲ τὴν ἀράδα τους κι ἄλλοι. Λείπανε ἀκόμα μπόλικοι καπεταναῖοι καὶ κοτζαμπάσηδες. Τὸ χαρτὶ ὅμως ἦταν βιαστικό. Ἔπρεπε νὰ τὸ στείλουν ὅσο πιὸ γρήγορα μποροῦσαν. Τότε ὁ Γιάννης Ἀμβροσιάδης, ἀνάλαβε νὰ ὑπογράψη γιὰ πολλοὺς δεσποτάδες ποὺ ἤξερε νὰ φκιάχνη τὴν ὑπογραφή τους. Ἀφοῦ ζωγράφισε μερικὲς ὑπογραφές, ἔφτασε καὶ στὴν ὑπογραφὴ τοῦ δεσπότη Κορινθίας. Σ' αὐτὴ σταμάτησε. Δὲν τὴν κατάφερνε, γιατὶ ὁ δεσπότης ἔβαζε πολλὰ πλουμίδια στὴν ὑπογραφή του. Καὶ λέει ὁ Ἀμβροσιάδης:

— Τὴν κοιλιὰ τούτου τοῦ δεσπότη μπορῶ νὰ τὴ ζωγραφίσω, τὴν ὑπογραφή του δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ τὴν κάνω...

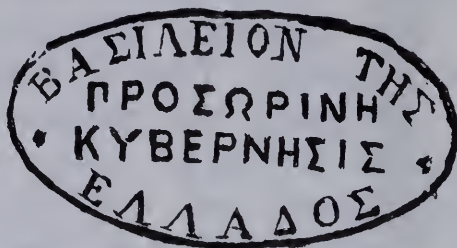
Ο ΝΑΥΑΡΧΟΣ!...

Στὸ 1825, στὸ Νιόκαστρο, Ναυαρῖνο, τὸ ἑλληνικὸ πολεμικὸ Ἄρης, βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση. Τὸ μπλοκάρανε οἱ φρεγάτες, οἱ κορβέτες καὶ τὰ μπρίκια τοῦ Ἰμπραὴμ καὶ τὸ στρώσανε στὸ κανονίδι ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Τὸ εἶχαν γιὰ χαμένο. Ὁ Ἄρης ὅμως κατάφερε νὰ ξεγλυστρήση μέσα ἀπ' τὴ φωτιὰ καὶ νὰ γλυτώση. Ὁ ἴδιος ὁ Ἰμπραὴμ μέσα ἀπὸ μιὰ φρεγάτα παρακολουθοῦσε τὴ ναυμαχία. Σὰν

εἶδε πὼς ὁ Ἄρης θὰ κατάφερνε ὕστερα ἀπὸ τέτοιο στενὸ μπλοκάρισμα νὰ ξεφύγῃ, ἄρχισε νὰ φωνάζῃ στοὺς δικούς του:

— Πιάστε αὐτὸ τὸ Γκιαοὺρ τὸν καπετάνιο, νὰ τὸν κάνω ναύαρχο!

Κι εἶχε δίκηο ὁ Ἰμπραὴμ πασᾶς νὰ θέλῃ τὸν κυβερνήτη τοῦ Ἄρη γιὰ ἀρχιναύαρχο τοῦ στόλου του. Ἦταν ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης.



Ο ΦΡΑΧΤΗΣ

Στὸ τέλος τοῦ Νοέμβρη στὰ 1825, ὁ Ἰμπραὴμ μὲ τὶς χιλιάδες του τοὺς Ἀράπηδες ἔφτασε στὸ Μεσολόγγι γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν Κιουταχῆ ποὺ ἀνώφελα τόσους μῆνες τὸ πολιορκοῦσε.

Σὰν ἀντάμωσαν οἱ δυὸ πασάδες ὁ Ἰμπραήμ, ἀφοῦ κύτταξε μὲ περιφρόνηση πρὸς τὸ Μεσολόγγι, λέει ἀγέρωχα στὸν Κιουταχῆ:

—Ὀχτὼ μῆνες καὶ δὲν μπόρεσες νὰ πατήσῃς αὐτὸ τὸ φράχτη; Ἐγὼ μέσα σὲ λίγες μέρες κυρίευσα τὸ Νιόκαστρο!...

Στὰ πικρά του λόγια ὁ Κιουταχῆς δὲν ἀποκρίθηκε. Μόνο πεισματωμένος κάλεσε στὴ σκηνή του τοὺς ἀνώτερους ἀξιωματικούς του καὶ τοὺς ἐπανέλαβε τὰ εἰρωνικὰ λόγια τοῦ Ἰμπραήμ. Κι ἀπ' ὅλους τότε, ἀποκρίθηκε στὸν Κιουταχῆ, ὁ Ταχὴρ Ἀμπάζης:

— Μήπως θαρρεῖ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀραπάδων πὼς πολεμᾶμε ἀνθρώπους σὰν καὶ κείνους ποὺ πολέμησε στὸ Μοριᾶ; Μεῖς ποὺ δοκιμάσαμε μὲ τοὺς κλεισμένους στὸ Μεσολόγγι, γνωρίσαμε τί ἀξίζουν καὶ δὲν ἔχουμε ὄρεξη νὰ ξαναδοκιμάσουμε. Ἂν ἀγαπάει ἡ ἀφεντιά του, ἂς δοκιμάσει, καὶ τότε θὰ τοὺς κρίνῃ πιὸ σωστά...

Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο ὁ Ταχὴρ 'Αμπάζης. Όταν σὲ λίγες μέρες δοκίμασε μόνος ὁ 'Ιμπραήμ, οἱ 'Αραπάδες σπάσαν τὰ μοῦτρα τους στὸ φράχτη καὶ βάψαν μὲ τὸ αἷμα τους τὸν προμαχῶνα τοῦ Μεσολογγιοῦ.

Ὁ Κιουταχῆς ποὺ ἀπὸ μακριὰ ἄπραγος ἀγνάντευε τὸ πάθημά τους, σὰν γύρισαν πίσω ντροπιασμένοι οἱ 'Αραπάδες, ζυγώνει τὸν 'Ιμπραὴμ καὶ μὲ τὴν ἀράδα του τώρα κι αὐτός, εἰρωνικὰ τὸν ρωτάει:

— Σήμερα, πασᾶ, ἔχεις τὴν ἴδια γνώμη γιὰ τὸ φράχτη ποὺ εἶχες καὶ χθές;

Καὶ ντροπιασμένος πιὰ ὁ 'Ιμπραὴμ τοῦ ἀπαντάει:

— Σήμερα ἔμαθα πὼς εἶχες δίκιο. Μακάρι νὰ καταφέρουμε μαζὶ νὰ πετύχουμε αὐτὸ ποὺ οὔτε σὺ χωρὶς ἐμένα θὰ μπορέσης οὔτε καὶ γὼ χωρὶς ἐσένα.

Μὰ καὶ γιὰ τοὺς δυὸ μαζὶ ὕστερα, ὁ φράχτης εἶχε ἀγκάθια...

[illegible]

ΟΣΙΟΣ ΤΙΜΩΡΟΣ

Στὰ 1826 οἱ 'Αρβανίτες τοῦ Κιουταχῆ πασᾶ, εἶχαν σκορπίσει γιὰ πλιάτσικο μέσα στὴ Βοιωτία. Φτάσανε καὶ στὸ μοναστήρι τοῦ 'Οσίου Λουκᾶ. Κάποιος ἀπ' τοὺς 'Αρβανίτες διάλεξε νὰ κοιμᾶται τὴ νύχτα πάνω στὴν Ἅγια Τράπεζα τοῦ καθολικοῦ. Μήνας 'Ιούνης, νύχτες ζεστές. Μὲ τὸ δίκιο του ὁ 'Αρβανίτης ν' ἀποζητάη δροσερὸ μέρος...

Μὰ νὰ ποὺ δὲ χάρηκε γιὰ πολὺ τὸ κρεββάτι του. Τὴ δεύτερη βραδυὰ κατὰ τὰ μεσάνυχτα ξεπετιέται ἀπ' τὸν ὕπνο του τρομαγμένος καὶ ξεφωνίζοντας ἀπ' τοὺς πόνους. Τρέχει μὲ μιᾶς καὶ πάει στὸ κελλί, κεῖ ποὺ ἔμενε ὁ ἀρχηγός του. Ἤθελε νὰ παραπονεθῆ ὅτι ὁ ἡγούμενος Δωρόθεος τὴν ὥρα ποὺ κοιμόταν πάνω στὴν Ἅγια Τρά-

πεζα πῆγε καὶ τὸν ἔδειρε. Σὰν μπῆκε ὅμως μέσα στὸ κελλὶ τἄχασε. Εἶδε τὸν ἀρχηγό του μὲ τὸν ἡγούμενο νὰ τὄχουν ρίξη στὸ φαγοπότι.

Ὁ Ἀρβανίτης εἶπε τὰ ὅσα ἔπαθε πρὶν ἀπὸ λίγο καὶ γιὰ φταίχτη εἶχε τὸν ἡγούμενο. Πῶς ἦταν ὅμως δυνατὸν ἀφοῦ ὁ Δωρόθεος δὲν ξεπόρτισε οὔτε γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀπ' τὸ κελλί του, κι ἦταν μαζὶ μὲ τὸν ἀρχηγό.

Τὸ πρωΐ, κάνοντας ἔρευνα ὁ Ἀρβανίτης στὸ μοναστήρι γιὰ πλιάτσικο ἢ γιὰ νἄβρει ἴσως ἄλλο μέρος γιὰ ὕπνο, σὰν ἀντίκρυσε στὴν ὑπόγεια ἐκκλησιὰ τῆς Ἁγιὰ Βαρβάρας τὴν εἰκόνα τοῦ Ὅσιου Λουκᾶ, ξεφώνισε:

— Γιὰ ορέ!... Πώ, αὐτὸ τὸ διαβολοκαλόγερο μὲ σάπισε στὸ ξύλο ψὲς νύχτα!...

Ὁ Ἀρβανίτης τὸ ἄλλο βράδυ φρόντισε ν' ἀλλάξη μέρος γιὰ ὕπνο. Δὲν εἶχε ὄρεξη νὰ ξυλοφορτώνεται κάθε βράδυ ἀπ' τὸ «διαβολοκαλόγερο» ποὺ δὲν ἦταν ἄλλος ἀπ' τὸν Ὅσιο Λουκᾶ...



ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ...

Ἅμα ἔφτασε ὁ Ἰμπραὴμ στὸ Μεσολόγγι, κι ἀποβιβάστηκαν οἱ ἀραπάδες του, στὸ Κρυονέρι, ἄρχισαν νὰ γυμνάζωνται. Κάνανε ψεύτικα γιουρούσια σὲ μιὰ ράχη, ντουφέκιζαν τὸ καστράκι, στήνανε σκάλες τάχα στὸ τεῖχος τοῦ Μεσολογγιοῦ, κι ἄλλα τέτοια.

Κι ἡ φρουρὰ ἀπὸ μέσα, ἀγνάντευε ἀπ' τ' ἀλάργα ψύχραιμη τὰ καμώματα κεῖνα τῶν ἀραπάδων. Κάποιος ὅμως πολεμιστὴς μιὰ μέρα δὲ βαστάχτηκε. Ἀνέβηκε στὸ μπεντένι καὶ τοὺς φωνάζει:

— Ἔ, ορὲ ἀραπάδες, λάθος κάνετε. Τὸ Μεσολόγγι εἶναι κατὰ δῶ μεριά, ὄχι κατὰ κεῖ ποὺ πολεμᾶτε λόγου σας...

ΑΥΣΤΗΡΟΣ ΠΑΤΕΡΑΣ

Σὰν ἔπεσε ἡ Ἀκροκόρινθος στοὺς Ἕλληνες ὁ Θάνος Κανακάρης (Ροῦφος) ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ διέταξε κανεὶς νὰ μὴν πειράξη ἀπ' τὰ πολύτιμα λάφυρα. Θὰ τὰ καταγράφανε καὶ θὰ τὰ πουλούσανε ὕστερα σὲ δημοπρασία. Τὰ χρήματα θὰ μπαίνανε στὸ φτωχὸ τότε δημόσιο ταμεῖο.

Στὴν πολιορκία ἔτυχε νὰ πολεμάη κι ὁ γιὸς τοῦ Θάνου, ὁ Μπενιζέλος Ροῦφος. Ἀφοῦ ἔπεσε ἡ Ἀκροκόρινθο ὁ Μπενιζέλος ἔφυγε γιὰ τὴν Πάτρα. Φεύγοντας διάλεξε ἕνα μαλαματοκαπνισμένο καριοφύλι ἀπ' τὰ λάφυρα καὶ τὸ πῆρε μαζί του.

Τὄμαθε ὁ πατέρας του. Χωρὶς νὰ χάση καιρό, στέλνει δυὸ καβαλλαραίους νὰ πιάσουν τὸ γιό του καὶ νὰ τὸν γυρίσουν πίσω. Ἡ προσταγή του ἐκτελέστηκε. Ἀφοῦ ὁ Θάνος Κανακάρης μάλωσε τὸ Μπενιζέλο, γιατὶ παράκουσε τὴν διαταγή του κι ἅπλωσε στὰ λάφυρα, τοῦ πῆρε τὸ καριοφύλι καὶ τὸν ἔδιωξε νὰ ξαναφύγη γιὰ τὴν Πάτρα.

Τὸ ντουφέκι ὁ Θάνος Κανακάρης, ἔστειλε νὰ τὸ βάλουν μαζὶ μὲ τ' ἄλλα λάφυρα. Κι ὅταν ἔγινε ἡ δημοπρασία, πῆγε ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Κανακάρης καὶ τὸ ἀγόρασε. Μὲ μιᾶς ὕστερα, ἔστειλε δῶρο τὸ ντουφέκι αὐτὸ στὸ γιό του Μπενιζέλο, ποὺ τόσο τὸ εἶχε λαχταρήσει.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Στὴ μάχη τῆς Κλείσοβας στὸ Μεσολόγγι—τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, στὰ 1826—ἐχθρικὸ βόλι ἔσπασε στὰ δύο τὸ σπαθὶ τοῦ Κίτσου Τζαβέλα, χωρὶς ν' ἀγγίξη τὸν πολέμαρχο. Ὅλοι

τότε εἶπαν πῶς ἦταν θαῦμα τῆς Παναγιᾶς. Κι ὁ Τζαβέλας, ἀφήνοντας γιὰ μιὰ στιγμὴ τὴ μάχη, πηγαίνει στὴν ἐκκλησιὰ τῆς Ἁγιὰ Τριάδας. Ἀνασπάζεται εὐλαβικὰ τὸ εἰκόνισμα τῆς Εὐαγγελίστριας καὶ τῆς ἀφιερώνει τὰ κομμάτια ἀπ' τὸ σπασμένο σπαθί του λέγοντας:

— Παναγιά μου, σήμερα ὁπού σὲ γιορτάζουμε, σοῦ ἀφιερώνω τοῦτο καὶ βοήθα τὰ παλληκάρια νὰ νικήσουμε τὸν ἐχθρό.

Ἡ Παναγιά, ἔστερξε στὴν παράκληση τοῦ Τζαβέλα καὶ τούς χάρισε μιὰ δοξασμένη νίκη.

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Κάθε νύχτα σὰν κατάκιαζε τὸ ντουφεκίδι ἀπὸ πολιορκητὲς καὶ πολιορκημένους στὸ Μεσολόγγι, μιὰ βροντερὴ φωνὴ ἀκουγόταν πάνω ἀπ' τὸν προμαχῶνα νὰ ξεφωνίζει·

«Βάρ...δια ἀ...λέ...στα!
Τοῦ Κιου...ταχῆ τὰ γένια... χέ...!!»

Ἦταν κάθε βράδυ ἡ ἴδια φωνή. Ὁ Γουρνάρας ἀπ' τὴ Μεσαρίτσα τοῦ Ζυγοῦ, πού ἦταν ξακουστὸς γιὰ τὴ βροντερή του φωνή. Ἀκουγόταν ἀπ' τὴ μιὰ στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς πολιτείας.

Σὰν ἄκουγαν τὴν ὑβριστικὴ φράση γιὰ τὸν πασᾶ τους σκύλιαζαν οἱ Ἀρβανίτες κι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Κιουταχῆς.

— Δὲ βρίσκεται, μπρὲ σεῖς, ἔλεγε θυμωμένος ὁ πασᾶς στούς δικούς του, ἕνας πιστός μου νὰ σκοτώση αὐτὸ τὸ Γκιαοὺρ πού πᾶσα βράδυ μὲ βρίζει ἔτσι πάνω ἀπ' τὴ ντάπια!...

Μὰ κανεὶς δὲν τολμοῦσε. Κι ὁ Γουρνάρας ἐξακολουθοῦσε κάθε βράδυ μὲ τὴ βροντερή του φωνὴ νὰ πεισματώνη τὸν πασᾶ.

Οἱ 'Αρβανίτες προσπαθοῦσαν μὲ τὸ καλὸ νὰ τὸν σταματήσουν. Στέκονταν παράμερα ἀπ' τὸν προμαχῶνα καὶ φώναζαν στοὺς Ἕλληνες:

— Πώ, ὀρὲ παιδιά, δὲν εἶναι καλὰ πράματα αὐτά, ποὺ φωνάζει αὐτὸς ὁ σύντροφός σας!... Σᾶς πολεμᾶμε ὀρέ, μὰ δὲ σᾶς βρίζουμε ἔτσι ἀδιάντροπα!...

—Ἕνα παλιόπαιδο εἶναι αὐτὸ ποὺ φωνάζει καὶ μὴ τὸ συνερίζεστε!... τοὺς ἀποκρίνονταν ἐκεῖνοι χορατεύοντας.

Καὶ μὲ μιᾶς ὕστερα, ἡ βροντερὴ φωνὴ τοῦ Γουρνάρα ξανάρχιζε:

«Βάρ...δια ἀ...λέ...στα!
Τοῦ Κιου...ταχῆ... τὰ γένια... χέ...!!»



ΤΟ ΚΑΝΟΝΙ ΤΟΥ ΤΖΟΡΝΑ

Στὴν Κλείσοβα, τέσσερα κανόνια εἶχαν ὅλα - ὅλα οἱ Ἕλληνες. Στὸ ἕνα ἦταν πυροβολητὴς ὁ Γεράσιμος Τζόρνας. Καὶ τὸ κανόνι του ἦταν γνωστὸ σ' ὅλους τοὺς πολεμιστὲς μὲ τ' ὄνομα Κοψαχείλα γιατὶ ἦταν σημαδιακό. 'Απὸ κακὸ ὑπολογισμὸ στὸ γέμισμα, ἔσπασε κάποτε μπροστὰ στὸ ἄνοιγμα κι ἀναγκάστηκαν νὰ τὸ μικρήνουν. Τὸ πόσο ἀγαποῦσε ὅμως τὴν Κοψαχείλα ὁ Τζόρνας δὲ λέγεται. Ξημεροβραδιαζόταν πλάϊ της, καὶ πολλὲς φορὲς τὸν ἄκουγαν ποὺ τῆς μιλοῦσε σὰν νὰ ἦταν ἄνθρωπος. 'Ακόμα καὶ τὴ φιλοῦσε.

Ὅταν οἱ πολεμιστὲς πήρανε τὴν ἀπόφαση ν' ἀφήσουν τὴν Κλείσοβα καὶ νὰ περάσουν στὸ Μεσολόγγι μέσα, ὁ Τζόρνας ἀγκάλιασε τὴν Κοψαχείλα καὶ τὴ χάϊδευε κλαί-

γοντας. Ἄδικα τὸν καλούσανε οἱ συμπολεμιστές του νὰ τοὺς ἀκολουθήση.

—Ἐγὼ δὲν ἀφήνω τὴν Κοψαχείλα. Ὅσο ζῶ δὲν τὴν ἀφήνω νὰ τὴ ντροπιάσουν οἱ Τοῦρκοι. Ἂν θέλετε βοηθᾶτε νὰ τὴν πάρουμε μαζί.

Ἔκρυβαν τόσο πόνο τὰ λόγια τοῦ Τζόρνα, ποὺ οἱ δικοί του δὲν τοῦ χάλασαν τὸ χατήρι. Βάλαν τὸ κανόνι πάνω σὲ καλαμωτὲς καὶ προσπαθοῦσαν νὰ τὸ περάσουν ἀπ' τὴ θάλασσα στὸ Μεσολόγγι. Τοὺς εἶδαν ὅμως ἀπ' τὰ μακριὰ κάτι λαντσόνια—βάρκες—ἐχθρικὲς καὶ κάνανε καταπάνω τους. Γιὰ νὰ γλυτώσουν οἱ Ἕλληνες, εἶπαν νὰ πετάξουν τὸ κανόνι στὸ νερό. Ὁ Τζόρνας ὅμως μὲ δάκρυα τοὺς παρακάλεσε νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ βγάλουν τὴν Κοψαχείλα στὴν πιὸ κοντινὴ ξέρα. Κι οἱ συντρόφοι του καὶ πάλι στέρξαν. Βγάλαν τὸ κανόνι καὶ τ' ἄφησαν σὲ μιὰ ξέρα κοντὰ στὴν ντάπια τοῦ Δρακούλη. Ὕστερα πέρασαν μέσα στὸ Μεσολόγγι. Ὁ Τζόρνας ὅμως δὲν ἔφυγε. Ἔμεινε κεῖ στὴν ξέρα κοντὰ στὴν Κοψαχείλα του, καὶ βάλθηκε νὰ τὴ γεμίζη. Στὸ μεταξὺ ὁ ἐχθρὸς ὅλο καὶ τὸν ζύγωνε.

— Φύγε Τζόρνα, καὶ θὰ σὲ πιάσουν οἱ ἄπιστοι, τοῦ φώναζαν ἀπ' τὸ τεῖχος οἱ κλεισμένοι.

Καὶ κεῖνος δυνατὰ τοὺς ἀποκρινόταν:

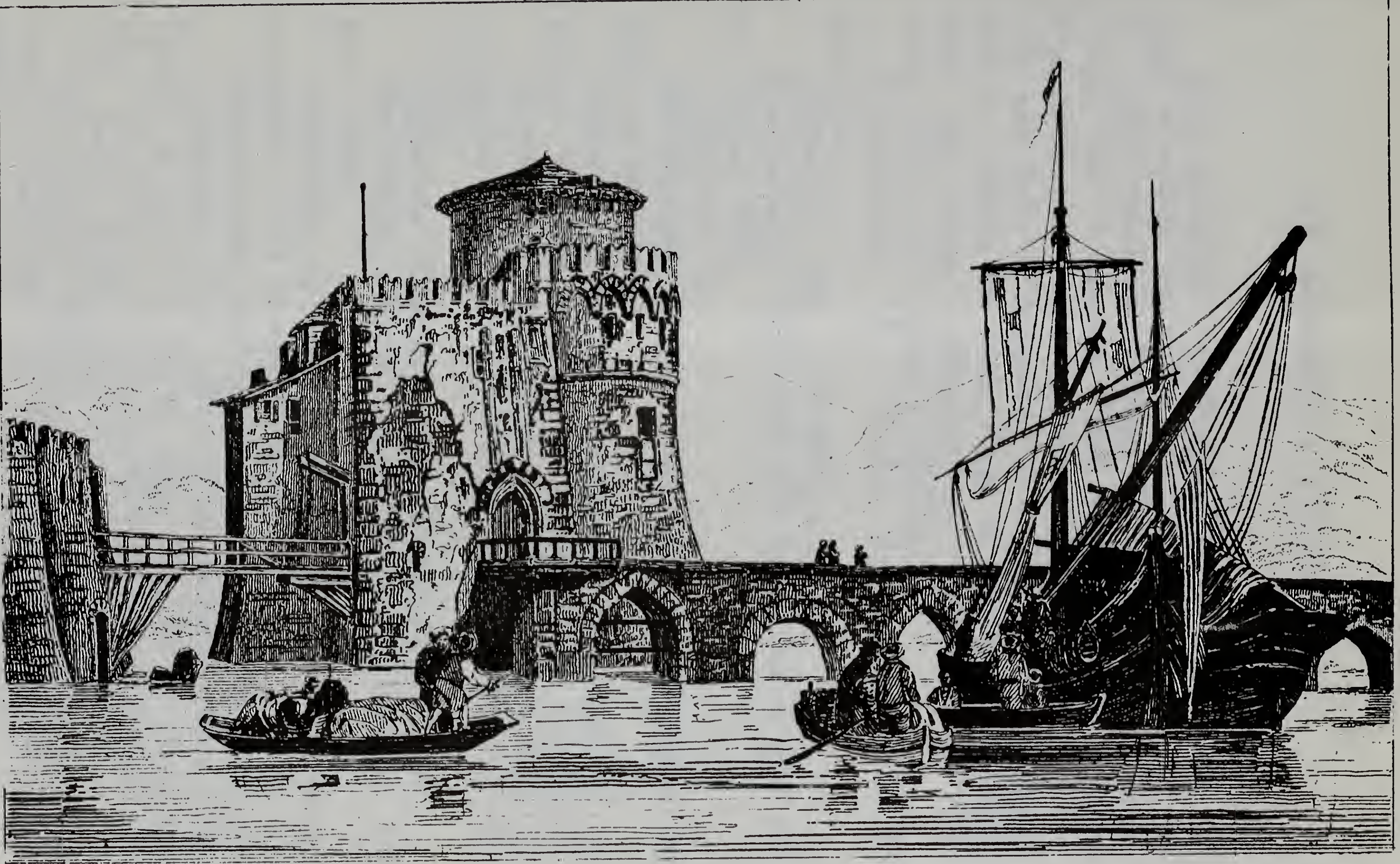
— Τώρα βλέπετε πὼς μὲ πιάνουν. Ὁ Τζόρνας δὲ φεύγει οὔτε ἀφήνει τὴν Κοψαχείλα του.

Καὶ γέμισε τὸ κανόνι του μπαρούτη καὶ μπάλες, τετράδιπλο ἀπ' ὅ,τι χρειαζόταν.

Τὰ λαντσόνια εἶχαν μπλοκάρει τὴν ξέρα κι ὁ ἐχθρὸς ἔκανε ἀπόβαση γιὰ νὰ πιάση τὸν Ἕλληνα καὶ τὸ κανόνι του.

Ὁ Τζόρνας σὰν τοὺς εἶδε νὰ ζυγώνουν, ἀνάβει τὸ φυτίλι κι ὕστερα μὲ μιᾶς, ἀγκαλιάζει τὴ σημαδιακὴ μπούκα τῆς Κοψαχείλας.

Πῆρε φωτιὰ ἡ μπαρούτη, ἄστραψε καὶ βρόντηξε τὸ κανόνι. Κι εὐθὺς σκόρπισαν στὴ λιμνοθάλασσα οἱ σάρκες καὶ τὰ κόκκαλα τοῦ Γεράσιμου Τζόρνα καὶ τὰ κομμάτια τῆς Κοψαχείλας. Χάθηκαν κι οἱ δυό τους μὰ δὲν πέσαν στοῦ ἐχθροῦ τὰ χέρια.



ΕΥΡΙΠΟΣ

ΤΑ ΔΙΑΛΕΧΤΑ ΝΤΟΥΦΕΚΙΑ

Στὴν πολιορκία τοῦ Μεσολογγιοῦ, τέσσερα-πέντε ἐχθρικὰ ντουφέκια ξεχώριζαν ἀπ' τ' ἄλλα στὸν κρότο. Σὰν τὰ ρίχνανε ταραζόταν ὁ τόπος. Κι οἱ Ἕλληνες τὰ λιμπίζονταν πού τ' ἄκουγαν. Ἕνα τέτοιο διαλεχτὸ ντουφέκι εἶχε κάποιος ἀπ' τοὺς Ἀρβανίτες τοῦ Κιουταχῆ. Τὴ στιγμὴ πού ἔριξε ὁ Ἀρβανίτης κι ἡ βρονταριὰ τοῦ ντουφεκιοῦ του τάραξε τὸν τόπο, ἔτυχε νὰ βρίσκεται πιὸ πέρα, πάνω στὴν ντάπια, ὁ Μεσολογγίτης πολεμιστὴς Κουτσούμπας. Ἔγινε τότε αὐτὸς ὁ διάλογος.

Κουτσούμπας: Ἄχ, ντουφέκι, ἄχ ντουφέκι ! Νὰ τὸ εἶχα ἐγώ!...

Ἀρβανίτης: Πώ, τί τὸ θέλεις σύ, ὀρέ;

Κουτσούμπας: Γιατὶ μένα μοῦ πρέπει νὰ τὸ ἔχω μόνο... Ξέρεις ἀγᾶ;

Ἀρβανίτης: Τί;

Κουτσούμπας: Νὰ μοῦ τὸ φυλάξης καὶ σοῦ χαρίζω τὴ ζωή, σὰν σὲ πιάσω.

Ἀρβανίτης: Τί λές, ὀρέ, παλαβὸς εἶσαι καὶ σὺ κι ὅλοι σας πού λέτε νὰ γλυτώσετε ἀπ' αὐτοῦ πού σᾶς ἔχουμε.

Κουτσούμπας: Δὲ ντρέπεσαι νὰ τὰ λὲς αὐτά, ἀγᾶ; Καὶ τί σημάδια ἔχεις; Κάνε λίγο ἀκόμα δῶθε καὶ θὰ δῆς πάλι τί θἄβρης.

Ἀρβανίτης: Τί θἄβρω; τὸ κεφάλι σου νὰ στὸ πάρω.

Κουτσούμπας: Καλὰ ἐγώ, μὰ ἔχω τὰ χέρια μου καὶ δὲν σ' ἀφήνω.

Ἀρβανίτης: Πρῶτα θὰ σοῦ πάρω τὸ ντουφέκι, κι ὕστερα τὸ κεφάλι. Τί θὰ κάνουν τὰ χέρια;

Κουτσούμπας: Ἀμ' ἔχω τὰ πιστόλια, ἀγᾶ, τὸ γιαταγάνι.

Ἀρβανίτης: Πώ, χαζὸς εἶσαι καϋμένε. Μήνα εἶμαι ζουρλὸς νὰ ριχτῶ νὰ σοῦ τὰ πάρω; Νά, μὲ τὸ φτυάρι καὶ μὲ τὸ χῶμα θὰ σὲ κυνηγῶ καὶ θὰ σὲ πηγαίνω ὡς τοὺς Κορφούς, ὅσο νὰ σὲ θάψω, καὶ τότες τὰ παίρνω ὅλα.

Κουτσούμπας: Φύλαξέ μου τὸ ντουφέκι σου καλὰ καὶ τήραξε τί ὄνειρο θὰ δῆς. Ἐγὼ εἶδα ὄνειρο πὼς θὰ σοῦ τὸ πάρω...

Κι ὁ ᾿Αρβανίτης ἀφοῦ ἀπάντησε στὸν Κουτσούμπα μὲ κάποια βρισιὰ γιὰ νὰ πεισμώση τὸν Ἕλληνα πιὸ πολύ, ξανάριξε μὲ τὸ σημαδιακὸ ντουφέκι του.

Η ΚΑΡΔΙΑ ΚΑΝΕΙ ΤΟΝ ΗΡΩΑ

Στὰ 1825, ὁ Γάλλος στρατηγὸς Ρὸς συναντήθηκε μὲ τὸν Κώστα Μπότσαρη καὶ σὲ συζήτηση τὸν ρώτησε:

— Μελετήσατε τὴν Ἱστορία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τὰς χειρονομίας των;

— Δὲ διαβάσαμε τὴν ἱστορία τους, μὰ ἀκούσαμε νὰ τὰ μολογᾶνε, τοῦ ἀπάντησε ὁ καπετὰν Κώστα Μπότσαρης.

— Τὸ στάδιο ποὺ ἀκολουθεῖτε, τοῦ εἶπε ὁ Ρὸς θὰ σᾶς ἐξασφαλίση τιμὴ μεταξὺ τῶν συγχρόνων σας καὶ τὴν ἀθανασίαν μεταξὺ τῶν ἐπερχομένων.

—Ἄλλο σκοπὸ στὰ ἔργα μας, δὲν ἔχουμε, παρὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδας μας.

—Ὁ θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ σας, θὰ εἶναι πάντοτε μία ἔνδοξος ἀνάμνησις διὰ τοὺς Ἕλληνας, τοῦ λέει ὁ Γάλλος στρατηγός.

—Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐπιθυμοῦμε ἕνα θάνατο σὰν τὸ δικό του, τοῦ ἀποκρίνεται καὶ πάλι ὁ Μπότσαρης.

Κι ὁ Ρὸς ποὺ ὡς τὴν ὥρα δὲν εἶχε ἀκούσει ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ὀνόματα στοὺς Σουλιῶτες, ρώτησε:

—Ὑπάρχει μεταξὺ τῶν Σουλιωτῶν κάποιος ποὺ νὰ φέρη τὸ ὄνομα ἐνδόξου ἀρχαίου;...

—Ἡ καρδιὰ κι ὄχι τὸ ὄνομα κάνει τὸν ἥρωα.

Τὴν ἀπάντηση εἶχε δώσει στὸν Ρὸς ὁ Θανάσης Τούσα Μπότσαρης, ποὺ βρισκόταν κείνη τὴ στιγμὴ πλάϊ στὸν ξάδερφό του Κώστα.

ΤΑ ΣΥΚΑ ΤΟΥ ΤΣΙΟΛΚΑ

Ὁ Τσιόλκας, ξάδερφος τοῦ Ἀντρέα Ἴσκου, εἶχε γίνει γνωστὸς σ' ὅλη τὴ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγιοῦ γιὰ τὰ χωρατά του. Καθημερινά, ὅλο καὶ κάτι θἄβρισκε νὰ σκαρώση στοὺς πολιορκητές. Τόσο ποὺ στὸ τέλος τὸν μάθανε κι αὐτοὶ κι ἀπ' τὰ μακριὰ κάνανε κουβέντα. Μὲ κάποιο ὅμως Τοῦρκο σχετίστηκε πιὸ πολὺ καὶ γίνανε φίλοι. Στὶς ἀρχὲς τοῦ Σεπτέμβρη ὁ Τοῦρκος μ' ὅλο τὸ φιλικὸ θάρρος, ζήτησε ἀπ' τὸ Τσιόλκα νὰ τοῦ πετάξη μιὰ τσαπέλα σῦκα, ποὺ ἤξερε ὅτι μέσα στὸ Μεσολόγγι εἶχαν μερικά.

— Τώρα τὰ ραμματιάζουν, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Τσιόλκας κι ἅμα τὰ ραμματιάσουν θὰ σοῦ ρίξω μιὰ τσαπέλα.

Πίστεψε ὁ Τοῦρκος πὼς στ' ἀλήθεια ἀρμαθιάζανε τὰ σῦκα κι ὅτι σὲ λίγες μέρες θὰ τοῦ ἔριχνε ὁ Τσιόλκας. Ποῦ νὰ πάη τὸ μυαλό του πὼς τὸ «ραμματιάζω» τοῦ Τσόλκα ἦταν γιὰ τὸ φυτίλι τῆς ὑπονόμο ποὺ ἑτοίμαζαν οἱ Ἕλληνες...

Καὶ στὶς 10 Σεπτεμβρίου σὰν βάλανε φωτιὰ στὸ φυτίλι πρὶν σκάση ἡ ὑπόνομος, ὁ Τσιόλκας βγῆκε στὴν ντάπια καὶ φώναξε τοῦ φίλου του Τούρκου νἄβγη νὰ πάρη τὴν τσαπέλα τὰ σῦκα. Μόλις ἔβγαλε τὸ κεφάλι του ἀπ' τὸ πρόχωμα ὁ Τοῦρκος, σκάζει ἡ ὑπόνομος καὶ τὸν ἀναποδογυρίζει. Στὸ μεταξὺ πετιῶνται ἔξω οἱ Ἕλληνες καὶ τοὺς βάζουν στὸ κυνήγι, παίρνοντας ἄφθονα λάφυρα. Εἶδε κι ἔπαθε νὰ γλυτώση ὁ Τοῦρκος.

Τὴν ἄλλη μέρα, ξαναφάνηκαν οἱ δυὸ φίλοι, ὁ Τσιόλκας στὴ ντάπια, ὁ Τοῦρκος ἔξω ἀπ' τὸ πρόχωμα.

— Αΐ, ἀγᾶ, ἦταν καλὰ τὰ σῦκα; τὸν ρωτάει εἰρωνικὰ ὁ Τσόλκας.

Καὶ δειλιασμένος ἀκόμα ὁ Τοῦρκος ἀπ' τὸ χθεσινὸ κακὸ ποὺ τοὺς κάνανε τοῦ ἀποκρίνεται:

— Τέτοια σῦκα, νὰ τὰ τρῶς σύ, μπρὲ Τσιόλκα.

Ὁ Ἕλληνας ξακολούθησε πειραχτικά:

—Ἀγᾶ, ἔχω κι ἄλλα ἕτοιμα ραμματιασμένα, καὶ ἔχε τὸ νοῦ σου νὰ μὴ σοῦ τὰ ἁρπάξη ἄλλος, ὅπως ψές.

—Ἀλήθεια τὸ λές, μπρὲ Τσιόλκα;

— Μὰ τὸ Θεό, θὰ σοῦ ρίξω κι ἄλλα...

Κι ὁ Τοῦρκος πού κατάλαβε τὰ πονηρὰ λόγια τοῦ Ἕλληνα σταμάτησε τὴ συζήτηση μὲ τοῦτα:

—Ἔχετε γειά, μπρέ, κι ἡ μάννα μου δὲν γεννάει ἄλλον, ἂν φάω τέτοια σῦκα. Φεύγω καὶ παίρνω κι ὅλο τὸ σόϊ μου κοντά.

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα δὲν φάνηκε ὁ φίλος τοῦ Τσιόλκα νὰ ξαναμιλήσουν.

Κε = Κων/άρης

ΠΙΚΡΑ ΠΕΙΡΑΓΜΑΤΑ

Στὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι δὲν λείπανε καὶ τὰ χωρατὰ μὲ τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς Τούρκους. Βγαίνανε στὶς ντάπιες οἱ κλεισμένοι κι ἀστειευόμενοι προκαλοῦσαν τοὺς πολιορκητὲς καὶ κεῖνοι ξεπρόβαλλαν μέσα ἀπ' τὰ προχώματα καὶ πείραζαν τοὺς κλεισμένους. Κι ἄκουγες τοὺς Τούρκους, ὕστερ' ἀπ' τὸ Φλεβάρη τοῦ 1826, νὰ τοὺς ξεφωνίζουν κάθε τόσο:

— Τί καρτερᾶτε, ὀρὲ Ἕλληνες, καὶ δὲν παραδίνεστε; Δὲν βλέπετε τί πάθαν οἱ δικοί σας στὸ Βασιλάδι, τὸ Δολμᾶ, καὶ στ' Ἀνατολικό; Τί ἐλπίδα ἔχετε, μπρέ!...

Καὶ οἱ κλεισμένοι τοὺς ἀπαντοῦσαν:

— Καὶ τί ἀνάγκη ἔχουμε, σὰν πήρατε τὸ Δολμᾶ, τὸ Βασιλάδι, τ' Ἀνατολικό. Θαρρεῖτε καὶ πήρατε τὸ Μισολόγγι;

Καὶ κάποια μέρα, πεισματωμένος ὁ Σουλιώτης Γιάννης Μπαϊρακτάρης, φώναξε ἀρβανίτικα σὲ κάποιο Γκέκα:

—Ὅσο ἀκοῦς, ὀρὲ Γκέκα, τὰ γαϊδούρια πού γκαρίζουν, μὴν ὀλπίζεις γιὰ Μισολόγγι, μόν' φύλαξε τὸ κεφάλι σου!

Ὁ Γκέκας τὸ κράτησε. Καὶ σὰν σώπασαν τὰ γαϊδούρια μέσα στὸ Μεσολόγγι—τὰ σφάξαν οἱ Ἕλληνες καὶ τὰ φάγαν—βγῆκε καὶ ξεφώνιζε τοῦ Μπαϊρακτάρη:

—'Ορέ, καπτὰν Γιάννη, οὔτε γαϊδούρια ἀκοῦμε, οὔτε σκυλιά. Τί τὰ κάνατε, τὰ φάγατε οὖλα; Τηρᾶτε τὴν κατάντια σας. Εἶστε φίλοι μας καὶ παλικάρια καὶ σᾶς θέλουμε τὸ καλό. Παραδοθῆτε νὰ γλυτώσετε! Εἰ δὲ αὐτοῦ θὰ ἀναλύσετε ὅλοι καὶ διάφορο δὲν ἔχετε.

Σκύλιασε ἀπ' τὸ κακό του ὁ Σουλιώτης. Δὲ βαστάχτηκε ἄλλο καὶ τοῦ λέει:

— Πόσες φορὲς προσκυνᾶς τὴ μέρα, βρὲ Γκέκα;

— Πέντε.

— Βάλε κι ἄλλες δυὸ καὶ παρακάλα τὸ Θεὸ νὰ μὴ φτάσουμε σὲ κείνη τὴν ὥρα.

— Γιατὶ ὀρέ, καπτὰν Γιάννη;

—Ἔτυχες, Γκέκα, καμιὰ φορὰ νὰ ἰδῆς πῶς θερίζουν οἱ ἐργάτες στὰ χωράφια τὰ στάχυα;

— Ναί.

—Ὅπως μπαίνουν μὲ τὰ δρεπάνια καὶ βγαίνουν θερίζοντας ἀπ' τὴ μι' ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη, ἔτσι θὰ κάνουμε καὶ μεῖς...

—Ὁ Ἀλλὰχ νὰ μὴν τὸ δώση, εἶπε ὁ Ἀρβανίτης καὶ συλλογισμένος γύρισε νάμπη στὸ πρόχωμα.



Ο ΜΙΚΡΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

Τὸ 1826 ὁ Γεώργιος Σαχτούρης μὲ τὸ καράβι του «Ἀθηνᾶ» περιπολοῦσε ἔξω ἀπ' τὸ Μεσολόγγι. Μιὰ βό-

μπα σκάζει πάνω στὴν κουβέρτα τῆς «'Αθηνᾶς» καὶ λαβώνει πέντε ναῦτες. 'Ανάμεσά τους ἦταν κι ὁ δωδεκάχρονος μοῦτσος, τὸ Ψαριανόπουλο Νικολὸς Μανιάτης. 'Η βόμπα τοῦ ἔσπασε καὶ τὰ δυό του πόδια.

'Ο Σαχτούρης στέλνει μὲ μιᾶς καὶ φέρνει γιατρὸ ἀπ' τὸ Μεσολόγγι νὰ δῆ τοὺς λαβωμένους. Καὶ γιὰ τὸ μικρὸ Μανιάτη ὁ γιατρὸς ἔβγαλε τὴν ἀπόφαση νὰ τοῦ κόψη καὶ τὰ δυὸ τὰ πόδια, ἀπ' ἀλλοιῶς δὲν εἶχε γλυτωμό.

Τὸ ἄκουσε αὐτὸ ὁ μοῦτσος κι ἄρχισε μέσα σὲ κλάματα νὰ ξεφωνίζη:

— Μή! μὴ μοῦ κόψετε τὰ ποδαράκια μου, καπτὰν Γιώργη, κι ἂς πεθάνω.

Τὰ κλάματα καὶ τὰ παρακάλια τοῦ μικροῦ συγκίνησαν τὸν καπτὰν Σαχτούρη. Δὲν ἄφησε τὸ γιατρὸ νὰ κάνη τὴν ἐπέμβασή του. Πρόσταξε μόνο, νὰ ἐπιδέση καλὰ ὁ γιατρὸς τὰ τραυματισμένα πόδια τοῦ μικροῦ. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα μὲ καΐκι τὸν ἔστειλε νὰ θεραπευθῆ στὸ νησί του.

Πέρασαν δώδεκα χρόνια ἀπὸ τότε. 'Ο Σαχτούρης οὔτε εἶδε, οὔτε ἄκουσε τίποτα γιὰ τὸ Νικολὸ Μανιάτη. Ἦταν τότε ὁ θαλασσομάχος, διευθυντὴς στὸ Ναύσταθμο. Τόν εἰδοποίησαν πὼς κάποιος νέος ἤθελε νὰ τὸν δῆ. 'Ο ἀγαθὸς θαλασσινὸς τὸν δέχτηκε μὲ καλωσύνη, χωρὶς νὰ ξέρη καὶ ποιὸς εἶναι.

Στάθηκε μπροστά του ἕνα γερὸ καλοδεμένο παλικάρι καὶ τοῦ λέει:

— Ναύαρχε, εἶμαι ὁ Νικολὸς Μανιάτης!

'Ο Σαχτούρης πρὸς στιγμὴ βουβάθηκε. 'Ο Νικολὸς Μανιάτης; ὁ ψαριανὸς μοῦτσος τῆς «'Αθηνᾶς»;... Σηκώθηκε ὀλόρθος ὁ ναύαρχος, τὸν ἀγκάλιασε μὲ στοργὴ καὶ τοῦ λέει:

— Παιδί μου, ζεῖς; Ζεῖς κι ἔχεις γερὰ τὰ πόδια σου; Νὰ ξέρης πόση χαρὰ μοῦ δίνεις κι ἀπὸ πόση μεγάλη τύψη μοῦ ξαλαφρώνεις τὴν καρδιά μου, γιατὶ σὲ νόμιζα πιὰ πεθαμένο.

Κι ὁ Μανιάτης μὲ κλάματα σκύβει φιλεῖ τὸ χέρι τοῦ Σαχτούρη κι ἀποκρίνεται:

— Ἦρθα νὰ φιλήσω τὸ χέρι τοῦ σωτῆρα μου, πού ἐμπόδισε κάποτε τὸ γιατρὸ νὰ μοῦ κόψη τὰ πόδια μου, κι ἔτσι τώρα δὲν εἶμαι σακάτης κι ἄχρηστος.

ΒΟΜΠΕΣ ΣΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Στὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι, κάτω ἀπ' τὸν ἴσκιο μιᾶς σκηνῆς κάθονται ὁ Μῆτσος Κοντογιάννης, ὁ Νικολὸς Στουρνάρας κι ὁ 'Αντρέας Ἴσκος καὶ κουβεντιάζουν. Ἄξαφνα πέφτει ἀνάμεσό τους μιὰ βόμπα σταλμένη ἀπ' τοῦ 'Ιμπραὴμ τὰ κανόνια. Χαμένοι λογίζονται οἱ τρεῖς καπεταναῖοι κι ἀτάραχοι καρτερᾶν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ ἡ βόμπα νὰ σκάση καὶ νὰ τοὺς κομματιάση. Νὰ ὅμως ποὺ ἡ βόμπα δὲ θέλει νὰ τοὺς βλάψη σὲ πεῖσμα τοῦ πολιορκητῆ. Τὸ φυτίλι της σβήνει πρὶν ἀκόμα προκάνει νὰ δώση τὴ φλόγα του στὴν μπαρούτη. Κι οἱ καπεταναῖοι σταυροκοπιῶνται γιατὶ γλύτωσαν ἀπὸ σίγουρο θάνατο.

Παρέκει ὅμως ἄλλη βόμπα ἀπ' τὶς μικρές, πέφτει πλάι στὸν πολεμιστὴ Γιάχο, ποὺ κείνη τὴν ὥρα χτυπάει στὸ γουδὶ τὴ σκορδαλιά του. Κεῖνος ἀδιάφορος ξακολουθεῖ τὸ στούμπισμα τῆς σκορδαλιᾶς καὶ μὲ τὸ πόδι του κλωτσάει τὴ βόμπα, στολίζοντάς της μὲ θηλυκὲς βρισιές. 'Η βόμπα κυλάει πιὸ κάτω καὶ σκάζει. 'Αναποδογυρίζει τὸ Γιάχο μέσα στὰ χώματα, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν βλάψη. Σηκώνεται ὁ Γιάχος, τινάζει ἀπὸ πάνω του τὴ σκόνη κι ἔξαφνα βλέπει πὼς ἡ βόμπα εἶχε τὸ θῦμα της. Τὸ γουδὶ ἦταν σπασμένο κι ἡ σκορδαλιὰ χυμένη στὴ γῆ!



ΕΝΑΣ ΜΕ... ΧΙΛΙΟΥΣ!...

'Ο Νικολὸς ὁ Τζάρας, ἀπ' τὴν Κοζάνη, ἦταν κι αὐτὸς στὴ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγιοῦ κι ὑπηρετοῦσε στὸ σῶμα τοῦ Νότη Μπότσαρη. Κάποια μέρα, ὅπως ἦταν συν-

αγμένοι κάμποσοι πολεμιστὲς ἔξω ἀπ' τὸ τεῖχος τοῦ Μεσολογγιοῦ, σ' ἕνα πρόχωμα, ζυγώνει ὁ Τζάρας καὶ τοὺς λέει:

— Θέλετε νὰ κάνουμε σεργιάνι; Ἀκολουθῆστε με πέντε-ἔξη κι οἱ ἄλλοι σταθῆτε.

Καὶ χωρὶς ἄλλο λόγο, τραβάει τὸ γιαταγάνι του ὁ Τζάρας καὶ ρίχνεται στὰ ἐχθρικὰ προχώματα. Πίσω ἀπὸ 15 βήματα τὸν ἀκολουθοῦσαν ἄλλοι ἔξη Ἕλληνες.

Βλέποντας οἱ Ἀραπάδες ἄξαφνα, τὸν Ἕλληνα μὲ τὸ γιαταγάνι στὸ χέρι τὸ βάζουν στὰ πόδια σαστισμένοι, χωρὶς νὰ ρίξουν ντουφεκιά. Γίνεται ἀναταραχὴ στὶς ἐχθρικὲς γραμμὲς κι ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο, χωρὶς νὰ ξέρουν τὸ λόγο τρέχουν νὰ γλυτώσουν... Ὁ πανικὸς ἁπλώνεται παντοῦ. Ἴσα μὲ χίλιοι ἀραπάδες δειλιασμένοι τρέχουν κατὰ πίσω ξεφωνίζοντας κι ὁ Τζάρας ὁλομόναχος τοὺς πάει κυνηγόντας...

Ἡ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγιοῦ ποὺ ἀγναντεύει τὸ τόλμημα τοῦ Ἕλληνα πολεμιστῆ, δὲν κρατιέται καὶ στρώνει στὸ ντουφεκίδι τοὺς κυνηγημένους Ἀραπάδες τοῦ Ἰμπραήμ... Ἔτσι βρίσκει εὐκαιρία ὁ Τζάρας καὶ ξαναγυρίζει στὸ πρόχωμα.

Κι οἱ κλεισμένοι, ὅσοι ψηλὰ ἀπ' τὸν προμαχῶνα εἶδαν αὐτὸ τὸ περιστατικό, δὲν πίστευαν στὰ μάτια τους. Δικαιολογημένα κάποιος λογιώτατος κάνοντας τὸ σταυρό του, ἀκούστηκε νὰ λέη:

—Ἐπιβεβαιώνεται τὸ ρητὸν τοῦ Δαυΐδ, «εἷς διώξει χιλίους».

ἀσημάκης Γεροντόλας

ΟΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΙΣΣΕΣ

Κατὰ τὴν πολιορκία τοῦ Μεσολογγιοῦ, οἱ γυναῖκες δείξανε μιὰ ἀπίστευτη ἀδιαφορία στὶς ἐχθρικὲς μπάλες καὶ τὰ βόλια ποὺ κάθε τόσο πέφτανε μέσα στὴν πόλη.

Κάποια, εἶχε βγῆ στὸ παράθυρο καὶ τίναζε τὸ σεντόνι της. Ἄξαφνα βόλι ἐχθρικό, χτυπάει τὸ σεντόνι καὶ τὸ τρυπάει. Κι ἀτάραχη ἡ Μεσολογγίτισσα ξεφωνίζει:

— Νὰ κακὸ χρόνο νἄχῃς καὶ μαῦρο Ἀγαρηνέ, μοῦ τρύπησες καινούργιο σεντόνι!...

Ἄλλη πάλι, ἡ Ἑλένη Στάθη, γύριζε στὸ σπίτι της, κουβαλώντας στὸ κεφάλι της πάνω τὴ βαρέλα της γεμάτη νερό.

Μπάλα ἐχθρικὴ βρίσκει τὴ βαρέλα, τὴν κομματιάζει χωρὶς νὰ βλάψῃ τὴν Ἑλένη. Μόνο ποὺ ἔγινε μούσκεμα ἀπ' τὸ νερὸ ποὺ ξεχύθηκε πάνω της ἀπ' τὴ βαρέλα.

Κι ἡ Μεσολογγίτισσα ἀδιαφορώντας γιὰ τὸν κίνδυνο ποὺ ἔτρεξε, κυττάζει τὴ σπασμένη κάτω βαρέλα της καὶ λέει:

— Μπὰ κακὸ καιρὸ νἄχῃς γιὰ μπάλλα, κι ἐκεῖνος ποὺ σ' ἔριχνε, κιὸ δὲν ἔχω κι ἄλλη βαρέλα καὶ τί θὰ γένω!...

Γ. Γ. Μάγκ

ΓΛΥΤΩΣΑΝ ΤΑ ΑΡΜΑΤΑ

Ἔφτασε ἡ μεγάλη στιγμή. Ὅλοι τους ἑτοιμάζονται γιὰ τὴν Ἔξοδο· ὁ Παναγιώτης Τζαλαχᾶς, μπουλουξῆς τοῦ Στουρνάρη, παλιὸς κλέφτης, τώρα ἑξηντάρης κι ἄρρωστος, βλέπει μὲ παράπονο τὴν προετοιμασία γιὰ τὸ τρανὸ γιουρούσι. Ἂν μποροῦσε κι αὐτός... Μὰ νοιώθει πῶς οἱ δυνάμεις του δὲν τὸν βαστᾶν...

Ἔβγαλε ἀπὸ πάνω του τὰ χρυσᾶ τ' ἅρματά του, καὶ κάλεσε τὸν ἀνηψιό του Γιώτη Σεΐζη, ποὺ ἦταν ξαρμάτωτος καὶ φτωχός. Μὲ τὰ χέρια του, τοῦ ἔζωσε τ' ἅρματα κι ἀφοῦ τὸν ὁμορφοστόλισε, μὲ φωνὴ σβησμένη, καὶ μάτια βουρκωμένα, τοῦ λέει:

— Γιώτη, ἀπὸ μικρὸ παιδὶ κλέφτης κι ἁρματολός, αὐτὰ κέρδισα, πάρτα... Δὲν τὰ ντρόπιασα σὲ κανένα μέρος... Τὰ γόνατά μου δὲ βαστᾶν νὰ τρέξω τόσο κάμπο κι ἀνήφορο... Σοῦ τὰ δίνω μὲ τὴν εὐχή μου... Ἔλα νὰ σὲ φιλήσω... Κι

ἀπ' τὰ γρόσια ποὺ ἔχω στὸ κεμέρι μου, δῶσε γιὰ τὴν ψυχή μου... Γὼ θὰ μείνω νὰ χαθῶ μέσα στὸ Μεσολόγγι...

Καὶ χάθηκε ὁ γέρο κλέφτης Τζαλαχᾶς μὰ τὰ τιμημένα ἅρματά του γλύτωσαν.

[illegible]

ΔΙΚΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ

Σὲ σύναξη ποὺ κάνανε οἱ ὑπερασπιστὲς τοῦ Μεσολογγιοῦ, πήρανε τὴ μεγάλη τους ἀπόφαση νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πολυπαθῆ πόλη, ἀνοίγοντας δρόμο ἀνάμεσα ἀπ' τὸν ἐχθρό. Τὴν ἄλλη μέρα, κάλεσαν τὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Διοίκησης Παπαδιαμαντόπουλο νὰ τοῦ τὸ ἀνακοινώσουν.

— Κύριε Παπαδιαμαντόπουλε, τοῦ εἶπαν, ἀποφασίσαμεν τὴν ἔξοδόν μας μὲ λύπην μας χθές. Μᾶς φαίνεται, ὡς πολεμικοὶ ἄνδρες, ἐκτελέσαμεν περισσότερον ἀπὸ τὸ χρέος μας καὶ πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ πρὸς τὴν Διοίκησιν καὶ πρὸς ἐσὲ τὸν ἀντιπρόσωπόν της, μὲ τὴν ὑπακοήν μας. Εἶσαι μάρτυς ὅλων τούτων; Καὶ εἴθε νὰ σωθοῦμεν νὰ γίνης ἐσὺ ὁ διερμηνεὺς τοῦ Ἔθνους μας.

Κι ὁ Παπαδιαμαντόπουλος τοὺς ἀποκρίνεται:

— Καὶ ὡς Παπαδιαμαντόπουλος καὶ ὡς μέλος Διοικητικὸν τοῦ τόπου τούτου, εἰς κάθε μέρος θὰ φωνάζω τὴν ἀλήθειαν: ὅτι ἐκάματε περισσότερον ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸν χρέον σας καὶ εἰς τὴν Πατρίδα καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀκόμα. Ἡ πράξη σας εἶναι ἀρεστὴ καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἦρθε ὕστερα κι ἡ ἀράδα τοῦ δεσπότη Ρωγῶν Ἰωσὴφ νὰ μιλήση κι αὐτός.

— Μάρτυρας, λέει, καὶ ἐγὼ τῶν ἀγώνων σας, θέλω ὁμολογήσει καὶ εἰς τὸν Θεόν, μετὰ θάνατον, τὴν ἀλήθειαν τῶν δεινῶν σας καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς Φρουρᾶς. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον...

Καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἄρχισαν νὰ συντάσσουν τὸ σχέδιο γιὰ τὴν ἡρωϊκή τους Ἔξοδο.



ΛΕΥΚΑΣ

ΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΙΚΗΤΗ

Σὰν ἔπεσε τὸ Μεσολόγγι κι ἀντάμωσε σὲ λίγο καιρὸ ὁ Ἰμπραὴμ μὲ τὸ Ντεριγνὺ στὸ λιμάνι τοῦ Νιόκαστρου τὸν ρώτησε ὁ ναύαρχος:

—Ἔ, πῶς τὰ πέρασες στὸ Μεσολόγγι;

Κι ὁ νικητής, δείχνοντας στ' ἀλάργα τὰ χιονισμένα βουνά, τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Βλέπεις, τὰ χιόνια ψηλὰ σὲ κεῖνα τὰ βουνά; Ὅπως λυώνουν αὐτά, ἀμιράλο, ἔτσι κι ἐμεῖς θὰ λυώναμε ἂν εἶχε ἡ φρουρὰ τοῦ Μεσολογγιοῦ τροφὲς γιὰ τρεῖς ἀκόμα βδομάδες...

ΑΠΑΝΘΡΩΠΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Στὴ σύσκεψη ποὺ εἶχαν οἱ καπεταναῖοι μέσα στὸ Μεσολόγγι, γιὰ νὰ κανονίσουν τὶς λεπτομέρειες γιὰ τὴν Ἔξοδο, πῆραν μιὰ ἀπόφαση... Ἂς ἀφήσουμε ὅμως κάποιον ποὺ ἦταν μπροστὰ νὰ τὴν πῆ: «Ἀποφάσισαν ὅλοι νὰ φονεύσωμεν ὅλαις ταὶς γυναῖκαις, ἀνεξαιρέτως, καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ ἐπὶ λόγῳ νὰ μὴ προδοθοῦμεν ἀπὸ τὰς κραυγάς των, καὶ δὲν μείνῃ κανένας μας ζωντανός, καὶ νὰ μὴ μείνουν αἰχμάλωτοι εἰς τοὺς ἐχθρούς. Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν δὲ τὴν φιλόστοργον συμπάθειαν τῶν πατέρων καὶ ἀδελφῶν, ἀπεφασίσθη νὰ σφάξῃ ὁ ἕνας τοῦ ἀλλουνοῦ τὴν οἰκογένειαν. Ὅλοι μὲ μιὰ φωνήν, τὸ ἀποφάσισαν, καὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ κινηθοῦν νὰ εἰδοποιήσουν τὸ στράτευμα νὰ ἀρχίσῃ...»

Μὰ σὰν ἀποφασίστηκε αὐτὸ νά... κάποιος σηκώνεται κι ἀρχίζει ἄγρια νὰ τοὺς λέῃ:

—Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶμαι Ἀρχιερεύς, ἂν τολμήσετε νὰ πράξετε τοῦτο, πρῶτον θυσιάσατε ἐμένα!

Καὶ σᾶς ἀφήνω τὴν κατάραν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων... Καὶ τὸ αἷμα τῶν ἀθώων νὰ πέση εἰς τὰ κεφάλια σας!...

Καὶ μὲ μιᾶς σωριάζεται στὸ κάθισμά του καὶ ξεσπάει σ' ἀναφυλλητά.

Βουβοί, σκύβουν ντροπιασμένοι τὸ κεφάλι τους οἱ πολεμιστὲς γιὰ τὴ σκληρὴ μὰ κι ἄστοχη ἀπόφαση ποὺ πῆραν... Ἄλλαξαν πιὰ γνώμη... Ὄχι, δὲν θὰ πειράξουν τὰ γυναικόπαιδα μὰ θὰ τὰ πάρουν μαζί τους στὴν Ἔξοδο.

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ σὲ κείνη τὴ στιγμὴ εἶχε προλάβει τὸ φριχτὸ κεῖνο κακό, ἦταν ὁ δεσπότης Ρωγῶν Ἰωσήφ...

ΤΟ ΤΖΑΒΕΛΟΠΟΥΛΟ

Στὴν ἀναταραχὴ τῆς Ἐξόδου τοῦ Μεσολογγιοῦ, χάθηκε τὸ παιδὶ τοῦ Κίτσου Τζαβέλα. Δὲν εἶχε χρονίσει κι ἦταν ἀβάφτιστο ἀκόμα.

Σὲ λίγο καιρὸ μαθεύτηκε πὼς τὸ παιδὶ δὲν τὸ σκότωσαν, μὰ ζοῦσε καὶ τὸ εἶχε κάποιος μπέης στὰ Γιάννενα.

Ὁ πατέρας του τότε βάλθηκε πῶς καὶ τί, γιὰ νὰ τὸ ξαναπάρη. Στὶς μάχες ποὺ ἔκανε, φρόντιζε νὰ πιάση κανέναν ἐπίσημο Τοῦρκο γιὰ νὰ τὸν ἀνταλλάξη ὕστερα μὲ τὸ γιό του.

Στὸ Μαλανδρῖνο τῆς Λοκρίδας, ὁ Τζαβέλας μὲ τὸ σῶμα του, ἔτυχε νὰ συναντηθῆ μὲ κάποιο ἐχθρικὸ ἀσκέρι. Πρὶν ἀνοίξουν ντουφέκι, ὁ μπέης ποὺ ἦταν κεφαλὴ στὸ ἀσκέρι, γνώριμος τοῦ Τζαβέλα, τοῦ φώναξε ἀπὸ μακριὰ πὼς ἂν τὸν αἰχμαλωτίσει θὰ τὸν πεταλώση στὰ πόδια καὶ στὰ χέρια, ὅπως τὰ ἄλογα. Κι ὁ Κίτσος ἀποκρίθηκε στὸ μπέη, πὼς ἂν τὸν πιάση μόνο θὰ τοῦ βουλώση τὸ μέτωπο γιατὶ τὸν ἤθελε γι' ἀντάλλαγμα.

Ἄνοιξαν ντουφέκι κι ἡ τύχη τὸ ἔφερε ἔτσι νὰ πέση ὁ μπέης ζωντανὸς στὰ χέρια τοῦ Σουλιώτη ἀρχηγοῦ. Ὁ

Κίτσος κράτησε τὸ λόγο του. Μὲ καυτὸ σίδερο, ὁ ἴδιος σημάδεψε τὸ μπέη στὸ πρόσωπο, κι ὕστερα μ' ἀνθρώπους δικούς του, τὸν ἔστειλε στὰ Γιάννενα μ' ἄλλους αἰχμαλώτους γιὰ νὰ τὸν ἀνταλλάξη μὲ τὸ γιό του.

Ὁ μπέης ὅμως δὲν ἤθελε νὰ παραδώση τὸ παιδί, γιατὶ τάχα δὲν ἦταν βέβαιος πὼς ἦταν τοῦ Τζαβέλα. Οἱ ἀποσταλμένοι ἐπέμειναν. Ὁ μπέης τότε γιὰ νὰ βεβαιωθῆ ἀφοῦ κάλεσε τοὺς ἀποσταλμένους στὸν ὀντᾶ του, πρόσταξε ἕνα δοῦλο του νὰ τοῦ φέρη σὲ δίσκο διάφορα γλυκὰ καὶ νὰ τὰ ἀφήση μπροστά του. Βγάζοντας ὁ μπέης ἀπ' τὸ ζωστάρι του τὸ χατζάρι καὶ τὰ κουμπούρια του τὰ ἔβαλε πιὸ πέρα ἀπ' τὸ δίσκο. Διέταξε ὕστερα νὰ φέρουν στὸν ὀντᾶ τὸ Τζαβελόπουλο.

Ὁ μικρὸς ποὺ ἀκόμα μὲ δυσκολία περπατοῦσε, ἔκανε μερικὰ βήματα, καὶ μπουσουλώντας, ἀντὶ νὰ τραβήξη γιὰ τὰ γλυκά, πῆγε κατὰ κεῖ ποὺ εἶχε ἀφήσει τὰ ἅρματά του ὁ μπέης. Πῆρε στὸ χέρι του τὸ χατζάρι κι ἀφοῦ τὸ κύτταξε γιὰ λίγο, τὸ ἄφησε γιὰ νὰ πάρη τὸ κουμπούρι καὶ νὰ τὸ περιεργαστῆ μὲ προσοχή.

— Στ' ἀλήθεια εἶναι Τζαβέλας, εἶπε τότε ὁ μπέης κι ἔδωσε τὸ παιδὶ νὰ τὸ φέρουν στὸν πατέρα του.



ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΚΕΙΜΗΛΙΑ

Στὴν Ἔξοδο μερικὲς γυναῖκες γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀκολούθησαν τὴ φρουρά. Γιὰ νὰ ξεγελάσουν τὸν ἐχθρὸ καὶ νὰ μποροῦν λεύτερα νὰ περπατᾶνε πολλὲς φόρεσαν φουστανέλλα. Ἀκόμα ἀρματώθηκαν τὸ ἴδιο, ὅπως κι οἱ ἄντρες. Ντυμένη ἔτσι ἀκολούθησε τὸν Κίτσο Τζαβέλα ἡ γυναίκα του Βασιλικὴ μὲ τὸ παιδί τους στὰ χέρια.

Ἔτσι ἦταν ντυμένη κι ἡ Σάνα, ὑπηρέτρια τοῦ φιλέλ-

λήνα Μάγερ, κι ὕστερα μολογοῦσε γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀφέντη της. Τὸ ἴδιο κι ἡ ἡρωϊκὴ Πιτούλαινα, ἡ Θοδώρα Χρυσικοπούλου κ.ἄ.

Ἀπ' ὅσες κατάφεραν μέσα στὸ μακελλειὸ νἄβγουν ζωντανές, φύλαξαν ὕστερα τὴ φορεσιά τους ἐκείνη σὰν κάτι ἱερό. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς ἦταν κι ἡ γυναίκα τοῦ Μεσολογγίτη Σπύρου Γυφτογιάννη, κόρη Κουβαρᾶ. Ἀνύπαντρη τότε, μιὰ πανώρια κόρη, βγῆκε ντυμένη ἀντρίκεια. Σὰν ἔγινε πιὰ ὀγδόντα χρόνων καὶ κατάλαβε πὼς σίμωνε τὸ τέλος της, φώναξε τὶς δικές της καὶ τοὺς λέει:

— Μωρὲς τσοῦπες! Ἐγὼ πεθαίνω ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα· νἄτε τὸ κλειδὶ ἀπὸ τὴν κασέλλα μου, σὰν τὴν ἀνοίξετε κάτω ἀπὸ τὰ σκουτιά μου θὰ βρῆτε μιὰ καλή μου φορεσιὰ καὶ μ' αὐτὴ νὰ μὲ θάψετε χωρὶς ἄλλο, καὶ τότε θὰ ἔχετε τὴν εὐκή μου, μ' ὅλη τὴν καρδιά μου.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1880, ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια. Οἱ δικοί της, σύμφωνα μὲ τὴ στερνή της θέληση, ἄνοιξαν τὸ σεντούκι. Βρῆκαν στὸ βάθος φυλαγμένη μιὰ ὁλόκληρη ἀντρίκεια φορεσιά, χρυσοκέντητη. Ἡ παραγγελιὰ τῆς Γυφτογιάννενας ξετελέστηκε Τὴν νεκροστόλισαν καὶ τὴ θάψανε μὲ τὴν ἀντρίκεια κείνη φορεσιὰ πού, εἴκοσι χρόνων τότε, ντύθηκε καὶ βγῆκε ἀπ' τὸ Μεσολόγγι.

Τελευταῖα ἀπ' ὅλες ζοῦσε ἡ Μεσολογγίτισσα Χρυσάϊδω Καραγγέλη, ὕστερα Μπαγιώργα ἢ Κουτσακάρη, ποὺ μαζὶ μὲ τὴν ἀδερφή της Χρυσάνθη Βορύλα ντύθηκαν ἀντρίκεια καὶ βγῆκαν μὲ τὴ φρουρά, ἀπ' τὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι. Πῶς καὶ τί, φύλαγε κι αὐτή, τὴ φορεσιά της κείνη.

Τὸ 1884, γινόταν στὴν Ἀθήνα ἡ Ἔκθεση τῶν μνημείων τοῦ Ἀγώνα. Οἱ Μεσολογγίτες μὲ χίλια στανιὰ κατάφεραν τὴ γριὰ Χάϊδω νὰ δανείση γιὰ τὴν Ἔκθεση τὴ φορεσιά της αὐτὴ καὶ τὸ ντουλαμᾶ τῆς πεθαμένης πιὰ ἀδερφῆς της Χρυσάνθης. Κι ὅταν ἡ Χρυσάϊδω ἔδωσε τὴ φορεσιά της νὰ τὴν ἐκθέσουν μὲ τὰ τόσα ἄλλα κειμήλια, μὲ κλάματα τὴ φίλησε καὶ παράγγειλε στὴν ἐπιτροπὴ νὰ τὴν προσέξουν γιατὶ μ' αὐτὴ ἤθελε νὰ τὴ ντύσουν σὰν θὰ πέθαινε.

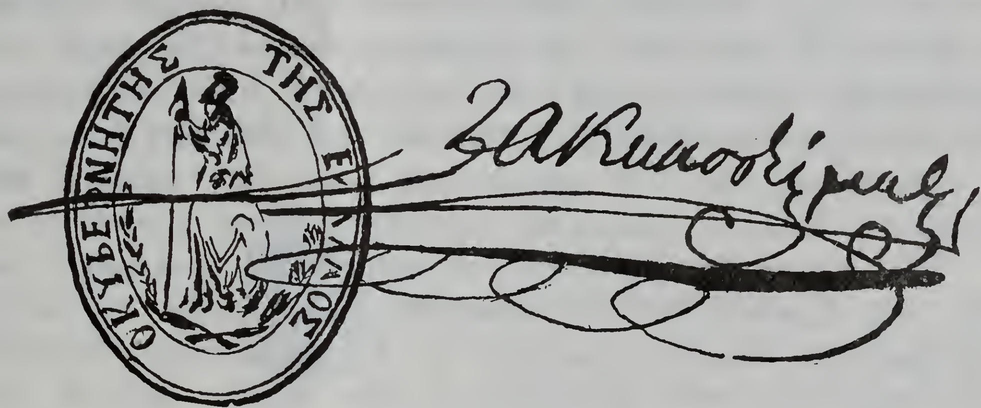
Τὶς ἡρωϊκὲς γυναῖκες τοῦ Μεσολογγιοῦ τὶς θάψανε μὲ τὴν ἀντρίκεια φορεσιὰ ποὺ εἶχαν ντυθῆ στὸ μεγάλο γιουρούσι.

ΔΩΡΕΑ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ

Ὁ Καποδίστριας ἀποφάσισε πιὰ ὁριστικὰ νὰ ἀφήση τὴ Ρωσία καὶ νὰ κατεβῇ γιὰ πάντα στὴν Ἑλλάδα. Πρώτη του δουλειὰ ἦταν νὰ πουλήση τὰ ἔπιπλά του. Ἦταν καλοκαμωμένα κι ἀκριβὰ κι ἂν τὰ ἔφερνε μαζί του θὰ ἦταν πρόκληση γιὰ τοὺς φτωχοὺς Ἕλληνες. Τὰ πούλησε ὅλα, καὶ κατάφερε νὰ εἰσπράξη ἀπ' αὐτὰ πενήντα χιλιάδες ρούβλια.

Μὲ μιᾶς ὅλα αὐτὰ τὰ ρούβλια τὰ ἔστειλε σὲ Ἕλληνες σιτεμπόρους στὴν Ὀδησσὸ καὶ τοὺς παρακινοῦσε νὰ προσθέσουν κι αὐτοὶ ὅ,τι θέλανε, καὶ μ' ὅλο τὸ ποσὸν νὰ ἀγοράσουν σιτάρι καὶ νὰ τὸ στείλουν στοὺς Ἕλληνες ποὺ πεινασμένοι ἀγωνιζόντουσαν γιὰ τὴ λευτεριά τους.

Οἱ Ἕλληνες σιτέμποροι τῆς Ὀδησσοῦ σεβάστηκαν τὴν ἐπιθυμία τοῦ Καποδίστρια καὶ διπλασίασαν τὶς πενήντα χιλιάδες ρούβλια ποὺ τοὺς ἔστειλε. Φόρτωσαν πέντε καράβια μὲ σιτάρι, καὶ στείλανε ἀπὸ ἕνα στὰ Ψαρά, Ὕδρα καὶ Σπέτσες. Τὰ ἄλλα δυὸ τὰ στείλανε στ' Ἀνάπλι γιὰ νὰ ἐφοδιάσουν τὸ στρατό.



ΤΑ ΑΡΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑΦΛΕΣΑ

Τὸ γιαταγάνι του ἦταν πρὶν τοῦ βοεβόδα τῆς Καλαμάτας Ἀρναούτογλου, κι ἔγραφε πάνω «Ἀρναούτογλου - Γρηγόριος Δικαῖος Παπαφλέσας».

Τὸ καριοφύλι του ἦταν στολισμένο· τὸ κοντάκι μὲ φίλντισι κι ἐκεῖ ποὺ ἀρχίζει ἡ κάννη ἀπ' τὴ μιὰ ἔγραφε τὸ

ὄνομά του κι᾽ ἀπ᾽ τὴν ἄλλη, εἶχε σκαλισμένη τὴ μορφὴ τοῦ Παπαφλέσα.

Αὐτὸ βαστοῦσε ὅταν ἔπεσε ἡρωϊκὰ στὸ Μανιάκι. Ἐκεῖ βρέθηκε ὕστερα ἀπὸ κάποιο Ἕλληνα. Σχεδὸν μόνο τὸ κοντάκι σώθηκε κι αὐτὸ κατατσακισμένο ἀπ᾽ τὶς σπαθιὲς ποὺ δέχτηκε σὲ κείνη τὴ γιγαντομαχία. Στὰ 1900 τὸ ἀγόρασαν ἀπὸ κάποιον οἱ ἀπόγονοι τοῦ Παπαφλέσα καὶ βρίσκεται πιὰ στὰ χέρια τους.



Ο ΚΑΡΑ·Ι·ΣΚΑΚΗΣ ΚΑΛΟΜΑΘΗΜΕΝΟΣ

Τὸ χειμώνα τοῦ 1826, ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Ρούμελης Καραϊσκάκης εἶχε στρατοπεδεύσει στὴν Ἐλευσίνα. Γιὰ στρατιωτικοὺς λόγους, ἀναγκάστηκε γιὰ μερικὲς ἡμέρες νὰ πιάση τὶς πλαγιὲς τοῦ Αἰγάλεω. Κεῖνο τὸ καιρὸ βαρυχειμωνιὰ σκέπαζε τὴν Ἀττική. Κι ὁ Καραϊσκάκης μ᾽ ὅλο ποὺ ἦταν φιλάσθενος, κοιμόταν στὸ ὕπαιθρο ὅπως κι οἱ στρατιῶτες του. Ἡ κακοκαιριὰ ὅμως ὅσο πήγαινε καὶ δυνάμωνε. Κάποιο σούρουπο ξέσπασε ἄγρια χιονοθύελλα.

Στὸ Κερατσίνι βρισκόταν ἀραγμένο τὸ πολεμικὸ καράβι τοῦ Γιαννίτση. Ὁ καπετάνιος, σὰν εἶδε τὸ κακὸ ποὺ ξέσπασε, θυμήθηκε μὲ μιᾶς τὸν ἀρχιστράτηγο. Ἔστειλε ἀνθρώπους του στὸν Αἰγάλεω νὰ τὸν βροῦν καὶ νὰ τὸν φέρουν νὰ ξενυχτήση στὸ καράβι.

Μὲ κίνδυνο, μέσα σὲ κεῖνο τὸ χαλασμό, κατάφεραν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Γιαννίτση νὰ φτάσουν τὰ μεσάνυχτα στὸν Αἰγάλεω. Βρήκανε τὸν Καραϊσκάκη νὰ κοιμᾶται μέσα στὰ χιόνια. Εἶχε ἀπαγκιάσει κοντὰ σ᾽ ἕνα σκοῖνο, σκεπασμένος μὲ τὴ χοντρή του κάππα καὶ γιὰ προσκέφαλο εἶχε μιὰ πέτρα.

Ξεπετάχθηκε σὰν ἔνοιωσε μέσα στὸ ἀγριοκαίρι νὰ τὸν

ζυγώνουν ἄνθρωποι. Μὲ τὸ χέρι στὴν πιστόλα, ἀπὸ παλιὰ κλέφτικη συνήθεια, τοὺς φωνάζει ἄγρια:

— Τί εἶναι, ὀρέ;

—᾿Αρχηγέ, εἴμαστε σταλμένοι ἀπ᾿ τὸ καπτὰν Γιαννίτση. ᾿Επειδὴ ἀπόψε γίνεται τοῦτο τὸ κακό, γιὰ νὰ φυλαχτῆς ἀπ᾿ τὸ χιόνι, λέει νἄρθης νὰ ξενυχτήσης στὸ καράβι.

— Μπά, κι εἶναι τόσο μεγάλο τὸ καράβι σας, καὶ τοὺς παίρνει μέσα ὅλους τούτους;

Κι ἔδειξε ὁ Καραϊσκάκης γύρω τοὺς στρατιῶτες του ποὺ πλάγιαζαν κι αὐτοὶ μέσα στὰ χιόνια.

—῎Οχι, ἀρχηγέ. Ποῦ νὰ χωρέσουν ὅλοι τοῦτοι;

—῎Ε, ἀϊντέστε ἀπὸ κεῖ ποὔρθατε.

Πλάϊ ἦταν κι ἕνας ἀπ᾿ τοὺς γραμματικοὺς τοῦ Καραϊσκάκη ποὺ τρέμοντας παρακολουθοῦσε τὴ συζήτηση κι ἄκουσε τὴν ἄρνησή του. Δειλὰ-δειλά, τότε τοῦ λέει:

—᾿Αρχηγέ, νὰ πάω ἐγώ; ποὺ εἶμαι καλομαθημένος...

Δὲν πρόκανε ὅμως ν᾿ ἀποτελειώση τὴ φράση του καὶ βρόντησε ἡ φωνὴ τοῦ Καραϊσκάκη:

— Κακομαθημένος θέλεις νὰ πῆς καὶ δὲν ντρέπεσαι! Γὼ εἶμαι καλομαθημένος, ἐγὼ περνάω τὴ νύχτα ὅπως λάχει κι ὅπου τύχω... Πάγαινε σύ, κακομαθημένε...

Δειλιασμένοι ἀποτραβήχτηκαν ὅλοι τους. Κι ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Ρούμελης, τυλίχτηκε πάλι στὴν κάππα του καὶ ἐξακολούθησε τὸν ὕπνο του πάνω στὰ χιόνια, μέσα στὴ θύελλα.



ΤΟ ΔΕΞΙ ΧΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΥ

Στὸν Παναγιώτη Κακλαμάνο ἀπ᾿ τὴ Βυτίνα, ἕναν ἀπ᾿ τοὺς πιὸ πιστοὺς συντρόφους τοῦ Καραϊσκάκη, φαίνεται πὼς τοῦ ἄρεσε τὸ πιοτό. Τὴν παραμονὴ ποὺ χτυπήθηκε ὁ Καραϊσκάκης βρισκόταν ὁ Κακλαμάνος στὴ σκηνὴ τοῦ στρατάρχη μαζὶ μ᾿ ἄλλους καπεταναίους. ῏Ηταν ὅμως πιω-

μένος. Σὲ κάποια στιγμὴ—τοῦ πιστοῦ ὅραμα ἢ τῆς ψυχῆς του προαίσθημα;—πρόβλεψε πὼς θὰ σκοτωνόταν τὴν ἄλλη μέρα ὁ ἀγαπημένος του ἀρχηγός. Καὶ γιὰ νὰ προκάνη τὸ κακό, ξεπετιέται ἄξαφνα, καβαλλάει τὸ ἄλογό του, κι ὁρμάει νὰ σκοτώση μὲ τὸ χέρι του τὸν Κιουταχῆ, γιὰ νὰ φέρη ἀναταραχὴ στὰ ἀσκέρια του.

Τρέξαν ξωπίσω του μερικοὶ καπεταναῖοι, ποὺ εἶδαν καὶ πάθαν νὰ τὸν γυρίσουν πάλι στὴ σκηνὴ τοῦ ἀρχηγοῦ. Γιὰ νὰ τὸν ἡσυχάση ὁ Καραϊσκάκης τοῦ ὑποσχέθηκε πὼς τὴν ἄλλη μέρα θὰ ἔστελνε ἀνθρώπους νὰ σκοτώση τὸν Κιουταχῆ. Μὰ καὶ πάλι ὁ Κακλαμάνος δὲν ἱκανοποιήθηκε γιατὶ ἤθελε νὰ σκοτώση τὸν Κιουταχῆ μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι. Αὐτό, γιατὶ εἶχε τὴν ἔμμονη ἰδέα πὼς μόνο τὸ δεξὶ χέρι του ἦταν ἐκεῖνο ποὺ θὰ φύλαγε τὸ στρατάρχη ἀπ᾽ τὸ κακό.

᾽Απ᾽ τὴν αὐγὴ τῆς ἄλλης μέρας, ξεμέθυστος τώρα πιά, ὁ Κακλαμάνος φύλαγε ἀπ᾽ ἔξω ἀπ᾽ τὴ σκηνὴ τοῦ Καραϊσκάκη γιὰ νὰ τὸν προστατεύση.

῞Οταν σὲ λίγο ξέσπασε ἡ μάχη στὸ Γλυκὸ Νερό, στὸ Φάληρο, κι ὁ Καραϊσκάκης ὥρμησε κατὰ κεῖ, ἀπὸ κοντὰ πῆγε κι ὁ Κακλαμάνος γιὰ νὰ τὸν προφυλάξη.

Πρὶν ἀκόμα χτυπηθεῖ ὁ ἀρχηγός, μπάλα κανονιοῦ σπάζει τὸ δεξὶ χέρι τοῦ Κακλαμάνου καὶ σκοτώνει τὸ ἄλογό του.

Πεζὸς πιὰ ὁ πιστὸς ἀγωνιστὴς καὶ πάντα κοντὰ στὸν ἀρχηγό του ξακολούθησε νὰ πολεμάη κρατώντας μὲ τὸ ζερβὶ τὸ γιαταγάνι του. ᾽Επειδὴ ὅμως τὸν ἐμπόδιζε τὸ σπασμένο χέρι του ποὺ μόλις κρατιόταν ἀπὸ λίγο δέρμα, δίνει μιὰ μὲ τὸ γιαταγάνι του καὶ τὸ κόβει. Ξακολούθησε νὰ τρέχη κοντὰ στὸ στρατάρχη μὰ δὲν κράτησε πολὺ ἀπ᾽ τὴν αἱμορραγία κι ἔπεσε λιποθυμισμένος.

῞Οσο νὰ τὸν μεταφέρουν στὴ σκηνὴ μαθεύτηκε πὼς ὕστερ᾽ ἀπ᾽ τὸν Κακλαμάνο λαβώθηκε βαριὰ κι ὁ Καραϊσκάκης.

Κι οἱ ῞Ελληνες πολεμιστὲς τὴν ἄλλη μέρα ποὺ σχολίαζαν τὸ θάνατο τοῦ ἀρχηγοῦ τους, πίστευαν οἱ πιὸ πολλοὶ πὼς ἦταν μοιραῖο πιὰ νὰ σκοτωθῆ ὁ ἀρχηγός τους ἀφοῦ τὸ χέρι ποὺ θὰ τὸν προστάτευε εἶχε χαθεῖ. Τὸ χέρι αὐτὸ ἦταν τὸ δεξὶ χέρι τοῦ Κακλαμάνου.



ΕΛΕΥΣΙΣ

Η «ΚΑΡΤΕΡΙΑ»

Τὸ πρωϊνὸ τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1826, οἱ Ἀναπλιῶτες ξεπετάχτηκαν ἀπ' τὸν ὕπνο, ἀπ' ἕνα πρωτάκουστο μηχάνικὸ κρότο ποὺ ἀκουγόταν νὰ ζυγώνη τὸ λιμάνι τους. Ἦταν τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ ἀτμοκίνητο καράβι ἡ «Καρτερία» ποὺ καμαρωτὸ-καμαρωτό, ἔμπαινε στὰ νερὰ τοῦ Ἀναπλιοῦ. Τὸ κυβερνοῦσε ὁ φιλέλληνας Ἄστιγξ καὶ ταξίδευε μὲ ἐγγλέζικη σημαία. Σὰν ἔριξε ὅμως τὴν ἄγκυρά του στ' Ἀνάπλι, μὲ μιᾶς σήκωσε τὴν ἑλληνικὴ σημαία καὶ τὰ πυροβολεῖα τοῦ Παλαμηδιοῦ τὴ χαιρέτησαν μὲ κανονιές.

Ἐπειδὴ ὅταν τὸ ναυπηγοῦσαν στὴν Ἀγγλία, ἐπέβλεπε ὁ ἴδιος ὁ Κόχραν, οἱ Ἕλληνες τὸ βάφτισαν «τὸ καράβι τοῦ Κόχραν».

Ἡ ἀπόχτηση τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου κι ὁ ἐρχομός του, πῶς μποροῦσε νὰ μὴν τραγουδηθῆ. Ἀπ' τὴν ἴδια μέρα, σ' ὅλο τ' Ἀνάπλι ἀκουγόταν τὸ δίστιχο τοῦτο:

«Ὅλα τ' ἄρμεν' ἀρμενίζουν μὲ πανιὰ καὶ μὲ κουπιὰ
καὶ τοῦ Κόχραν τὸ καράβι ταξιδεύει μὲ φωτιά».



ΒΑΡΑΕΙ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ

Γιὰ τὴ φράση «βαράει Καραϊσκάκης» ἢ «παίζει Καραϊσκάκης», ἔχουμε διάφορες ἱστορικὲς ἐκδοχές, καὶ μιὰ ἀπ' αὐτὲς εἶναι καὶ τούτη ἡ προφορική:

Στὴν ἐκστρατεία ποὺ ἔκανε ὁ Καραϊσκάκης στὴ Ρούμελη τὸ 1826, τὸ πολεμικό του σῶμα, σὲ μιὰ χιονοθύελλα, βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση ἀπὸ τρόφιμα. Τὰ παλικάρια ἄρχισαν νὰ διαμαρτύρωνται στὸν ἀρχηγό τους.

Χορατατζῆς ὅπως ἦταν ὁ Καραϊσκάκης καὶ γιὰ νὰ ξεγελάση τὰ παλικάρια του στὴ δύσκολη κείνη περίσταση, τοὺς φωνάζει:

— Σφίξτε ὀρὲ σεῖς, τὸ ζουνάρι σας καὶ βαρεῖτε τὴν κοιλιά σας.

Γέλασαν οἱ Ἕλληνες πολεμιστὲς στὸ χορατὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τους, καὶ ξεχνώντας τὴν πεῖνα τους ἄρχισαν ὅλοι μαζὶ νὰ φωνάζουν:

«Βαροῦμε τὴν κοιλιά, Καραϊσκάκη! Βαροῦμε τὴν κοιλιά, Καραϊσκάκη!»

Ν' ἀπόμεινε τάχα ἀπὸ τότε ἡ ἱστορικὴ κείνη φράση;



ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΣΤΑ ΑΡΜΑΤΑ

Ἀφοῦ οἱ ἀραπάδες τοῦ Ἰμπραήμ, μάταια προσπάθησαν νὰ πατήσουν τὰ ἑλληνικὰ ταμπούρια στὴν κορφὴ τῆς Μπρούμιζας, πάνω ἀπ' τὸ χωριὸ Γκιόζα, ἀποτραβήχτηκαν κι ἀφήσανε κεῖ μιὰ μικρὴ δύναμη ἀπὸ ντόπιους Τούρκους Μοραΐτες. Κάθε τόσο, σταματοῦσαν τὸ ντουφέκι καὶ πιάνανε κουβέντα ἀπ' τὰ μακριά. Ἀπ' τὰ πολλὰ βαρέθηκαν οἱ Τοῦρκοι νὰ μένουν κεῖ καὶ νὰ σκοτώνωνται ἄδικα. Ἀποφάσισαν νὰ φύγουν. Καὶ τὴν τελευταία μέρα, κάποιος Τοῦρκος φωνάζει στὸ Δημητρὸ Τσεμπετσῆ ποὺ ἦταν ὁ Ἕλληνας ἀρχηγός:

— Μπρέ, καπετὰν Δημητρό, μὴ μὲ ντουφεκίσης. Ρίξε, μπρέ, τὸ ντουφέκι τοῦ Ζέκιου νὰ τ' ἀκούσω.

Ὁ Τσεμπετσῆς δὲν τοῦ χάλασε τὸ χατήρι. Ἄδειασε στὸν ἀγέρα τὸ βροντόφωνο καριοφύλι ποὺ τὸ εἶχε λάφυρο ἀπ' τὸ

Λεβίδι. Ἀντιλάλησαν τὰ καταρράχια ἀπ' τὴ βρονταριά του, τ' ἄκουσε κι ὁ Τοῦρκος κι εὐχαριστήθηκε. Ἦταν συγγενὴς τοῦ Ζέκιου... Ὕστερα ξαναφωνάζει:

— Καπετὰν Δημητρό, φίλησέ το ἀπὸ μένα, καὶ μὲ γειά σου.

Κι ἀκούστηκε ἀπὸ κοντὰ ἕνας ἄλλος Τοῦρκος:

— Καπετὰν Δημητρό, ἀμὴ δὲν ἔχεις καὶ τὸ ντουφέκι τοῦ Χουσεΐν; Σεῖς τὸν σκοτώσατε κι αὐτὸν στὸ Λεβίδι. Αἲ τί τὸ θέλεις, μπρέ, κι αὐτό;

Κι ὁ καπετὰν Τσεμπετσῆς τοῦ ἀπαντάει:

— Τὸ θέλω νὰ τὸ ρίχνω!...

Κι ὁ Τοῦρκος ποὺ ἔτυχε νὰ εἶναι συγγενὴς τοῦ Χουσεΐν, τοῦ φωνάζει συγκινημένος:

— Ἔχε το σύ, καϋμένε, καὶ μὴν τὸ δώσης σ' ἄλλον.

Ὅλοι μαζὶ ὕστερα οἱ Τοῦρκοι φωνάζανε στοὺς Ἕλληνες:

— Ἔχετε γειὰ καὶ καλὴ ἀντάμωση.

Καὶ φύγαν γιὰ τὴν Τριπολιτσᾶ.

Edw^d Codrington

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΟ ΝΑΥΑΡΙΝΟ

Στὴ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου, Ὀκτώβρης 1827, εἶχαν τὴν τύχη καὶ τὴν τιμὴ νὰ λάβουν μέρος ἢ καὶ νὰ τὴν παρακολουθήσουν καὶ μερικοὶ Ἕλληνες. Τόσοι ὅμως ποὺ τὰ δάχτυλα τῶν δυὸ χεριῶν φτάνουν γιὰ νὰ τοὺς μετρήσουν.

Οἱ τρεῖς ἦταν πιλότοι, «πρωρεῖς» ὅπως τοὺς λέγανε τότε οἱ λογιώτατοι, στὶς συμμαχικὲς ναυαρχίδες. Ἦταν ὁ Πέτρος Μικέλης ἀπ' τὴ Μῆλο καὶ κατ' ἄλλους ἀπ' τὴ Σίφνο, πιλότος στὸ καράβι τοῦ Κόδριγκτον «Ἀσία». Ὁ Μανώλης Μοδινὸς ἀπ' τὴ Μῆλο κι αὐτός, στὴ γαλλικὴ ναυαρχίδα τοῦ Ντεριγνύ. Κι ὁ τρίτος ὁ Σάντος Μπαλοῦρδος, ἀπ' τὶς Σπέτσες, πιλότος στὴ ρωσικὴ ναυαρχίδα τοῦ Ἔϋντεκ.

Βρισκόταν ἐκεῖ κι ὁ Δ. Καρατζᾶς, γιὸς τοῦ ἄλλοτε μεγάλου διερμηνέα τῆς Πόλης. Ὁ Καρατζᾶς ἦταν διερμη-

νέας στὸ ἐγγλέζικο καράβι Cabrian ποὺ ἔφτασε ὅμως κατὰ τὸ τέλος τῆς ναυμαχίας.

Πέμπτος ἦταν ὁ Γιάννης Παπαρρηγόπουλος. Κι αὐτὸς διερμηνέας στὴ ρωσικὴ ναυτικὴ μοίρα. Τοῦτος ὅμως παρὰ λίγο νὰ σκοτωθῆ γιατὶ ἀπ' τὴν κουβέρτα τῆς ρωσικῆς ναυαρχίδας παρακολουθοῦσε ὅλο τὸ διάστημα τὴ ναυμαχία. Ἄρπαξε δυὸ πληγές. Μιὰ στὸ δεξὶ πόδι κι ἄλλη κάτω ἀπ' τὸν ἀριστερὸ μαστό. Τὸ βόλι ὅμως αὐτὸ θὰ τὸν ἔβρισκε στὴν καρδιὰ μὰ χτύπησε στὸ ρολόγι ποὺ εἶχε στὴν τσέπη του, καὶ λοξοδρόμησε. Τὸ καταστραμένο αὐτὸ ρολόγι ποὺ γλύτωσε τὴ ζωὴ τοῦ Παπαρρηγόπουλου, βρίσκεται τώρα στὸ μουσεῖο Μπενάκη.

Ὑπάρχει κι ἕνας ἀκόμα αὐτόπτης στὸ Ναυαρῖνο· ὁ Νικόλας Γαβριέλης ἀπ' τὴ Ζάκυνθο, ποὺ τὸν φώναζαν «Λύκο τῆς θάλασσας». Ἔτυχε νὰ βρεθῆ στ' ἀνοιχτὰ μὲ τὸ καΐκι του. Ἄκουσε τὸ κακὸ ποὺ γινόταν στὸ Ναυαρῖνο, καὶ μὲ μιᾶς τράβηξε κατακεῖ νὰ χαρῆ ἀπὸ κοντὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου. Χαρούμενος ὕστερα ἔσπευσε στὸ νησί του τὴ Ζάκυνθο νὰ φέρη τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα.

Αὐτοὶ οἱ ἕξη Ἕλληνες στὸ Ναυαρῖνο μᾶς εἶναι γνωστοί.

ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΑΣ

Ἡ καταστροφὴ τοῦ στόλου τοῦ Ἰμπραὴμ στὸ Ναυαρῖνο, ψύχωσε τὸν ἑλληνικὸ στόλο. Μ' ὅλες τὶς ζημιὲς ποὺ ἔπαθε ἀπ' τὰ ἐχθρικὰ πυροβολεῖα τοῦ Ρίου καὶ τοῦ Ἀντιρρίου, ὁ Ἄστιγκας μὲ τὸ καράβι του «Καρτερία», τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ ἀτμόπλοιο, καὶ μερικὰ ἄλλα καράβια, ἔφτασε πρὸς τὸ λιμάνι τῆς Πάτρας. Ὁ Ἄστιγκας ἐπιζητοῦσε εὐκαιρία ν' ἀποδείξη πὼς ἡ «Καρτερία» ξακολου-

θοῦσε νὰ εἶναι τὸ ἴδιο φοβερὴ ὅπως καὶ πρῶτα. Στὴν Πάτρα κείνη τὴ στιγμὴ ξεφόρτωνε κάποιο αὐστριακὸ καράβι—«μπρίκι»—τρόφιμα γιὰ τὸν ἐχθρό, ποὺ τὸ προστάτευαν τὰ τουρκικὰ πυροβολεῖα. Ἑτοιμάστηκε τότε ὁ Ἄστιγκας νὰ τὸ αἰχμαλωτίση. Ὁ Αὐστριακὸς πρόξενος στὴν Πάτρα μπῆκε σὲ μιὰ βάρκα μὲ τὴ σημαία του στὴν πλώρη, κι ἦρθε στὴν «Καρτερία» ἀφοῦ στὸ μεταξὺ Τοῦρκοι κι Αὐστριακοὶ ξεφόρτωναν στὰ γρήγορα τὰ τρόφιμα ἀπ' τὸ μπρίκι.

Ὁ Ἄστιγκας πρόλαβε τὸν πρόξενο καὶ τὸν σταμάτησε στὴ σκάλα τῆς «Καρτερίας». Κι ἐκεῖ ἔγινε αὐτὸς ὁ διάλογος:

Ἄστιγκας: Ὡς πρόξενος τῆς Αὐστρίας βεβαίως γνωρίζητε ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔχει κηρύξει σὲ ἀποκλεισμὸ τὴν Πάτρα κι ὅτι ὑπάρχει ἑλληνικὴ κανονιοφόρος περιπλέουσα τὸ λιμάνι.

Πρόξενος: Ἡ Κυβέρνησή μου δὲν ἀναγνωρίζει ἑλληνικὴ Κυβέρνηση καὶ συνεπῶς δὲν ἀποδέχεται τὴν ἰσχὺ τῶν πράξεών της.

Ἄστιγκας: Οἱ διαταγές μου εἶναι νὰ κυρώσω τὶς πράξεις αὐτὲς κι ὀφείλω νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ πᾶτε ἀμέσως εἰς τὸ αὐστριακὸν βρίκιον ποὺ ἔχει ἀράξει εἰς τὸ λιμάνι, καὶ νὰ διατάξετε τὸν πλοίαρχο νὰ ἔλθη στὸ κατάστρωμά μου μὲ τὰ δικαιολογητικά του.

Πρόξενος: Νομίζω ὅτι ὁμιλῶ σὲ Ἄγγλο κι ἐπειδὴ οὔτε ἡ Αὐστρία οὔτε ἡ Τουρκία βρίσκονται σὲ πολεμικὲς σχέσεις μὲ τὴν Ἀγγλία, εἶσθε ὑποχρεωμένος νὰ σεβασθῆτε τὴν αὐστριακὴ σημαία.

Ἄστιγκας: Ὁμιλεῖτε, κύριε, πρὸς ἀξιωματικὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ, ποὺ διοικεῖ τὴν μοίραν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν Πατρῶν, κι ἂν τὸ αὐστριακὸν βρίκιον δὲν τεθῆ ὑπὸ τὰς διαταγάς μου σὲ πέντε λεπτά, θὰ βομβαρδίσω καὶ τὸ τουρκικὸ στρατόπεδο, καὶ τὸ βρίκιον γιὰ νὰ τὰ καταστρέψω.

Καὶ πρὶν ἀκόμα ὁ Ἄστιγκας τελειώσει τὰ πιὸ πάνω λόγια του, ἔβγαλε τὸ ρολόγι του καὶ παρακολουθοῦσε τὴν ὥρα, ἀφήνοντας τὸν πρόξενο ποὺ προσπαθοῦσε νὰ τοῦ μιλήση γιὰ νὰ κερδίση καιρό. Ἀναγκάστηκε τότε νὰ φύγη ἄπρακτος ἀπ' τὴν «Καρτερία» κι ἀντὶ νὰ διαβιβάση τὶς

διαταγὲς τοῦ Ἄστιγκα στὸν κυβερνήτη τοῦ αὐστριακοῦ, ξεμπαρκάρισε στὸ μουράγιο. Στὸ μεταξὺ τὸ αὐστριακὸ μπρίκι πῆγε νὰ προφυλαχτῆ κάτω ἀπ' τὰ τούρκικα πυροβολεῖα.

Ὁ Ἄστιγκας ὅμως δὲ χοράτευε. Ἀφοῦ πέρασαν τὰ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας ποὺ ἔταξε, ἄνοιξε κανονίδι καὶ στὰ ἐχθρικὰ πυροβολεῖα καὶ στὸ αὐστριακό. Σὲ λίγο τὸ αὐστριακὸ μπρίκι βούλιαζε.



ΤΟ ΑΤΙ ΤΟΥ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Θὰ πρέπει νὰ προηγηθοῦν μερικὰ γιὰ τὸ Δελβενακιώτη ἥρωα Χατζημιχάλη Νταλιάνη, γιὰ νὰ γίνουν πιστευτὰ τὰ πιὸ κάτω. Ὁ Χατζημιχάλης, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ, ἦταν ἕνας ἀπ' τοὺς πιὸ χειροδύναμους στὴν Ἐπανάσταση κι ἀπ' τοὺς πιὸ ἐπιδέξιους στὴν πάλλα.

Γιὰ τὴ δύναμή του, λένε πὼς ἔσπαζε μὲ τὰ χέρια του τὰ πέταλα τῶν ἀλόγων καὶ γιὰ τὴν τέχνη του στὸ σπαθί, τοῦτο τὸ ἀπίστευτο: Κρεμοῦσε ἀπ' τὰ κλαδιὰ δέντρου ἕνα σακούλι γεμάτο ἄχυρα καί, μὲ μιὰ σπαθιά, τὸ ἔκοβε στὴ μέση! Αὐτὸς ἦταν ὁ Χατζὴ Μπαμπᾶ, ὅπως τὸν λέγανε οἱ περσότεροι.

Κάποια μέρα, στὰ 1827, ὅταν βρίσκονταν στρατοπεδευμένοι στὸ Χαϊδάρι, ὁ ὑπασπιστής του, Παναγ. Χρυσανθόπουλος, μπαίνει στὴ σκηνὴ τοῦ Χατζημιχάλη καὶ τοῦ λέει πὼς ὁ σεΐζης του Ἀρβανίτης, τοῦ ἅρπαξε τὴν ἄσπρη φοράδα του καὶ πάει γιὰ τὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο.

Σὰν τ' ἄκουσε ὁ Χατζημιχάλης, ποὺ ἀγαποῦσε πολὺ τὸ ἄλογο αὐτό, μ' ἕνα σπαθὶ στὸ χέρι, πετάγεται ἀπ' τὴ σκηνή. Βρίσκει ἀπ' ἔξω ἕνα ἀπ' τ' ἄλογά τους, τὸ καβαλλάει καὶ παίρνει στὸ κυνήγι τὸ σεΐζη του. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἀρβανίτης μὲ τὴ φοράδα εἶχε ξεμακρύνει πολὺ καὶ δὲν θὰ τοὺς πρόκανε, ἄρχισε ὁ Χατζημιχάλης νὰ φωνάζη τὴ φοράδα του νὰ σταματήση. Κείνη ἄκουσε στὴ γνωστὴ φωνὴ τοῦ ἀφεντικοῦ της, καὶ σταμάτησε μὲ μιᾶς. Τοῦ κάκου προσπαθοῦσε ὁ σεΐζης νὰ τὴν κάνη νὰ περπατήση. Τὸ ζῶο δὲν προχωροῦσε. Στὸ μεταξὺ καταφθάνει κι ὁ Χατζημιχάλης. Βλέποντάς τον ὁ σεΐζης, δὲν προκάνει νὰ ξεκαβαλλήση καὶ νὰ φύγη σηκώνοντας τὰ χέρια, τὸν ἱκετεύει:

—Ἀμάν, Χατζῆ Μπαμπᾶ!...

Μὰ ὁ Χατζημιχάλης κατεβάζει ὁρμητικὰ τὴν πάλλα του πάνω στὸν Ἀρβανίτη καὶ τὸν κόβει στὰ δυό. Τὰ κομμάτια τοῦ σεΐζη, πέσανε ἀπ' τὶς δυὸ μεριὲς τῆς φοράδας ποὺ στεκόταν σὰν μαρμαρωμένη.

Καβαλλώντας τὸ ἀγαπημένο του ἄτι, ποὺ γλύτωσε ἀπ' τὰ χέρια τοῦ ἄπιστου σεΐζη, γύρισε ὁ Χατζημιχάλης στὸ ἑλληνικὸ στρατόπεδο τοῦ Χαϊδαριοῦ. Καὶ τὸν ἄλλο χρόνο, στὸ Φραγκοκάστελλο τῆς Κρήτης, πολεμώντας ἡρωϊκά, καβάλλα, στὴν ἄσπρη αὐτὴ φοράδα του, ὁ Χατζημιχάλης Νταλιάνης, θὰ δώση τὴ ζωή του γιὰ τὴ λευτεριά.



Η «ΠΑΣΙΤΕΙΝΟΥΣΑ»

Σὰν ἦρθε ὁ Καποδίστριας φρόντισε νὰ στρωθῆ ὁ πρῶτος δρόμος στὴν Ἑλλάδα, ποὺ ἦταν Ἀνάπλι—Ἄργος, ἐφτὰ χιλιόμετρα μάκρος.

Τότε φάνηκε κι ἡ πρώτη ἅμαξα. Ἦταν σὲ τύπο λεωφορείου, μὲ ἑφτὰ θέσεις, ποὺ τὸ σέρνανε τρία ἄλογα.

Ἔκανε τὴ συγκοινωνία Ἀναπλιοῦ - Ἄργους, μέσα σὲ μιάμιση ὥρα, κάθε πρωῒ κι ἀπόγευμα. Ἡ διαδρομὴ ἀργοῦσε κάπως γιατὶ σταματοῦσαν στὴν Τύρινθα καὶ σὲ κανὰ δυὸ ἐνδιάμεσα χάνια, νὰ ποτίσουν τὰ ἄλογα καὶ νὰ πιοῦν κανένα κρασάκι οἱ ἐπιβάτες.

Τὰ μεταφορικὰ γιὰ κάθε ἄτομο ἦταν ἕνας «φοίνικας», περίπου μιὰ σημερινὴ δραχμή. Ὁ ἐπιβάτης ὅμως ἔπαιρνε δωρεὰν καὶ μιὰ ἐφημερίδα, τὴ «Γενικὴ ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος», γιὰ νὰ διαβάζῃ στὸ διάστημα τῆς διαδρομῆς.

Στὴν πρώτη αὐτὴ ἅμαξα-λεωφορεῖο, ὁ σοφὸς γεωπόνος Γρηγόριος Παλαιολόγου, ποὺ διηύθυνε τὸ πρωτότυπο ἀγροκήπιο τῆς Τύρινθας, ἔδωσε τὸ ὄνομα «Πασιτείνουσα» ἀπὸ μετάφραση τοῦ λατινικοῦ «ὄμνιμπους».

Σὲ λίγα χρόνια ποὺ ἔφτασε ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας, ἔφερε μαζί του στ' Ἀνάπλι καὶ τὴν ἅμαξά του. Δύσκολα ὅμως κυκλοφοροῦσε μέσα στὰ στρωμένα μὲ γκαλντερίμι στενοσόκακα τ' Ἀναπλιοῦ.

Ἀργότερα μιμήθηκε τὸ βασιλιᾶ κι ὁ πρόεδρος τῆς Ἀντιβασιλείας κόμης Ἄρμανσμπεργκ. Αὐτὸς ὅμως τὴν ἔφερε μὲ ἔξοδα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους κι ἔτσι μιὰ καὶ δὲν τὴν πλήρωσε ὁ ἴδιος, φυσικὸ ἦταν νὰ εἶναι καὶ πολυτελέστατη. Δικαιολογημένα τότε τοῦ ρίχτηκε ὁ ἑλληνικὸς τύπος γιὰ τὴ σπατάλη τῆς «Πασιτείνουσας», ὅπως βάφτισε τὴν ἅμαξα ὁ Παλαιολόγου.

Ὅταν μεταφέρθηκε ἡ πρωτεύουσα στὴν Ἀθήνα κάνανε τὴν ἐμφάνισή τους κι οἱ πρῶτες ἅμαξες ποὺ ἦταν τοῦ παλατιοῦ.

Ἂς ἀφήσουμε ὅμως κάποια παλατιανὴ νὰ μᾶς περιγράψῃ τὴν τότε κατάσταση:

«Εἰς τοὺς ἐφ' ἁμάξης περιπάτους ἀπαιτεῖται πράγματι ἡρωϊσμὸς νὰ περιέρχεταί τις ἐπὶ τεσσάρων τροχῶν, τὰς διαφόρους ὁδοὺς καὶ γωνίας τῶν Ἀθηνῶν, τὰς πλήρεις σωρῶν λίθων καὶ οἰκοδομησίμου ὕλης καὶ τόσον στενὰς ὥστε νὰ καθίσταται δυσχερεστάτη ἡ διάβασις ἁμάξης, ἀδύνατος δὲ ἡ στροφή.»



ΑΙΓΙΝΑ

ΔΕΛΕΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τὸ κάστρο τῆς Ρούμελης, ἡ Ἀκρόπολη τῆς Ἀθήνας, βρισκόταν πιὰ στὰ τούρκικα χέρια. Ὁ Ἰμπραὴμ θέλησε νὰ πάρη καὶ τὸ κάστρο τοῦ Μοριᾶ, τὸ Παλαμήδι τ' Ἀναπλιοῦ, ποὺ ἦταν φρούραρχος ὁ Θοδωράκης Γρίβας. Μαζί του ὁ πασᾶς εἶχε κάποιο λογιώτατο Κύπριο, καπετὰν Γιώργη, ποὺ ἦταν πρῶτα στὴν ὑπηρεσία τοῦ Πετρόμπεη κι ὕστερα τὄσκασε καὶ πῆγε κοντὰ στὸν Ἰμπραήμ. Αὐτὸν διάλεξε νὰ μεσολαβήση στὸ Γρίβα. Τοῦ ἔδωσε γράμμα καὶ μὲ τιμητικὴ συνοδεία, ἔφτασε ὁ καπετὰν Γιώργης στὸ Ἄργος. Ἀπὸ κεῖ παράγγειλε στὸ Γρίβα, πὼς ἦταν μεγάλη ἀνάγκη νὰ τὸν ἀνταμώση καὶ νὰ τοῦ ὁρίση τὸ μέρος. Χωρὶς νὰ ξέρη τὴν αἰτία τοῦ ἀπάντησε ὁ Γρίβας πὼς θὰ τὸν περίμενε στὴν Ἁγιὰ Μονὴ τοῦ Παλαμηδιοῦ. Ἐκεῖ κι ἀνταμώθηκαν. Ἀφοῦ τοῦ εἶπε ὁ καπετὰν Γιώργης τοὺς λόγους ποὺ θέλησε νὰ τὸν συναντήση τοῦ ἔδωσε καὶ τὸ ἰδιόχειρο γράμμα τοῦ πασᾶ, ποὺ ὁ ἴδιος τὸ μετάφραζε. Στὸ γράμμα του ὁ Ἰμπραήμ, ἔλεγε στὸ Γρίβα πὼς ἂν τοῦ ἔδινε τὸ Παλαμήδι ἀναλάμβανε νὰ πληρώση αὐτός τοὺς λουφέδες—μισθοὺς—τῶν παλικαριῶν, καὶ γιὰ δῶρο, στὸ φρούραρχο θἄδινε 4 ἑκατομμύρια γρόσια ἢ 400 χιλιάδες δίστηλα!

Πῆρε τὸ γράμμα ὁ Γρίβας τὄβαλε στὸ σελάχι του καὶ λέει στὸν ἀποσταλμένο τοῦ Ἰμπραήμ:

— Πήγαινε καὶ πὲς στὸν ἀφέντη σου ὅτι τὴν ἀπαίτησή μου θὰ τὴν λάβη ἀπ' τὸ στόμα τῶν κανονιῶν μου, σὰν τολμήση νὰ ζυγώση τ' Ἀνάπλι...

Καὶ ξαναγύρισε στὸ Παλαμήδι ὁ Γρίβας κι ὁ καπετὰν Γιώργης στὸν Ἰμπραὴμ γιὰ νὰ τοῦ φέρη τὴν ἀπόκριση.

Τὸ 1836, ὁ Παναγιωτάκης Σοῦτσος μίλησε γι' αὐτὸ τὸ περιστατικὸ μὲ τὸν Ἄρμανσμπεργκ. Ὁ Βαυαρὸς δὲν πίστεψε τὴν τόσο γενναιόδωρη πρόταση τοῦ Ἰμπραήμ. Ὁ Σοῦτσος τότε ζήτησε ἀπ' τὸ στρατηγὸ Γρίβα νὰ τοῦ δώση τὸ γράμμα ποὺ τὸ φύλαγε γι' ἀνάμνηση καὶ τὸ ἔδειξε στὸν Ἄρμανσμπεργκ. Καὶ πάλι ὁ ἄπιστος Βαυαρὸς δὲν τὸ πίστεψε. Πῆρε τὸ γράμμα καὶ τὸ ἔστειλε στὴ μικτὴ

κτηματική ἑλληνοτουρκική ἐπιτροπή, πού ἐπιβεβαίωσε τὰ γραφόμενα, τὴν ὑπογραφὴ καὶ τὴ σφραγίδα τοῦ Ἰμπραήμ.

Τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ Ἰμπραὴμ πασᾶ, ὁ Θοδωράκης Γρίβας τὸ χάρισε ὕστερα στὸ βασιλιᾶ Ὄθωνα.



ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΝΟΚΙΑΛΙ

Σὲ μιὰ συμπλοκὴ μὲ τοὺς Τούρκους πάνω στ' Ἄγραφα, ὁ πρωτοκλέφτης Κατσαντώνης λαβώθηκε βαριά. Γιὰ νὰ θεραπεύση τὴν πληγή του, ἀναγκάστηκε νὰ περάση στὴν Ἅγια Μαύρα, ὅπως λέγανε τότε τὴ Λευκάδα. Σὰν μαθεύτηκε κεῖ ὁ ἐρχομός του, πολλοὶ Ἕλληνες πήγανε νὰ ἐπισκεφθοῦν καὶ νὰ γνωρίσουν προσωπικὰ τὸ θρυλικὸ κλέφτη πού τόσα εἶχαν ἀκούσει γιὰ τοὺς ἡρωϊκούς ἀγῶνες του μὲ τοὺς Τούρκους. Τὸν ἐπεσκέφθηκε κι ὁ στρατηγὸς Παπαδόπουλος, διοικητὴς στὰ Ἑφτάνησα, πού ἦταν τότε στὴ ρωσικὴ κατοχή. Θαυμάζοντας τὴ δράση τοῦ Κατσαντώνη τοῦ χάρισε ὁ Παπαδόπουλος ἕνα κανοκιάλι—τηλεσκόπιο. Χάρισμα ἀκριβὸ καὶ πολύτιμο γιὰ τὸν πρωτοκλέφτη, πού θὰ μποροῦσε νὰ παρακολουθῆ στὰ ξέμακρα τὶς ἐχθρικὲς κινήσεις.

Γύρισε ὁ Κατσαντώνης στὰ παλιά του λημέρια καὶ γιὰ πολὺ καιρὸ χρησιμοποίησε τὸ κανοκιάλι. Κάποια μέρα τὸ χάρισε στὸ πρωτοπαλίκαρό του. Σ' αὐτὸν πού μὲ χρόνια θὰ γινόταν ὁ στρατάρχης τῆς Ρούμελης, στὸ Γεώργιο Καραϊσκάκη.

Μὲ τὴ σειρά του τώρα τὸ κράτησε κάμποσο στὴν Ἐπανάσταση κι ὁ Καραϊσκάκης. Ὅταν βρισκόταν στρατοπεδευμένος στὸ Φάληρο, τὸ 1827, λίγο πρὶν πέση ὁ μεγάλος τῆς Ρωμιοσύνης ἥρωας, χάρισε τὸ κανοκιάλι σ' ἕναν ἄλλο ἀγωνιστή, στὸ Γιάννη Φραγκίστα. Ἦταν κι ὁ Φραγκί-

στας ἕνα ἀπ' τὰ παλιὰ παλικάρια τοῦ Κατσαντώνη καὶ τώρα πολεμοῦσε πλάϊ στὸ στρατάρχη τῆς Ρούμελης. Σὰν κειμήλιο φύλαγε ὁ γέρο Φραγκίστας τὸ κανοκιάλι αὐτὸ ποὺ κατὰ καιροὺς εἶχαν κρατήσει σὲ μάχες οἱ δυὸ δοξασμένοι ἀρχηγοί του, ὁ Κατσαντώνης κι ὁ Καραϊσκάκης.

Στὰ 1861 πέθανε ὁ Φραγκίστας κι ἡ οἰκογένειά του κράτησε γιὰ χρόνια τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ κανοκιάλι. Ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, ὁ γιὸς τοῦ Φραγκίστα, ὁ Ἐπαμεινώνδας, χάρισε τὸ δοξασμένο αὐτὸ κειμήλιο στὸ μουσεῖο τῆς Σχολῆς Εὐελπίδων.



ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟ

Ὁ Γιάννης Κολοκοτρώνης, ξάδερφος τοῦ Γέρου τοῦ Μοριᾶ, ἦταν γνωστὸς μὲ τ' ὄνομα Ντασκούλιας, (=ἐμπρηστὴς πύργων.) Εἶχε ἀκολουθήσει τὸν Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη, μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ χιλίαρχου. Ὕστερα ἀπ' τὸ χαλασμὸ στὸ Δραγατσάνι, σώθηκε στὸ Βουκουρέστι, κι ἀπὸ κεῖ κατέβηκε στὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα. Μαζί του ἔφερε κι ἕνα βυζαντινὸ σπαθί· ἄγνωστο πῶς βρέθηκε στὰ χέρια τοῦ Ντασκούλια. Τὸ σπαθὶ αὐτὸ ἦταν τοῦ αὐτοκράτορα Ἀλεξίου Κομνηνοῦ (1081—1118).

Ἂς ἀφήσουμε ὅμως τὸ Βαρδουνιώτη ποὺ τὸ εἶδε νὰ μᾶς τὸ περιγράψῃ: «Βαρύ, εὐμέγεθες καὶ μὲ θήκην ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ. Ἡ λαβὴ εἶναι χρυσελεφάντινος καὶ ἐπὶ τῆς λεπίδος φέρει ἐγγεγλυμμένην χρυσαῖς γραμμαῖς τὴν Παναγίαν μὲ τὸν Χριστόν, κάτωθι δὲ αὐτῶν τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὸ ἔτος. Φέρει δὲ καὶ τὴν ἐπι-

γραφήν: «Κύριε δίκασον τούς ἀδικοῦντας με καὶ πολέμησον τούς πολεμοῦντας με.»

Τὸ βυζαντινὸ αὐτὸ κειμήλιο τοῦ Ντασκούλια, ὁ ἐγγονός του Γιαννάκης Κολοκοτρώνης, ταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ, ἀφοῦ τὸ ἐξέθεσε στὴν ἔκθεση τοῦ 1884 τὸ χάρισε στὸ βασιλιᾶ Κωνσταντῖνο, ὅταν ἀκόμα ἦταν διάδοχος.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ

Τὸ Γενάρη τοῦ 1828, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ἄρρωστος ἀπὸ βαρειὰ καρδιακὴ πάθηση, κληρονομιὰ τῆς φυλακῆς του, κοίτεται σὲ κάποιο κρεββάτι τοῦ ξενοδοχείου τοῦ «Χρυσοῦ Ἀχλαδιοῦ», στὴ Βιέννη. Ὅσο πάει, μέρα μὲ τὴ μέρα, ὅλο καὶ βαραίνει. Τὸ καταλαβαίνει καὶ τὴ στερνή του παραγγελιὰ δίνει στὸν ὑπασπιστή του Λασάνη πού τὸν παραστέκει.

— Νὰ στείλετε, τουλάχιστο, τὴν καρδιά μου στὴν Ἑλλάδα. Ἀνῆκε πάντοτε εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ ἐπιθυμῶ ν' ἀποδοθῆ εἰς τὸ ἐλεύθερον χῶμα της.

Εἶναι ἕνα χειμωνιάτικο δειλινό, στὶς 19 τοῦ Γενάρη.

Τώρα πιὰ ὁ Ὑψηλάντης μὲ κόπο μπορεῖ νὰ μιλάη. Σὲ κάποια στιγμὴ ὁ Λασάνης μπαίνει στὸ δωμάτιο κρατώντας τὴν ἐφημερίδα «Αὐστριακὸς Παρατηρητής.» Κι ὁλόχαρος τοῦ διαβάζει τὴν είδηση πὼς ὁ Καποδίστριας ἔφτασε στὴ Μάλτα καὶ μ' ἐγγλέζικη φρεγάτα ἔφυγε γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

— Δόξα σοι ὁ Θεός!...

Κατορθώνει, μὲ σβυσμένη φωνὴ νὰ πῆ ὁ ἀρχηγός. Κι ὕστερα προσπάθησε ν' ανασηκωθῆ λίγο. Δὲν τὸ καταφέρνει. Νοιώθει τόση ἐξάντληση καὶ γι' αὐτὸ ζητάει ἀπ'

τὸν ὑπασπιστή του νὰ τοῦ τρίψη λίγο τὸ χέρι του. Κι ἀρχίζει νὰ σιγοψιθυρίζη.

— Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς...

Δὲν πρόκανε ὅμως ν' ἀποτελειώση τὴν προσευχή του. Θόλωσε ὁ νοῦς του, ἡ γλῶσσα του μπλέχτηκε, κι ὁ ἄτυχος μονόχειρας ἀρχηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης γέρνει νεκρὸς τὸ κεφάλι του.

Ο ΙΜΠΡΑΗΜ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Στὸ 1828 σὲ μιὰ ἀνταλλαγὴ αἰχμαλώτων στὴν Τριπολιτσᾶ, ὁ Ἰμπραὴμ μίλησε μὲ τὸν Ἀνάστο Σαμαρίτη ποὺ εἶχε συνοδεύσει τοὺς αἰχμαλώτους κι ἤξερε τούρκικα. Ἀφοῦ τὸν ρώτησε ὁ πασᾶς τί κάνει ὁ «Μπουγιοὺκ Μπαμπᾶ» (=παποῦς) ἐννοώντας τὸν Κολοκοτρώνη, ὕστερα τοῦ λέει εἰρωνικά:

— Φρόνιμο στρατάρχη ἔχετε κι ἐμπειροπόλεμο, ἀλλὰ ποτὲ δὲν θέλησε νὰ σταθῆ νὰ πολεμήσουμε στῆθος μὲ στῆθος. Ὅλο ἔφευγε ἐδῶ καὶ κεῖ. Ὅλο γλυστροῦσε. Μὰ οὔτε κι ἐγὼ μπόρεσα νὰ τὸν βάλω σὲ θέση πολεμική.

— Ἡ Ὑψηλότη σου, πασᾶ μου, τοῦ ἀπαντάει πεισματωμένος ὁ Σαμαρίνης, εἶχες σαράντα χιλιάδες στράτευμα τακτικὸ κι ἄτακτο καὶ καβαλλαρία καλή, κανόνια, μηχανικούς, ἀξιωματικοὺς Γάλλους κι ὅλα τὰ χρειώδη τοῦ πολέμου. Ὁ Κολοκοτρώνης πάντοτε εἶχε κοντά του ὄχι περσότερο ἀπὸ τέσσερες ἢ πέντε χιλιάδες ἄτακτους στρατιῶτες, καὶ κεῖνοι ἄσχημα ὠπλισμένοι· κι ὅμως σὲ πολέμησε καὶ δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὸν κατηγορήσης.

Κι ὁ Ἰμπραήμ, μετανοιωμένος ἴσως γιὰ τ' αὐστηρὰ λόγια κατὰ τοῦ Γέρου, λέει:

— Ὄχι, δὲν τὸν κατηγορῶ. Ἔχεις δίκιο. Μὰ εἶναι πονηρὸς καὶ βουνήσιος ἄνθρωπος (Ντὰγ - Ἀντάμω). Καὶ

μόλα ταῦτα ἔκανε τὸ χρέος του. Οἱ χωσιὲς ποὺ μοῦ ἔστησε καὶ μοῦ ἔκανε παντοῦ, αὐτὸ καὶ μόνο εἶναι τιμή του καὶ παλικαριά. Νὰ τοῦ πῆς χαιρετίσματα.

Ἐδῶ σταμάτησε τὴν κριτική του ὁ Ἰμπραὴμ γιὰ τὸ Γέρο τοῦ Μοριᾶ.



ΨΩΡΟΚΩΣΤΑΙΝΑ

Εἶναι γνωστὸ πὼς τὸ παρατσούκλι αὐτὸ δόθηκε στὸ ἑλληνικὸ δημόσιο ταμεῖο, γιὰ τὴ φτώχεια ποὺ τὸ ἔδερνε τότε. Κι ὅμως τὸ πρόσωπο αὐτὸ ἦταν ὑπαρκτὸ κι ἔζησε στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν Ἐπανάσταση.

Τὴ λέγαν Πανώρια Χατζηκώστα. Ἦταν γυναίκα τοῦ προύχοντα τοῦ Ἀϊβαλί, Χατζῆ-Κώστα. Μ' ὅλο ποὺ τὴ λέγαν Πανώρια ἦταν τέρας ἀσχήμιας.

Στὸ μακελλειὸ ποὺ ἔγινε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1821, στὸ Ἀϊβαλί, σφάξαν τὸν ἄνδρα της καὶ τὰ τέσσερα παιδιά της. Κείνη μόλις κατάφερε νὰ γλυτώση καὶ ξεμπαρκάρισε στὰ Ψαρά. Ἐκεῖ συνάντησε τὸ γερο δάσκαλο Βενιαμίν, ποὺ τὴ λυπήθηκε γιὰ τὴν κατάντια της καὶ τὴν περιμάζεψε νὰ τὸν ὑπηρετῆ. Ὕστερα ὁ γερο δάσκαλος ἐγκαταστάθηκε στ' Ἀνάπλι. Ἀπὸ κοντὰ κι ἡ Κώσταινα. Στὸ χρόνο πάνω ὅμως ὁ γερο Βενιαμὶν πέθανε κι ἡ Κώσταινα ἔμεινε ἔρμη κι ἀπροστάτευτη. Γιὰ νὰ ζήση ἀναγκαζόταν νὰ ξενοδουλεύη καὶ νὰ ζητιανεύη μέσα στ' Ἀνά-

πλι. Μὰ κακοφκιαγμένη καὶ κουρελοφορεμένη ὅπως ἦταν, ἔγινε σιγὰ-σιγά, ἕνας τύπος τοῦ 'Αναπλιοῦ. Τὰ παιδιὰ ποὺ τὴν παίρνανε ξοπίσω καὶ τὴν πείραζαν τῆς κόλλησαν καὶ τὸ παρατσούκλι Ψωροκώσταινα.

Ὅταν πάτησε ὁ 'Ιμπραὴμ τὸ Μοριᾶ καὶ στ' 'Ανάπλι συνάξανε διάφορα προσφυγόπουλα, ἡ καλόψυχη Ψωροκώσταινα πῆρε μερικὰ καὶ τὰ συντηροῦσε ζητιανεύοντας. Κι ὅταν ὁ Καποδίστριας ἀργότερα ἔκανε τὸ ὀρφανοτροφεῖο, προσλάβανε τὴν Ψωροκώσταινα γιὰ πλύστρα. Τὴν ἀγαποῦσαν ὅμως τόσο τὰ ὀρφανά, μ' ὅλο ποὺ κάποτε-πότε τὴν πείραζαν, ποὺ σὰν πέθανε τῆς κάνανε τέτοια κηδεία ποὺ ἔκανε ἐντύπωση στ' 'Ανάπλι. Αὐτὴ ἦταν ἡ Ψωροκώσταινα ποὺ τ' ὄνομά της μνημονεύεται τώρα πιὰ στὸ ἑλληνικὸ δημόσιο ταμεῖο.



ΑΝΗΜΕΡΑ ΘΗΡΙΑ

'Ο Καποδίστριας, ἀφοῦ κοινοποίησε τὸ «διοργανισμὸν τοῦ στρατεύματος»—Φεβρουάριος 1828—γιὰ νὰ γνωριστῇ περισσότερο μὲ τοὺς στρατιωτικούς, θέλησε νὰ γευματίσῃ μιὰ μέρα μαζί τους. 'Ανάλαβε ὁ Τζαβέλας νὰ τὸ κανονίσῃ. Διάλεξε ἕνα περιβόλι μὲ λεμονιὲς στὸ Γαλατᾶ τοῦ Πόρου κι ἑτοίμασαν τὸ τραπέζι κατὰ τὸν πολεμικὸ τρόπο. 'Αρνιὰ στὴ σούβλα, κοκορέτσι καὶ κάθισμένοι σταυροπόδι στῆ γῆ κλπ.

Σὲ λίγο τὰ κανόνια ἀναγγέλνανε τὸν ἐρχομὸ τοῦ Κυβερνήτη. Ὅλοι οἱ στρατιωτικοί, φρεσκοαλλαγμένοι μὲ τὶς καλές του φορεσιές, τὰ ὡραῖα τους ἄρματα, παρατάχτη-

καν νὰ καλοδεχτοῦν τὸ μπάρμπα-Γιάννη. Ὁ Καποδίστριας δὲν ἐρχόταν μόνος μὰ τὸν συνώδευαν κι οἱ ναύαρχοι τῶν τριῶν Συμμάχων, ὁ Ἄγγλος Κόδριγκτων, ὁ Γάλλος Δεριγνὺ κι ὁ Ρῶσος Χέϋδεν. Σὰν βρέθηκαν οἱ ναύαρχοι ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες πολεμιστές, δὲ χόρταιναν νὰ τοὺς καμαρώνουν. Κι ὁ Καποδίστριας ποὺ κατάλαβε τί μεγάλη ἐντύπωση κάνανε στοὺς ξένους οἱ Ἕλληνες στρατιωτικοί, γυρίζει μὲ ὑπερηφάνεια καὶ λέει στοὺς τρεῖς ναυάρχους:

— Ναύαρχοι, ἰδοὺ οἱ στρατιῶται Ἕλληνες τοὺς ὁποίους ἐζωγράφιζον εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι εἶναι ἀνήμερα θηρία. Ἰδοὺ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους μὲ ἄλλα χειρότερα ὀνόματα τοὺς παρέστησαν ὅτι δὲν εἶναι ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας. Εὑρίσκεσθε ἐν τῷ μέσῳ των. Ὡς εἰλικρινεῖς λοιπὸν ἀξιωματικοὶ τῶν Συμμάχων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεων δύνασθε νὰ γράψητε καὶ ὁμολογήσητε εἰλικρινῶς ὅσα βλέπετε!...



Ο ΦΟΙΝΙΚΑΣ

Ὅλο τὸν καιρὸ στὴν Ἐπανάσταση ὡς τὸ 1828, σ' ὅλες τὶς δημόσιες σφραγίδες εἶχαν γιὰ σύμβολο στὴ μέση τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶ.

Σὰν ἦρθε ὁ Καποδίστριας, ἄλλαξε τὴν Ἀθηνᾶ μὲ τὸ μυθολογικὸ Φοίνικα «ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀνέστη ἐκ τῆς ἑαυτῆς τέφρας, ὅπως τὸ συμβολικὸ πουλὶ Φοῖνιξ» κι ἀπὸ πάνω τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ. Αὐτὸ στάθηκε ἀφορμὴ νὰ κατηγορήσουν μερικοὶ τὸν Κυβερνήτη.

Ὁ Καποδίστριας εἶχε ἐπηρεαστῆ ἀπὸ πολλὰ ἑλληνικὰ βιβλία τυπωμένα στὴ Βενετία ποὺ γιὰ προμετωπίδα εἶχαν τὸ Φοίνικα. Γιὰ πολλοὺς Ἕλληνες σπουδαστὲς καὶ μάλιστα στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Πάδουας, ποὺ μαθήτεψε κι ὁ Καποδίστριας, ὁ Φοίνικας αὐτὸς «προοιώνιζε τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἔθνους».

Πρῶτος στὴν Πάδουα τὸν χρησιμοποίησε στὰ βιβλία του ὁ Κρητικὸς Πάνδημος, καὶ πρότεινε τότε στοὺς συσπουδαστές του Ἕλληνες ποὺ ζούσανε μακριὰ ἀπ' τὴ δουλωμένη πατρίδα τους, νὰ ἔχουν «διαρκὲς σύμβολον παρηγορίας ὑπὸ τὰς ὄψεις των, ἐμφαῖνον τὴν ἐθνικὴν ἀναγέννησιν. Ὡς τοιοῦτον δὲ ἐξελέξατο τὸν Φοίνικα μετὰ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.»

Μιχελογιάννης

ΤΑΛΑΙΠΩΡΙΕΣ ΤΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΗ

Στὰ τελευταῖα χρόνια τοῦ Ἀγώνα, στὸ χωριὸ Χρισὸ τοῦ Παρνασσοῦ, ὑπῆρχε ἕνα «πολεμικὸ νοσοκομεῖο», ὅπως λέγαν τότε τὰ στρατιωτικά. Τὸ εἶχαν στὴν ἐπίβλεψή τους οἱ χειροῦργοι γιατροὶ Νικ. Χορτάκης κι Ὀλύμπιος. Τὸ νοσοκομεῖο εἶχε πολλὲς ἐλλείψεις. Αὐτὸ δὲν ἔκανε ἐντύπωση στοὺς δυὸ γιατροὺς γιατ' εἶχαν συνηθίσει πιὰ στὴν κακοπέραση καὶ τὶς στερήσεις τοῦ πολέμου. Κεῖνο ποὺ τοὺς πείραζε, καὶ περσότερο τὸ Χορτάκη γιατὶ ὑπόφερε ἀπὸ ἄσθμα, ἦταν ποὺ ἀναγκάζονταν νὰ κοιμῶνται χωρὶς κρεββάτια καὶ στρώματα κάτω στὸ χῶμα. Τοὺς ἀρρώστους κάπως τοὺς εἶχαν βολέψει.

Κάποια μέρα, ἔφτασε καὶ στρατοπέδευσε στὸ Χρισὸ ὁ στρατάρχης Δημήτρης Ὑψηλάντης. Ἦταν μιὰ βροχερὴ χινοπωριάτικη ἡμέρα. Οἱ δυὸ γιατροὶ σὰν μάθανε τὸ φτάσιμο τοῦ στρατάρχη, πῆγαν στὴ σκηνή του νὰ τὸν χαιρετήσουν καὶ νὰ παραπονεθοῦν γιὰ τὴν κακοπέρασή τους.

Μπαίνοντας μέσα, βλέπουν τὸν Ὑψηλάντη βρεγμένο, νὰ κάθεται σταυροπόδι πάνω σὲ μιὰ ψάθα μπροστὰ στὴ φωτιά, καὶ μέσα νὰ τινάζῃ τὶς ψεῖρες ἀπ' τὰ ροῦχα του. Ὕστερα ἀπ' αὐτὸ ποὺ εἶδαν ποῦ νὰ ποῦν τίποτα οἱ γιατροὶ στὸν Ὑψηλάντη. Τὸν χαιρέτησαν κι ἔφυγαν ἀδιαμαρτύρητοι.

Ο ΛΕΒΙΔΗΣ ΚΑΣΤΑΝΑΣ

Τὸ 1828, ἕνας νέος μορφωμένος κατέβηκε ἀπ' τὴ Βιέννη στὴν Ἑλλάδα. Ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νἄβρῃ δουλειὰ γιὰ νὰ κερδίζῃ τὸ ψωμί του ἀναγκάστηκε νὰ πουλάῃ κάστανα στὴν προκυμαία τῆς Αἴγινας. Ἐκεῖ τὸν συνάντησε κάποια μέρα ὁ Καποδίστριας. Τοῦ ἔκανε ἐντύπωση πῶς ἕνας καλοντυμένος νέος νὰ εἶναι καστανᾶς στοὺς δρόμους. Σταμάτησε μπροστὰ στὸ νέο καὶ τὸν ρώτησε ποιὸς ἦταν.

—Ἐκλαμπρότατε, τοῦ ἀπάντησε ἐκεῖνος, κατάγομαι ἐξ ἀρχαιοτάτης καὶ εὐγενεστάτης οἰκογενείας τῶν Ταταούλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἧς τὰ μέλη, ὁ πατήρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου πρὸ τοῦ 1821 ἦσαν Φιλικοί.

Κι ἀφοῦ ὁ νέος εἶπε στὸν Κυβερνήτη ὅλη τὴν ἱστορία τῆς οἰκογενείας του καὶ πῶς αὐτὸς σπούδασε στὴ Βιέννη, τέλειωσε μ' αὐτὰ τὰ λόγια:

—Ἀπό τινος κατῆλθον εἰς Αἴγιναν, ἔνθα, μὴ εὑρίσκων ἐργασίαν, ψήνω καὶ πωλῶ κάστανα.

— Εὖγε, παιδί μου, τοῦ ἀπάντησε ὁ Καποδίστριας. Αὔριον νὰ ἔλθῃς εἰς τὸ Κυβερνεῖον καὶ νὰ μὲ ζητήσῃς.

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα ὁ Κυβερνήτης ἀνάθεσε στὸ νεαρὸ νὰ μεταφράζῃ τὰ ξένα ἔγγραφα στὴν ἑλληνική. Ἔτσι ἔπαψε πιὰ νὰ πουλάῃ κάστανα.

Ὁ νέος αὐτὸς ἦταν ὁ Κωνσταντῖνος Λεβίδης, ὁ ὕστερα διευθυντὴς τῆς Ἐφημερίδας «Ἐλπίς». Αὐτὸν ποὺ θὰ ὀνομάσουν ἀργότερα πατριάρχη τῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας.



ΣΑΛΑΜΙΣ

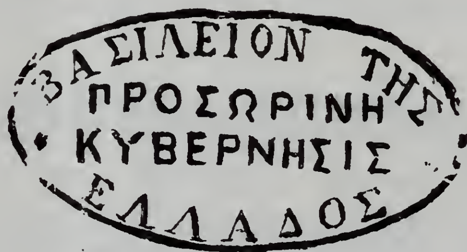
ΑΚΑΡΠΟΙ ΛΟΓΟΙ

Ὁ Καποδίστριας ἀφοῦ ἔβαλε τὴ θεμέλιο πέτρα στὸ σχολεῖο τῆς Πάτρας, τὸ 1828, εἶπε στοὺς συναγμένους ἄρχοντες τοῦ τόπου:

—Ἂς δοξάζωμεν τὸν Θεὸν καὶ ἂς εὐλογῶμεν τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα διὰ τὴν ἐλευθερίαν μας ἀπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ, ἀλλ' ἀκόμη δὲν εἴμεθα ἐλεύθεροι.

Τὰ χάσανε οἱ Πατρινοὶ σὰν ἄκουσαν τὰ παράξενα αὐτὰ λόγια τοῦ Κυβερνήτη. Κατάλαβε κι ὁ ἴδιος τὸ τί ἐντύπωση κάνανε τὰ λόγια του μὰ ἥρεμα ξακολούθησε:

— Ναί, ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ δὲν ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τὴν δουλείαν ἡμῶν αὐτῶν. Ἔχομεν τώρα ἄλλον ἀγῶνα, μέγαν καὶ πολύμοχθον νὰ ἐπιτελέσωμεν, ὅπως ἀπαλλαχθῶμεν καὶ τῆς δουλείας αὐτῆς. Ναί, πρέπει τώρα νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὰς κακάς μας ἕξεις, ἀπὸ τὰς προλήψεις μας, ἀπὸ τὴν ἀμάθειάν μας καὶ ἀπὸ τὴν πενίαν μας, καὶ τότε καὶ μόνον θὰ ἔχωμεν δικαίωμα νὰ λέγωμεν ὅτι εἴμεθα ἐλεύθεροι.



ΟΙ ΠΑΤΑΤΕΣ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ

Στὸ δημιουργικὸ πρόγραμμα τοῦ Καποδίστρια γιὰ τὴ συγκρότηση τοῦ νεοσύστατου ἑλληνικοῦ ἔθνους, μεγάλο μέρος εἶχε καὶ ἡ γεωργία. Σ' αὐτὴ εἶχε βασίσει πολλὲς ἐλπίδες ὁ Κυβερνήτης κι ἤθελε νὰ τῆς δώση μιὰ καινούργια ἐξέλιξη.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ παράγγειλε στὴν Εὐρώπη ἕνα φορ-

τίο πατάτες ποὺ ἦταν ὡς τότε ἄγνωστο εἶδος στὴν ἑλληνικὴ γεωργία. Ὅταν ἔφτασε τὸ φορτίο στ' Ἀνάπλι, πρὶν ἀκόμα τὸ ξεφορτώσουν, κάλεσε ὁ Κυβερνήτης τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς περιβολαραίους νὰ πᾶνε νὰ προμηθευθοῦν ἀπ' τὸ καράβι δωρεὰν πατάτες γιὰ νὰ τὶς σπείρουν. Κανεὶς ὅμως δὲ ζύγωσε γιατὶ δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη στὸ εἶδος αὐτό.

Τότε ὁ μπάρμπα Γιάννης ἔκανε ἕνα τέχνασμα. Διέταξε νὰ βγάλουν τὶς πατάτες στὴ στεριὰ καὶ νὰ βάλουν φρουρὰ γιὰ νὰ μὴν τὶς κλέψουν. Αὐτὸ μαθεύτηκε.

Καὶ τὸ ἴδιο βράδυ, οἱ πατάτες ἄρχισαν νὰ λιγοστεύουν γιατὶ οἱ φρουροί της εἶχαν ἐντολὴ νὰ κάνουν στραβὰ μάτια. Τὸ τέχνασμα τοῦ Καποδίστρια εἶχε πιάσει. Οἱ Ἕλληνες ἄρπαζαν στὰ κρυφὰ τὴν πατάτα γιὰ νὰ πᾶνε νὰ τὴ σπείρουν καὶ σὲ λίγο δὲν ὑπῆρχε σημάδι. Ὅσο τοὺς τὴ χάριζε κανεὶς δὲν πῆγε νὰ πάρη, σὰν πρόσταξε νὰ τὴ φυλάξουν— κι ἔδωσε τάχα κάποια ἀξία στὴν πατάτα—ὅλοι τότε τρέξανε ν' ἀρπάξουν...

ΑΛΗΘΙΝΕΣ ΜΑΝΤΕΙΕΣ

Ταξιδεύοντας κάποτε ὁ Καποδίστριας ἀπ' τ' Ἀνάπλι στὴν Αἴγινα, γιὰ νὰ περάση ἡ ὥρα του στὸ καράβι μαζὶ μ' ἄλλους τῆς ἀκολουθίας του, συμβουλεύτηκε ἕνα λαϊκὸ βιβλίο ποὺ ἔδινε χρησμούς. Κατὰ πρῶτο ρώτησε ὁ Κυβερνήτης ἂν θὰ παντρευόταν. Κι ὕστερα ξεφυλλίζοντας στὶς ἀπαντήσεις διάβασε τοῦτο τὸ δίστιχο:

«Νὰ πανδρευθῆς δὲ γνοιάστηκες, ὅσον ποὺ ἦσουν νέος.
Καὶ τὸ γυρεύεις ὕστερα πὄγινες γηραλέος;»

Γέλασε μὲ τὴν καρδιά του ὁ Κυβερνήτης γιὰ τὴ σωστὴ ἀπάντηση ποὺ τοῦ ἔδωσε ἡ Πυθία. Αὐτὸ τὸν ἔκανε

νὰ ρωτήση καὶ γι' ἄλλο. Διάλεξε τὴν ἐρώτηση ποὺ ἔλεγε «ἂν θὰ ἰδῶ καὶ πάλιν τὸν ξενιτευμένον μου» Καὶ ἡ Πυθία τοῦ ἀποκρίθηκε καὶ πάλι σὲ στίχους:

«Πολὺς καιρὸς θέλει διαβῇ, χρόνοι θέλει περάσουν
θὰ κλαύσουν τὰ ματάκια σου ὡς νὰ τὸν ἀπολαύσουν.»

Ἡ δεύτερη ὅμως τούτη μαντεία ἔκανε τὸν Καποδίστρια νὰ πέση σὲ συλλογή. Μελαγχολικὰ καὶ μὲ σβησμένη φωνὴ εἶπε:

— Στ' ἀλήθεια, προτιμότερον νὰ μὴν ἐσυμβουλευόμην τὸ μαντεῖον...

Καὶ ξεμάκρυνε μόνος κι ἄκεφος ἀπ' τὴ συντροφιά του. Ἡ Πυθία τούτη τὴ φορὰ τὸν εἶχε πικράνει.



ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΡΑΠΟΥΛΟΧΑΡΤΑ

Ὁ φιλελληνισμὸς τῶν Εὐρωπαίων κατὰ τὴν Ἐπανάσταση ἁπλώθηκε στὶς διάφορες χῶρες, ὥστε ἡ φιλελληνική τους προπαγάνδα δὲν περιωρίστηκε μόνο σὲ ἐράνους κι ἐκδόσεις.

Ἀκόμα κι ἑλληνικὰ τραπουλόχαρτα κυκλοφόρησαν.

Τὰ σχεδίασε ὁ Γερμανὸς ζωγράφος Φαρκὰς καὶ τὰ τύπωσαν οἱ φιλέλληνες Οὖγγροι τὸ 1829.

Εἶναι λιθογραφημένα καὶ μιὰ μικρὴ σειρὰ ἀπὸ ἕντεκα φιγοῦρες βρίσκονται τώρα στὸ Ἐθνικό μας μουσεῖο. Τὰ χάρισε στὰ 1898 κάποιος Ἕλληνας ποὺ τὰ ἀνακάλυψε σ' ἕνα παρισινὸ παλαιοπωλεῖο καὶ τὰ ἀκριβοπλήρωσε γιὰ νὰ τὰ πάρη. Μιὰ σειρὰ εἶχε κι ὁ μπουρλοτιέρης Κανάρης, δῶρο κάποιου φιλέλληνα, μὰ ἄγνωστο τί ἀπόγινε.

Στὰ τραπουλόχαρτα εἶναι ζωγραφισμένοι ἀγωνιστὲς καὶ πολιτικοὶ τοῦ 'Αγῶνα. Στοὺς ρηγάδες, στὸν κούπα ἔχουν τὸν Καποδίστρια, στὸν καρρὼ τὸ Μαυροκορδάτο, στὸ μπαστούνι τὸν 'Υψηλάντη, στὸ σπαθὶ τὸν Κουντουριώτη. Στοὺς βαλέδες, ποὺ ἦταν τὸ σύμβολο τῆς γενναιότητας, εἶχαν τὸ Μιαούλη στὸν κούπα, στὸ καρρὼ τὸ Μάρκο Μπότσαρη, στὸ μπαστούνι τὸν Κανάρη καὶ στὸ σπαθὶ τὸν Κολοκοτρώνη. Οἱ ντάμες, ἡ κούπα εἶναι ἡ 'Ελλάδα, ἡ καρρὼ ἡ 'Αθηνᾶ, ἡ μπαστούνι ἡ Καρτερία, τὸ πολεμικὸ ἀτμοκίνητο καράβι.

Μὲ τὰ τραπουλόχαρτα αὐτὰ ἡ 'Ελλάδα ἔπαιξε τὴ λευτεριά της καὶ τὴν κέρδισε.



ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΩΡΑ

'Η Μαντὼ Μαυρογένη εἶχε στὴν κατοχή της ἀπὸ οἰκογενειακὴ κληρονομιὰ ἕνα πολύτιμο σπαθί. Λένε πὼς τὸ σπαθὶ αὐτὸ ἦταν ἀπ' τὰ χρόνια τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Ἦταν «χρυσοποίκιλτον καὶ ἀδαμαντοκόλλητον» κι εἶχε χαραγμένη τὴν ἐπιγραφὴ «Δίκασον Κύριε, τοὺς ἀδικοῦντάς με, πολέμησον τοὺς πολεμοῦντάς με, Βασιλεῦ τῶν βασιλευόντων». Ἄλλοι λένε πάλι, ὅτι ἡ Μεγάλη Αἰκατερίνη τὸ εἶχε χαρίσει στὸν πατέρα τῆς Μαντῶς.

Σὰν κατέβηκε στὴν 'Ελλάδα ὁ Καποδίστριας, ἡ Μαντὼ τοῦ χάρισε τὸ «πατροπαράδοτόν μου καὶ πολυτιμώτατον διὰ τὴν ἀρχαιότητά του σπαθίον» ὅπως γράφει ἡ ἴδια. Κι

ὁ Κυβερνήτης τὴν εὐχαρίστησε γιὰ τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ δῶρο, «σπάθην ὁπλίσασαν τὴν χεῖρα γενναίου τινὸς προμάχου τοῦ Σταυροῦ».

Στὸν τιμητικὸ ἀποχαιρετιστήριο χορὸ ποὺ δώσανε στὸ σπίτι τοῦ 'Αλεξάνδρου Κοντοσταύλου στὴν Αἴγινα, γιὰ χάρη τοῦ στρατάρχη Μαιζών, ποὺ θἄφευγε ἀπ' τὴν 'Ελλάδα, ὁ Καποδίστριας πρόσφερε τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ σπαθὶ στὸ Μαιζών, «ὡς τεκμήριον τῆς πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους».

ΔΗΛΗΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ

Κάποιο πρωϊνὸ στὸ δωμάτιό του στ' 'Ανάπλι, ἐνῷ ὁ Καποδίστριας μιλοῦσε μὲ τὸν Καλέβρα, μπαίνει μέσα ὁ ὑπηρέτης του Νικολέτος καὶ τοῦ φέρνει τὸν καφέ του. Μὲ τρεμάμενα χέρια τὸν ἀφήνει στὸ τραπέζι καὶ μὲ ταραγμένη φωνὴ λέει:

—'Εξοχώτατε, πάρε τὸν καφέ σου.

Παραξενεύτηκε ὁ Κυβερνήτης ἀπ' τὸ φέρσιμο τοῦ Νικολέτου καὶ τοῦ ἔκανε τὴν παρατήρηση:

— Τί τρόπος εἶναι αὐτός; Οὐδέποτε ἐφέρθης κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Τί τρέχει;

'Ο ὑπηρέτης δὲν μπόρεσε πιὰ νὰ κρατηθῆ καὶ μετανοιωμένος ξέσπασε ἄγρια:

— Σ' ἐφαρμάκωσα εἰς τὸν καφέ, καὶ πῆρα εἰκοσιπέντε χιλιάδες γρόσια!...

Ψύχραιμα ὁ Καποδίστριας τὸν ρωτάει:

— Ποῖος σὲ τὰ ἔδωσεν;

—Ένας κουρελῆς 'Υδραῖος, ἀπαντάει ὁ Νικολέτος, καὶ μὲ μιᾶς ὕστερα ἔγινε ἄφαντος χωρὶς νὰ μάθω ποιὸς τοῦ τἄδωσε καὶ πῶς τὸν λένε... Νὰ καὶ τὰ χρήματα.

Καὶ λύνοντας τὴ σακούλα τοῦ ἔδειξε τὸ περιεχόμενό της, ὅλο 'Ισπανικὲς τούπιες.

— Αὐτὰ εἶναι δικά σου, εἶπε στὸ Νικολέτο ὁ Καποδίστριας.

Καὶ γυρίζοντας στὸν Καλέβρα τὸν πρόσταξε αὐστηρὰ νὰ μὴν πῆ σὲ κανένα γιὰ τὸ περιστατικὸ αὐτό, ποὺ ἔτυχε νὰ γίνη αὐτόπτης μάρτυρας.

Δὲ χρειαζόταν πολλὰ ὁ Κυβερνήτης γιὰ νὰ καταλάβη ποιοὶ εἶχαν δωροδοκήσει τὸν ὑπηρέτη του γιὰ νὰ τὸν δηλητηριάση... Κεῖνο ὅμως ποὺ δὲν κατάφεραν οἱ προσωπικοί του ἐχθροὶ μὲ τὸ φαρμακωμένο καφέ θὰ τὸ πετύχουν ἀλλοιῶς σὲ λίγο...



ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Ἀκόμα καλὰ-καλὰ δὲν εἶχε λευτερωθῆ ἡ Ἑλλάδα, κι ἀπ' τὸν καιρὸ τοῦ Καποδίστρια, ἄρχισαν νὰ παρουσιάζωνται τὰ πρῶτα κόμματα. Δὲν ἦταν βέβαια καθαρὰ πολιτικὰ κόμματα μὲ κάποιο καθωρισμένο πρόγραμμα, ἀλλὰ παρατάξεις ἀνάλογες μὲ τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ πρὸς τὰ τρία τότε σύμμαχα κράτη: Γαλλία, Ρωσία κι Ἀγγλία. Κι οἱ ἀρχηγοί τους ἦταν: στὸ γαλλικὸ κόμμα ὁ Κωλέττης, στὸ ἐγγλέζικο ὁ Μαυροκορδάτος καὶ στὸ ρωσικό, ἀκέφαλο φαινομενικά, ἀλλὰ στὰ κρυφά, ὁ Καποδίστριας.

Τὰ κόμματα αὐτά, ὅπως δὲν εἶχαν ἀρχὲς παρὰ μόνο συμπάθειες, ἔτσι δὲν εἶχαν κι ὀνόματα. Φρόντισαν ὅμως γι' αὐτὸ οἱ ἀντίθετοι. Βάφτισαν τὰ «ἀντιφρονοῦντα κόμματα» μὲ παρατσούκλια.

Στοὺς Ρωσόφιλους δώσανε τὸ ὄνομα Ναπαῖοι. Στ' Ἀνάπλι ἦταν τότε κάποιος Νάπας ποὺ ὅλο καυχιῶταν γιὰ



ΤΡΟΙΖΗΝ

παλικαριές. Όταν διώρισε ὁ Κυβερνήτης τὸν ἀδερφό του Αὐγουστίνο Καποδίστρια, Γενικὸ Ἀρχηγὸ τοῦ Στρατοῦ, οἱ ἀγωνιστὲς τοῦ κόλλησαν κοροϊδευτικὰ τὸ ὄνομα τοῦ καυχησάρη Νάπα. Τὸν φώναζαν μὲ τὸ παρατσούκλι «Καπετὰν Νάπα» καὶ «Κόντε Νάπα». Γι' αὐτὸ ὕστερα δώσανε οἱ ἀντίθετοι στὸ Ρωσόφιλο κόμμα, τὸ ὄνομα Ναπαῖοι, γιατὶ θεωροῦσαν γιὰ ἀρχηγὸ τὸν Καποδίστρια.

Τοὺς Ἐγγλεζόφιλους τοὺς λέγαν μὲ τὸ ὄνομα Μπαρλαῖοι, ἀπὸ τὸ Βασίλη Μπάρλα, κάποτε πληρεξούσιο καὶ φανατικὸ φίλο τοῦ Μαυροκορδάτου.

Καὶ τοὺς Γαλλόφιλους Μοσχομάγγες. Στ' Ἀνάπλι τότε, λέγαν Μοσχομάγγες τοὺς ἀλῆτες ποὺ βρίσκονταν πάντα στὴν ντάπια τοῦ Μόσχου, γιὰ νὰ κάνουν θελήματα καὶ μεταφορὲς στοὺς ταξιδιῶτες. Μ' αὐτὸ τὸ ἐξευτελιστικὸ ὄνομα φώναζαν τοὺς Γαλλόφιλους ὀπαδοὺς τοῦ Κωλέττη. Αὐτοὶ ὅμως γιὰ νὰ μετριάσουν τὸ καταφρονεμένο τους ὄνομα, λέγαν πὼς τοὺς τὸ κολλήσανε γιατὶ ἡ Γαλλικὴ πρεσβεία στ' Ἀνάπλι—τὸ νοικιασμένο ἀρχοντικὸ τοῦ Σ. Τρικούπη—ἦταν κοντὰ στὴν ντάπια τοῦ Μόσχου.

Τὰ παρατσούκλια αὐτὰ κράτησαν καὶ τὰ τρία κόμματα, ἀκόμα καὶ στὰ χρόνια τοῦ Ὄθωνα.

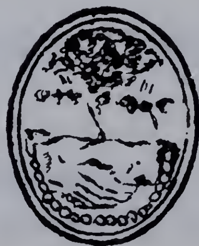


ΠΑΡΑΤΣΟΥΚΛΙΑ

Οἱ πολεμιστὲς στὴν Ἐπανάσταση, μ' ὅλο τὸν καθημερινό τους σκληρὸ πόλεμο, δὲ χάνανε καὶ τὴ σατυρική τους

διάθεση. Καὶ δὲν σατύριζαν μονάχα τὸν ἐχθρὸ μὰ κι αὐτοὺς τοὺς δικούς τους. Ἀκόμα καὶ τοὺς ἀρχηγούς. Καὶ τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς τοὺς κολλούσανε ὀνόματα πετυχημένα. Ἀπ' αὐτὰ τὰ παρατσούκλια θὰ παραθέσουμε μερικά:

Γύφτο, γιὰ τὴ μαυρίλα του, καὶ γιὸ τῆς καλογριᾶς, ἐπειδὴ ἡ μάνα του ἦταν καλογριά, λέγανε τὸν Καραϊσκάκη. Γέρο τοῦ Μοριᾶ, τὸν Κολοκοτρώνη γιὰ ἡ γεροντίστικη γνώμη του καὶ τὴ σοβαρότητά του. Χρυσὸ ἀϊτὸ τὸ Θανασούλα Βαλτινό, γιὰ τὴ χρυσοκέντητη φορεσιά του. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο Βλάχμπεη τὸ Χριστόδουλο Χατζηπέτρο. Ἀρχοντόπουλο τὸ Γιάννη Νοταρᾶ γιὰ τὴν ἀρχοντική του ἐμφάνιση. Γέρο Χουλιάρα, τὸν Ὀδυσσέα Ἀντροῦτσο γιὰ τὶς πονηριές του. Κόκκα γιὰ τὴν κεφάλα του καὶ Βοϊδοκοιλιὰ γιὰ τὴ μεγάλη του κοιλιὰ τὸν Κριεζώτη. Γενναῖο τὸν πρῶτο γιὸ τοῦ Κολοκοτρώνη, τὸ Γιάννη. Τοῦ κόλλησε τ' ὄνομα αὐτὸ ὁ Κανέλλος Δεληγιάννης, ὅταν στὴν Πολιορκία τῆς Τριπολιτσᾶς (1821) παρουσιάστηκε ὁ Γενναῖος, νέος ἀκόμα, σέρνοντας αἰχμάλωτο ἕναν ἀράπη γίγαντα, ξακουστὸ γιὰ τὴν παλικαριά του. Γέρο Τσεκούρα τὸ γέρο Καρατάσσο, γνωστὸ γιὰ τὴ σκληρότητά του, ποὺ τὸν φώναζαν καὶ παπποῦ. Μεγάλη Κυρὰ τὴν Μπουμπουλίνα. Βούβαλο τὸν Κωλέττη ποὺ τὸν ἔβγαλε ἔτσι ὁ Παν. Σοῦτσος, γιὰ τὸ μεγάλο του κεφάλι, ποὺ τὸ ἔκανε πιὸ μεγάλο, ἡ τουρλωτὴ φεσάρα του. Τσουμπὲ τὸ Βούλγαρη γιὰ τὴ φορεσιά του κι ἀρβανίτικα «ἄστε ντούα» (=ἔτσι θέλω). Χράπα-χράπα, τὸ Δημ. Δημητράκη. Γιώτα Ὠμέγα τὸ Γιαννάκη Στάϊκο ποὺ πρῶτα ὑπόγραφε Γιαννάκης κι ὕστερα ἅμα ἔγινε ὑπουργὸς τὸ ἔκανε «Ἰώ». Γιῶργο Βίζιτα, τὸ Σκόρτση ποὺ ἔκανε συχνὰ ἐπισκέψεις κι ἔλεγε: «Πᾶμε στὶς βίζιτες»... Κι ἄλλα πολλὰ τέτοια ὀνόματα, γιὰ διαφόρους στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικούς.



ΠΡΩΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ



ΤΟ ΦΕΣΙ

Ἀπ' τὰ χρόνια ἀκόμα τῆς Τουρκοκρατίας, οἱ Ἕλληνες ὅταν θέλανε νὰ χαιρετήσουν, δὲ βγάζανε ποτὲ τὸ φέσι τους. Οὔτε ἀκόμα κι ὅταν μπαίνανε στὴν ἐκκλησιά. Αὐτὸ γιατὶ ὅπως ἦταν μαλακὸ τὸ φέσι στὴ βάση τυλιγμένο μὲ τὴν μαντηλοδεσιὰ-σερβέτα-ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ μπαινοβγαίνη κάθε τόσο στὸ κεφάλι, ὅπως τὸ καπέλλο. Γιὰ τοῦτο ὁ πιὸ συνηθισμένος τους χαιρετισμὸς ἦταν μιὰ μικρὴ κλίση τοῦ κεφαλιοῦ καὶ πιὸ παλιά, βάζανε τὴ δεξιὰ παλάμη στὸ στῆθος καὶ γέρνανε ἐλαφρὰ τὸ κορμί.

Τὸ Γενάρη τοῦ 1833 ἄραξε στ' Ἀνάπλι τὸ καράβι «Μαδαγασκάρη» μὲ τὸ νιοφερμένο βασιλιᾶ Ὄθωνα. Ὁ βασιλιᾶς ὡς νὰ κανονιστοῦν μερικὲς λεπτομέρειες δὲν ξεμπαρκάρισε ἀμέσως στ' Ἀνάπλι ἀλλὰ ἔμεινε στὸ καράβι μέσα κοντὰ μιὰ βδομάδα. Ζήτησαν τότε μερικὲς ἐπιτροπὲς νὰ πᾶνε στὴ «Μαδαγασκάρη» καὶ νὰ χαιρετήσουν τὸν Ὄθωνα. Καὶ πρώτη-πρώτη ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπή. Γεννήθηκε ὅμως τότε κάποιο ζήτημα. Τὰ πιὸ πολλὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς—ὁ Κουντουριώτης, ὁ Ζαΐμης, ὁ Κωλέττης, ὁ Μπότσαρης, ὁ Πλαπούτας—φορούσανε φέσι. Σὰν παρουσιάζονταν λοιπὸν στὸ βασιλιᾶ, πῶς θὰ τὸν χαιρετοῦσαν;

Ἀνάλαβε τότε νὰ τὸ κανονίση ἡ Ἀντιβασιλεία. Κι ὕστερα ἀπὸ σύσκεψη πρότεινε στὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἢ νὰ χαιρετίσουν τὸ βασιλιᾶ κατὰ τὸν ἀνατολίτικο τρόπο—μὲ τεμενὰ—ἢ νὰ βγάλουν τὰ φέσια τους.

Ἡ ἐπιτροπὴ ὅμως ποὺ ἤθελε νὰ σβήση ὁ ἐξευτελιστικὸς κεῖνος χαιρετισμὸς τοῦ τεμενᾶ, προτίμησε τὸ δεύτερο.

ΠΡΟΔΟΤΗΣ ΗΓΕΜΟΝΑΣ

Σὰν ἀποκλείστηκε στὰ 1830 ἡ Σάμος ἀπ' τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος, ὁ Λυκοῦργος Λογοθέτης, παρατήθηκε ἀπὸ ἔκτακτος ἐπίτροπος τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Μεσσηνίας γιὰ νὰ πάη στὴν πατρίδα του. Ὁ Καποδίστριας θέλησε νὰ τὸν ἀποτρέψη, μὰ κεῖνος ἐπέμενε.

— Προτιμῶ νὰ συμμεριστῶ τὴν τύχη τῆς πατρίδος μου καὶ νὰ συνεργασθῶ γι' αὐτὴ μὲ τοὺς συμπολίτες μου. Ἐμεῖς θὰ προσπαθήσουμε νὰ μείνουμε ἑνωμένοι μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἂν δὲν τὸ καταφέρουμε θὰ προσπαθήσουμε νὰ καλλιτερεύσουμε τὴν τύχη τῆς πατρίδας μας, ἔστω καὶ μ' ἀντίσταση. Δοῦλοι τοῦ Σουλτάνου ποτὲ δὲ θὰ γίνουμε.

Κι ἔφυγε ὁ Λογοθέτης στὴ Σάμο.

Οἱ Σύμμαχοι τότε γιὰ νὰ μαλακώσουν τὸ φιλελεύθερο Λυκοῦργο Λογοθέτη στείλανε τὸν ἔξαρχο τοῦ Πατριαρχείου Γεράσιμο νὰ τοῦ προτείνη τὴν ἡγεμονία τῆς Σάμου μὲ τὸν ὅρο τῆς ὑποταγῆς του στὴν Τουρκία.

—Ὄχι, τοῦ ἀπάντησε, στὰ γεράματα προδότης τῆς πατρίδος μου δὲν γίνομαι.

Κι ἀναγκάστηκε ὕστερα νὰ φύγη ἀπ' τὴ Σάμο. Προτίμησε ὁ Λυκοῦργος Λογοθέτης νὰ ζήση μακριὰ μὰ ἐλεύθερος, παρὰ στὸ νησί του ἡγεμόνας ἀλλά... σκλάβος.



ΜΑΝΤΙΣ ΚΑΚΩΝ...

Λίγες μέρες πρὶν κατεβεῖ ὁ Ὄθωνας στὴν Ἑλλάδα, ἔκανε περίπατο στὸν ἀνακτορικὸ κῆπο τοῦ Μονάχου μαζὶ μὲ τὸ μεγαλύτερο ἀδερφό του καὶ διάδοχο τῆς Βαυαρίας, Μαξιμιλιανό. Γιὰ μιὰ στιγμὴ πλάϊ τους, ἔτυχε νὰ βρίσκεται ὁ ἀξιωματικὸς τῆς φρουρᾶς Χριστόφορος Νέζερ, ποὺ ἄθελά του παρακολούθησε τὴν πιὸ κάτω σκηνή.

Σταμάτησε ὁ Ὄθωνας καὶ γιὰ νὰ ἀστειευτῆ μὲ τὸν ἀδερφό του τοῦ λέει:

— Νά, Μαξιμιλιανέ, ἐγὼ ἔγινα πρὶν ἀπὸ σένα βασιλιᾶς.

—Ὄθων, τοῦ ἀπαντάει ὁ Μαξιμιλιανός, ἔγινες βασιλιᾶς ἑνὸς βασιλείου, ἀλλὰ ὅσο μικρὸ εἶναι, τόσο δύσκολο εἶναι τὸ ἔργο σου κι ἡ εὐθύνη σου βαριά. Ἔχεις νὰ κυβερνήσης λαὸ μεσημβρινό, μὲ ζωηρὸ χαρακτῆρα καὶ θερμόαιμους. Οἱ καπεταναῖοι κι οἱ προύχοντες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν

μονιάζουν. Οἱ περιστάσεις τούς κάναν, ἄλλους φίλους τῶν Γάλλων, ἄλλους τῶν Ἄγγλων, ἄλλους τῶν Ρώσων, κι ὁ ἕνας ἀντιπολιτεύεται τὸν ἄλλον. Οἱ ξένες δυνάμεις βρήκανε ἐλεύθερο τὸ στάδιο γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν ἀπ' τὶς περιστάσεις...

—Ἐγὼ Μαξιμιλιανέ, τοῦ λέει ὁ Ὄθωνας, θὰ γίνω τὸ κέντρο γιὰ ἕνα καὶ μόνο ἐθνικὸ ἑλληνικὸ κόμμα.

Κι ὁ διάδοχος τοῦ βαυαρικοῦ θρόνου, συνεπλήρωσε:

—Ὁ ἑλληνικὸς λαός σου, περιμένει κι ὀνειροπολεῖ μεγάλα ἔργα ἀπ' τὸ βασιλιᾶ του ποὺ τώρα κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ κάνη. Σὺ ἔχεις χαρακτῆρα τὴν περίσκεψη, πολλὲς φορὲς καὶ τὴν ἐπιμονή. Φοβᾶμαι Ὄθων, μήπως δὲν πεθάνεις στὸ θρόνο τῆς Ἑλλάδος!...

Κι ἦρθε καιρὸς ποὺ οἱ φόβοι τοῦ Μαξιμιλιανοῦ ἀλήθεψαν...

Γ ΠΡΩΤΗ ΣΟΜΠΑ

Ὁ χειμώνας τοῦ 1832 ἦταν βαρὺς στὴν Ἑλλάδα. Ὁ βοριᾶς ἔδερνε καθημερινῶς τὴν Ἀθήνα καὶ τὸ χιόνι πολλὲς φορὲς τὴ σκέπαζε.

Κάποιος Ἐγγλέζος Λύδερς, ποὺ εἶχε ἐγκατασταθῆ στὴν Ἀθήνα, δὲν μποροῦσε νὰ ζεσταθῆ μὲ τὸ τζάκι τοῦ σπιτιοῦ του. Σκέφθηκε τότε νὰ φκιάξη μιὰ σόμπα, σὰν κι αὐτὲς ποὺ εἶχαν στὴν πατρίδα του. Ἀγόρασε μερικὰ σίδερα καὶ λαμαρίνες, κάλεσε ἕνα γύφτο-σιδηρουργὸ-καὶ μὲ τὶς

ὁδηγίες του κατάφερε νὰ τοῦ φκιάξη μιὰ πρωτόγονη σόμπα. Τὴν ἄναψε τότε μὲ ξύλα κι «οἱ τριγμοὶ καὶ οἱ σπινθηρισμοὶ αὐτῶν ἐπλήρουν εὐφροσύνης τοὺς περιεστῶτας».

Μαθεύτηκε τότε σ' ὅλη τὴν πόλη τὸ κατόρθωμα τοῦ Λύδερς. Πῆγαν διάφοροι Ἀθηναῖοι νὰ δοῦν τὴ σόμπα ὡς κι αὐτὸς ἀκόμα ὁ δεσπότης. Κι ὁ Ἐγγλέζος καμάρωνε.

Οἱ Τοῦρκοι ποὺ δὲν εἶχαν φύγει ἀκόμα ἀπ' τὴν Ἀθήνα, ζήτησαν καὶ κεῖνοι τὴν ἄδεια νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ σπίτι τοῦ Λύδερς καὶ νὰ δοῦν αὐτὸ τὸ θαῦμα. Πῆγαν μερικοὶ ἀγάδες, κι ὅταν ἀντίκρυσαν τὴν πυρωμένη σόμπα ν' ἁπλώνη γύρω της μιὰ ἁπαλὴ ζεστασιά, τὰ χάσανε καὶ τότε ἕνας ἀπ' τοὺς ἀγάδες δὲν κρατήθηκε καὶ λέει:

—Ὁ Ἀλλὰχ εἶναι μεγάλος μὰ κι ἡ σοφία τῶν Φράγκων δὲν ἔχει ὅρια!...



ΟΙ ΦΡΑΓΚΟΙ

Τὸ 1833, σὲ μιὰ χειμωνιάτικη συγκέντρωση στὸ σπίτι τοῦ Ραγκαβῆ στὴν Ἀθήνα, εἶχαν πάει ὁ Γάλλος περιηγητὴς Grasset κι ὁ Γάλλος πρόξενος στὴν Ἀθήνα. Ἔτυχε νὰ βρεθῆ ἐκεῖ κι ὁ γέρο Διομήδης Τσάλης, ἀπ' τὴ Λαμία, παλιὸς ἀγωνιστής.

Στὴ συζήτηση πάνω, ὁ πρόξενος ὑποστήριζε πὼς ἡ Γαλλία εἶναι τὸ ἔθνος ποὺ πλησιάζει περσότερο μὲ τὶς μεγάλες παραδόσεις τῆς Ἑλλάδας.

Ὁ γέρο Τσάλης τότε λέει περήφανα στὸν πρόξενο:

— Τοὺς παλιοὺς Ἕλληνες μπορεῖ νὰ τοὺς φτάσατε, τοὺς νέους ὅμως ἄδικα θὰ κουραστῆτε. Τὸ πολὺ-πολὺ ὁ δικός σας ὁ Μποναπάρτης νὰ ἦταν ἔξυπνος ἄνθρωπος!..

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ

Τὸ Μάρτη τοῦ 1833, πέθανε σὲ ἡλικία 58 χρόνων, ὁ σοφὸς Ἕλληνας Κοραῆς. Τὸν κάπως παράξενο θάνατό του, μᾶς περιγράφουν σὲ γράμμα τους, μερικοὶ φίλοι καὶ μαθητές του Ἕλληνες, ποὺ παραστάθηκαν στὸ τέλος του. Τὸ γράμμα τους δημοσίευε ἐφημερίδα ἐκείνου τοῦ καιροῦ, κι ἀπόσπαμα παραθέτω:

«Ἀπροσδόκητος δυστυχία μᾶς ἥρπασε κατ' αὐτὰς τὸν σεβάσμιον φίλον καὶ συμπολίτην μας Κοραῆν. Τὴν 18 Μαρτίου εἰς τὰς 2 περίπου ὥρας, ἐνῷ ἐγεύετο κατὰ τὴν συνήθειάν του, σκύψας νὰ ἐπάρῃ τὸ δοχεῖον τοῦ καφέ του εὑρισκόμενον καταγῆς, ἔχασε τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σώματος καὶ ἔπεσε πλαγίως. Οἱ ἰατροί, τοὺς ὁποίους ἐκάλεσε, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ γνωρίσωσιν ἀκριβῶς ἂν ἦτο σπάσμα τοῦ τραχήλου τοῦ μηροκοκκάλου ἢ δυνατὸς κτύπος. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἦτον τ' ἀποτελέσματα τοῦ συμβάντος ἐκβῆκαν ὀλέθρια. Τὴν 6 Ἀπριλίου εἰς τὴν μίαν ὥραν παρὰ εἴκοσι λεπτὰ ἐξεψύχησε μὲ τὴν αὐτὴν ἀταραξίαν καὶ ἀφοβίαν τοῦ θανάτου, τὴν ὁποίαν ἔδειχνεν, ἀφοῦ εὐτυχήσαμεν νὰ τὸν γνωρίσωμεν. Τρεῖς ἡμέρας πρὶν ἀποθάνει, οὔτ' ἤκουεν, οὔτ' ἐμποροῦσε πλέον νὰ ὁμιλήσῃ εἰμὴ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ὀλίγας τινὰς λέξεις καὶ ταύτας πολλάκις ἀσυναρτήτους. Τοῦτο μᾶς δίδει ὑποψίαν μήπως δὲν εἶχε καθαρὰς τὰς αἰσθήσεις του. Τὴν 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔγινεν ὁ ἐνταφιασμός του εἰς τὸ Ρωσικὸν παρεκκλήσιον, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν ἐθάψαμεν εἰς τὸ πολυάνδριον τοῦ Μὸν-παρνάς.

Διὰ νὰ φυλαχθῇ ἡ ποθητὴ εἰκών του, εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδιωρίσαμεν ἕνα γυψοπλάστην, ὅστις ἔλαβεν ἐπάνω εἰς τὸν νεκρὸν τὸν φυσικὸν τύπον τοῦ προσώπου του, καὶ μέσα εἰς αὐτὸν ἔχυσε τὴν προτομήν του μὲ γύψον, ἥτις τὸν παρομοιάζει τόσον ἀπαράλλακτα, ὥστε βλέποντές την προσμένομεν ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του νὰ μᾶς ὁμιλήσῃ. Ἡ προτομὴ αὕτη στοιχίζει 30 φράγκα καὶ φυλάσσεται διὰ σᾶς».

Τὸ ἐκμαγεῖο αὐτὸ ἀπ' τὸ νεκρὸ Κοραῆ, βρίσκεται τώρα στὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο μας.



ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ

ΠΡΩΤΟ ΠΙΑΝΟ

῞Οταν ἀκόμα ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἦταν τ’ ’Ανάπλι, στὰ 1833 ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του ἐκεῖ τὸ πρῶτο πιάνο στὴν ῾Ελλάδα. Κατὰ μιὰ πληροφορία τὸ ἔφερε ἀπ’ τὸ Παρίσι ἡ νύφη τοῦ Καρατζᾶ. Καὶ κάποιος σύγχρονος, θυμόταν «τὴν ἀπερίγραπτον ἔκπληξιν τῶν καλῶν Ναυπλιέων, ὅταν εἶδον κατὰ ποῖον ἁπλούστατον τρόπον τὸ βαρὺ καὶ ἄκομψον ἐκεῖνο κιβώτιον ἀνέδιδε ἤχους».

’Ανάμεσα στοὺς τόσους ἐπισκέπτες ποὺ πῆγαν στὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Καρατζᾶ, νὰ θαυμάσουν τὸ πιάνο ἦταν καὶ κάποιος πατέρας μὲ τὴν κόρη του.

— Θέλω νὰ μοῦ πάρης ἕνα τέτοιο, λέει ἡ κόρη δείχνοντας τὸ πιάνο.

— Μὰ πῶς, ἀπάντησε ὁ πατέρας, εἶναι πολὺ ἀκριβό!

— Δὲν ξέρω, θέλω νὰ μοῦ τὸ πάρης, ἐπέμεινε ἐκείνη.

Κι ὁ πατέρας της, τότε τῆς λέει σιγά, γιὰ νὰ μὴν ἀκουστῆ ἀπ’ τοὺς ἄλλους:

—῎Ενοια σου. ῎Αμα γίνη ἐπανάσταση καὶ χάσουν αὐτοὶ οἱ ἀντιπολιτευόμενοι — ὁ Καρατζᾶς ἦταν στὴν ἀντιπολίτευση — θὰ γίνη πλιάτσικο καὶ θὰ τοῦ τὸ ἁρπάξουμε.

[illegible]

ΤΟ ΛΑΛΟΥΜΕΝΟ

῎Αλλη πάλι πληροφορία μᾶς λέει πὼς τὸ πρῶτο πιάνο τότε στ’ ’Ανάπλι δὲν τὄφερε ἡ Καρατζᾶ ἀλλὰ ἡ οἰκογένεια Σπανοῦ ποὺ ἦρθε ἀπ’ τὴν ’Ιταλία. ῎Επαιζε ἡ κόρη τους Μαρία, ποὺ παντρεύτηκε ὕστερα τὸ Ράδο. ῏Ηταν τεράστιο κι ἰδιόρρυθμο μὲ πέντε πεντὰλ καὶ μὲ κουδούνια ἀκόμα

μέσα!... Όταν τὸ ξεφόρτωσαν ἀπ' τὸ καράβι, συνάχτηκε στὸ μουράγιο ὅλο τ' Ἀνάπλι νὰ τὸ δῆ καὶ νὰ τὸ θαυμάση. Καὶ σὲ λίγες μέρες «ἐπὶ τῶν μαλακῶν κυμάτων τοῦ Ἀργολικοῦ, ὑπὸ τὸν λαμπρὸν οὐρανὸν τοῦ Ναυπλίου ἦχος μετάλλινος κυλιδοῦται ἐν τῷ αἰθέρι. Εἶναι οἱ πρῶτοι ἐκπεμφθέντες σπινθῆρες μουσικοῦ ὀργάνου, οἱ γλυκεῖς ἦχοι κλειδοκυμβάλου». Έ, τότε δὲν ἔμεινε Ἀναπλιώτης στὸ σπίτι του. Συνάχτηκαν ὅλοι γύρω ἀπ' τὸ σπίτι τοῦ Σπανοῦ ν' ἀκούσουν τὸ πιάνο ποὺ ἔπαιζε καὶ τραγουδοῦσε ἡ Μαρία τὸν ἐθνικὸ ὕμνο.

Κι ἐπειδὴ δὲν τοὺς πήγαινε εὔκολα στὴ γλῶσσα, τὸ «κλειδοκύμβαλον» τὸ βάφτισαν «λαλούμενο». Μὲ τ' ὄνομα αὐτὸ ἔμεινε γνωστὸ γιὰ πολλὰ χρόνια.

Σὲ λίγο καιρό, ὅταν ὁ Ράδος μὲ τὴ γυναίκα του ἐγκαταστάθηκε στὸ Μεσολόγγι, μετάφεραν ἐκεῖ καὶ τὸ λαλούμενο. Τὰ ἴδια τ' Ἀναπλιοῦ... Ξεσηκώθηκε ὅλο τὸ Μεσολόγγι νὰ πάη νὰ τὸ δῆ καὶ νὰ τ' ἀκούση. Καὶ γιὰ ἀρκετὸ διάστημα πίστευαν μερικοὶ πὼς ἡ Μαρία δὲν εἶχε τέχνη μὰ κάποια μαγικὴ δύναμη γιὰ νὰ μπορῆ νὰ παίζη τὸ «λαλούμενο.»

Η ΣΗΜΑΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

10 Ἀπριλίου 1833, τὸ κάστρο τῆς Ἀθήνας, ἡ Ἀκρόπολη, βρισκόταν πιὰ στὰ ἑλληνικὰ χέρια.

Τὴν ἄλλη μέρα πρωῒ-πρωΐ, ἀνέβηκε στὸ Ἱερὸ Βράχο, ἕνας Χιώτης ναυτικός, ὁ καπετὰν Δημήτρης μὲ τὸ γιό του, ποὺ εἶχαν ἀραγμένο τὸ τρεχαντήρι τους στὸν Πειραιᾶ. Κρατοῦσε ὁ καπετὰν Δημήτρης, μιὰ ἑλληνικὴ σημαία καρφωμένη στὸ κοντάρι της.

Σὰν φτάσαν στὴν Ἀκρόπολη, ὁ γιός του ζήτησε νὰ παρουσιαστῆ στὸν «Πρῶτο τακτικὸ Χριστιανὸ φρούραρχο τοῦ Κεκροπείου ἄστεως», τὸ Βαυαρὸ Χριστόφορο Νέζερ. Ὁ νεαρὸς Χιώτης, ποὺ τὰ κατάφερνε, μίλησε ἰταλικὰ τοῦ Νέ-

ζερ, καὶ τὸν παρακάλεσε θερμὰ ἀπὸ μέρους τοῦ πατέρα του, νὰ τοὺς ἐπιτρέψουν νὰ στήσουν πάνω στὸν Παρθενῶνα αὐτὴ τὴ σημαία ποὺ φέρανε ἀπ' τὸ τρεχαντήρι τους.

Κι ὄχι μόνο δὲν ἀρνήθηκε ὁ Νέζερ μὰ διέταξε τὸ στρατιωτικό του ἀπόσπασμα νὰ παραταχθῆ. Κι ἀφοῦ ὁ γέρο ναυτικός, ὁ καπετὰν Δημήτρης ἀπ' τὴ Χιό, ἔστηνε τὴν ἑλληνικὴ σημαία, οἱ στρατιῶτες παρουσίαζαν ὅπλα.

Κι ὕστερα ἀπ' ὅλους ἀκούστηκε:

— Ζήτω ἡ Ἑλλάς, ζήτω ὁ βασιλεύς.

Ἡ πρώτη ἑλληνικὴ σημαία κυμάτιζε πάνω στὴν Ἀκρόπολη τῆς Ἀθήνας.



ΚΑΚΟΤΥΧΟ ΕΡΓΟ

Στὰ πρωταρχικὰ χρόνια τοῦ ἀθηναϊκοῦ θεάτρου, δινόταν ἡ παράσταση τῆς τραγωδίας «Ἡ σφαγὴ τῆς Χίου». Στὸ τέλος τοῦ ἔργου ἡ σκηνὴ ἦταν γεμάτη ἀπ' τὰ αἱματοστάλαχτα πτώματα τῶν Ἑλλήνων, ποὺ ἀργοπέθαιναν μέσα σὲ βογγητά. Πλάϊ τους στέκαν καμαρωτοὶ - καμαρωτοί, οἱ Τοῦρκοι μὲ τὸν Πασᾶ τους καὶ παρακολουθοῦσαν τὰ θύματά τους ποὺ σφάδαζαν. Σὲ κάποια παράσταση κείνη τὴ στιγμή, οἱ σκοτωμένοι Ἕλληνες δὲν ἀνέχθηκαν τὸν ἐξευτελιστικὸ θάνατό τους. Πετιῶνται ἀπάνω, τραβᾶνε τὰ γιαταγάνια τους κι ὁρμᾶνε κατὰ τῶν ἠθοποιῶν ποὺ κάνανε τοὺς Τούρκους. Τρομαγμένοι κεῖνοι ἀπ' τὴν ἀναπάντεχη νεκρανάσταση τρέχουν νὰ γλυτώσουν μέσα στὰ παρασκήνια, ἐνῶ ἐνθουσιασμένοι οἱ θεατὲς ὄρθιοι χειροκροτοῦσαν καὶ ζητωκραύγαζαν.

Σὲ ἄλλη πανηγυρικὴ παράσταση τοῦ ἴδιου ἔργου, γιὰ

μεγαλείτερη ἐντύπωση θελήσανε νὰ βγάλουν τὸν πασᾶ καβάλλα σὲ ἄλογο.

Ἀπ' τὴν πλαϊνὴ μάντρα τοῦ γαλατᾶ δανείστηκαν τὸ ἥσυχο ἄλογό του, τὸ χρυσοστόλισαν μὲ πλουμιστὰ χάμουρα καὶ τὸ ἀνέβασαν στὰ παρασκήνια. Στὸ τέλος τοῦ ἔργου παρουσιάζεται στὴ σκηνὴ ὁ πασᾶς καβάλλα στ' ἄλογό του καὶ προχωρεῖ ἀγέρωχα ἀνάμεσα στοὺς κατασφαγμένους Ἕλληνες.

Οἱ θεατὲς γιὰ τὴ ρεαλιστικὴ αὐτὴ πρωτοτυπία ἄρχισαν ἐνθουσιασμένοι νὰ χειροκροτοῦν—καὶ πότε δὲν χειροκροτοῦν!!! Τὸ ἄλογο τότε, ἀπ' τὰ χειροκροτήματα, τὰ φῶτα, τὴν ἀναταραχὴ ξαφνιάστηκε. Ἀπὸ ἥσυχο ποὺ ἦταν μεταβλήθηκε σὲ βουκέφαλο κι ἄρχισε νὰ κλωτσάη τοὺς ξαπλωμένους ἠθοποιοὺς ποὺ παριστάνανε τὰ θύματα τῆς Χίου. Καὶ σὰν νὰ σήμανε ἡ σάλπιγγα τῆς Δευτέρας Παρουσίας, μὲ μιᾶς πετάγονται ὅλοι οἱ σκοτωμένοι Ἕλληνες καὶ γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπ' τὶς κλωτσὲς ἄλλοι τρέχαν στὰ παρασκήνια κι ἄλλοι πηδούσανε κάτω ἀπ' τὴ σκηνὴ στὴν πλατεῖα. Μόνος πιὰ καὶ σὲ κακὰ χάλια ὁ πασᾶς, ἀγκαλιασμένος ἀπ' τὸ λαιμὸ τοῦ ἀλόγου, προσπαθοῦσε νὰ τὸ ἡμερέψη γιὰ νὰ τὸ ξαναπᾶνε στὸ ἀχούρι του, μιὰ καὶ δὲν τοῦ ἄρεσε αὐτὴ ἡ σκηνή.

Τὴν ἄλλη βραδυὰ ἀναγκαστήκανε ν' ἀλλάξουν ἔργο.



ΠΡΩΤΗ ΕΝΤΥΠΩΣΗ

Στὴν 1 Δεκέμβρη τοῦ 1833 ἡ Ἀθήνα δεχόταν γιὰ πρώτη φορὰ τὸ βασιλιᾶ Ὄθωνα. Δὲν εἶχε μείνει Ἀθηναῖος σπίτι του. Ὅλοι τους εἶχαν βγῆ νὰ καλοδεχτοῦν τὸ βασιλιᾶ τους. Μόλις φάνηκε νὰ ζυγώνη ἡ βασιλικὴ συνοδεία, τὰ ἕντεκα

στημένα κανόνια πάνω στὸ λόφο τῆς Σταχτοθήκης ἄρχισαν νὰ βροντᾶν. Καὶ τότε ὅλοι οἱ ἁρματωμένοι Ἀθηναῖοι, ἄδειασαν τὰ ντουφέκια τους γιορταστικὰ ἐνῶ τὰ γυναικόπαιδα ξεφώνιζαν ἀπὸ χαρά.

Ὁ νεαρὸς Ὄθωνας ὁμορφοντυμένος, καβαλλοῦσε μὲ χάρη ἕνα περίφημο ἄσπρο ἄτι, ποὺ τὸ στόλιζαν πλουμιστὰ χάμουρα. Ὅπως προχωροῦσε στὴν πόλη, οἱ Ἀθηναῖοι δὲ χόρταιναν νὰ καμαρώνουν τὸ νιοφερμένο βασιλιᾶ τους κι αὐθόρμητα νὰ ἐκφράζουν τὸ θαυμασμό τους γι' αὐτόν.

Μονάχα ἕνας Ἀθηναῖος ἀκούστηκε νὰ λέη δυνατά:

— Τί ὡραῖο ἄλογο!...



Ο ΑΜΟΥΣΟΣ ΟΘΩΝΑΣ

Ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας ἀπὸ ἰδιοσυγκρασία ἢ ἀπὸ κληρονομικότητα—ἴσως ἀπ' τὸν πατέρα του ποιητὴ-βασιλιᾶ Λουδοβῖκο—ἔδειχνε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς καλὲς τέχνες καὶ πιὸ πολὺ γιὰ τὴ μουσική. Ὅταν κατέβηκε στὴν Ἑλλάδα, βρῆκε τὴ μουσικὴ στὰ σπάργανα. Κι ἀμέσως ὁ Ὄθωνας τὴν πῆρε στὴν προστασία του φροντίζοντας ὅσο μποροῦσε γιὰ διάφορες μουσικὲς ἐκδηλώσεις καὶ συγκεντρώσεις.

Μ' ὅλο ὅμως ποὺ τόσο τοῦ ἄρεσε ἡ μουσική, ὁ ἴδιος δὲν μπόρεσε ποτέ του νὰ γίνη μουσικός. Ἄδικα κοπίαζε καθημερινὰ ὁ μουσικοδιδάσκαλός του ὁ Ἄσερ, γιὰ νὰ τὸν μάθη πιάνο. Ὁ Ὄθωνας δὲν τὰ κατάφερνε. Καὶ φαίνεται πὼς ἦταν τόσο μουσικὰ ξεροκέφαλος, ποὺ ὁ Ἄσερ κάποια μέρα δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ ἄλλο καὶ τοῦ λέει ἀγανακτισμένος:

— Δὲν ἠξεύρω Μεγαλειότατε ἂν θὰ γίνετε ποτὲ μέγας βασιλεύς. Τὸ ἐλπίζω ὅμως. Ἀλλὰ νὰ γίνετε μουσικός, δὲν τὸ ἐλπίζω.. ποτέ...

Κι ὁ Ἄσερ ἀλήθεψε. Ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια μάθημα ὁ Ὄθωνας, τὸ μόνο ποὺ κατάφερνε στὸ πιάνο, κι αὐτὸ μὲ δυσκολία, ἦταν κάτι ἁπλᾶ λαϊκὰ βαυαρέζικα τραγούδια, ποὺ τὰ ἔπαιζε ὅμως μέ... τὸ ἕνα δάχτυλο.

ΤΑ ΠΑΓΩΤΑ ΤΟΥ ΚΑΛΒΟ

Σὲ κάποια ἀπ' τὶς βεγκέρες ποὺ ἔδινε ὁ ἀντιβασιλέας Ἄρμανσμπεργκ στὸ ἀρχοντικό του, στὰ πρῶτα χρόνια ποὺ ἡ Ἀθήνα ἔγινε πρωτεύουσα, ἡ κόμησσα Ἄρμανσμπεργκ θέλησε νὰ προσφέρῃ στοὺς καλεσμένους της κάποιο ἄγνωστο ἀκόμα στὴν Ἑλλάδα δροσιστικὸ γλύκισμα: Παγωτό. Στὴν Ἀθήνα βρισκόταν τότε ὁ Ἰταλὸς Κάλβο, ποὺ εἶχε ζαχαροπλαστεῖο στὴν πλατεῖα Κλαυθμῶνος κι ἔκανε εὐρωπαϊκὰ γλυκά. Αὐτὸς ἀνέλαβε νὰ φκιάξῃ τὰ παγωτὰ τῆς κόμησσας Ἄρμανσμπεργκ. Προμηθεύτηκαν χιόνι ἀπὸ κάποια ἀνήλιαγη χαράδρα τῆς Πάρνηθας, γιατὶ πάγος τότε δὲν ὑπῆρχε, καὶ τὰ παγωτὰ ἦταν ἕτοιμα.

Σὰν προσφέρανε τὰ πολύχρωμα παγωτά, μείνανε ὅλοι τους ἀποσβολωμένοι μὲ τὸ ὡραῖο αὐτὸ γλύκισμα ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ δοκιμάζανε. Ἀκόμα κι αὐτὸς ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας ποὺ ἦταν καλεσμένος χάρηκε τὸ παγωτό του μ' ὅλη του τὴν καρδιά. Γενικὸ θέμα στὴ συζήτησή τους ἦταν τὸ παγωτὸ κι ἥρωας κείνης τῆς βραδυᾶς ὁ Κάλβο, ποὺ ἡ κόμησσα Ἄρμανσμπεργκ ἀκούραστη παίνευε τὴν τέχνη του.

῾Ο Κάλβο πού θέλησε νά δώση στά παγωτά του διάφορους χρωματισμούς, ἐπειδή τότε στήν πρωτεύουσα δέν εἶχαν χρώματα ζαχαροπλαστικῆς, χρησιμοποίησε ἀπ᾽ τά κοινά μεταλλικά χρώματα.

Δέν πέρασε ὥρα ὕστερ᾽ ἀπ᾽ τήν παγωτοφαγία καί τά ἀκατάλληλα κεῖνα χρώματα φέρανε στούς καλεσμένους μιά ἐλαφριά δηλητηρίαση. Ὅλοι τους τρέχανε κάπου γιά ν᾽ ἀνακουφίσουν τήν κοιλιά τους ἀπ᾽ τά χρωματισμένα παγωτά καί φεύγανε ἀπ᾽ τή βεγκέρα σέ κακά χάλια. Ἀκόμα κι αὐτός ὁ Ὄθωνας, παγωτόπληκτος, πῆγε στό παλάτι του, ἔπεσε στό κρεββάτι καί κάλεσε μέ μιᾶς τό γιατρό του. Τρεῖς μέρες ἔμεινε ἀδιάθετος.

Αὐτή ἦταν ἡ πρώτη, ἄτυχη ὅμως, ἐμφάνιση τοῦ παγωτοῦ στήν πρωτεύουσα. Μά οἱ Ἀθηναῖοι δέν φοβήθηκαν ἀπ᾽ τό πάθημα τῶν καλεσμένων τοῦ Ἄρμανσμπεργκ. Ὅταν ὁ Κάλβο ἄρχισε τό καλοκαίρι νά πουλάη στό ζαχαροπλαστεῖο του παγωτά, ἀχρωμάτιστα ὅμως, οἱ πρωτευουσιάνοι τρέχανε μέ λαχτάρα νά δοκιμάσουν τό καινούργιο αὐτό γλύκισμα. Σέ λίγο ὁ Ἕλληνας Καρδαμάτης ἔκανε ἀντίπραξη στόν Ἰταλό Κάλβο γιατί κι αὐτός ἔφκιαχνε καί πουλοῦσε παγωτά στό ζαχαροπλαστεῖο του στήν «Αἰολική ὁδό». Τό παγωτό πιά εἶχε διαδοθῆ.

A. Μελα[illegible]

ΞΥΡΙΖΕΤΑΙ Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ...

Τό καλοκαίρι τοῦ 1836, στό πρῶτο καί μοναδικό θέατρο τῆς Ἀθήνας παιζόταν ἀπό κάποιο θίασο ἡ τραγωδία τοῦ Ἀλφιέρη: «῾Ο Φίλιππος τῆς ῾Ισπανίας». Τούς γυναικείους ὅμως ρόλους ἀκόμα παίζαν ἄντρες. Κι ἔτσι ἡ γυναίκα τοῦ Φιλίππου, κατά τόν κριτικό ἐκείνου τοῦ καιροῦ, «παρίστατο ἀπό νέον ἔχοντα φωνήν ξηράν καί ἀλύγιστον».

Σὲ κάποια ἀπ' αὐτὲς τὶς παραστάσεις, μ' ὅλο ποὺ ἡ ὥρα εἶχε περάσει, δὲν ἄρχιζαν. 'Ανυπόμονοι οἱ θεατές, καὶ μὲ τὸ δίκιο τους, ἄρχισαν νὰ διαμαρτύρωνται ποδοκροτῶντας. Καὶ τὴν πιὸ περσότερη φασαρία φαίνεται πὼς θὰ κάνανε οἱ στρατιωτικοί. Γιὰ νὰ ἡσυχάσουν τότε, βγαίνει στὸ προσκήνιο κάποιος ἠθοποιὸς καὶ λέει στοὺς θεατές:

— Παρακαλοῦμεν τὸ σεβαστὸν κοινὸν καὶ τὴν γενναίαν φρουρὰν νὰ μᾶς συγχωρήσῃ τὴν ἀποψινήν μας βραδύτητα, καθόσον διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς της, ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα δὲν ἐξουρίσθη ἀκόμη!!!



ΟΡΕΙΒΑΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Τὸ Σεπτέμρβη τοῦ 1834 ποὺ ὁ Ὄθωνας ἐπεσκέφθηκε τὴ Βοιωτία, ἔφτασε στὶς 20 στὴν 'Αράχωβα. Τὴν ἄλλη μέρα τὴν αὐγή, ἔφυγε γιὰ ν' ἀνέβη στὴν κορυφὴ τοῦ Παρνασσοῦ. Στὴν ὀρειβασία του αὐτὴ τὸν ἀκολούθησαν Ἕλληνες καὶ Βαυαροί. Κι οἱ 'Αραχωβίτισσες τὸν ξεπροβόδισαν τραγουδῶντας:

«Ὥρα καλή σου, βασιλιᾶ, ὥρα καλή σου, ἀφέντη,
Αὐτοῦ ποὺ βούλεσαι νὰ πᾶς στὴ Λιάκουρα ν' ἀνέβης
ἀγάλια-ἀγάλια νἄρχεσαι, ἀγάλια νὰ διαβαίνης
γιατ' εἶν' ὁ τόπος ζαβωτός, καβάλλα δὲν πατιέται».

Ὁ νεαρὸς ὅμως Ὄθωνας, ἀψηφῶντας τὶς συμβουλὲς ποὺ τοῦ ἔδωσαν τραγουδιστὰ οἱ 'Αραχωβίτισσες, ἀπόδειξε πὼς ἦταν ἕνας γερὸς ὀρειβάτης. 'Ακόμα κι αὐτὰ τὰ παλι-

κάρια δὲν μπόρεσαν νὰ τὸν ξεπεράσουν στὴ σβελτάδα του.

Φτάνοντας ὅμως πάνω στὴ Λιάκουρα, δὲν ἱκανοποιήθηκε. Σ' αὐτὸ ἴσως νὰ ἔφταιγε ἡ κακοκαιριὰ ποὺ βρῆκε.

Κι ἀφοῦ ἡ συνοδεία του ἔκανε στὴν κορυφὴ ἕνα μικρὸ σωρὸ ἀπὸ πέτρες, ὁ βασιλιᾶς ἔβαλε τὴν τελευταία γράφοντας μὲ ξυλοκάρβουνο σὲ στίχους περίπου αὐτά:

«Ὁ ἀληθινὸς ὁ Παρνασσὸς μοῦ φαίνεται ὅτι πάντα θὰ ἦταν χωρὶς τὴ φαντασία, βράχος τραχὺς καὶ ἄγονος.»

Τὸ καλοδέξιμο ὅμως ποὺ τοῦ κάνανε τὸ βράδυ οἱ Ἀραχωβίτες, ἔκανε τὸ βασιλιᾶ νὰ λησμονήση τὴν κούραση τῆς ὀρειβασίας του. Μὲ τοῦτο τὸ τραγούδι τὸν καλοσώρισαν οἱ Ἀραχωβίτισσες:

«Καλῶς τὸ βασιλέα μας
πὄρχεται ἀπ' τὸ Λιβάδι
πὄρχεται ἀπ' τὸν Παρνασσὸ
μέσ' ἀπ' τὸ Σαρανταύλι»

Κι ὅταν ἀργότερα ἡ Ἀραχωβίτισσα Ρεγγίνα Παπασταθοπούλου, ποὺ ἦταν ἡ ποιήτρια στὰ τραγούδια αὐτά, προσκάλεσε τὸ βασιλιᾶ νὰ χορέψη μαζί τους, κεῖνος δὲν τὸ ἀρνήθηκε. Γιὰ πρώτη φορὰ ἔκανε ἀρκετοὺς γύρους στὸν ἑλληνικὸ χορό.

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ

Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἔλεγε ὕστερα ἀπ' τὸν Ἀγῶνα, ὅταν ἀπογοητευόταν ἀπ' τὸ πολιτικὸ ἀλληλοφάγωμα τῶν Ρωμιῶν:

—Ἐμεῖς φυτέψαμε τὸ δέντρο τῆς λευτεριᾶς, μὰ σὰν ἀπαίδευτοι ποὺ εἴμαστε, δὲν εἴμαστε ἄξιοι νὰ τὸ καλλιεργήσουμε.

ΠΟΛΕΜΙΚΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Τὸ Νοέμβρη τοῦ 1833, ὁ ἀγωνιστὴς Νῖκος Κριεζώτης πήγαινε ἀπ' τὴ Χαλκίδα στ' Ἀνάπλι. Γιὰ τιμητικὴ συνοδεία τὸν ἀκολούθαγαν καμιὰ ἑκατοστὴ ἁρματωμένα παλικάρια καβάλλα σ' ὁμορφοστόλιστα ἄλογα. Ἦταν παλιὰ συνήθεια αὐτή, ἀπ' τὰ χρόνια ἀκόμα τῆς κλεφτουριᾶς, τὸν καπετάνιο νὰ συνοδεύουν πάντα παλικάρια, ἡ «οὐρὰ» ὅπως τὴ λέγαν.

Ἀπ' τὴν Κόρινθο πήγαινε γιὰ τὸ Λαύριο ὁ γέρο Νοταρᾶς, ποὺ κι αὐτὸς τὸ ἴδιο, εἶχε τὴν ἁρματωμένη «οὐρά» του.

Στὸ δρόμο, ἔξω ἀπ' τὴν Ἀθήνα ἔτυχε νὰ συναντηθοῦν κι οἱ δυό, μ' ἀντίθετη κατεύθυνση.

Ὅταν φάνηκαν ἀπ' τὰ μακριὰ οἱ δυὸ συνοδεῖες, ἡ μιὰ νὰ πηγαίνη πάνω στὴν ἄλλη, κι ὅταν κάπως πλησίασαν, ἕνας καβαλλάρης ξεκόβει ἀπ' τοῦ Νοταρᾶ τοὺς ἀκολούθους καὶ χτυπώντας τὸ ἄτι του, σὰν ἀστραπὴ πηγαίνει πρὸς τοὺς ἄλλους.

Ὅταν ἔφτασε κι εἶδε πὼς ὁ Κριεζώτης ἦταν κεῖνος ποὺ ἐρχόταν καταπάνω τους, τοῦ ἀνήγγειλε ποιὸς ἦταν ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά.

Οἱ δυὸ συνοδεῖες φτάσαν σὲ μιὰ ἀπόσταση πενήντα βήματα. Τότε σταμάτησαν τὰ παλικάρια, καὶ προχώρησαν μόνο ἀπ' τὴ μιὰ ὁ γέρο Νοταρᾶς κι ἀπ' τὴν ἄλλη ὁ Κριεζώτης. Ζύγωσαν οἱ δυὸ καβαλλαραῖοι, καὶ σύγχρονα τράβηξαν τὶς πάλλες τους. Γυμνὰ τὰ σπαθιά τους τὰ σήκωσαν ὁριζόντια πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τους, κι ἀφοῦ τὰ κράτησαν ἔτσι μερικὰ δευτερόλεπτα τὰ ξανάβαλαν στὰ θηκάρια τους.

Ὕστερ' ἀπ' τὸν παλιὸ πολεμικὸ αὐτὸ χαιρετισμὸ ξεκαβαλλικεύει ὁ Κριεζώτης καὶ μὲ σεβασμὸ πλησιάζει τὸν καβαλλάρη Νοταρᾶ καὶ τοῦ φιλεῖ τὸ χέρι. Κι ὁ γέρος σκύβει καὶ φιλεῖ τὸν Κριεζώτη στὸ μέτωπο.

Κείνη τὴ στιγμὴ τὰ παλικάρια κι ἀπ' τὶς δυὸ ἀκολουθίες ἄδειασαν τιμητικὰ τὰ ντουφέκια τους στὸν ἀέρα. Κι ἀφοῦ τέλειωσε ἔτσι ὁ χαιρετισμός τους τράβηξε ἡ κάθε συνοδεία τὸ δρόμο της.



Ἱερεὺς καὶ ἐπίσκοπος κατὰ τὸν ἁγιασμὸν

ΗΘΙΚΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ

Στὰ 1837 ἦρθε στὴν Ἀθήνα, γιὰ λίγες μέρες, ὁ Παναγιώτης Σέκερης. Ἔτυχε νὰ συναντηθῇ μὲ τὸν Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Ὁ παλιὸς μπέης τῆς Μάνης, γιὰ νἄχη ἥσυχη τὴ συνείδησή του, θέλησε νὰ τακτοποιήση τὶς ὑποχρεώσεις του μὲ τὸν παλιὸ ἱδρυτὴ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας.

— Πᾶμε, ἀδερφέ, τοῦ λέει ὁ Μαυρομιχάλης, νὰ ὁμολογήσω ἐγὼ τουλάχιστον πρὶν πεθάνω, μπροστὰ σ' ἐπίσημο ἀρχὴ καὶ μὲ μάρτυρες, τὸ τί ἔλαβα ἀπὸ σένα. Χωρὶς ἐσένα, δὲν θὰ μποροῦσα νὰ θρέψω τοὺς Μανιάτες μου καὶ νὰ τοὺς ἔχω ἕτοιμους γιὰ τὴν Ἐπανάσταση.

Ὁ Σέκερης ἀρνήθηκε. Ὁ γέρο Μαυρομιχάλης, ὅμως ἐπέμενε.

— Πῶς ἀρνιέσαι νὰ μοῦ κάνης αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία; Ξεχνᾶς πὼς εἴμαστε κι οἱ δυὸ γέροντες καὶ θνητοί, καὶ δὲν πρέπει νὰ κληρονομήσουμε στὰ παιδιά μας δοσοληψίες!

Καὶ στὶς 28 τοῦ Ἀπρίλη στὰ 1837, ὁ Πετρόμπεης μὲ συμβολαιογραφικὴ πράξη—συμβολαιογράφος ὁ Κ. Πιτάρης—ὡμολόγησε ὅτι ὁ γιός του Γιωργάκης ἀπ' τὸ 1819-1821 ἔλαβε στὴν Πόλη ἀπ' τὸ Σέκερη 8.500 ἱσπανικὰ τάλληρα γιὰ προπαρασκευὴ τοῦ Ἀγώνα, κι ὕστερα, στὴν Ἐπανάσταση ἕνα καράβι φορτωμένο κριθάρι, περίπου 3.500 δίστηλα!...

Μὰ τώρα πιὰ ὁ Σέκερης γιὰ νὰ ζήση εἶχε διοριστῆ τελώνης στ' Ἀνάπλι!...

Η ΦΡΟΣΥΝΗ

Στὰ 1837 στὴν Ἀθήνα, ἕνας ὅμιλος ἀπὸ ἐρασιτέχνες ἤθελε νὰ παίξη τὴ «Φροσύνη» θεατρικὸ ἔργο τοῦ Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ. Οἱ πρόβες εἶχαν ἀρχίσει, μὰ κάποιο

βράδυ, παρουσιάζεται στὸ γραφεῖο τοῦ Ραγκαβῆ «ἄγνωστός τις ἀνὴρ τεσσαράκοντούτης περίπου, ταπεινὸς δὲ τὸ ἔνδυμα καὶ τοὺς τρόπους» ὅπως μᾶς τὸν περιγράφει ὁ ἴδιος.

— Ν' ἀπαγορεύσετε τὴν παράσταση τῆς Φροσύνης, λέει ἀπότομα στὸ Ραγκαβῆ.

— Προθύμως, τοῦ ἀπαντάει ὁ συγγραφέας, ἂν δύναται νὰ σᾶς εὐχαριστήση. 'Αλλὰ δύναμαι νὰ σᾶς ἐρωτήσω διατὶ δὲν θέλετε νὰ παρασταθῆ ἡ Φροσύνη;

— Γιατὶ εἶμαι ὁ γιός της.

Τὰ ἔχασε ὁ Ραγκαβῆς καὶ τοῦ λέει:

—'Ο υἱός της! 'Αλλὰ μὲ συγχωρεῖτε. Εἰς τὴν τραγωδίαν μου ἡ Φροσύνη πνίγεται ἁγνὴ καὶ νέα παρθένος...

— Στὴν τραγωδία σας μπορεῖ. Στ' ἀλήθεια ὅμως ἦταν γυναίκα τοῦ πατέρα μου καὶ μητέρα μου...

'Ο Ραγκαβῆς σεβάστηκε τὴν ἐπιθυμία τοῦ γιοῦ τῆς Φροσύνης, Δημητροῦ, καὶ ματαίωσε τὴν παράσταση. 'Ανεβάσανε ὅμως τὸ ἔργο του ὕστερα ἀπὸ χρόνια, ὅταν πιὰ πιὰ ὁ Δημητρὸς εἶχε φύγει γιὰ πάντα, μακριὰ ἀπ' τὴν 'Ελλάδα.



ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΞΕΣΙΝΕΡΙΣΜΑΤΑ

Στὰ πρῶτα μεταπαναστατικὰ χρόνια, σὲ μιὰ φιλικὴ συγκέντρωση, παλιοὶ καπεταναῖοι, μιλοῦσαν γιὰ τὸν 'Αγῶνα. Ἦρθε κι ὁ λόγος γιὰ τὸ ἀσκέρι τοῦ Δράμαλη. 'Ο Κολοκοτρώνης, ποὺ ἦταν κι αὐτὸς μπροστά, ἄρχισε τότε νὰ

τούς ἱστοράη πῶς ξέκαναν τὶς τριανταδυὸ χιλιάδες στρατὸ τοῦ Δράμαλη στὰ Δερβενάκια. Ἄξαφνα, κάποιος ἄλλος ἀγωνιστής, διακόπτει τὸ Γέρο τοῦ Μοριᾶ καὶ τοῦ λέει:

— Ποῦ βρέθηκαν τριανταδυὸ χιλιάδες; Μεῖς τούς μετρήσαμε στὴν Κάζα, στὸν Κιθαιρῶνα, ἕναν-ἕναν, καὶ δὲν ἦταν παραπάνω ἀπὸ δεκατρεῖς χιλιάδες.

Ξαναμένος τότε ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ τοῦ ἀποκρίνεται:

— Σεῖς τούς μετρήσατε καὶ μεῖς τούς σκοτώσαμε, κι ἂς ἦταν καὶ δεκατρεῖς χιλιάδες...

ΠΑΠΑΣ - ΑΓΙΟΣ

Στὰ 1837 ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας ἐπεσκέφθηκε τὸ Μεσολόγγι. Ἀνάμεσα σὲ κείνους πού πῆγαν νὰ ὑποβάλουν τὰ σέβη τους στὸ νιοφερμένο βασιλιᾶ τους ἦταν κι ὁ παπα Παναγιώτης Μπουγάτσας, παπᾶς στὸν Ἅϊ Παντελεήμονα. Ἔτυχε κείνη τὴ στιγμὴ νὰ βρίσκεται πλάϊ κι ὁ καπετὰν Δημήτρης Μακρῆς. Βλέποντας τὸν Μπουγάτσα λέει στὸν Ὄθωνα:

— Μεγαλειότατε, τὸν παπᾶ αὐτὸ δίκαιο εἶναι νὰ τὸν προσκυνοῦμε σὰν ἅγιο, γιὰ τὶς μεγάλες του ἐκδουλεύσεις στὴν πατρίδα καὶ τὸν κόσμο.

— Καὶ ὁποῖαι εἰσὶν αὐταί, καπετὰν Μακρῆ, τὸν ρωτάει ὁ βασιλιᾶς.

— Ἄκουσε, Μεγαλειότατε, ἀπαντάει ὁ παλιὸς πρωτοκλέφτης τοῦ Ζυγοῦ. Ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ κλεισμοῦ στὸ Μεσολόγγι ὁ παπᾶς αὐτὸς ἡ μόνη δουλειὰ πού ἔκανε, ἤτανε καθὼς ἐπιάνετο τὸ τουφέκι — κι ἤτανε αὐτὸ καθημερινὸ — εἴτε ἤτανε μέρα εἴτε νύχτα, ἔτρεχε στὴν ἐκκλησιά, ἔπαιρνε τὸ δισκοπότηρο στὰ χέρια του καὶ ξεσκούφωτος μὲ τὸ

φαναράκι του, ἐπήγαινε ἀπὸ ντάπια σὲ ντάπια καὶ μεταλάβαινε κείνους ποὺ ψυχομαχοῦσαν καὶ τοὺς παρηγοροῦσε μὲ καλὰ λόγια καὶ γκάρδιωνε τοὺς ἄλλους νὰ πολεμᾶνε μὲ ὄρεξη καὶ μὲ ψυχὴ γιὰ νὰ ἔχουν τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Στ' ὁρκίζομαι στὴν πίστη μου, Μεγαλειότατε, ὅτι δὲν πέρασε μέρα, εἴτε νύχτα, νὰ μὴν τὸν ἰδῶ στὴ ντάπια μου πάνω στὸ ντουφέκι, καθὼς ἔφερνε γύρα ὅλες τὶς ντάπιες καὶ μέσα στὴ χώρα, ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, καὶ στὸ γιουρούσι τῆς 'Εξόδου ἤτανε μαζί μας καὶ βόλι ἢ μπάλα δὲν τὸν πείραξε. Τότε δὲν εἶναι ἅγιος ὁ παπᾶς αὐτός;

Ὁ Ὄθωνας, ἀντὶ γι' ἄλλη ἀπάντηση κρέμασε μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι τὸ παράσημο τοῦ 'Αγῶνα στὸ στῆθος τοῦ παπᾶ Παναγιώτη, ποὺ μὲ σκυμμένο κεφάλι ἀπὸ σεμνότητα ἄκουγε τὰ παινέματα ποὺ ἱστοροῦσε ὁ Μακρῆς γι' αὐτόν, κι ἦταν ὅλα ἀλήθεια.



ΚΑΚΟΣΗΜΑΔΙΑ

Ἡ Πρωτοχρονιὰ τοῦ 1838, ἦταν ἡ πρώτη ποὺ θὰ γιόρταζε στὴν Ἑλλάδα ἡ νιοφερμένη βασίλισσα 'Αμαλία. Ὁ βασιλιᾶς κι ἡ βασίλισσα ντυμένοι κι οἱ δυὸ μὲ τὶς ἐθνικὲς φορεσιές τους, παρευρέθηκαν στὴ δοξολογία ποὺ ἔγινε στὴν Ἁγία Εἰρήνη, τὴν τότε μητρόπολη. Οἱ 'Αθηναῖοι, ἀπ' τὴν αὐγὴ εἶχαν πιάσει τοὺς δρόμους νὰ καμαρώσουν τὸ νιόπαντρο βασιλικὸ ζευγάρι καὶ νὰ τὸ ζητωκραυγάσουν.

Ὕστερ' ἀπ' τὴ δοξολογία ἐνῶ ἡ βασιλικὴ ἅμαξα πήγαινε ἀπ'τὴν ἐκκλησία στὸ Παλάτι, συνέβηκε αὐτὸ ποὺ θ' ἀφήσουμε ἐφημερίδα τῆς ἐποχῆς νὰ μᾶς πῆ: «Ἐνῷ αἱ Α.Α.Μ.Μ. μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἱερᾶς λειτουργίας εἰσέδυσαν εἰς τὴν ἅμαξαν καὶ ἐπροχώρησαν ὀλίγον πρὸς τὴν

ὁδὸν τῶν ἀνακτορίων, ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἵπποι ἀπὸ τὰς ἡνίας τῆς ἁμάξης καὶ ἀπεσύρθησαν. Ἡ δὲ μεγαλοπρεπὴς ἐκείνη Βασιλοφόρος ἅμαξα διευθύνθη εἰς τὰ ἀνακτόρια μὲ τοὺς δύο μόνον ἵππους».

Τὸ περιστατικὸ αὐτό, κι ἡ βασίλισσα καὶ πολλοὶ Ἀθηναῖοι, τὸ θεώρησαν γιὰ κακοσημαδιά. Κι εἶναι ἀλήθεια πὼς πέρασαν ἀρκετὰ χρόνια ὡς νὰ ξεδιαλύνη.

ΣΑΣΤΙΣΜΕΝΑ ΛΟΓΙΑ

Στὰ 1837 ποὺ πρωτόρθε στὴν Ἀθήνα τὸ νιόπαντρο βασιλικὸ ζευγάρι, παρουσιάστηκαν οἱ ἀρχὲς νὰ τοὺς ὑποβάλουν τὰ σέβη καὶ τὶς εὐχές τους. Ὁ Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς εἶχε ἀναλάβει νὰ παρουσιάζῃ στὴ βασίλισσα Ἀμαλία τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους. Ἔλεγε τὸ ὄνομά τους, τὸ βαθμό τους κι ἂν γνώριζαν καμιὰ ξένη γλῶσσα, γιατὶ ἡ Ἀμαλία ἀκόμα δὲν ἤξερε λέξη ἑλληνική. Ἀνάμεσα στοὺς ὑπαλλήλους ἦταν κι ἕνας τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν τὴν καταγωγὴ Χιώτης, ποὺ δὲν μιλοῦσε ἄλλη γλῶσσα ἀπ' τὰ ἑλληνικά. Ἡ Ἀμαλία λέει τότε Γερμανικὰ στὸ Ραγκαβῆ:

— Εἴπετε τῷ Κυρίῳ ὅτι ἡ περίχωρος τῶν Ἀθηνῶν πολὺ μὲ ἤρεσε.

Κι ὁ Ραγκαβῆς μετάφρασε στὸ δημόσιο ὑπάλληλο τὰ πιὸ πάνω.

— Εὐχαριστῶ τὴ Μεγαλειότητά της, ἀπαντάει ὁ Χιώτης ποὺ τὰ ἔχασε.

— Τί λέει ὁ Κύριος; ρωτάει καὶ πάλι γερμανικὰ ἡ Ἀμαλία.

—Ὅτι εἶναι ὀλιγόδενδρα τὰ περίχωρα, ἀπαντάει ψέμματα ὁ Ραγκαβῆς, ποὺ ἤθελε νὰ σκεπάση τὸ σαστισμένο Χιώτη.

Ἡ πονηρὴ ὅμως Ἀμαλία δὲ γελιόταν εὔκολα. Ξαναπροκάλεσε τὸ Χιώτη, λέγοντας τὰ πιὸ κάτω νὰ τὰ μεταφράση ὁ Ραγκαβῆς:

—Ὁ ἐλαιὼν εἶναι ὡραῖος, καὶ ἡ γυμνότης δὲν βλάπτει τὸ σχῆμα τῶν λόφων.

Χωρὶς νὰ καλοακούση τὰ λόγια τῆς βασίλισσας ὁ Χιώτης ἔκανε ὑπόκλιση λέγοντας καὶ πάλι σαστισμένος:

—Ὑπερευχαριστῶ τὴν Μεγαλειότητά της...

Κι ἡ βασίλισσα ποὺ εἶχε καταλάβει, ρωτάει τὸ Ραγκαβῆ:

— Τί λέει;

Ὁ Ραγκαβῆς ὅμως πιά, δὲν μποροῦσε νὰ σκεπάση τὸ Χιώτη. Ἀναγκάστηκε νὰ πῆ στὴ βασίλισσα, ὅλη τὴν ἀλήθεια.

— Ταύτην τὴν φοράν, πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅ,τι εὐχαριστεῖ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα...

Τοῦτο ἔφτασε γιὰ νὰ σκάση τὰ γέλια ἡ Ἀμαλία καὶ μαζί της ὅλοι οἱ ἄλλοι... ἐκτὸς ἀπ' τὸ Χιώτη, ποὺ ἀπ' τὴν ἀγωνία του ἦταν λουσμένος στὸν ἱδρῶτα.



Η ΧΑΡΟΚΑΜΕΝΗ ΣΤΟ ΧΟΡΟ

Στὶς 25 Μαρτίου τὸ 1838, ἔγινε στὴν Ἀθήνα ὁ πρῶτος γιορτασμὸς γιὰ τὴν Ἐθνικὴ Ἐπέτειο τοῦ Εἰκοσιένα. Ὅλα τὰ χωριὰ τῆς Ἀττικῆς συναχτῆκαν στὴν πρωτεύουσα γιὰ νὰ γιορτάσουν μαζὶ τὴ μεγάλη κείνη μέρα. Τότε ἀκόμα ζοῦσαν κι ἀρκετοὶ ἀγωνιστές. Αὐτοὶ εἶχαν περσότερα δικαιώματα ἀπὸ κάθε ἄλλον στὴν πρώτη ἐθνικὴ γιορτή. Θελήσανε λοιπὸν νὰ τὴ χαροῦν μὲ ξεφάντωμα.

Ὕστερ' ἀπ' τὴν ἐπίσημη δοξολογία, μὲ νταούλια καὶ πίπιζες, στήσανε γλέντι μπροστὰ στὴν πλατεῖα τοῦ παλατιοῦ. Κι ὁ Ὄθωνας μὲ τὴν Ἀμαλία ντυμένοι μὲ τὶς ἑλληνικές τους φορεσιές, ἀπ' τὸν ἐξώστη τοῦ παλατιοῦ παρακολουθούσανε τὸ ξεφάντωμα.

Τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ γλέντι βρισκόταν σ' ὅλη του τὴν ἔνταση κι οἱ ἀγωνιστὲς στήσαν τὸ χορό, παρουσιάζεται μιὰ μαυροφορεμένη γερόντισσα καὶ σταματώντας τοὺς χορευτές, λέει δυνατὰ γιὰ ν' ἀκουστῆ ἀπ' ὅλους:

— Σταματῆστε, παιδιά μου, σὲ μένα πρέπει ν' ἀρχίσω τὸ χορό, γιατὶ γι' αὐτὰ τὰ χώματα, ἔδωσα δυὸ ἀδέρφια καὶ τὸ μοναχοπαίδι μου.

Καὶ μπαίνοντας μπροστὰ ἡ γερόντισσα ἄρχισε νὰ σέρνη τὸ χορό.

Ἡ γριὰ ἐκείνη ἦταν ἡ Ἀθηναία Λέκκα, ἀδελφὴ τῶν Λεκκαίων ποὺ εἶχαν σκοτωθῆ στὴν Ἐπανάσταση.

ΑΣ ΕΧΗ ΧΑΡΗ...

Κάποια βραδιά, σὲ συγκέντρωση στὸ σπίτι τοῦ πρεσβευτῆ τῆς Ρωσίας Κατακάζη—Ἕλληνα τὴν καταγωγὴ— ἔγινε λόγος γιὰ τὸν Ἀγῶνα.

Ἕνας νιοφερμένος Ἕλληνας ἀπ' τὴν Εὐρώπη, ποὺ κεῖνες τὶς μέρες εἶχε ἁρπάξει καὶ μιὰ δημόσια θέση, λέει θρασύτατα:

—Ἂς ἔχη ἡ Ἑλλὰς χάριν εἰς τὰς τρεῖς Δυνάμεις αἱ ὁποῖαι τὴν ἔσωσαν, καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀγώνας τῶν Ἑλλήνων...

Ἔκαναν μεγάλη ἐντύπωση τὰ προσβλητικὰ λόγια τοῦ νιοφερμένου, γιατὶ ἔτυχε νὰ βρίσκωνται καλεσμένοι καὶ μερικοὶ ἀγωνιστές. Κι οἱ πιὸ πολλοὶ στρέψανε τὴν προσοχή τους στὸν Κολοκοτρώνη, ποὺ κι αὐτὸς ἦταν ἐκεῖ. Ἀναψο-

κοκκίνισε ὁ Γέρος ἀπ' τ' ἀναπάντεχα αὐτὰ προσβλητικὰ λόγια, μὰ δὲν ἔχασε τὴν ψυχραιμία του καὶ λέει:

— Νὰ ἔχουν χάρη στὴν Ἑλλάδα ὄχι οἱ τρεῖς μονάχα, σοφολογιώτατε, μὰ οὖλες οἱ Δυνάμεις ἀκόμα κι ἡ Τουρκία ποὺ ἄνοιξε τούτη ἡ γωνιὰ καὶ τρέξαν καὶ τρούπωσαν ὅλοι οἱ κατεργαραῖοι κι ἀφήσανε τοὺς τόπους τους ἥσυχους.

Κι ἀμέσως ὁ Ζαΐμης, ποὺ ἦταν κι αὐτὸς ἐκεῖ, συμπλήρωσε τὸν Κολοκοτρώνη.

—'Ακούετε σοφολογιώτατοι, τί λέει ὁ στρατηγός;

"Αν τ' ἀκούσανε λέει! Τὸ πολυακούσανε!

ΠΟΛΥ ΑΡΓΑ...

Σὲ συζήτηση τὸ 1840, ποὺ κάνανε ὁ Μακρυγιάννης μὲ τὸν ἰατροφιλόσοφο τὸ Διονύσιο Πύρρο, ἔτυχε νὰ βρίσκεται κι ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης.

Ὁ Ρουμελιώτης Μακρυγιάννης, ἄρχισε νὰ κατακρίνη τὸ βασιλιᾶ Ὄθωνα γιὰ τὴν τακτική του, κι ἀποροῦσε πῶς δὲν εἶχε γιὰ παράδειγμα τὸ πάθημα τοῦ Καποδίστρια γιὰ ν' ἀλλάξη πολιτικὴ καὶ νὰ μὴν πάθη ὅ,τι καὶ κεῖνος.

Ὁ Πύρρος σὰν ἄκουσε τ' ὄνομα Καποδίστριας, παλιὸς ἀντικαποδιστριακὸς ὅπως ἦταν, ξεσπάθωσε κι ἄρχισε ν' ἀραδιάζη τὰ σφάλματα τοῦ κυβερνήτη συνοδεύοντάς τα καὶ μὲ αὐστηρυὺς χαρακτηρισμούς.

Μπαίνοντας τότε στὴ συζήτηση κι ὁ γέρο Πετρόμπεης, τὸν σταμάτησε μ' αὐτὰ τὰ λόγια:

— Δὲν ὑπολογίζεις καλὰ τὰ πράγματα φιλόσοφε. 'Ανάθεμα τοὺς ξένους ποὺ ἦταν ἡ αἰτία κι ἐγὼ νὰ χάσω τοὺς γιούς μου καὶ τὸ Ἔθνος ἕναν πολιτικὸ ποὺ δὲν θὰ τὸν ξαναβροῦμε πιά... 'Ανάθεμά τους!...



ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΛΥΣΙΚΡΑΤΟΥΣ

ΚΑΚΟ ΤΕΛΟΣ

Ὁ καπετὰν Τζάκας, ἀπ' τὸ Μοναστηράκι, πάνω στ' Ἄγραφα, παλιὰ ἦταν τὸ πιὸ τρανὸ παλικάρι τοῦ Κατσαντώνη, κι ὕστερα τοῦ Καραϊσκάκη τὸ πρωτοπαλικαρο. Στὴν τόλμη του δὲν εἶχε τὸν ὅμοιό του. Γιὰ τοῦτο κι οἱ καπεταναῖοι του τὸν εἶχαν πῶς καὶ τί!

Σὰ λευτερώθηκε ἡ χώρα, ὁ καπετὰν Τζάκας δὲ ζήτησε ἀξιώματα καὶ τιμές. Ἔκανε τὸ γελαδοτσέλιγκα πάνω στ' Ἄγραφα. Εἶχε τὸ πιὸ τρανὸ κοπάδι ἀπὸ γελάδια. Νοικοκύρης ἀπ' τοὺς πιὸ καλούς. Μ' ὅλο τοῦτο ἂν κι εἶχε βουκόλους, πήγαινε κι ὁ ἴδιος ἀπὸ κοντὰ στὸ κοπάδι, μ' ὅλο ποὺ εἶχε περάσει τὰ ἑκατό.

Τὸν καιρὸ ποὺ πῆγε κατὰ τ' Ἄγραφα ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας, παρουσιάστηκε νὰ τὸν χαιρετήση κι ὁ γέρο Τζάκας. Εἶχε ἀκούσει γιὰ τὴν παλικαριά του. Καὶ θαύμασε ὁ Ὄθωνας, σὰν ὁ ἑκατοχρονίτης ἀγωνιστὴς ἄνοιξε τὸ πουκάμισό του κι ἔδειξε τὸ κορμί του. Κόσκινο ἦταν ἀπ' τὰ βόλια!

—Ἔ, γέρο Τζάκα, τοῦ λέει ὁ Ὄθωνας. Σὰν τί χάρη μπορεῖ νὰ σοῦ κάνη ὁ βασιλιᾶς σου ποὺ νὰ σὲ εὐχαριστήση;

— Νὰ διατάξης τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας σου, νὰ ἐπιτρέψουν στὸν ὑπήκοό σου τὸν Τζάκα, νὰ σέρνη τ' ἅρματα ποὺ τίμησε στὸν Ἀγῶνα.

Μποροῦσε ποτὲ ὁ βασιλιᾶς νὰ τοῦ ἀρνηθῆ μιὰ χάρη ποὺ στὸ κάτω κάτω τὴ δικαιοῦταν; Ἀπὸ τότε ὁ Τζάκας ἔσερνε πιὰ πάνω του λεύτερα τ' ἅρματά του καὶ μ' αὐτὰ τὸν θάψανε. Πέθανε περασμένα τὰ ἑκατὸν δέκα. Τὸ τέλος του ὅμως ἦταν παράξενο.

Κάποια μέρα τὰ γελάδια τοῦ Τζάκα στάλιζαν κάτω ἀπ' ἕνα γιγαντόκορμο πλάτανο. Ἄξαφνα σπάζει ἕνα ξερὸ κλαδί, πέφτει πάνω σ' ἕνα βόδι καὶ τὸ σκοτώνει. Θέριεψε ἀπ' τὸ κακό του ὁ γέρο Τζάκας. Ἁρπάζει τὸ τσεκούρι του κι ἄρχισε πεισματωμένος νὰ χτυπάη τὸν πλάτανο γιὰ νὰ τὸν κόψη. Ἔδωσε, ἔδωσε, καὶ τὰ κατάφερε. Τὴν ὥρα ὅμως ποὺ θἄπεφτε ὁ πλάτανος, δὲν πρόκανε ὁ Τζάκας νὰ ξεμακρύνη καὶ τὸν πῆρε ἀπὸ κάτω. Ἄγρια ξεφώνιζε!

Τρέξανε οἱ βουκόλοι του νὰ τὸν βγάλουν, μὰ πῶς νὰ παραμερίσουν τέτοιο πλάτανο! Κι ὁ γέρος ὅλο καὶ ξεφώνιζε μὲ πόνο. Ἕνας τότε ἀπ' τοὺς βουκόλους λέει:

— Μωρὲ πῶς ἦταν γραφτό του νὰ πεθάνῃ ὁ καημένος!

Καὶ σὰν τὸν ἄκουσε ὁ γέρο Τζάκας, ἔβαλε τὰ δυνατά του καὶ τοῦ ἀποκρίνεται:

—'Αμ πῶς ἤθελες νὰ πεθάνω, ὀρὲ ζαγάρι; Ἤθελες νὰ μ' εὕρῃ τὸ βόλι στὴν καρδιά;

Καὶ ξεψύχησε.



ΜΑΣΣΑΛΙΩΤΗΣ ΜΕ... ΤΣΟΥΜΠΕ!

Σὲ περιοδεία του ὁ Ὄθωνας, κατὰ τὸ 1840, στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, ἔφτασε καὶ στὴν Ἄνδρο.

Εἶχαν συναχτῇ ἀπ' ὅλα τὰ χωριὰ τοῦ νησιοῦ νὰ ὑποδεχτοῦν τὸ βασιλιᾶ. 'Απ' τὴ Μεσσαριὰ εἶχαν κατεβῇ ὁ προεστὸς Θανάσης Πετράκης μὲ μερικοὺς ἄλλους. Ἦταν ντυμένος μὲ τὴ νησιώτικη φορεσιὰ τοῦ προεστοῦ, ποὺ ἦταν ἀκόμα ἡ ἴδια μὲ κείνη ποὺ φορούσανε στὰ χρόνια τῆς τουρκιᾶς. Δηλαδὴ τσουμπέ, τουρλωτὴ φεσάρα μὲ μαντηλοδεσιὰ στὴ βάση, καὶ κίτρινα παπούτσια.

Ἕνας-ἕνας οἱ προεστοὶ περνούσανε μπροστὰ ἀπ' τὸ βασιλιᾶ καὶ τὸν χαιρετούσανε μὲ σεβασμό.

—'Απὸ ποῦ εἶσθε; ρωτάει ὁ βασιλιᾶς τὸν Πετράκη.

—'Απ' τὴ Μεσαριά, ἀπαντάει κεῖνος ψιθυριστά.

Ὁ Ὄθωνας ὅμως, ποὺ ἦταν γιὰ καλὰ βαρύκοος, παράκουσε. Παραξενεμένος τότε λέει τοῦ προεστοῦ:

— Τί λέτε! 'Απὸ τὴ Μασσαλία;... Περίεργο πρᾶγμα. Πῶς συμβαίνει αὐτό; 'Εγὼ δὲν εἶδα ποτέ μου στὴ Μασσαλία ἀνθρώπους μὲ τοιαύτην ἐνδυμασίαν.

Σαστισμένοι ὅλοι τους ἀπ᾽ τὴν παρανόηση τοῦ βασιλιᾶ, καὶ πιὸ πολὺ ὁ Πετράκης... Κάποιος παλατιανὸς τότε ἀναγκάστηκε νὰ ἐπαναλάβη τὸ χωριὸ Μεσσαριά, γιὰ νὰ βγάλη τὸν Ὄθωνα ἀπ᾽ τὴ δύσκολη θέση ποὺ τὸν εἶχε φέρει ἡ βαρυκοΐα του.



Η ΜΑΙΜΟΥ ΤΟΥ ΚΩΛΕΤΤΗ

Τὸ σπίτι τοῦ Κωλέττη, κάπου κοντὰ στὴν Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ, ἦταν ἀνοιχτὸ σ᾽ ὅλους τοὺς πολιτικούς του φίλους. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ ὡς ἀργὰ τὴ νύχτα, γεμάτα ἦταν τὰ δωμάτια ἀπὸ ψηφοφόρους ποὺ καρτεροῦσαν τὸν πατέρα τῆς πολιτικῆς ρουσφετολογίας, γιὰ νὰ τοὺς ἐξυπηρετήση.

Στὸ διάδρομο βρισκόταν μιὰ μαϊμοῦ ποὺ κάποιος φίλος τοῦ Κωλέττη τοῦ τὴν εἶχε φέρει δῶρο. Ἡ μαϊμοῦ πρώτη θὰ δεχόταν τοὺς πολιτικοὺς φίλους μὲ διάφορες κωμικὲς γκριμάτσες καὶ χειρονομίες. Καὶ κεῖνοι γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσουν τῆς φέρναν καρύδια, μύγδαλα καὶ διάφορα ζαχαρωτά. Περιμένοντας τὸν Κωλέττη στὸ σπίτι του, οἱ φίλοι του περνοῦσαν τὶς ὧρες τους χορατεύοντας μὲ τὴ μαϊμοῦ.

Ἔτσι ἡ μαϊμοῦ αὐτὴ ἔγινε γνωστὴ σ᾽ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, γιατὶ οἱ φίλοι τοῦ Κωλέττη γυρίζοντας στὸν τόπο τους, εἶχαν νὰ λένε γιὰ τὸ ζωντανὸ αὐτό.

Μὰ κι οἱ ἀντιπολιτευόμενες ἐφημερίδες κάθε τόσο ἀναφέρανε τὴ μαϊμοῦ στὰ ἀντικωλεττικά τους ἄρθρα.

Κι ἀπὸ τότε καθένας ποὺ προσπαθοῦσε νὰ κοροϊδέψη τὸν ἄλλον τὸν λέγανε «μαϊμοῦ τοῦ Κωλέττη.»

Ο ΜΕΓΑΛΟΪΔΕΑΤΗΣ ΟΘΩΝΑΣ

Ὅταν ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας ἔμαθε στὰ 1840 τὸ θάνατο τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ, δὲν μποροῦσε νὰ κρατήση τὸν ἐνθουσιασμό του. Νύχτα κάλεσε στὸ παλάτι τὸν ὑπουργὸ τῶν Ναυτικῶν ναύαρχο Α. Κριεζῆ, καὶ τὸν διέταξε ἀμέσως νὰ θέση στὴ διάθεσή του τὸ καράβι «Ὄθων». Σάστισε ὁ ὑπουργὸς ἀπ' τὴν ἀναπάντεχη αὐτὴ διαταγή. Ὁ Ὄθωνας ὅμως ἀμέσως τοῦ λέει:

—Ὥστε δὲν γνωρίζετε λοιπὸν ναύαρχε, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἀπέθανεν; Ἄ! ἐννοῶ νὰ ὑπάγω ἀμέσως εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἅμα μὲ ἰδοῦν φθάνοντα θὰ προθυμοποιηθῶσι νὰ μὲ ἀνακηρύξωσιν Αὐτοκράτορα τῆς Ἀνατολῆς...

Ἄδικα προσπάθησε ὁ Κριεζῆς νὰ κάνῃ τὸ βασιλιᾶ ν' ἀλλάξῃ γνώμη. Κεῖνος μὲ πεῖσμα τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Τὸ πολὺ νὰ μὲ φονεύσουν. Τί πρὸς τοῦτο! Ὑπάρχει ὡραιότερος θάνατος; Θὰ πέσω ὅπως κι ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος.

Εὐτυχῶς ὅμως ποὺ τὸ πολεμικὸ καράβι δὲν ἦταν τότε σὲ θέση νὰ ταξιδέψη γιατὶ τὸ ἐπισκεύαζαν στὸν Πόρο. Ὅσο νὰ τὸ ἑτοιμάσουν ἦρθε ἡ εἴδηση πὼς εἶχε γίνει ὁ νέος σουλτάνος, ὁ Μετζήτ. Ἔτσι, δὲν πραγματοποιήθηκε τὸ παράτολμο σχέδιο τοῦ Ὄθωνα.



ΓΑΪΔΑΡΟΣ ΣΑΝ ΤΟ ΜΠΟΪ ΣΟΥ...!

Ὁ Ὄθωνας στὶς περιοδεῖες του ἐξὸν ἀπ' τοὺς Ἕλληνες ὑπασπιστές του, ἔπαιρνε μαζί του καὶ Βαυαροὺς παλατιανούς.

Φτάσανε κάποτε σ' ένα χωριό τοῦ 'Αναπλιοῦ. 'Ο πάρεδρος στὴν ὑποδοχὴ ποὺ τοὺς ἔκανε, ἔβγαλε ἕνα δεκάρικο ποὺ πολυκράτησε. 'Ακόμα κι αὐτὸς ὁ ὑπομονητικὸς βασιλιὰς κουράστηκε, χωρὶς βέβαια νὰ τὸ δείξῃ.

Σὰν τελείωσε, ἕνας ἀπ' τοὺς βαυαροὺς παλατιανούς, γιὰ νὰ πειράξῃ τὸ ρήτορα πάρεδρο τοῦ λέει εἰρωνικά:

— Πόσο ἔχουν οἱ γάϊδαροι στὸν τόπο σας;

'Ο πάρεδρος δὲν τὰ ἔχασε. 'Αφοῦ τὸν κύτταξε καλὰ-καλά, ἀπ' τὴν κορφὴ ὡς τὰ πόδια, τοῦ ἀπαντάει:

—"Αν ἔχουν τὸ μπόϊ τῆς ἀφεντιᾶς σου, ὡς δέκα σφάντζικες ὁ ἕνας ἔχει...



ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Πολλὰ χρόνια δὲν εἶχαν περάσει ἀκόμα ἀπ' τὰ μεγάλα περιστατικὰ τοῦ Εἰκοσιένα, κι ἄρχισαν νὰ λησμονιῶνται. Καινούργια ζωὴ εἶχε ξεκινήσει πιὰ γιὰ τὴ χώρα. Ποιὸς νὰ γυρίσῃ πίσω στὰ παλιὰ καὶ νὰ θυμηθῇ δοξασμένες ἡμερομηνίες; Αὐτοὶ ὅμως ποὺ εἶχαν ζήσει τὶς μεγάλες κεῖνες στιγμές, δὲν τὶς ξεχνοῦσαν. Στὴν ἐπέτειο, ἀφήναν τὸ λογισμό τους νὰ ξαναγυρίζῃ στὰ παλιὰ καὶ νὰ τὰ ζωντανεύῃ. Κι ὁ Σάντο Μπαλοῦρδος, ἔκανε κάτι περσότερο. Ἦταν κι αὐτὸς ἕνας ἀπ' τοὺς πέντε Ἕλληνες ποὺ πῆραν μέρος στὴ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου, πιλότος στὸ δίκροτο τοῦ Ρώσου ναυάρχου. Τὸν 'Οκτώβρη λοιπὸν τοῦ 1842, καφετζῆς τώρα πιὰ στὴν 'Αθήνα ὁ Μπαλοῦρδος, μόνος του γιόρτασε τὴ μεγάλη κείνη μέρα. Αὐτὸ μᾶς λέει κάποιο ἀπόσπασμα ἐφημερίδας ἐκείνου τοῦ καιροῦ.

«Τὴν 8 τοῦ τρέχοντος τὸ ἑσπέρας, ὁ Σάντος Μπαλοῦρδος ἐφώτισε παντοῦ τὸ καφενεῖον του, ἔφερε μουσικὴν καὶ διασκέδαζε τὸ κοινὸν πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἀξιομνημονεύ-

του τῶν 'Αβαρίνων μάχης τῶν στόλων τῶν συμμάχων Δυνάμεων κατὰ τῶν Τουρκικῶν... 'Ερωτώμενος δέ, διατὶ μόνος, μεταξὺ τόσων ἄλλων, πανηγυρίζει τὴν ἔνδοξον ἐκείνην μάχην; «διότι καὶ μόνος, ἀπεκρίθη, ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας πολίτας εὑρέθην εἰς αὐτήν... Εἶμαι ἁπλοῦς πολίτης Ἕλλην, καὶ καυχῶμαι διὰ τοῦτο. Εἶμαι καφεπώλης».



ΠΙΚΡΕΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ

Στὸ ταξίδι του στὴ Βοιωτία τοῦ 1845, ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας, ἐπεσκέφθηκε καὶ τὸ μοναστήρι τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ. Τόσο εἶχαν συγκινηθῆ οἱ καλόγεροι, ποὺ ὁ ἡγούμενος μόλις κατάφερε νὰ προσφωνήση τὸ βασιλιᾶ μ' αὐτά:

— Μεγαλειότατε, σὲ περιμέναμε σὰν πατέρα μας.

Στὸ γεῦμα, ὁ βασιλιᾶς ζήτησε ἀπ' τὸν ἀγωνιστὴ καλόγερο 'Ησαΐα Δαλιάνη νὰ τοῦ διηγηθῆ διάφορα ἱστορικὰ περιστατικὰ τοῦ μοναστηριοῦ του.

Κι ἀφοῦ ἱστόρησε μερικὰ ὁ Δαλιάνης, δὲν μπόρεσε νὰ κρύψη καὶ τὸ μεγάλο του παράπονο γιὰ τὴν ἀδιαφορία τοῦ κράτους πρὸς τὸ μοναστήρι τους. Ξέσπασε σὲ παράπονο μὲ τοῦτα:

— Οὗλοι, Μεγαλειότατε, οὗλοι πολεμήσαμε παλικαρίσια γιὰ τὴ λευτεριά.

Κι ἀνοίγοντας τὸ ράσο του ὁ ἀγωνιστὴς καλόγερος, καὶ δείχνοντας τὰ σημάδια ἀπ' τὶς λαβωματιὲς στὸ στῆθος του ἀπ' τὸν 'Αγῶνα, ξακολούθησε:

— Τώρα ὅμως πεινᾶμε, Μεγαλειότατε... Ἂς ζήση τὸ Ἔθνος μας... Ἂς ζήση ἡ Μεγαλειότης σου... καὶ μεῖς ἂς πεθάνουμε.

ΒΑΣΙΛΙΚΑ ΟΝΕΙΡΑ

Ὁ βασιλικὸς γιατρὸς Ρέζερ, σὲ κάποια συζήτησή του μὲ τὸν Ὄθωνα, βρῆκε μιὰ λογικὴ λύση γιὰ νὰ ἐλαφρώσουν τὸ φτωχὸ ἑλληνικὸ προϋπολογισμὸ ἀπ' ἕνα γερὸ κονδύλι. Πρότεινε στὸ βασιλιᾶ ν' ἀνταλλάξουν οἰκόπεδα στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ κτίσουν πρεσβεῖες, οἱ Τοῦρκοι τὴ δική τους στὴν Ἀθήνα κι οἱ Ἕλληνες στὴν Πόλη. Ἔτσι θὰ γλυτώναν καὶ τὰ δυὸ κράτη ἀπ' ἕνα μεγάλο ἔξοδο ποὺ πλήρωναν γιὰ ἐνοίκιο στὸ μέγαρο τῆς πρεσβείας. Σὰν ἄκουσε ὅμως ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας τὴν πρόταση τοῦ γιατροῦ του—λογικὴ ἄλλωστε—ταράχτηκε καὶ μὲ μιᾶς τοῦ ἀπαντάει αὐστηρά:

— Τί λέγεις Ρέζερ; Ἐὰν ζητήσω ἀνταλλαγὴν οἰκοπέδου παρὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως θὰ εἴπῃ ὅτι δέχομαι καὶ ἀναγνωρίζω τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τοῦθ' ὅπερ ποτὲ δὲν θὰ πράξω.

Ὁ καϋμένος ὁ Ὄθωνας! Πόσο πίστευε στὴ Μεγάλη Ἰδέα!...

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΤΗΣ ΑΜΑΛΙΑΣ

Σὰν γυναίκα κείνης τῆς ἐποχῆς, εἶχε κι ἡ Ἀμαλία τὶς προλήψεις της. Κι ἄγνωστο γιατί, θεωροῦσε σὰν τυχερό της, τὶς κόρες τοῦ Θανάση Λιδωρίκη.

Ὅταν νιόπαντρη, στὶς 27 τοῦ Φλεβάρη, τὸ 1837, ἡ Ἀμαλία πατοῦσε τὴν ἀττικὴ γῆ, στὴν ὑποδοχὴ ποὺ τῆς ἔγινε, ἡ Χὶλλ εἶχε παρατάξει στὸ δρόμο καὶ τὶς μαθήτριές της.

Σὰν περνοῦσε ἀπὸ μπροστὰ τὸ βασιλικὸ ἁμάξι, μιὰ ὡραιοτάτη μαθήτρια, ἡ Κλεοπάτρα Λιδωρίκη, κρατώντας ἕνα στέφανο ἀπὸ ροδιά, ὅπως συνήθιζαν τότε γιὰ τοὺς νεονύμφους, ἔφυγε ἀπ' τὴ γραμμὴ καὶ πλησίασε τὸ ἁμάξι

γιὰ νὰ τὸ προσφέρη στὴν Ἀμαλία. Σταμάτησε ἡ ἅμαξα, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦταν ψηλὴ καὶ δὲν μποροῦσε νὰ φτάση μέσα ἡ μικρὴ Κλεοπάτρα, τὴν ἀνασήκωσε ἡ Χίλλ, καὶ πλησιάζοντας ἔδωσε τὸ στεφάνι στὴ βασίλισσα. Σὰν ἀντίκρυσε ἡ Ἀμαλία τὴν πανώρια ἑλληνοπούλα, τόσο θαμπώθηκε ἀπ᾽ τὴν ὀμορφιά της, ποὺ ρώτησε κι ἔμαθε τὸ ὄνομα τῆς ὡραίας ἐκείνης κόρης. Κι ἐπειδὴ ἡ Κλεοπάτρα ἦταν πρώτη ἑλληνίδα ποὺ γνώρισε ἡ Ἀμαλία, τὴ θεωροῦσε σὰν τυχερό της.

Δὲν πέρασαν πολλὰ χρόνια καὶ στὸ 1843 ἡ ὄμορφη Κλεοπάτρα πέθανε ἀπὸ παράξενη ἀρρώστεια. Σὰν τἄκουσε ἡ Ἀμαλία, τὴν ἔκλαψε καὶ τὴ θρήνησε σὰν κόρη της. Καὶ πίστευε πὼς μὲ τὸ χαμὸ τῆς Κλεοπάτρας, κάτι κακὸ θὰ τῆς γινότανε. Περίεργο, σὲ λίγο ξέσπασε ἡ ἐπανάσταση τῆς 3ης Σεπτεμβρίου κι ἔτσι ἀλήθεψε ἡ πρόληψή της.

Ὕστερ᾽ ἀπὸ μερικὰ χρόνια, τὸ 1849, ἡ Ἀμαλία πῆρε Κυρία τῆς τιμῆς τὴν ἀδελφὴ τῆς Κλεοπάτρας, τὴν Πηνελόπη Λιδωρίκη. Αὐτὴ τώρα ἔγινε τὸ καινούργιο τυχερὸ τῆς βασίλισσας. Δὲν τὴν ἄφησε ποτὲ ἀπὸ κοντά της ἀκόμα καὶ στὰ ταξίδια της στὴν Εὐρώπη.

Σὰν παντρεύτηκε ἡ Πηνελόπη τὸ 1858—πῆρε τὸ νομάρχη Παπαηλιόπουλο—κι ἀναγκαστικὰ ἔφυγε πιὰ ἀπ᾽ τὸ παλάτι, ἡ Ἀμαλία ἦταν γιὰ μέρες λυπημένη ποὺ ἔχανε ἀπὸ κοντά της τὸ γούρι της, τὴ Λιδωρίκη.

Οἱ παλατιανοὶ τὸ παραξήγησαν, πὼς τάχα ἡ Ἀμαλία ἦταν στενοχωρημένη γιατὶ ἔχασε τὴν πιὸ καλή της παλατιανή. Γι᾽ αὐτὸ κάποια μέρα ἕνας παλατιανὸς ἀπὸ μέρος ὅλων τῆς λέει:

— Μὰ εἴμεθα καὶ ἡμεῖς καλοί, Μεγαλειοτάτη.

Ὁ Μουρούζης ὅμως σὰν τ᾽ ἄκουσε, δὲν κρατήθηκε καὶ λέει:

— Μὴν τοὺς πιστεύετε Μεγαλειοτάτη. Ὅλοι ἡμεῖς κάτι εἴπομεν ἐναντίον σας καὶ ἐγκρινιάσαμεν, ἀλλ᾽ ἡ κυρία Λιδωρίκη ποτέ, ποτέ!...

Ἡ λύπη ὅμως τῆς Ἀμαλίας δὲν ἦταν γι᾽ αὐτὸ ποὺ νόμιζαν οἱ παλατιανοί. Ἡ πρόληψή της γιὰ τὸ τυχερό της, τὴ Λιδωρίκη, δὲν ἄργησε καὶ τούτη τὴ φορὰ ν᾽ ἀληθέψη. Ἔφτασε τὸ 1862...



ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ

ΤΟ ΧΩΜΑ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Εἶχε καὶ τὸ Εἰκοσιένα τοὺς τύπους του. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν κι ὁ Σπυριδιώνης ποὺ εἶχε γεννηθῆ στὴ Λευκάδα καὶ τὸν λέγανε Σπῦρο Μεταξᾶ. Σὰν ξέσπασε ἡ Ἐπανάσταση ἄφησε τὸ νησί του κι ἔσπευσε νἄρθη στὴν ξεσηκωμένη Ἑλλάδα. Ἀντὶ ὅμως νὰ πάρη τὸ ντουφέκι στὰ χέρια, αὐτὸς σατύριζε τοὺς πάντες. Δὲν ἄφηνε πολεμιστὴ καὶ πολιτικὸ ἀπείραχτο. Αὐτὸ βέβαια τὸ πλήρωνε κάθε τόσο μ' ἐξορίες καὶ φυλακίσεις. Κεῖνος ὅμως δὲν ἄλλαζε.

Σὰν ἔγινε πρωτεύουσα ἡ Ἀθήνα, ἔφτασε σ' αὐτὴ κι ὁ Σπυριδιώνης. Γιὰ νὰ πειράξη τοὺς ξένους ποὺ τότε εἶχαν κουβαληθῆ ὅλοι στὴν πρωτεύουσα, ὁ Σπυριδιώνης γύριζε κάθε μέρα στοὺς δρόμους σὰν ν' ἀποζητοῦσε κάτι χαμένο Κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν τί γυρεύει, ἀπαντοῦσε:

— Ψάχνω ναὕρω κανένα Ἀθηναῖο καὶ πουθενὰ δὲν διακρίνω τέτοιον...

Καὶ κάποια μέρα μέσα στὴν ἀγορά, μερικὰ παιδιὰ γιὰ νὰ τὸν πειράξουν τοῦ ἀπαντούσανε πὼς αὐτὰ ἦταν γνήσιοι Ἀθηναῖοι. Ὁ Σπυριδιώνης ἀνέβηκε τότε σ' ἕνα πεζούλι καὶ γυρίζοντας κατὰ τὴν Ἀκρόπολη ἄρχισε ν' ἀπαγγέλη τοὺς στίχους του τούτους, γιατὶ ἦταν καὶ ποιητής:

«Ὦ Ἀθήνα, πρώτη χώρα,
τί γαϊδάρους τρέφεις τώρα·
ποὔτρεφες τοὺς φιλοσόφους
τώρα τρέφεις παλιανθρώπους».

Πειράχτηκαν τότε ἀπ' τὰ προσβλητικὰ του λόγια, μεγάλοι καὶ μικροί, καὶ γιὰ τιμωρία πήρανε μὲ τὶς πέτρες τὸν ποιητή. Γιὰ νὰ σωθῆ ἀναγκάστηκε νὰ καταφύγη στὸ μπακάλικο τοῦ Χιώτη Κουζουλούδη. Ἔφτασε κι ἡ ἀστυνομία καὶ γιὰ νὰ ἡσυχάση ἡ πρωτεύουσα ἀπ' τὸ Σπυριδιώνη, τὸν ἐξώρισαν στὴν Αἴγινα καὶ τοῦ ἀπαγόρευσαν νὰ ξαναπατήση τὸ χῶμα τῆς Ἀθήνας.

Δὲν πέρασε ὅμως πολὺς καιρὸς κι ὁ Σπυριδιώνης ξαναφάνηκε στὴν πρωτεύουσα. Οἱ χωροφύλακες τότε τὸν ξα-

ναπιάσανε μὲ μιᾶς καὶ τὸν πῆγαν στὸ τμῆμα. Ἐκεῖ ὁ Σπυριδιώνης διαμαρτυρήθηκε στὸν ἀστυνόμο πὼς παράνομα τὸν συλλάβανε γιατὶ αὐτὸς δὲν εἶχε παραβιάσει τὴν ἐξορία του. Καὶ γι' ἀπόδειξη ἔβγαλε τὰ παπούτσια του. Ἦταν φτιαγμένα μὲ διπλὲς σόλες καὶ στὸ ἐνδιάμεσο εἶχε βάλει χῶμα ἀπ' τὴν Αἴγινα.

Κι ἔτσι, βρισκόταν στὴν Ἀθήνα, χωρὶς νὰ πατάη τὸ χῶμα της, ἀλλὰ τὸ χῶμα τοῦ τόπου τῆς ἐξορίας του, Αἴγινας...



ΣΠΥΡΙΔΙΩΝΗΣ ΚΑΙ ΒΑΥΑΡΟΙ

Ὁ Σπυριδιώνης αὐτὸς κατὰ τὸ Εἰκοσιένα, δὲν ἔκανε τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ σατυρίζη τοὺς ἀγωνιστὲς καὶ τοὺς πολιτικούς. Σὰν ἦρθαν ὅμως μὲ τὸν Ὄθωνα οἱ Βαυαροί, ἄφησε τοὺς Ἕλληνες καὶ τἄβαλε μὲ τοὺς ξένους. Δὲν ἄφηνε στιγμὴ χωρὶς νὰ τοὺς σατυρίζη. Ὅπου στεκόταν καὶ βρισκόταν, ἀπήγγειλε τὸ τετράστιχο τοῦτο ποὺ εἶχε κάνει ὁ ἴδιος:

«Οἱ ἀγωνιστὲς πεινοῦνε,
ἐνῷ ἥσυχα γλεντοῦνε
σ' ἕνα πλούσιο τραπέζι
τρώγοντας οἱ Βαυαρέζοι».

Καὶ νὰ ἦταν μόνο αὐτό!...

Οἱ Βαυαροὶ τότε συχνάζαν σὲ κάποιο ζυθοπωλεῖο, «Τὸ πράσινο δενδρὶ» στὴν Ἱερὰ Ὁδό, κοντὰ στὸ Βοτανικό. Κάποιο βράδυ τὴν ὥρα ποὺ τὸ κέντρο ἦταν γεμάτο ἀπὸ Βαυαρούς, μπῆκε κι ὁ Σπυριδιώνης καὶ παράγγειλε νὰ τοῦ

φέρουν δυὸ μερίδες φαγητό. Ἄξαφνα σηκώνεται ἀπ' τὸ τραπέζι του, πιάνει τὸ σκύλο τοῦ καταστηματάρχη καὶ τὸν βάζει νὰ καθήση ἀπέναντί του. Τοῦ δένει πετσέτα στὸ λαιμὸ καὶ τοῦ δίνει τὸ ἕνα πιάτο, νὰ φάη τὸ φαγητό. Ὁ σκύλος ἀφοῦ ἔφαγε τὸ δικό του ρίχτηκε καὶ στὸ πιάτο τοῦ Σπυριδιώνη καὶ τοῦ καταβροχθίζει κι αὐτοῦ τὸ φαγητό. Ἄλλο πού δὲν ἤθελε κι ὁ Σπυριδιώνης.

Σηκώνεται τότε καὶ θυμωμένος τάχα, ξεφωνίζει γιὰ ν' ἀκουστῆ ἀπ' ὅλους:

— Πῶς! ὃν ἀχάριστον καὶ ἁρπακτικόν! Ἐγὼ σὲ προσεκάλεσα ἵνα συμφάγωμεν καὶ σὺ δὲν μοὶ ἀφῆκες μήτε ἓν ψυχίον ἄρτου;

Ταράχτηκαν οἱ Βαυαροὶ πού κατάλαβαν τί σημασία εἶχαν τὰ λόγια τοῦ τρελλο-Σπυριδιώνη. Μὰ κεῖνος ἀτάραχος ξακολούθησε νὰ λέη στὸ σκύλο:

— Σὰν τοὺς Μουσαφιραίους (= Βαυαρούς) καὶ σύ, πού ἔπεσαν νὰ φᾶνε τὸ ψωμὶ τῶν Ρωμηῶν!...

Πεισματωμένοι οἱ Βαυαροί, σηκώθηκαν καὶ φύγαν ἀπ' τὸ κέντρο, νὰ πᾶνε γιὰ ὕπνο. Ὁ Σπυριδιώνης ὅμως κεῖνο τὸ βράδυ κοιμήθηκε στὸ ἀστυνομικὸ τμῆμα καὶ τὴν ἄλλη μέρα ἔφευγε γιὰ ἐξορία...

Σ. Γρηγοριάδης

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΒΑΤΟ

Στὸν Ἑλικώνα ὑπάρχει τὸ μοναστήρι τοῦ Ὅσιου Σεραφείμ, στὸ Δομπό, πού εἶναι ἄβατο. Ἄγνωστο γιατὶ ὁ μισογύνης ὅσιος ἀπαγορεύει τὴν εἴσοδο στὶς γυναῖκες. Πιστεύουν ὅμως ὅλοι πὼς ὅποια τολμήσει καὶ περάσει τὸ κατώφλι του, θὰ πάθη ὅ,τι κι ἡ γυναίκα τοῦ Λώτ.

Τὴν ἄνοιξη τοῦ 1845 ποὺ ταξίδευαν στὴ Βοιωτία ὁ Ὄθωνας μὲ τὴν Ἀμαλία, ὁ δρόμος τους τοὺς ἔφερε κι ὡς τὸ Δομπό. Φτάσανε νύχτα ἐκεῖ. Οἱ καλόγεροι εὐγενικὰ δέχτηκαν τοὺς βασιλιάδες τους, μὰ γεννήθηκε κάποιο ζήτημα. Ποῦ θὰ μένανε τὴ νύχτα ἡ βασίλισσα κι οἱ γυναῖκες τῆς ἀκολουθίας της.

Μ' ὅλες τὶς ἀντιρρήσεις ποὺ εἶχε ὁ ἡγούμενος κι οἱ καλόγεροι, ἡ βασίλισσα μπῆκε μέσα στὸ μοναστήρι καὶ διανυχτέρευσε.

Πρὶν φύγουν ὅμως τὴν ἄλλη μέρα, ἡ Ἀμαλία κάλεσε τὸν ἡγούμενο καὶ τὸν συμβούλευσε νὰ κρατάη πιστὰ τὴν ἀπαγόρευση γιὰ τὶς γυναῖκες καὶ μοναδικὴ ἐξαίρεση ἂς εἶναι αὐτή. Κι ὁ Ὄθωνας τοῦ εἶπε πὼς τὴ νύχτα στὸν ὕπνο εἶδε τὸν Ὅσιο Σεραφεὶμ καὶ τοῦ εἶπε ὅτι ἐγκρίνει τὴν πράξη τῆς βασίλισσας.

Ὁ θρῦλος ὅμως μᾶς τὰ λέει ἀλλοιῶς. Ὅταν οἱ καλόγεροι θελήσανε νὰ ἐμποδίσουν τὴν εἴσοδο στὴ βασίλισσα, κείνη πεισματωμένη παράκουσε. Χτύπησε τὸ ἄτι της καὶ προχώρησε πρὸς τὰ μέσα. Μὰ στὴν εἴσοδο τοῦ μοναστηριοῦ, τὸ ἄλογο γλύστρησε πάνω στὸ καλντεριμοστρωμένο προαύλιο, κι ἔσπασε σύριζα τὰ δυὸ μπροστινά του πόδια. Ἡ Ἀμαλία, κι οἱ ἄλλοι, τὸ πήρανε γιὰ θαῦμα τοῦ ὁσίου καὶ δὲν ἐπέμεινε στὴν παράλογη ἀξίωσή της. Ἔμεινε τὴ νύχτα ἔξω ἀπ' τὸ μοναστήρι.

Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ἡ πρώτη.

Δ. Σολωμὸν

ΑΦΕΛΕΙΑ ΑΡΑΧΩΒΙΤΙΣΣΑΣ

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1845 στὴν περιοδεία τους ποὺ κάνανε στὴ Βοιωτία ὁ Ὄθωνας μὲ τὴν Ἀμαλία, φτάσανε στὶς 10 Ἰουνίου καὶ στὴν Ἀράχωβα.

Ραίνοντας μὲ λουλούδια οἱ γυναῖκες τὸ βασιλικὸ ζευγάρι, τραγουδοῦσαν γιὰ τὴ βασίλισσά τους αὐτὸ τὸ τραγούδι:

«Βασίλισσά 'σαι μάτια μου, βαστᾶς καὶ τὴν κορώνα
Ἔχεις καὶ τὸν αὐγερινό, στὰ χείλια καὶ στὸ στόμα.
Ὅταν θ' ἀνέβης στ' ἄλογο, ὅλος ὁ κόσμος τρέχει
ποιὸς πρῶτος νὰ σὲ πρωτοδῆ, ποιὸς νὰ σὲ πρωτοβλέπη.»

Καὶ σὰν στάθηκαν ὅλες οἱ Ἀραχωβίτισσες, τρέξαν καὶ περιτριγύρισαν τὴν Ἀμαλία γιὰ νὰ τὴν καμαρώσουν. Ἐπικεφαλῆς ἦταν ἡ ποιήτρια τοῦ χωριοῦ, ἡ Ρεγγίνα Παπασταθοπούλου.

Σὲ κάποια στιγμὴ ὁ Ὄθωνας ζύγωσε πρὸς τὸ μέρος ποὺ εἶχαν κυκλώσει τὴ βασίλισσα καὶ βρέθηκε ἀπέναντι μὲ τὴ Ρεγγίνα, ποὺ τὴ θυμήθηκε ἀπ' τὸ ἄλλο του ταξίδι. Τότε ἡ Ἀραχωβίτισσα μὲ σεβασμὸ καὶ ἀφέλεια λέει στὸ βασιλιᾶ, δείχνοντας πιὸ πέρα τοὺς ἄντρες:

— Πήγαινε σὺ μὲ τοὺς ἄντρες, καὶ μίλησε μ' αὐτούς. Ἐσὺ ἔχεις ξανάρθει ἐδῶ. Σήμερα θέλουμε νἄχουμε μονάχη της τὴ βασίλισσα, γιατὶ ἡ εὐγένειά της πρώτη φορὰ μᾶς ἔρχεται.

Καὶ χαμογελώντας ὁ βασιλιᾶς δὲ χάλασε τὸ χατήρι τῆς Ἀραχωβίτισσας κι ἀποτραβήχτηκε μὲ τοὺς ἄντρες.

Ἀλέξανδρος Σούτσος

ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΚΕΣ ΡΑΧΟΚΟΚΚΑΛΙΕΣ

Ὁ βασιλιὰς Ὄθωνας θέλησε νὰ προσλάβη ἀκόμα μερικοὺς ὑπασπιστές. Στὸν κατάλογο ποὺ τοῦ δώσανε ξεχώρισε δυὸ - τρία ὀνόματα. Ἕνα ἀπ' αὐτὰ ἦταν καὶ τοῦ ἀγωνιστῆ Δημήτρη Μακρῆ, ποὺ ἔμενε στὸ Μεσολόγγι. Τοῦ παρήγγειλαν καὶ κατέβηκε στὴν Ἀθήνα.

Ἔφτασε στὴν πρωτεύουσα ὁ παλιὸς κλέφτης τοῦ Ζυγοῦ, ὁλόλαμπρα ντυμένος μὲ φλωροκαπνισμένα ἄρματα κι

ένα μπόϊ ὡς κεῖ πάνω. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲ χόρταιναν νὰ καμαρώνουν τὸν παλιὸ πρωτοκλέφτη τῆς Ρούμελης.

Σὰν ἔμαθε ἀπὸ παλατιανό, τὸ λόγο ποὺ τὸν ζήτησαν γιὰ νἄρθη στὴν Ἀθήνα, στεναχωρημένος τοῦ λέει:

—Ὀρέ, παιδί μ', τί γυρεύει ἡ ἀλ'ποῦ στὸ παζάρ'.

Καὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν ἤθελε νὰ πάη στὸ παλάτι καὶ νὰ παρουσιαστῆ στὸ βασιλιᾶ. Γιὰ νὰ μὴ θυμώση ὅμως ὁ Ὄθωνας, κατάφεραν στὸ τέλος τὸ Μακρῆ νὰ παρουσιαστῆ. Στὸ σπίτι ποὺ τὸν φιλοξενοῦσαν, τὸν συμβούλεψαν πῶς θὰ φερνόταν σὰν πήγαινε στὸ παλάτι καὶ πῶς θὰ χαιρετοῦσε.

Πῆγε καμιὰ φορὰ στὸ βασιλιᾶ μὰ σὰν βγῆκε ἦταν πολὺ πιὸ στενοχωρημένος ἀπὸ πρίν. Τὸν ρώτησαν τότε τί ἔχει καὶ κεῖνος μὲ τὴ ρουμελιώτικη ἀφέλεια τοὺς ἀποκρίθηκε:

— Δὲ ξέρω γὼ νὰ τσακάω τὴ μέση μ'...

Φαίνεται πὼς κι ὁ βασιλιᾶς ἀπ' τὴ συνάντηση ποὺ εἶχε μὲ τὸν παλιὸ κλέφτη, κατάλαβε πὼς δὲν ἔκανε γιὰ παλατιανός. Κι ἔτσι, ἥσυχος πιὰ ὁ Δημήτρης ὁ Μακρῆς ξαναπῆρε τὴ στράτα γιὰ τὸν τόπο του.

Παρόμοιο ἔγινε καὶ μ' ἄλλο Ρουμελιώτη ἀγωνιστὴ τὸ Μεσολογγίτη Γιαννάκη Ραζηκότσικα. Ἦταν ἀδερφὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Μεσολογγιοῦ Θανάση Ραζηκότσικα, ποὺ ἔπεσε στὴν Ἔξοδο.

Σὰν ἦρθε ὁ Ὄθωνας, ὁ Σπύρος Τρικούπης πρότεινε στὸ Ραζηκότσικα νὰ τὸν διορίσουν ὑπασπιστὴ τοῦ βασιλιᾶ. Καὶ κεῖνος ἀδιάφορα τοῦ ἀποκρίθηκε:

— Τώρα πιὰ εἶναι ἀργά. Ἔπιασα τὸ τσαπὶ καὶ τὴν κλαδευτήρα.

Εἶχε διαλέξει καλύτερη δουλειά.

[illegible]

Ο ΜΑΣΚΑΡΕΜΕΝΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΣ

Τοῦτο τὸ ἀπίστευτο, ἔγινε σὲ κάποιο βασιλικὸ ταξίδι στὸ Μοριᾶ, ἔξω ἀπ' τ' Ἀνάπλι. Ὅπως προχωροῦσε ἡ βασι-

λική πομπή μαζί μὲ κάτι φιλοξενουμένους πρίγκηπες, οἱ χωριάτες, ἀπὸ κάποιο γειτονοχώρι, μὲ τὸ δάσκαλο, μπροστά, βγῆκαν ἔξω ἀπ' τὸ χωριό τους νὰ καλοδεχτοῦν τοὺς βασιλιάδες καὶ τοὺς ξένους.

Ἂς ἀφήσω ὅμως τὴν Πηνελόπη Παπαηλιοπούλου, ποὺ ἦταν κι αὐτὴ μαζὶ νὰ συνεχίση: «Ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου πνευματώδης ἄνθρωπος, εἶχε προετοιμάσει λογίδριον, ἀλλὰ πρὸ ὀλίγου ἐλθὼν ἐξ Ἀθηνῶν, εἶχε προμηθευθῆ κατὰ τὸν συρμὸν κοιτωνίτην, μέχρι ποδῶν ἐξ ὑφάσματος βαμβακεροῦ ἀνοικτοῦ χρώματος σπαρμένου μὲ μεγάλα ἄνθη διαφόρων χρωμάτων, καὶ ἐπειδὴ ἦτο καινουργής, ἐνόμισεν, ὅτι θὰ τιμήση τοὺς βασιλεῖς φέρων αὐτὸν κατὰ τὴν διάβασίν των· ἐπειδὴ δὲ οἱ χωρικοὶ κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθιμον δὲν ἀφαιροῦν τὸ φέσιον προσαγορεύοντες τὸν βασιλέα, δὲν ἐνόμισε καὶ οὗτος ἀπρεπὲς νὰ φέρη τὸν ὑψηλὸν πῖλον ἐπὶ κεφαλῆς, ἀναγιγνώσκων τὸ λογίδριον του».

Ἀπ' τὴν κωμικὴ ἐμφάνιση τοῦ δάσκαλου μὲ τὴ ρόμπα, δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ κρατήση τὰ γέλια. Τὰ πειράγματα πέφτανε πάνω του βροχή. Ἡ ἀκολουθία σὲ κάποια στιγμὴ σκόρπισε καὶ τὸ πρωτόκολλο τῆς ἐθιμοτυπίας πῆγε περίπατο.

Ὁ Ὄθωνας, ποὺ σὲ τέτοιες στιγμὲς πάντα στεκόταν ψυχρός, δὲ μπόρεσε νὰ κρατηθῆ. Γέλασε κι αὐτός. Ἀμέσως ὅμως, γιὰ νὰ μὴν τὸν παραξηγήση ὁ ὑπήκοός του δάσκαλος, λέει:

— Τὸ λογίδριον ἦταν πολὺ ὡραῖον μὲ ἰδέας ὑψηλάς.

Μὰ καὶ μ' αὐτὸ ὁ Ὄθωνας, δὲν μπόρεσε νὰ σώση τὸ μασκαρεμένο δάσκαλο.

ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΚΟΥΤΣΟΜΠΟΛΙΟ

Σὲ κάποιο ἀπ' τὰ πρῶτα βασιλικὰ ταξίδια στὴν Κόρινθο, ἐνῷ ὁ Ὄθωνας κι ἡ Ἀμαλία ἦταν ἀπασχολημένοι

μὲ τοὺς χαιρετισμοὺς τῶν ἐπισήμων τοῦ τόπου, οἱ παλατιανὲς τῆς συνοδείας τους, ἡ γυναίκα τοῦ Τσαμαδοῦ κι ἡ κόρη Λιδωρίκη, τραβήχτηκαν παράμερα. Μὲ μιᾶς, οἱ Κορίνθιες τὶς τριγύρισαν καὶ τοὺς πιάσανε κουβέντα. Ἄρχισαν νὰ τοὺς ἐξετάζουν τὰ ροῦχα τους,—φορούσανε κοστούμια ἱππασίας—καὶ τὶς ρώτησαν, γιατὶ κι ἡ βασίλισσα ἦταν ντυμένη ἔτσι ἁπλᾶ.

— Βασίλισσα χωρὶς διαμάντια καὶ σκουλαρίκια, τί βασίλισσα εἶναι, εἶπε κάποια.

Οἱ παλατιανές, τότε τοὺς ἐξηγήσανε, ὅτι ἦταν ντυμένες ἔτσι ἁπλᾶ γιατὶ οἱ δρόμοι δὲν κάναν γιὰ ταξίδι μὲ ἅμαξες κι ἀναγκάζονταν νὰ πηγαίνουν καβάλλα. Καὶ τότε μιὰ μικρούλα τοὺς λέει:

— Μπορούσατε νὰ μπῆτε στὸ κάρρο τοῦ μπάρμπα μου ποὺ εἶναι πολὺ μεγάλο!...

Κεῖνο ποὺ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση στὶς Κορίνθιες, ἦταν ὅτι ὅλες οἱ γυναῖκες τῆς βασιλικῆς ἀκολουθίας φοροῦσαν ἀντρίκια καπέλλα κι εἶχαν κρύψει μέσα σ' αὐτὰ τὰ μαλλιά τους.

— Τὸ καμάρι τῆς γυναίκας εἶναι τὰ μαλλιά, εἶπε κάποια αὐστηρά.

Καὶ γιὰ νὰ μὴν κακοκαρδίσουν τὶς παλατιανές, μιὰ ἄλλη συμπλήρωσε:

— Μὴν τὶς ἀκοῦτε, εἶναι ζουλάπια.

Δὲν μποροῦσαν νὰ καταλάβουν, τί σχέση εἶχαν οἱ παλατιανὲς μὲ τὴ βασίλισσα, ἀφοῦ δὲν ἦταν συγγενεῖς.

— Νά, εἶναι ψυχοπαῖδες, τοὺς ἐξήγησε μιὰ πολύξερη.

Κι αὐτὸ στάθηκε ἀφορμή, νὰ ἀρχίσουν καινούργιες ἐρωτήσεις.

— Ποιὰ ἀπὸ σᾶς σκουπίζει; Ποιὰ σιδερώνει; Σεῖς ἁπλώνετε τὰ ροῦχα; Ἔχει πολλὰ σκουτιὰ ἡ βασίλισσα;

Κι ἀπ' τὴ δύσκολη ἐκείνη θέση γλύτωσαν τὶς δυὸ παλατιανὲς κάτι φιλοξενούμενοι Βαυαροὶ ποὺ ζύγωσαν καὶ μίλησαν γαλλικὰ στὴ Λιδωρίκη. Μόλις τὸ ἀκούσανε οἱ Κορίνθιες ἀναστατώθηκαν καὶ ξεφωνίζοντας «Φράγκοι!... Φράγκοι!...» τρέξανε νὰ κρυφτοῦν... στὶς φωλιές τους τὰ «ζουλάπια» ἀφήνοντας στὴ μέση τὸ βασιλικὸ κουτσομπολιό τους.



ΜΕΤΕΩΡΑ

ΑΣΥΝΕΝΝΟΗΣΙΑ

Σὲ ταξίδι πού κάνανε τὸ 1840 στὸ Μοριᾶ, τὸ βασιλικὸ ζευγάρι, περνώντας ἀπ' τὴν 'Αργολιδοκορινθία, φτάσανε καὶ στὸ χωριὸ Ξ... Ὁ δήμαρχος μὲ τοὺς χωριανούς, βγήκανε στὴν εἴσοδο τοῦ χωριοῦ νὰ καλοδεχτοῦν τοὺς βασιλιάδες τους.

'Αφοῦ γίνανε οἱ τυπικοὶ χαιρετισμοί, ὁ Ὄθωνας ρώτησε τὸ δήμαρχο:

— Πῶς εἶναι ὁ δῆμος σου;

— Σουρτούκεψε, Μεγαλειότατε, ἀποκρίθηκε ὁ δήμαρχος πού νόμισε ὅτι ὁ βασιλιᾶς τὸν ρωτοῦσε γιὰ τὸν ξάδερφό του τὸ Δῆμο Ν...

Κι ὁ Ὄθωνας, γιὰ νὰ τοῦ δώση νὰ καταλάβη πιὸ καλά, τὸν ξαναρώτησε:

— Πῶς εἶναι τὰ πράγματα τοῦ δήμου σου;

— Τὰ λιανά, Μεγαλειότατε, χάθηκαν οὖλα ἀπ' τὸ χειμώνα, τὰ χοντρὰ ζωντανὰ βάσταξαν καλά.

—Ὄχι, ἐπέμεινε ὁ βασιλιᾶς, πῶς ἔχει ὁ λαὸς ὑπὸ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν;

—Ὁ λαγὸς ἐφέτος Μεγαλειότατε, κατάντησε γύφτικο. Ἔριξε τόσο χιόνι πού τοὺς πιάναμε ζωντανούς. Μόνο κεῖνοι πού δὲ γεννηθήκανε ἀκόμα δὲ σκοτώσανε λαγό.

Μὲ κάποια στενοχώρια ὁ Ὄθωνας πού δὲν μποροῦσε νὰ συνεννοηθῆ μὲ τὸν ὑπήκοό του, γύρισε στοὺς παλατιανοὺς τῆς ἀκολουθίας του καὶ λέει:

— Δὲν ἐξεπαιδεύθησαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀκόμη, καὶ εἶναι πολὺ ὀπίσω.

Ὁ δήμαρχος πρόκανε κι ἅρπαξε μιὰ λέξη ἀπ' τὰ ὅσα εἶπε ὁ βασιλιᾶς καὶ μὲ μιᾶς ἀποκρίνεται:

— Αἶ τὴν παίδεψη καὶ τὸ ματσούκι πού φάγαμε μεῖς τόσα χρόνια ἀπ' τὸν Τοῦρκο μήτε τὸ σκυλί σου δὲν τὰ τράβηξε.

Τότε μπαίνει στὴ μέση ἡ 'Αμαλία, πού θαρροῦσε ὅτι θὰ τὰ κατάφερνε καλύτερα ἀπ' τὸν Ὄθωνα. Λέει λοιπὸν στὸ δήμαρχο:

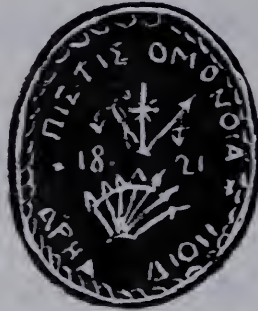
— 'Εννοεῖ ὁ βασιλεύς, παιδείαν γραμμάτων.

— Καὶ παιδιὰ ἔχω τρία, κυρὰ βασίλισσα. Κι ἔχω κι ἄλλα τρία μὲ συμπάθειο, σακάτικα ἀπ᾽ τὸν πόλεμο.

Ἕνας ἀπ᾽ τοὺς παλατιανοὺς τότε δὲν κρατήθηκε, κι ἀγανακτισμένος τοῦ λέει:

— Αἶ λοιπόν, εἶσαι χονδρός, κύριε Δήμαρχε.

— Ἂμ ποῦ νὰ ἰδῇς τὸν ἀδερφό μου, εἶναι ἀκόμα χοντρότερος, ἀπάντησε καὶ σ᾽ αὐτὸν ὁ δήμαρχος.



Η ΜΝΗΣΤΗ ΚΙ Ο ΛΟΓΟΣ

Ὁ ποιητὴς Σολωμὸς εἶχε στὴν Κέρκυρα τρεῖς στενοὺς φίλους. Οἱ δυὸ ἦταν οἱ ποιητὲς Μαρκορᾶς καὶ Πολυλᾶς κι ὁ τρίτος ὁ Ἰωσὴφ Κουαρτάνος, ὕστερα δικαστικός. Φιλικὲς σχέσεις εἶχε ὁ ποιητὴς καὶ μὲ τὸν ἐγγλέζο ἁρμοστὴ τοῦ νησιοῦ, γιατὶ ἡ Κέρκυρα τότε βρισκόταν στὴν ἀγγλικὴ κατοχή.

Ἔτυχε κεῖνο τὸν καιρὸ ὁ Κουαρτάνο νὰ εἶναι χωρὶς δουλειά. Ὁ Σολωμὸς λοιπὸν θέλησε νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ φίλο του, βρίσκοντάς του μιὰ θέση. Καὶ διάλεξε τὴ θέση τοῦ ἐφόρου στὴ βιβλιοθήκη τῆς Κέρκυρας, ποὺ ἦταν ἐλεύθερη γιατὶ ὁ ἔφορος εἶχε πεθάνει πρὶν ἀπὸ λίγο.

Μὲ μιᾶς ὁ Σολωμὸς πῆγε νὰ συναντήσῃ γι᾽ αὐτὸ τὸν ἁρμοστή, μὰ ἔλειπε καὶ βρῆκε ἐκεῖ τὸ γενικὸ γραμματέα τῆς ἁρμοστείας τὸν Ἐγγλέζο Μπόουν. Μίλησε σ᾽ αὐτὸν γιὰ τὴ θέση τοῦ Κουαρτάνο, κι ὁ Μπόουν ἔδωσε τὸ λόγο του στὸν ποιητὴ πὼς θὰ γινόταν ἡ ἐπιθυμία του.

Ὁ Μπόουν ἦταν ἀρραβωνιασμένος καὶ χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ, ἡ ἀρραβωνιαστικιά του πρὶν ἀπὸ λίγο εἶχε ὑποσχεθῇ τὴ θέση τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης σ᾽ ἄλλον. Στενοχω-

ρήθηκε ὁ Μπόουν πού δὲ μποροῦσε νὰ εὐχαριστήση τὸν κόντε Σολωμο, μὰ δὲν ἤθελε νὰ χαλάση καὶ τὸ χατήρι τῆ ἀρραβωνιαστικιᾶς του.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ γραμματέας τῆς ἁρμοστείας βγῆκε καβάλλα περίπατο. Ἔτυχε νὰ συναντήση τὸ Σολωμὸ πού κι αὐτὸς ἔκανε τὸν περίπατό του πεζός. Ὁ Μπόουν μόλις εἶδε τὸν ποιητή, πλησίασε καὶ σταματώντας τὸ ἄλογό του, τοῦ λέει ἰταλικά:

—Κύριε κόμη, σᾶς ζητῶ συγγνώμη. Ἡ μνηστή μου χθὲς εἶχε ὑποσχεθῆ σὲ ἄλλον τὴ θέση πού ὕστερα ἀπὸ λίγο ὑποσχέθηκα κι ἐγὼ σὲ σᾶς. Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε κόμη. Καταλαβαίνετε ὅμως πὼς πρέπει νὰ εὐχαριστήσω τὴ μνηστή μου.

Μὲ μιᾶς ἄναψε ὁ Σολωμός. Κυττάζει κατάματα αὐστηρὰ τὸ γραμματέα Μπόουν καὶ τοῦ ἀπαντάει:

—Ἡ μνηστὴ εἶναι ἕνας μεγάλος λόγος, μὰ ὁ λόγος πού μοῦ δώσατε εἶναι μιὰ μεγάλη μνηστή!...

Κι ὁ Σολωμὸς χωρὶς νὰ περιμένη ἀπάντηση ἀπ᾽ τὸ Μπόουν, ξεμάκρυνε γρήγορα-γρήγορα.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἔφορος στὴ βιβλιοθήκη Κερκύρας διωρίστηκε ὁ φίλος τοῦ Σολωμοῦ, ὁ Ἰωσὴφ Κουαρτάνο.

D. Solomos

ΔΕΝ ΛΑΛΩ...

Ἐλεύθερη ἡ Ἑλλάδα, εἶχε γίνει τώρα πιὰ βασίλειο. Λίγο σὲ πολύ, καθένας τους κύτταζε, γιὰ λόγου του ἢ γιὰ τὰ παιδιά του, ν᾽ ἁρπάξη κάποια θεσούλα στὸ νιοσύστατο ἔθνος. Δῶ πού τὰ λέμε, δὲν εἶχαν κι ἄδικο. Ἀπ᾽ τὸν εφτάχρονο πόλεμο οἱ πιὸ πολλοὶ βγῆκαν θεόφτωχοι.

Γι᾽ αὐτὸ κι ἡ Κουντουριώταινα, τοῦ Λάζαρου ἡ γυναίκα, τρωγόταν τὸν ἄντρα της κάθε τόσο νὰ ζητήση ἀπ᾽ τὸ βασιλιᾶ καμιὰ θέση γιὰ τὰ παιδιά τους. Ὁ Κουντουριώτης μ᾽ ὅλο πού συχνὰ ἔβλεπε τὸν Ὄθωνα, δὲν ἤθελε νὰ τοῦ

πῆ ἕνα τέτοιο. Κι ἀπ' τὰ πολλὰ κάποια μέρα, τῆς ἀπαντάει θυμωμένα:

— Δὲ λαλῶ περὶ προσωπικοῦ ζητήματος. Δὲν χαλῶ τὸ ἰδικόν μου στάδιον διὰ τὸ στάδιον τῶν υἱῶν μου.

Στὰ τελευταῖα ὅμως τοῦ βίου του, ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης, δέχτηκε νὰ ὑποβάλη μιὰ αἴτηση στὸν Ὄθωνα καὶ ζητοῦσε νὰ τὸν διαδεχθῆ στὴ Γερουσία ὁ μεγάλος του γιός.

Ἦταν ἡ μοναδικὴ φορὰ ποὺ ὁ Κουντουριώτης ζήτησε κάτι γιὰ λογαριασμό του ἀπ' τὸ ἔθνος. Γι' αὐτὸ κι ὁ βασιλιᾶς τὸ ἀποδέχτηκε πρόθυμα.



«ΕΥΕΡΓΕΤΕΙΤΕ ΤΟΥΣ ΕΧΘΡΟΥΣ...»

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Σισίνη στὸν ἐμφύλιο πόλεμο δὲν ἔπαθε λίγα, καὶ μάλιστα ἀπ' τοὺς Ρουμελιῶτες ποὺ κατέβηκαν τότε στὸ Μοριᾶ. Ἀπὸ τότε βαστάει καὶ τὸ τραγούδι:

«Σαράντα παλληκάρια ἀπὸ τὴ Λειβαδιά...»

Μὲ χρόνια πολλὰ ὕστερα, κατὰ τὸ 1840, ὁ γιὸς τοῦ Σισίνη, ὁ Χρύσανθος ἔτυχε ν' ἀνταμώση μ' ἕναν Ρουμελιώτη καπετάνιο ἀπὸ κείνους ποὺ τοὺς φέρθηκαν ἄπρεπα, ποὺ εἶχε ὅμως ἡρωϊκὴ δράση στὸν Ἀγώνα.

Ὁ Χρύσανθος εἶχε στὸ ζωστάρι του ἕνα ἀκριβὸ μαχαίρι μ' ἀληθινὰ πετράδια στὴ λαβή. Τὸ ἀγαποῦσε πολὺ αὐτὸ τὸ μαχαίρι, γιατὶ ἦταν λάφυρο ἀπὸ κάποια δοξασμένη μάχη.

Σὰν εἶδε ὁ Ρουμελιώτης καπετάνιος τὸ μαχαίρι αὐτὸ στὸ Χρύσανθο, δὲν ἔκρυψε τὸ θαυμασμό του. Ὁ Χρύσανθος δὲ χάνει καιρό, τὸ βγάζει ἀπ' τὸ ζωστάρι του καὶ τὸ χαρίζει στὸν παλιό του ἐχθρὸ λέγοντάς του:

- Πάρτο γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὸν Ἀγώνα μας καὶ τὶς ἀμάχες μας.

Οἱ ἄλλοι ποὺ ἦταν γύρω, παραξενεύτηκαν ἀπ' τὴν ἁπλοχεριὰ αὐτὴ τοῦ Χρύσανθου Σισίνη· τὸ κατάλαβε τότε κι αὐτὸς καὶ τοὺς λέει:

— Εὐεργετεῖτε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, διδάσκει τὸ Εὐαγγέλιο. Ὕστερα δὲν μπορῶ ν' ἀρνηθῶ, ὅτι οἱ Ρουμελιῶτες ἀγωνίστηκαν χωρὶς νὰ λευτερώσουν πολλοὶ ἀπ' αὐτούς, τὴν πατρίδα τους. Γι' αὐτὸ πρέπει μεῖς νὰ τιμᾶμε καὶ νὰ σεβόμαστε περσότερο αὐτοὺς ἀπ' τοὺς Μοραΐτες.

Ἀλήθειες ποὺ δυστυχῶς δὲν δικαιώθηκαν.



«Ο ΧΑΒΑΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΙΔΙΟΣ...»

Ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ ποὺ ἄρχισε νὰ μυρίζεται τὸ κίνημα τοῦ 1843, γιὰ νὰ προλάβη εἶπε στὸ βασιλιᾶ Ὄθωνα ν' ἀλλάξη τὴν Κυβέρνηση. Πραγματικὰ ὁ Ὄθωνας ἀσπάστηκε τὴ συμβουλὴ τοῦ Γέρου καὶ σὲ μιὰ βδομάδα ἔκανε καινούργια Κυβέρνηση. Παραξενεύτηκε ὅμως ὁ βασιλιᾶς γιατὶ πέρασαν τόσες μέρες ποὺ εἶχε κάνει τὴ νέα Κυβέρνηση κι ὁ Κολοκοτρώνης δὲν πάτησε στὸ παλάτι. Ὑποψιάστηκε τότε ὁ Ὄθωνας πὼς ὁ Γέρος δὲν εἶχε ἱκανοποιηθῆ καὶ γι' αὐτὸ δὲν πήγαινε νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ. Τὸν ἀναζήτησε μέσον τοῦ γιοῦ του Γενναίου ποὺ ἦταν κι ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλιᾶ.

—Ἂς κάνω τὸ χατήρι τοῦ βασιλιᾶ, ἀπάντησε ὁ Κο-

λοκοτρώνης στὸ γιό του, ὅταν τοῦ διαβίβασε τὴν ἐπιθυμία τοῦ Ὄθωνα.

Καὶ μὲ μιᾶς ὁ Κολοκοτρώνης πῆγε στὸ παλάτι καὶ παρουσιάστηκε στὸ βασιλιᾶ. Ἦταν μαζὶ κι ὁ Γενναῖος. Μόλις τὸν εἶδε ὁ Ὄθωνας τοῦ λέει:

— Γερὸ Κολοκοτρώνη, ἀπαιτήσατε νὰ ἀλλάξω τὸ ὑπουργεῖον καὶ τὸ ἔπραξα. Εἶσαι εὐχαριστημένος;

Κουνώντας χαρακτηριστικὰ τὸ κεφάλι του ὁ Κολοκοτρώνης τοῦ ἀπάντησε:

— Ὄχι, Μεγαλειότατε.

— Γιατί;

— Γιατὶ οἱ βιολιτζῆδες ἄλλαξαν, μὰ ὁ χαβᾶς εἶναι ὁ ἴδιος. Σκοπὸς ἦταν ν' ἀλλάξη ὁ χαβᾶς.

Ὁ Ὄθωνας πειράχτηκε ἀπ' τὴν ἀπάντηση τοῦ Κολοκοτρώνη. Τοῦ γύρισε τὶς πλάτες κι ἄρχισε νὰ μιλάη στὸν ὑπασπιστή του Γενναῖο.

Σὰν φύγανε ἀπ' τὸ παλάτι οἱ Κολοκοτρωναῖοι, πειραγμένος ὁ Γενναῖος λέει τοῦ Γέρου:

— Τί ἔκανες πατέρα, δυσαρέστησες τὸ βασιλιᾶ!...

— Σώπα, τὸν ἔκοψε θυμωμένα ὁ Γέρος. Σεῖς κειμέσα στὸ κορίτο (τὴν Αὐλὴ) δὲ βλέπετε ὡς τὴ μύτη σας. Κάλλιο λόγια στὸ χωράφι παρὰ μάγκανα στ' ἁλώνι. Πέστε τοῦ βασιλιᾶ ν' ἀλλάξη δρόμο γιατὶ θὰ ξημερώση...

Δὲν τελείωσε ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ τὴ φράση του, μὰ κούνησε χαρακτηριστικὰ τὸ κεφάλι του.

Καὶ στ' ἀλήθεια. Δὲν ἄργησε νὰ ξημερώση ἡ 3η Σεπτεμβρίου τοῦ 1843...



ΣΤΕΡΝΟΙ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

Ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ, κατὰ τὸ 1842 σὰν κατάλαβε πὼς δὲν ἦταν πιὰ γιὰ πολὺ σὲ τοῦτο τὸν κόσμο—πέθανε τὸ Φεβρουάρη τοῦ 1843—ἀποφάσισε νὰ πάη στὸ Μοριᾶ, γιὰ στερνὴ φορά.

— Νὰ πάω στὸ Μοριᾶ, ἔλεγε ὁ ἴδιος, ν' ἀποχαιρετήσω τὰ λημέρια καὶ τοὺς βράχους καὶ νὰ ἰδῶ ὅσους παλιοὺς συντρόφους ζοῦν ἀκόμα. Νὰ τοὺς ρωτήσω ἂν ἔχουν νὰ παραγγείλουν τίποτα γιατὶ θὰ μὲ ρωτήσουν οἱ ἄλλοι «τί κάνουν οἱ σύντροφοί μας στὸν ἀπάνω κόσμο..»

Κίνησε λοιπὸν καὶ πῆγε στὸ Μοριᾶ. Ἀπὸ κοντὰ κι ὁ πιστός του ὑπηρέτης ὁ Γιάννος. Φτάσανε στὴ Δημητσάνα. Καὶ ποιὸς δὲν πῆγε νὰ δῆ τὸ Γέρο. Σὲ μιὰ στιγμὴ μπαίνει μέσα ὁ Γιάννος καὶ τοῦ λέει:

— Γέρο, ἦρθαν οἱ προδότες, τί νὰ κάνω;

Οἱ «προδότες» αὐτοὶ ἦταν οἱ καλόγεροι τοῦ μοναστηριοῦ Παναγιᾶς Αἱμυαλούς. Τοὺς λέγανε ἔτσι γιατὶ στὰ 1806, στὸ μεγάλο κατατρεγμό, ἕνας καλόγερος πρόδωσε τοὺς κλέφτες ποὺ εἶχαν καταφύγει κεῖ καὶ σκοτώθηκε τότε ὁ ἀδερφὸς τοῦ Θοδωράκη, ὁ Γιάννης Ζορμπᾶς.

Στ' ἄκουσμά τους ὁ Γέρος ταράχτηκε, ἔμεινε γιὰ λίγο σιωπηλὸς κι ὕστερα εἶπε «ναὶ» μὲ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ του.

Μπῆκαν οἱ καλόγεροι, τὸν χαιρέτησαν καὶ τοῦ εἶπαν πὼς ἦρθαν νὰ τὸν παρακαλέσουν νὰ πάη στὸ μοναστήρι τους νὰ προσευχηθῆ.

Ὁ Κολοκοτρώνης τοὺς σταμάτησε μὲ τρεμάμενη ἀπὸ τὴ συγκίνηση φωνή:

— Καλόγηροι, εἶχα ἀφήσει εὐκὴ καὶ κατάρα στὰ παιδιὰ καὶ τ' ἀγγόνια μου, ὅποτε μπορέσουν νὰ κάψουν τὸ μοναστήρι καὶ νὰ σφάξουν τοὺς καλογέρους ὅλους, γιατὶ τὸ μοναστήρι σας μοὔκαψε τὴν καρδιά. Τώρα θὰ πεθάνω. Λοιπὸν τὸ λέω σ' ὅλους μπροστά, νἄχουν τὴν κατάρα μου, ἂν σᾶς πειράξουν. Σᾶς φτάνει, καλόγεροι, αὐτό; Αἴ, ἄϊντεστε στὴν εὐκὴ τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶναι μεγαλύτερη εὐκὴ ἀπ' τὴ δική μου. Δὲν ἔρχομαι στὸ μοναστήρι σας.

Καὶ μὲ τὸ χέρι ἔκανε νόημα στοὺς καλογέρους νὰ φύ-

γουν. Σὰν βγῆκαν ἀπ' τὸ δωμάτιο, ὁ Γέρος δὲν μπόρεσε ἄλλο νὰ κρατηθῆ καὶ τὸν πιάσανε τὰ κλάματα. Ὕστερα σήκωσε τὰ χέρια κατὰ τὸν οὐρανὸ καὶ εἶπε:

— Ζορμπᾶ, θ' ἀνταμώσουμε σὲ λίγο.

Καὶ γυρίζοντας στὸ νοικοκύρη ποὺ τὸν φιλοξενοῦσε:

— Πάμετε νὰ φᾶμε, νὰ πιοῦμε καὶ νὰ τραγουδήσουμε τὸ τραγούδι τοῦ ἄραχλου Ζορμπᾶ!

Κι ὕστερα ἀπ' τὸ φαγί, ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ ἄρχισε μὲ τὴ γεροντική του τρεμάμενη φωνὴ νὰ τραγουδᾶ:

«Καλόγερος ἐκλάδευε στῆς Αἰμυαλοῦς τ' ἀμπέλι
βλέπει ἀπὸ πέρ' κι ἔρχονται τὸ Γιῶργο καὶ τὸ Γιάννη».



ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΟ ΦΙΛΟΤΙΜΟ

Στὸ 1841 ἐπεσκέφθηκε στὴν Ἑλλάδα τὸν ἀδερφό του Ὄθωνα, ὁ διάδοχος τοῦ Βαυαρικοῦ θρόνου Μαξιμιλιανός. Στὴ δεξίωση πρὸς τιμήν του ποὺ δώσανε στὸ παλάτι, ἔτυχε ὁ Μαξιμιλιανὸς νὰ δῆ γιὰ πρώτη φορὰ τὴ Ρόζα Μπότσαρη, τὴν κόρη τοῦ ἥρωα Μάρκου. Σὰν ἀντίκρυσε ὁ διάδοχος τὴν πανώρια ἐκείνη Σουλιωτοπούλα, δὲν μπόρεσε νὰ κρατήση τὸ θαυμασμό του καὶ λέει στὸν ἀδερφό της Δημήτρη Μπότσαρη—ποὺ τὸν γνώριζε ὅταν σπούδαζε στὸ Μόναχο—κι ἔτυχε κείνη τὴ στιγμὴ νὰ βρίσκεται πλάϊ του:

—Ἡ ἀδελφή σας ἔχει τὴν Ἑλληνικὴν καλλονήν.

—Ὑψηλότατε, ἡ ἀδελφή μου ἔχει πρὸ παντὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἀρετήν, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ αὐστηρὸς Σουλιώτης.



ΛΑΡΙΣΣΑ

ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΠΕΙΣΜΑ

Ὅταν ὑπογράφτηκε τὸ Σύνταγμα στὰ 1843, ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας μὲ τὴ συνεργασία τοῦ Μαυροκορδάτου ἔκανε τὸν κατάλογο γιὰ τοὺς κυβερνητικοὺς ὑποψηφίους βουλευτές, ποὺ τότε τοὺς λέγανε «ὑπουργικοὺς ὑποψηφίους». Ἀπ' τὸν κατάλογο αὐτὸ ἔλειπε ὁ Ρουμελιώτης στρατηγὸς Ἀντώνης Γεωργαντᾶς, γιατὶ εἶχε ἀνακατευτῆ στὴν ἐπανάσταση τοῦ Σεπτεμβρίου. Σὰν ἀντικυβερνητικὸς λοιπὸν ὁ Γεωργαντᾶς, θὰ εἶχε νὰ παλαίψη σκληρὰ στὶς ἐκλογές. Καὶ σὰν βρέθηκε κεῖνο τὸν καιρὸ στὴν Ἀθήνα, νόμισε καλὸ νὰ πάη νὰ τὰ πῆ λίγο στὸ βασιλιᾶ.

Ὁ Ὄθωνας ποὺ ἤξερε γιατὶ ζήτησε ἀκρόαση ὁ Γεωργαντᾶς, σὰν παρουσιάστηκε τὸν δέχτηκε μὲ τὰ αὐστηρὰ τοῦτα λόγια:

—Ἰδοὺ τὸ θέλημά σας ἐγένετο (τὸ Σύνταγμα) καὶ νὰ φροντίσετε εἰς τὴν ἐπαρχίαν σας νὰ μὴ συμβοῦν ἀταξίαι.

—Ἡ τάξις δὲν θὰ σαλευθῆ εἰς τὴν ἐπαρχίαν, Μεγαλειότατε, ἂν τὸ ὑπουργεῖον θελήσῃ νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέρας τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς, τοῦ ἀπάντησε μὲ τὸ ἴδιο ὕφος κι ὁ Γεωργαντᾶς.

— Πρέπει νὰ παύσουν τὰ τοιαῦτα, τοῦ λέει ὀργισμένα τώρα πιὰ ὁ Ὄθωνας, ἄλλως θέλω ὑποστηρίξει τὰ δικαιώματα καὶ τὰ προνόμια τὰ ὁποῖα μοῦ ἔδωσε τὸ Σύνταγμα καὶ οἱ νόμοι τῆς 3ης Σεπτεμβρίου.

Ὁ παλιὸς ἀγωνιστὴς ὅμως δὲν τὰ χάνει. Ψύχραιμα καὶ μὲ ρουμελιώτικη ἁπλότητα τοῦ ἀποκρίνεται:

— Τὸ ὀρθὸν καὶ δίκαιον εἶναι τὸ ὑπουργεῖον νὰ μὴ φέρῃ κατὰ κρημνῶν τὴν Ἑλλάδα, διότι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει οἱ κάτοικοι ἀπελπισθέντες θὰ θέσωσι πρῶτον πῦρ εἰς τὰς οἰκίας των καὶ ἀκολούθως ὁ Θεὸς οἶδε τί θὰ ἀπογίνῃ...

Ἡ συζήτηση πιὰ εἶχε πάρει ἄσχημο δρόμο. Ὁ βασιλιᾶς προτίμησε νὰ τὴν σταματήσῃ, ἀφήνοντας τὸ Γεωργαντᾶ μόνο στὴν αἴθουσα, χωρὶς κὰν νὰ τὸν χαιρετήσῃ. Τὸ Γεωργαντᾶ ὅμως δὲν τὸν πείραξε τὸ φέρσιμο τοῦ Ὄθωνα. Ἦταν ἱκανοποιημένος ποὺ τοῦ τὰ εἶπε...

ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Ὁ Ἀντώνης Γεωργαντᾶς, σὰν πέτυχε τὸ κίνημα τῆς 3ης Σεπτεμβρίου, ποὺ ἦταν κι αὐτὸς ἀπ' τοὺς πρωτεργάτες του, ἐγκαινίασε τὸ Σύνταγμα μέ... ἀντισυνταγματικὲς ἐνέργειες. Κατέλυσε μέσα στὴν παρίδα του Λειβαδιὰ τὶς ἀρχὲς κι ἔδιωξε ἀπὸ δήμαρχο, τὸν πολιτικό του ἀντίπαλο Λάμπρο Νάκο.

Μὲ μιᾶς ὁ Νάκος ἔφτασε στὴν Ἀθήνα νὰ παραπονεθῆ στὸ βασιλιᾶ γιὰ τὶς ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες τοῦ Γεωργαντᾶ.

— Μὴν ἀδημονεῖς, αὐτοὶ ἔκαμαν τὸ σύνταγμα, ἀλλ' ἐσεῖς θὰ τὸ χαρῆτε, τοῦ εἶπε ὁ Ὄθωνας.

Καὶ δικαίωσε τὰ λόγια του. Γιατὶ μὲ λίγο καιρό, ὅταν ὁ ὑπουργὸς τοῦ παρουσίασε τὸν κατάλογο γιὰ νὰ ἐγκρίνη τοὺς γερουσιαστάς, εἶδε νὰ λείπη τὸ ὄνομα τοῦ Νάκου.

— Προσθέσατε, λέει στὸν ὑπουργό, τὸν ἐκ Λεβαδείας Λάμπρον Νάκον.

—Ἀδύνατον Μεγαλειότατε, ὁ κατάλογος συνεπληρώθη ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἐξέχοντα καὶ δικαιούμενα πρόσωπα.

Ὁ Ὄθωνας ὅμως δὲν ἔδωσε καμιὰ σημασία στὴν ἄρνηση τοῦ ὑπουργοῦ του. Μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι, ἀρχὴ-ἀρχὴ τοῦ καταλόγου γράφει τὸ ὄνομα Λάμπρος Νάκος καὶ σβήνει τὸν τελευταῖο γερουσιαστή.

Ἔτσι ἡ ἀντισυνταγματικὴ ἐπέμβαση τοῦ συνταγματικοῦ Γεωργαντᾶ, βγῆκε σὲ καλὸ τοῦ Νάκου, ποὺ ἀπὸ δήμαρχος ἔγινε γερουσιαστής.

Κ. Ἀσώπιος

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΑΜΟΙΒΗ

Ὁ Παναγιώτης Σέκερης, ἕνας ἀπ' τοὺς ἱδρυτὲς κι ἀρχηγοὺς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἀποφάσισε νὰ φύγη ἀπ' τὴν

᾿Οδησὸ πού ἔμενε μόνιμα, καὶ νὰ κατεβῆ στὴν πατρίδα του. Ἦταν λεύτερη πιὰ ἡ Ἑλλάδα. Κι ὁ Σέκερης τί δὲν πρόσφερε, πόσα δὲν ἔπαθε γιὰ νὰ βοηθήση κι αὐτὸς στὴ λευτεριά της. Κι ἀφοῦ ξόδεψε ὅλο τὸ βιός του γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Φιλικῆς, φτωχὸς πιά, θέλησε νὰ ζήση τὰ ὑπόλοιπα χρόνια του στὴν ἀδούλωτη πιὰ πατρίδα του.

— Πᾶμε, εἶπε στὴ γυναίκα του, εἰς τὴν προσφιλῆ μας Ἑλλάδα, διὰ τὴν ὁποίαν τόσα ἐπάθαμεν. Ἐκεῖ θὰ εὕρωμεν στέγην καὶ ἄρτον.

Καὶ στὰ 1830 κατέβηκε στὴν Ἑλλάδα. Στέγη βρῆκε, μὰ ἄρτο... λίγο δύσκολο. Ἀναγκάστηκε τότε ὁ Σέκερης γιὰ νὰ ζήση νὰ δεχτῆ τὴ θέση τοῦ τελώνη!... Πρῶτα στὴν Ὕδρα κι ὕστερα στ' Ἀνάπλι. Ἔτσι ζοῦσε ἀποτραβηγμένος καὶ ξεχασμένος ἕνας ἀπ' τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Φιλικῆς.

Κεῖνο τὸν καιρὸ ἔτυχε νὰ κάνη περιοδεία ἐκεῖ ὁ βασιλιὰς Ὄθωνας. Παρουσιάστηκε τότε κι ὁ τελώνης Σέκερης, νὰ ὑποβάλη τὰ σέβη του. Στὸ βασιλιᾶ πού εἶχε ἀκούσει ποιὸς ἦταν ὁ Σέκερης, δὲν ἔκανε ἐντύπωση ἡ θέση πού τοῦ εἶχαν δώσει γιὰ νὰ ψωμοζήση, μὰ τὸ ὅτι δὲν εἶχε κανένα παράσημο!...

— Νὰ μοὶ δώσετε μίαν ἀναφορὰν ἵνα σᾶς ἀπονείμω τὸν Σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, τοῦ λέει ὁ Ὄθωνας.

Κι ὁ ὑπερήφανος Σέκερης πού δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ παράσημα κι ἔβλεπε ποῦ εἶχαν ξεπέσει—οἱ Βαυαροὶ τὰ μοίραζαν δῶ καὶ κεῖ τὰ παράσημα—ἀπαντάει τοῦ βασιλιᾶ:

— Δὲν ἔχω συνήθειαν ν' ἀπαιτῶ Μεγαλειότατε!... Ἄλλως τὰ ἐθνικὰ παράσημα, ὅπως κατήντησαν ἤδη, δὲν πρέπει νὰ κοσμῶσι τὰ στήθη τῶν ὁμοίων μου.

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΣΠΑΘΙΟΥ

Ὁ Δῆμος Ἀθηνῶν ἀπὸ εὐγνωμοσύνη στὸν ἀρχηγὸ τῆς Σεπτεμβριανῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1842, συνταγματάρχη

Δημήτρη Καλλέργη, τοῦ χάρισε ἕνα πολύτιμο σπαθί. Ὁ ἐπαναστάτης ἀρχηγός, ἀπὸ παλιὸ ἔθιμο τὸ ἀφιέρωσε στὴν ἐκκλησιὰ τῆς Ἁγιὰ Εἰρήνης, ποὺ ἦταν τότε ἡ μητρόπολη. Καὶ συμβολικὰ—μπορεῖ νὰ ἦταν κι ἐπίτηδες—τὸ σπαθὶ τὸ κρέμασαν μέσα στὴν ἐκκλησιά, πάνω ἀπ' τὸ βασιλικὸ θρόνο! Ποιὸς ξέρει τί νὰ συλλογιζόταν ὁ Ὄθωνας σὰν πήγαινε στὴν Ἁγιὰ Εἰρήνη, καὶ τὄβλεπε πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του...

Μὲ τὸν καιρό, σὰν ξεχάστηκε ἡ ἐπανάσταση τοῦ Καλλέργη, μερικοὶ διαμαρτυρήθηκαν γιατὶ θεώρησαν ἀσυμβίβαστο νὰ ὑπάρχη ἕνα φονικὸ ὅπλο, μέσα στὴν ἐκκλησιὰ ποὺ εἶχε τὸ ὄνομα τῆς Εἰρήνης. Κι ἔτσι στὰ 1862, τὸ κατέβασαν καὶ τὸ πῆρε ὁ δήμαρχος Κουτσικάρης.

Οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησιᾶς μ' ἐπικεφαλῆς τὸ Δεικτάκη ζήτησαν ἀργότερα νὰ πάρουν πίσω ἀπ' τὸ δήμαρχο τὸ σπαθὶ τοῦ Καλλέργη. Μὰ κεῖνο δὲ βρισκόταν πιὰ στὸ σπίτι τοῦ Κουτσικάρη.

Ὁ Δεικτάκης ὑποψιάστηκε πὼς κάποιος ὑπηρέτης τοῦ δημάρχου, θὰ τὸ πούλησε. Ἄρχισε τότε νὰ ψάχνη τὰ παλιατζίδικα. Κι ὕστερα ἀπὸ πολλὲς ἔρευνες, κατάφερε νὰ βρῆ τὸ χαμένο σπαθί, καὶ νὰ τὸ παραδώση καὶ πάλι στὴν ἐκκλησιά. Οἱ ἐπίτροποι τότε ἀποφάσισαν νὰ τὸ χαρίσουν στὴν Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία. Ἄγνωστο ὅμως τί μεσολάβησε καὶ τὸ σπαθὶ ἔμεινε στὸ σπίτι τοῦ Δεικτάκη. Βρέθηκε ὕστερ' ἀπ' τὸ θάνατό του, καὶ δόθηκε στὴν Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία.

Ο ΣΠΑΤΑΛΟΣ ΔΟΥΚΑΣ

Ὁ Ἀργύρης Δούκας, Ρουμελιώτης ἀγωνιστής, ἀπὸ νέος ἦταν σπάταλος καὶ γλετζές. Σκόρπισε ὁλόκληρη περιουσία στὰ ξεφαντώματά του. Γι' αὐτὸ στὰ γεράματά του—ζοῦσε

σὲ κάποιο χωριὸ τῆς Βοιωτίας — οἰκονομικὰ τὰ ἔφερνε δύσκολα. Θέλησε λοιπὸν κρυφὰ ἀπ' τοὺς δικούς του, νὰ πουλήση καὶ τὸ μοναδικὸ κτῆμα ποὺ τοῦ εἶχε μείνει. Ἦταν ὅμως προικῶο καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς τότε νόμους χρειαζόταν οἰκογενειακὸ συμβούλιο καὶ βασιλικὴ ἔγκριση. Στὸ πρῶτο ὁ καπετὰν Δούκας φαίνεται πὼς τὰ κατάφερε, μὰ στὸ δεύτερο σκόνταψε...

Κάποια μέρα ποὺ ὁ ἁρμόδιος ὑπουργὸς ὑπέβαλε στὸν Ὄθωνα πρὸς ὑπογραφὴν διάφορα ἔγγραφα, ἦταν καὶ κάποιο «πρὸς ἔγκρισιν πωλήσεως τῶν προικώων κτημάτων τοῦ Α. Δούκα».

— Καὶ ἡ οἰκογένειά του συναινεῖ, κύριε ὑπουργέ;

— Ἀγνοῶ, Μεγαλειότατε, ἀπάντησε ξαφνιασμένος ὁ ὑπουργὸς ἀπ' τὴν ἀναπάντεχη ἐρώτηση τοῦ Ὄθωνα.

— Τότε ἂς ἀναβάλωμεν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διατάγματος, λέει ὁ βασιλιᾶς καὶ παραμέρισε τὸ ἔγγραφο.

Γιὰ κακὴ ὅμως τύχη τοῦ γερο καπετάνιου, ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας δὲν σταμάτησε ὡς ἐδῶ. Τὴν ἄλλη μέρα, ἔστειλε στὴ Βοιωτία ἕναν διαγγελέα του νὰ πληροφορηθῇ ἀπ' τὴν οἰκογένεια Δούκα ἂν εἶχε γνώση γιὰ τὴν πώληση αὐτή. Κι ὁ διαγγελέας ἐπιστρέφοντας δὲν ἔφερε στὸ βασιλιᾶ μόνο τὴν ἀρνητικὴ ἀπάντηση τῆς οἰκογενείας Δούκα, μὰ καὶ τὶς εὐχές της ποὺ μὲ τὴν ἐνέργειά του αὐτὴ ὁ Ὄθωνας γλύτωσε τὸ χτῆμα ἀπ' τὸ σπάταλο Δούκα.

Θεόφιλος Καΐρης.

ΒΟΙΩΤΙΚΗ ΑΒΡΟΤΗΤΑ

Στὴ δημοτικὴ ἐκλογὴ τοῦ 1844 στὴ Λειβαδιά, γίνανε ἀπ' τοὺς Κυβερνητικοὺς πολλὲς παρανομίες. Καὶ μ' ὅλα αὐτὰ δὲν κατάφερε ὁ Κυβερνητικὸς ὑποψήφιος Λάμπρος Νάκος νὰ κερδίση τὸν ἀντίπαλό του Ἀντώνη Γεωργαντᾶ παρὰ μόνον μὲ πέντε ψήφους! Ὁ Γεωργαντᾶς ὑπέβαλε ἔνσταση γιὰ τὴν ἐκλογὴ καὶ μ' ὅλο ποὺ ὁ νομάρχης τοῦ

ὑποσχέθηκε πὼς θὰ τὸ ἐξετάση, σὲ λίγες μέρες ἡ ἐκλογὴ ἐπικυρώθηκε ἀπ' τὴ βασίλισσα 'Αμαλία, γιατὶ ὁ ῎Οθωνας ἔλειπε στὴν Εὐρώπη.

Αὐτὸ ὅμως βγῆκε σὲ καλὸ τοῦ Γεωργαντᾶ, γιατὶ σὲ λίγο καιρὸ γίναν ἐκλογὲς κι ἐκλέχτηκε βουλευτής.

Φτάνοντας στὴν 'Αθήνα ὁ Γεωργαντᾶς, βουλευτὴς πιά, θεώρησε ὑποχρέωσή του νὰ παρουσιαστῆ στὴ βασίλισσα καὶ νὰ ὑποβάλη τὰ σέβη του, ἂν καὶ εἶχε λάβει ἐνεργὸ μέρος στὸ κίνημα γιὰ τὸ Σύνταγμα.

'Ο Γεωργαντᾶς ὅταν παρουσιάστηκε στὴ βασίλισσα, δὲν περιωρίστηκε σὲ τυπικὸ χαιρετισμό, ἀλλὰ παραπονέθηκε καὶ γιὰ τὴ δημοτικὴ ἐκλογή.

— Δὲν ἔχω οὐδεμίαν εἴδησιν καὶ τὰ λεχθέντα εἶναι ἀνυπόστατα, τοῦ ἀπάντησε ψυχρὰ ἡ 'Αμαλία.

'Ο Γεωργαντᾶς ποὺ δὲν περίμενε μιὰ τέτοια προσβλητικὴ ἀπάντηση, ἄναψε καὶ τῆς λέει:

— Πείθομαι εἰς τὰ λεγόμενά σας, Μεγαλειοτάτη, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νομάρχης παρανόμησε θὰ τὸν καταγγείλω καὶ θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ ἐπιτρέψητε τὴν εἰσαγωγήν του εἰς δίκην.

Τώρα μὲ τὴ σειρά της πειράχτηκε ἡ βασίλισσα. Κύτταξε περιφρονητικὰ τὸν παλιὸ Ρουμελιώτη ἀγωνιστὴ καὶ χωρὶς νὰ τοῦ ἀπαντήση καὶ νὰ τὸν χαιρετήση, ἔφυγε ἀπ' τὴν αἴθουσα ἀφήνοντάς τον μόνο.

Τόσο θύμωσε ἡ 'Αμαλία ἀπ' τὴ συμπεριφορὰ τοῦ Ρουμελιώτη βουλευτὴ ποὺ γιὰ τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ ἔγραψε καὶ στὸν ῎Οθωνα. Στὸ Γεωργαντᾶ ὅμως δὲν ἔκανε καμιὰ ἐντύπωση καὶ γράφει πώς: «δὲν εὗρηκα τίποτα τὸ ἄτοπον».



ΠΡΟΣΚΑΙΡΗ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ

Τὴν ἐπέτειο τῆς Ἐθνικῆς γιορτῆς μας στὸ 1846, γιορτάσανε στὸν τάφο τοῦ Καραϊσκάκη στὸ Ν. Φάληρο.

Στὴν τελετὴ βρισκόταν τὸ ὑπουργικὸ Συμβούλιο μὲ πρόεδρο τὸν Κωλέττη. Ἦταν ὅμως ἐκεῖ κι ὁ πολιτικός του ἀντίπαλος ὁ Μαυροκορδάτος.

Ὕστερα ἀπ' τοὺς διαφόρους λόγους, ὁ Γεννάδιος βρῆκε μιὰ κατάλληλη στιγμὴ καὶ παίρνοντας ἀπ' τὸ χέρι τὸν πρωθυπουργὸ Κωλέττη τὸν ἔφερε κοντὰ στὸν Μαυροκορδάτο, λέγοντάς του:

—Ἀγκαλιασθῆτε ἀδέρφια! Ὅλο τὸ χρόνο τρώγεστε καὶ κυνηγᾶτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Δῶστε τώρα τὸ φιλὶ τῆς ἀγάπης καὶ σταματῆστε κάθε διχόνια.

Ἀπὸ ντροπή τους γιὰ τὸν κόσμο ποὺ τοὺς κύτταζε ἀναγκαστήκανε οἱ δυὸ πολιτικοὶ ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ μεγάλου δασκάλου νὰ δώσουν τὰ χέρια.

Μὰ σύντομα τὸ ξέχασαν καὶ ξαναρχίσανε τὸ πολιτικὸ ἀλληλοφάγωμα. Δὲν κράτησε ὅμως γιὰ πολύ, γιατὶ τὸν ἄλλο χρόνο ὁ Κωλέττης πέθανε.

Ο ΑΥΣΤΗΡΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

Στὴν Κέρκυρα, κάποια Μεγάλη Παρασκευὴ ὁ Σολωμὸς παρακολουθοῦσε τὴν περιφορὰ τοῦ ἐπιταφίου. Μαζί του ἦταν κι ὁ νεαρὸς τότε Κερκυραῖος μουσουργὸς Ἰωσὴφ Λιβε-

ράλης, πού καμάρωνε γιὰ τὴ συντροφιὰ πού εἶχε. Τὸ κατάλαβε αὐτὸ ὁ ποιητὴς καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ τοῦ λέει:

— Σὲ τιμῶ διὰ νὰ τιμήσω τὴν τέχνην καὶ νὰ σὲ ἐκτιμήσουν.

Κι ἐπειδὴ τοῦ Σολωμοῦ τοῦ ἄρεσε ἡ μουσική, ἀκολουθοῦσε κοντὰ στὴ φιλαρμονικὴ πού ἔπαιζε κάποιο πένθιμο ἐμβατήριο. Τὸ ἐμβατήριο αὐτὸ τὸ παίζαν γιὰ πρώτη φορὰ κι ἦταν ἔργο τοῦ Λιβεράλη. Ὁ ποιητὴς ὅμως δὲν τὸ ἤξερε. Κι ὅταν ὁ μουσουργός, ρώτησε τὸν ποιητὴ πῶς τοῦ φαίνεται ἡ μουσική, κεῖνος ἤρεμα τοῦ ἀπάντησε:

— Εἶναι πολὺ συγκινητικόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔργον μεγάλου διδασκάλου, εἶναι νεανικὸν ἔργον καὶ ὑποθέτω ὅτι εἶναι δικόν σου.



Ο ΑΦΟΣΙΩΜΕΝΟΣ

Ὁ Κορφιωτάκης, ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν στὸ 1847, παρουσιάστηκε δυὸ τρεῖς φορὲς στὸ βασιλιᾶ γιὰ νὰ τοῦ ὑπογράψη τὴν παύση κάποιου δημοσίου ὑπαλλήλου, πού ἦταν καταχραστής. Ὁ Ὄθωνας ὅμως ὅλο καὶ τὸ ἀνέβαλε, καὶ τὴν τελευταία φορὰ παραμερίζοντας καὶ πάλι τὸ ἔγγραφο γιὰ τὴν ἀπόλυση, προβάλλει τούτη τὴ δικαιολογία:

— Εἶναι ἀφοσιωμένος.

Ὁ Κορφιωτάκης τότε δὲν κρατήθηκε καὶ λέει:

— Ἀλλοίμονο, Μεγαλειότατε, ἂν ἡ ἀσφάλεια τοῦ θρόνου σας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀφοσίωσιν μόνον τῶν τοιούτων κακοήθων ὑπαλλήλων.

Κι ὁ Ὄθωνας γιὰ ἀπάντηση στὰ λόγια τοῦ ὑπουργοῦ του, πῆρε τὸ ἔγγραφο κι ὑπόγραψε τὴν ἀπόλυση τοῦ «ἀφοσιωμένου»... καταχραστὴ ὑπαλλήλου.



ΤΗΝΟΣ

ΠΑΛΙΟ ΧΡΕΟΣ

Γυρίζοντας τὸν Αὔγουστο τοῦ 1825 ἀπ' τὴν ἀποτυχημένη ἐκστρατεία τῆς 'Αλεξάνδρειας, ὁ Κανάρης ἦταν σὲ κακὰ χάλια. Οὔτε ψωμί, οὔτε νερὸ στὸ καράβι του. Σὲ κάποια στιγμὴ ἀνοιχτὰ στὸ πέλαγος, εἶδαν ν' ἀρμενίζη ἕνα καράβι. Ἦταν Αὐστριακό. Μὲ μιᾶς πρόσταξε ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς νὰ βάλουν ρότα καταπάνω του. Σὰν τὸ ζύγωσαν πηδήσανε κάμποσοι στὶς βάρκες καὶ πλεύρισαν τὸ Αὐστριακὸ ποὺ στὸ μεταξὺ ἀπ' τὸ φόβο εἶχε κόψει τὸ δρόμο του. Οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ μὲ τὰ τρομπόνια καὶ τὰ τσεκούρια στὰ χέρια, ἀνέβηκαν στὸ ξένο καράβι. Καὶ πρῶτος ὁ Κανάρης μὲ τὸν πιστό του σύντροφο καπετὰν Μικέ.

Οἱ Αὐστριακοὶ τοὺς πῆραν γιὰ κουρσάρους καὶ τἄχαν χάσει. Μὲ τρεμάμενη φωνὴ ρώτησε ὁ καπετάνιος τους τί ζητᾶνε. Κι ὁ ἴδιος ὁ Κανάρης τοῦ ἔδωσε τὴν ἀπάντηση:

— Θέλουμε νὰ μᾶς δώσης ψωμί, τυρί, νερὸ κι ὅ,τι ἄλλο φαγώσιμο ἔχεις στὸ καράβι σου, γιατὶ ψοφᾶμε τῆς πείνας.

Οἱ Αὐστριακοὶ ἀπόκτησαν τὴν ψυχραιμία τους γιατὶ εἶδαν πὼς δὲν εἶχαν νὰ κάνουν μὲ κουρσάρους μὰ μὲ πεινασμένους ἕλληνες ναυτικούς. Ὁ καπετάνιος πρόσταξε νὰ τοὺς δώσουν ψωμί, τυριά, νερὸ κι ἕνα βαρέλι σαρδέλλες. Τὰ φόρτωσαν οἱ Ἕλληνες στὶς βάρκες τους καὶ πρὶν ξεκινήσουν γιὰ νὰ τὰ μεταφέρουν στὸ καράβι τους, λέει ὁ Κανάρης στὸν Αὐστριακὸ καπετάνιο:

—'Επειδὴ δὲν ἔχω παράδες νὰ σὲ πληρώσω, γράψε σ' ἕνα χαρτὶ πόσα κάνουν καὶ φέρε νὰ ὑπογράψω.

— Δὲν κάνουν τίποτα, ἀποκρίνεται κεῖνος.

— Βρέ, φέρε το καὶ γράψε δυὸ χιλιάδες γρόσια, ἐπέμενε ὁ Κανάρης.

Ἔτσι κι ἔγινε. Καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ ὑπόγραφε τὸ «ὁμόλογο» τοῦ λέει:

— Τὸ Ἔθνος μας θὰ σὲ πληρώση.

— Μὰ σεῖς δὲν ἔχετε Ἔθνος, τοῦ λέει εἰρωνικὰ ὁ Αὐστριακός.

'Αναμένος τότε ὁ Κωνσταντῆς, τοῦ ἀπαντάει ἄγρια:

— Σὰν δὲν ἔχουμε ἔθνος, βρέ, θὰ κάνουμε...

Πέρασαν χρόνια ἀπὸ τότε. Οἱ Ἕλληνες εἶχαν «κάνει τὸ ἔθνος» τους κι ὁ Κανάρης ἦταν ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν.

Ὁ καπετὰν Μικές, ποὺ κυβερνοῦσε ἕνα ἐμπορικὸ ἔτυχε νὰ βρεθῆ στὸ Γαλάζι φορτώνοντας σιτάρι. Ἐκεῖ ἀντάμωσε τὸν Αὐστριακό. Μιλήσανε καὶ γιὰ τὸ παλιὸ ἐκεῖνο περιστατικό. Ὁ καπετὰν Μικὲς συμβούλεψε τότε τὸν Αὐστριακὸ νἄρθη στὴν Ἀθήνα καὶ νὰ πληρωθῆ τὸ «ὁμόλογο», ποὺ τοῦ εἶχε ὑπογράψει ὁ Κανάρης τότε. Ὁ Αὐστριακὸς μὲ κάποιο δισταγμὸ τ' ἄκουσε αὐτά, μὰ σὰν τὸν ἔφερε κάποτε ὁ δρόμος του ὡς τὸν Πειραιᾶ, ἀνέβηκε στὴν Ἀθήνα.

Καὶ μιὰ μέρα νὰ καὶ μπαίνει στὸ γραφεῖο τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν Κανάρη ὁ Μικὲς μαζὶ μὲ τὸν Αὐστριακό.

—Ἐξοχώτατε, λέει ὁ Μικὲς τοῦ Κανάρη, θυμᾶσαι ποὺ ὑπόγραψες γιὰ δυὸ χιλιάδες γρόσια σ' ἕνα πλοίαρχο κοντὰ στὴν Ἀλεξάνδρεια;

—Αἴ, ναί, θυμᾶμαι.

— Νὰ λοιπὸν ὁ πλοίαρχος ἦρθε γιὰ νὰ πάρη τὰ χρήματα...

Ὁ Κανάρης ἀφοῦ θύμισε στὸν Αὐστριακὸ τὰ λόγια ποὺ τοῦ εἶχε πῆ τότε, πὼς θὰ κάνανε τὸ ἔθνος, πρόσταξε νὰ τοῦ πληρώσουν τὸ ὁμόλογο.



Η ΚΑΛΩΣΥΝΗ ΤΟΥ ΟΘΩΝΑ

Εἶχαν κάποτε καταδικασθῆ σὲ θάνατο τέσσερες ναῦτες τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, γιατὶ σκότωσαν τὸν καπετάνιο τοῦ καραβιοῦ τους γιὰ νὰ τὸν ληστέψουν.

Οἱ δικηγόροι τους ζητήσανε χάρη ἀπ' τὸν Ὄθωνα. Ὁ βασιλιᾶς μελέτησε τὴ δικογραφία καὶ παραξενεύτηκε σὰν εἶδε πὼς ὁ ἕνας ἀπ' τοὺς δολοφόνους εἴκοσι χρόνων ἦταν ἀνηψιὸς τοῦ καπετάνιου. Δὲν μπόρεσε νὰ τὸ χωρέση ὁ νοῦς του. Κάλεσε τοὺς δικαστὰς καὶ τοῦ τὸ βεβαίωσαν, καὶ πρόσθεσαν πὼς ἦταν ἕνας τρομερὸς κακοῦργος. Ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ ὁ Ὄθωνας ἀναγκάστηκε ν' ἀπορίψη τὴν αἴτηση γιὰ χάρη κι ἡ ποινή τους ἐκτελέστηκε.

Ὁ καλόκαρδος ὅμως βασιλιᾶς τόσο λυπήθηκε γι' αὐτό, ποὺ εἶπε κάποια μέρα στὸν ὑπουργὸ τῆς Δικαιοσύνης:

—Ὑπέγραψα τὴν ἀπόριψη τῆς αἰτήσεως χάριτος ἐκ μέρους τῶν τεσσάρων ναυτῶν σεβόμενος τοὺς νόμους. Εἶναι ἀδύνατον ὅμως νὰ φαντασθῆτε πόσο λυπήθηκα δι' αὐτό...

ΤΟ ΧΕΡΙ ΤΟΥ ΚΡΙΕΖΩΤΗ

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1847, ὁ ἀγωνιστὴς τῆς Εὔβοιας Κριεζώτης ἐπαναστάτησε κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Μὲ χίλιους ἄντρες εἶχε πιάσει τὴ θέση Κοπανᾶ, πρὸς τὴν Εὔβοια. Τὸ κυβερνητικὸ πυροβολικὸ μὲ ἀρχηγὸ τὸ Σκουζέ, τὸν χτυποῦσε ἀδιάκοπα. Σὲ κάποια στιγμὴ ποὺ ὁ Κριεζώτης ἐπιθεωροῦσε τοὺς ἐπαναστάτες του, κι ὅπως κρατοῦσε μὲ τὸ ἀριστερό του χέρι τὴ λαβὴ τοῦ σπαθιοῦ του, μπάλα σταλμένη ἀπ' τὸ κυβερνητικὸ πυροβολικό, τοῦ κόβει τὸ χέρι ἀνάμεσα στὸν καρπό. Γιὰ νὰ μὴν τὸν δοῦν οἱ συμπολεμισταί του καὶ δειλιάσουν ἔκρυψε μὲ μιᾶς τὸ λαβωμένο ἀριστερό του χέρι μέσα στὴ φουστανέλλα του. Κεῖνοι ὅμως τὸν εἴδανε.

— Τί τηρᾶτε. μωρέ, τοὺς λέει ἀπότομα ὁ στρατηγός. Τὴ δουλειά σας, τὴ δουλειά σας ἐσεῖς.

Κι ἀποτραβήχτηκε παράμερα γιὰ νὰ δέση τὴ λαβωματιά του. Τότε ὅμως εἶδε πὼς τὸ χέρι του ἦταν ὁλότελα κομμένο καὶ μόλις κρατιώταν ἀπὸ ἕνα νεῦρο.

— Βρέ, βγάλ' τὸ μαχαίρι σου καὶ κόφτο! λέει ὁ Κριεζώτης σ' ἕνα ἀπ' τὰ παλικάρια του, προτείνοντας τὸ κρεμασμένο χέρι.

Κεῖνο ὅμως μόλις τὸ εἶδε ἔτσι, ἀρνήθηκε.

—Ἄ, καπετάνιε! ἔκανε κι ἔφυγε γιὰ νὰ μὴ βλέπη τὸ κομμένο χέρι.

— Οὓ νὰ χαθῆς! τοῦ φώναξε τότε ὁ στρατηγός του.

Καί, χωρὶς ν' ἀργοπορήση ὁ Κριεζώτης, βγάζει ἀπ' τὸ σελάχι του ἕνα μαχαίρι καὶ μόνος του κόβει τὸ κρεμασμένο χέρι. Γέμισε ὁ τόπος αἷμα. Στὸ μεταξὺ εἶχαν μαζευτῆ κι ἄλλοι γύρω του κι ἀμίλητοι παρακολουθούσανε.

— Βράστε τώρα ἕνα τσουκάλι κατράμι, φωνάζει ὁ Κριεζώτης σὲ κάτι παλικάρια.

Κι ὅταν σὲ λίγο τοῦ φέρανε βραστὸ κατράμι, ὁ στρατηγὸς βουτάει μὲ μιᾶς μέσα τὸ κομμένο χέρι του. Κοντὰ ἕνα τέταρτο τὸ κράτησε μέσα καὶ κάθε τόσο ἀνακάτευε τὸ καφτὸ κατράμι μὲ τὸ κομμένο χέρι.

Ὅταν τὸ ἔβγαλε μέσα ἀπ' τὸ τσουκάλι, τὸ αἷμα πιὰ εἶχε σταματήσει. Τὸ τύλιξε στὸ μαντήλι καὶ τὸ κρέμασε ἀπ' τὸ λαιμό του.

Κάτω στὸ χῶμα, μπροστά του, βρισκόταν καὶ τὸ ὑπόλοιπο κομμένο χέρι. Ἔσκυψε ὁ Κριεζώτης, τὸ πῆρε κι ἀφοῦ τὸ ζύγισε μὲ τὸ δεξί του χέρι, λέει χορατεύοντας:

— Βρὲ τὸ ἀθεόφοβο, βάρος ποὺ τὄχει!...



ΑΝΟΡΘΟΓΡΑΦΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Ὁ Σταῦρος Βλάχος, ὅταν ἔγινε ὑπουργός Παιδείας, παρουσίασε στὸ βασιλιᾶ τὸ πρῶτο του ἔγγραφο γιὰ ὑπο-

γραφή. Ὁ λεπτολόγος Ὄθωνας, ἀφοῦ τὸ διάβασε προσεχτικά, ὅταν ἔφτασε στὴν ὑπουργικὴ ὑπογραφή, χωρὶς νὰ σηκώση ἀπ' τὸ ἔγγραφο τὸ κεφάλι του, λέει στὸ Βλάχο:

— Μακρὸν πρὸ βραχέος περισπᾶται, κύριε ὑπουργὲ τῆς Παιδείας.

Καὶ μὲ μιᾶς ὁ βασιλιᾶς διόρθωσε τὸ Σταῦρος ποὺ ὁ Βλάχος τοῦ εἶχε βάλει ὀξεία. Ὕστερα ὑπόγραψε καὶ τὸ ἔγγραφο.

Ὁ ἀδιόρθωτος ὅμως ὑπουργός, δὲ συμμορφώθηκε μὲ τὸ γραμματικὸ κανόνα ποὺ τοῦ ὑπόδειξε ὁ ὀρθογράφος βασιλιᾶς. Ξακολούθησε σ' ὅλα τὰ ἔγγραφα νὰ ὑπογράφη ἀνορθόγραφα τὸ μικρό του ὄνομα, βάζοντας στὸ Σταῦρος, ὀξεία. Ἀλλὰ κι ὁ Ὄθωνας, ὅταν ὑπόγραφε ἔγγραφο τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, πρῶτα θὰ διόρθωνε τὸ ἀνορθόγραφο Σταῦρος, βάζοντάς του περισπωμένη κι ὕστερα θὰ ἔβαζε κι αὐτὸς τὴν ὑπογραφή του.



ΤΟΥΛΙΠΗ ΑΜΑΛΙΑ

Ὁ βοτανολόγος καὶ ποιητὴς Ὀρφανίδης, εἶχε κάποιο Γερμανὸ ὑπηρέτη ποὺ μιὰ μέρα τὸν ἔδιωξε μὲ τὶς κλωτσιές. Αὐτὸ τὸ ἔμαθε ἡ Ἀμαλία καὶ στὴν πρώτη συνάντηση ποὺ εἶχε μὲ τὸν Ὀρφανίδη, τοῦ λέει:

— Δὲν ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ, κύριε Ὀρφανίδη, ὅτι διώχνετε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς ὑπηρέτας σας.

Ὁ Ὀρφανίδης τότε πειραγμένος γιὰ τὰ λόγια της, τῆς ἀπαντάει:

— Καὶ ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ ὅτι ἡ βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος θὰ μοῦ ἔκαμνε τὴν τιμὴν νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς ὑπηρέτες μου.

Κι ἀπὸ τότε ὁ ποιητὴς διέκοψε τὶς σχέσεις του μὲ τὸ Παλάτι.

Πέρασε κάμποσος καιρὸς ἀπὸ τότε. Ἡ Ἀμαλία ποὺ εἶχε μετανοιώσει γιὰ τὸν ἄσχημο τρόπο ποὺ φέρθηκε στὸν Ὀρφανίδη, ἀποζητοῦσε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπανορθώση τὸ λάθος της. Κάποια μέρα ποὺ περπατοῦσε μέσα στὸ βασιλικὸ κῆπο, βλέπει τὸν Ὀρφανίδη στὸν κῆπο του, ποὺ γειτόνευε μὲ τὸ βασιλικό. Χωρὶς νὰ χάση καιρὸ ἡ Ἀμαλία περνάει ἀπ' τὸ βασιλικὸ κῆπο, ἀπ' τὴ σημερινὴ πόρτα πρὸς τὸ Ζάππειο, στὸν κῆπο τοῦ Ὀρφανίδη καὶ στέκει μπροστά του. Ὁ βοτανολόγος ποιητής, ποὺ κείνη τὴν στιγμὴ ἀνύποπτος ἐξέταζε προσεκτικὰ κάποιο λουλούδι ποὺ εἶχε φέρει ἀπ' τὴν Εὐρώπη, ξαφνιάστηκε σὰν εἶδε ἔτσι ἄξαφνα τὴ βασίλισσα μπροστά του.

— Εἶναι νέον αὐτὸ τὸ ἄνθος; τὸν ρωτάει ἡ Ἀμαλία.

— Μάλιστα, Μεγαλειοτάτη.

— Καὶ πῶς ὀνομάζεται;

— Εἶναι τουλίπη ἡ ὁποία ἕως τώρα δὲν ἔχει ὄνομα. Νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ ἡ Μεγαλειότης σας νὰ τὴν ὀνομάσω «τουλίπη Ἀμαλία»...

Ἔτσι ἡ Ἀμαλία κείνη τὴ μέρα, δὲν ξανακέρδισε μόνο τὴ φιλία τοῦ Ὀρφανίδη, μὰ εἶχε δώσει τ' ὄνομά της καὶ σ' ἕνα λουλούδι.

Ο ΓΡΙΒΑΣ ΚΙ ΟΙ ΚΛΗΤΗΡΕΣ

Ὁ Θοδωράκης Γρίβας χρωστοῦσε σὲ κάποιο τοκογλύφο ἕνα ποσόν. Πεισματωμένος ὅμως κι ὁ ἀγωνιστὴς γιὰ τὸ βαρὺ τόκο ποὺ τοῦ εἶχε βάλει ὁ πιστωτής του κι εἶχε διπλασιάσει τὸ ἀρχικὸ ποσὸν δὲν τοῦ τὸ πλήρωνε. Ὁ τοκογλύφος κατέφυγε στὰ δικαστήρια. Ὁ Γρίβας ἀπὸ ἀξιοπρέπεια δὲν πῆγε νὰ ὑπερασπιστῆ τὴν ὑπόθεσή του κι ἔτσι ὁ τόκογλύφος κέρδισε.

Πῶς ὅμως νὰ τοῦ κοινοποιήση τὴν ἀπόφαση. Οἱ δικαστικοὶ κλητῆρες δὲν δέχονταν νὰ ἀναλάβουν τὴν κοινοποίηση. Ὄχι ἀπὸ σεβασμὸ στὸν ἀγωνιστή, μὰ ἀπὸ φόβο. Γιατὶ κάποτε ὁ στρατηγός, ὑποχρέωσε ἕναν κλητήρα νὰ μασήση καὶ νὰ καταπιῆ τὴ δικαστικὴ ἀπόφαση.

Ὁ τοκογλύφος ὅμως βρῆκε ἕναν κλητήρα ἀπὸ ἄλλη περιφέρεια ποὺ δὲν ἤξερε τὸν ἄγριο Γρίβα. Πῆγε νὰ τοῦ κοινοποιήση τὴν ἀπόφαση, μὰ σὰν ἀντίκρυσε τὸ στρατηγό, κεῖνος τράβηξε τὴν πάλα του καὶ τὸν φοβέρισε πὼς ἂν δὲν ἔφευγε ἀμέσως θὰ τὸν ἔκοβε στὰ δυό. Δὲ χάνει καιρὸ ὁ κλητήρας καὶ τὸ βάζει στὰ πόδια.

Καθὼς βγῆκε ἀπ' τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Γρίβα κι ἔτρεχε στὸν κῆπο, πέφτει πάνω σ' ἕνα ἀνθυπολοχαγὸ τοῦ Πεζικοῦ.

— Ποιὸς εἶσαι σὺ καὶ γιατὶ τρέχεις ἔτσι σὰν τρελλός; τὸν ρωτάει ὁ ἀνθυπολοχαγός.

Ὁ κλητήρας λαχανιασμένος κι ἱδρωμένος ἀπ' τὸ φόβο διηγεῖται τὸ τί συνέβηκε καὶ τοῦ δίνει νὰ διαβάση καὶ τὴν ἀπόφαση.

— Πήγαινε πίσω πάνω στὸ σπίτι καὶ νὰ πῆς στὸ γέρο στρατηγὸ αὐτά:

«Μοῦ εἶπε ὁ γιός σου ὁ Δημητράκης, νὰ μὲ πληρώσης, γιατὶ ἂν δὲ μὲ πληρώσης, θ' ἀνεβῆ πάνω στὸ σπίτι καὶ θὰ σοῦ τὸ κάψη.»

Ὁ κλητήρας ἔκανε ν' ἀρνηθῆ, μὰ ὁ Δημητράκης πιὸ ἄγριος ἀπ' τὸν πατέρα του, τράβηξε κι αὐτὸς τὸ ξίφος του. Τί νὰ κάνη τότε. Ἀπὸ τὴ μιὰ ἡ πάλα, ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ ξίφος. Διάλεξε τὴν πρώτη.

Σὰν τὸν ξαναεῖδε ὁ γέρο Θοδωράκης, ἀγριεμένος ἔβαλε καὶ πάλι τὸ χέρι στὸ σπαθὶ καὶ τοῦ φωνάζει:

– Πάλι ἐδῶ ἦρθες;

Ὁ κλητήρας, τότε, τρεμάμενος τοῦ ξεφωνίζει:

– Στάσου μιὰ στιγμὴ νὰ σοῦ πῶ! Ὁ γιός σου ὁ Δημητράκης μ' ἔστειλε νὰ μὲ πληρώσης, ἀλλοιῶς θ' ἀνέβη πάνω καὶ θὰ τὸ κάψη τὸ ἀρχοντικό.

Ὁ στρατηγὸς ἔσκυψε τὸ κεφάλι συλλογισμένος κι ἀμίλητος. Ἔμεινε γιὰ λίγο ἔτσι κι ὕστερα λέει στὸν κλητήρα:

— Θὰ σὲ πληρώσω, γιατὶ ὁ γιός μου τὸ εἶπε καὶ θὰ τὸ κάνη: θὰ τὸ κάψη τὸ ἀρχοντικό μου.

ΧΑΘΗΚΕ Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ!

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1851 ποὺ ἔλειψε στὴν Εὐρώπη ὀχτὼ μῆνες ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας, ἀντιβασίλευσε ἡ Ἀμαλία. Καὶ φαίνεται πὼς τὰ κατάφερε καλά.

Ὅλο τὸν καιρὸ αὐτό, τὸ παλάτι ἦταν «ἑρμητικὰ κλεισμένο ὥς τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ βασιλιᾶ» ἀναφέρει ἕνας ξένος διπλωμάτης. Οὔτε δεξιώσεις, οὔτε χοροί. Ἡ μόνη διασκέδαση τῆς βασίλισσας ἦταν ἡ ἱππασία. Αὐτὴ τὴν ξεκούραζε ἀπ' τὶς καθημερινὲς σκοτοῦρες τῆς ἀντιβασιλείας —ἦταν ἡ πιὸ μεγάλη της ἀπόλαυση.

Στοὺς περιπάτους της αὐτοὺς τὴ συνόδευαν πάντα ἕναδυὸ ὑπασπιστές της, ὁ διαγγελέας, μιὰ κυρία τῆς τιμῆς, ὁ σταυλάρχης μὲ τρεῖς σταυλίτες κι ἡ συνηθισμένη της ἀσφάλεια ἀπὸ τέσσερες χωροφύλακες. Τὸν καιρὸ ποὺ ἀντιβασίλευε πρόσταξε τὸν αὐλάρχη Γαρδικιώτη Γρίβα νὰ μὴν τὴν ἀκολουθᾶνε οἱ χωροφύλακες. Ὁ αὐλάρχης ὅμως παράκουσε. Ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ τώρα ποὺ ἔλειπε ὁ βασιλιᾶς ἔπρεπε νὰ φυλᾶνε τὴ βασίλισσα. Ἡ εὐθύνη του ἦταν μεγάλη.

Καὶ κάποια μέρα, σ' ἕναν ἀπ' τοὺς συνηθισμένους της περιπάτους μέσα στὸν ἐλαιῶνα, βλέπει ἡ Ἀμαλία ἄξαφνα νὰ τὴν παρακολουθᾶνε οἱ χωροφύλακες. Τῆς κακοφάνηκε καὶ πεισματωμένη λέει:

—Ἄ! Θέλουν λοιπὸν νὰ μὲ φυλάξουν... Ἂς ἔλθουν.

Χτύπησε τὸ ἄλογό της καὶ χάθηκε μέσα στὸν πυκνὸ λόγγο. Ἀπὸ κοντὰ οἱ χωροφύλακες. Περίφημη ὅμως ἱππεύτρια ἡ Ἀμαλία κατάφερε νὰ τοὺς ξεφύγη. Οἱ χωροφύλακες θαρρέψανε πὼς θὰ πῆγε στὸν πύργο· φτάνουν ἐκεῖ, ἀλλὰ ἡ Ἀμαλία δὲν ἦταν... Ψάχνουν μέσα στὸ λόγγο, μὰ πουθενὰ ἡ βασίλισσα.

Δὲ χάνουν καιρὸ τότε οἱ χωροφύλακες. Χτυπᾶνε τ' ἄλογά τους καὶ καταϊδρωμένοι ἀπ' τὴν ἀγωνία τους ἔρχονται στὸ παλάτι. «Χάθηκε ἡ βασίλισσα μέσα στὸν ἐλαιῶνα», ἀναφέρουν στὸ μοίραρχο. Καὶ κεῖνος τρομαγμένος γιὰ τὸ ἀναπάντεχο, τρέχει στὸν αὐλάρχη καὶ ξεφωνίζει:

— Δυστυχία μας! χάθηκε ἡ βασίλισσα!

Ἀτάραχος ὅμως ὁ Γρίβας τοῦ ἀπαντάει:

—Ἡ βασίλισσα βρίσκεται ἀπὸ ὥρα στὸ παλάτι. Ἦρθε ἀπ' τὴν πίσω πόρτα.

— Δόξα νἄχη ὁ Θεός, λέει μ' ἀνακούφιση ὁ μοίραρχος καὶ διηγεῖται ὅλο τὸ περιστατικὸ στὸν αὐλάρχη.

Ἡ Ἀμαλία γιὰ νὰ ξεφύγη ἀπ' τοὺς χωροφύλακὲς πῆρε ἄλλο δρόμο κι ἔφτασε στὸ παλάτι πρὶν τῆς ὥρας της.

Αὐτὰ τὰ παιγνίδια ὅμως δὲν ἀρέσανε στὸν αὐλάρχη. Μὰ καὶ τῆς Ἀμαλίας εἶχε κακοφανῆ ποὺ παρακούσανε τὴ διαταγή της καὶ ξακολουθούσανε νὰ τὴ φυλᾶνε οἱ χωροφύλακες. Καὶ τὸ βράδυ λέει αὐστηρὰ στὸν αὐλάρχη:

— Τὸ πρῶτο πρᾶγμα ὅπερ πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐδῶ μέσα εἶναι ἡ πειθαρχία κι ἡ ὑπακοή.

Ὁ Γαρδικιώτης Γρίβας ὅμως δὲν κρατήθηκε καὶ τῆς ἀπάντάει:

—Ἡ Μεγαλειότης σου ἔπραξε τὸ καθῆκον σου νὰ θυμώσης καὶ νὰ μὲ ἐπιπλήξης, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ἔκανα τὸ δικό μου. Ὁ βασιλιᾶς ἄφησε ἐδῶ ὅλους μέσα σ' αὐτὸ τὸ παλάτι, μ' ὅλα τὰ ἀγαθά, ὄχι γιὰ νὰ κοιμώμαστε μαλακά, μὰ γιὰ ν' ἀγρυπνᾶμε. Μεγάλη τιμὴ στὸ Ἔθνος εἶναι νἄχης ἐμπιστοσύνη, μὰ μεγάλη πρέπει νἆναι κι ἡ δική μας ἔγνοια. Ἄσε με, Μεγαλειοτάτη, νὰ σοῦ δώσω τοῦτα τὰ γαλόνια πίσω καὶ τὴ βούλλα τοῦ Αὐλαρχείου καὶ τότε διάταξε νὰ μὴ σ' ἀκολουθᾶνε οἱ χωροφύλακες.

Συγκινημένη ἡ Ἀμαλία ἀπ' τὰ λόγια τοῦ πιστοῦ αὐλάρχη, ἀντὶ γι' ἄλλη ἀπάντηση τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι της νὰ τὸ φιλήση...



ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΑΣ...

Στὸ Ράλλειο ποιητικὸ διαγωνισμὸ τοῦ 1851 βραβεύτηκε ὁ ποιητὴς Ζαλοκώστας. Στὴν τελετὴ ποὺ ἦταν κι ὁ βασιλιᾶς, στεφάνωσε μὲ δάφνη ὁ ἴδιος τὸν ποιητὴ-ἀξιωματικὸ—εἶχε τότε ὁ Ζαλοκώστας τὸ βαθμὸ τοῦ καταλυματία—κι ἀφοῦ τὸν συνεχάρη, τὸν κάλεσε νὰ παρουσιαστῆ στὸ παλάτι. Ὅλος χαρὰ ὁ ποιητής, ποὺ ποιὸς ξέρει πόσα ποιητικὰ ὄνειρα ἔκανε, παρουσιάστηκε τὴν ἄλλη μέρα στὸ βασιλιᾶ.

Ἡ ὑποδοχὴ ὅμως ποὺ τοῦ ἔγινε, δὲν ἦταν κείνη ποὺ φανταζόταν ὁ Ζαλοκώστας. Ἀφοῦ τὸν δέχτηκε κρύα ὁ Ὄθωνας, τοῦ λέει:

—Ἡ περὶ τὴν ποίησιν ἐνασχόλησις, κύριε Ζαλοκώστα, παραβλάπτει τὴν στρατιωτικήν σου ὑπηρεσίαν.

Τἄχασε ὁ Ζαλοκώστας γιατὶ δὲν περίμενε τέτοια λόγια ἀπ' τὸν Ὄθωνα, τὸ γιὸ τοῦ ποιητῆ βασιλιᾶ Λουδοβίκου. Βρῆκε ὅμως γρήγορα τὸ θάρρος του καὶ τοῦ ἀπαντάει:

— Μεγαλειότατε, ἡ ὑπηρεσία ἐκτελεῖται τὴν ἡμέραν, τὰ δὲ ποιήματα συντάσσονται νύκτωρ.

Καὶ πικραμένος ὁ ποιητής, ἀπ' τὰ λόγια τοῦ βασιλιᾶ, κατέβηκε γρήγορα-γρήγορα τὶς σκάλες τοῦ παλατιοῦ.

Δὲν τὸ ξέχασε ὅμως.

Ὕστερα ἀπὸ τέσσερα χρόνια ὅταν τύπωσε μιὰ καινούργια ποιητική του συλλογή, χρυσόδεσε ἕνα ἀντίτυπο καὶ τὄστειλε στὸ βασιλιᾶ. Τὸ συνόδευσε ὅμως καὶ μ' ἕνα του ποίημα ποὺ τὸ πρῶτο τετράστιχο θύμιζε τὴν ἀπάντηση ποὺ τοῦ εἶχε δώσει τότε. Νὰ ἡ ἀρχή:

«Ὅταν ὥρα νυκτός, ὥρα κρυφία
τοὺς μόχθους τῆς ἡμέρας τελειώνη
εἰς τὰ τεμένη τῶν Μουσῶν τὰ θεῖα
κλίνω τὸ γόνυ...»

Κι ὁ Ζαλοκώστας σὲ σημείωμά του γράφει εἰρωνικά: «Τὴν ἀνέγνωσεν ἄραγε ἡ Μεγαλειότης του; Δὲν εἶμαι μάντις, ἀλλ' ὑποθέτω τί ἠκολούθησεν...»



ΧΑΛΚΙΣ

Η ΑΦΗΡΗΜΑΔΑ ΤΟΥ ΡΕΖΕΡ

'Απ' τὰ τόσα ποὺ ἔχουν γραφεῖ, εἶναι πιὰ ἀρκετὰ γνωστὴ ἡ ἀφηρημάδα τοῦ γιατροῦ τοῦ Ὄθωνα, Ρέζερ. Τοῦ κολλᾶνε βέβαια καὶ μερικὰ ποὺ δὲν ἔχουν καμιὰ σχέση μὲ τὸ βασιλικὸ γιατρό, αὐτὸ ὅμως δὲ λιγοστεύει τὴν παθολογικὴ του ἀφηρημάδα. Τὰ πιὸ κάτω θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀλήθεια γιατὶ οἱ ἴδιοι Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ διηγήθηκαν σὲ κάποια Ἑλβετίδα περιηγήτρια.

Ἔγινε σὲ κάποιο ταξίδι, στὴ Βαυαρία ποὺ συνώδευαν τὸ βασιλιᾶ Ὄθωνα. Ἔτυχε στὸ ἴδιο διαμέρισμα τοῦ βαγονιοῦ νὰ βρίσκεται ὁ Ρέζερ μὲ δυὸ ἕλληνες ἀξιωματικούς. Κόντευαν νὰ φτάσουν στὴ Βιέννη κι ἐπειδὴ πεινούσανε ἀνοίξανε κάποιο πακέτο μὲ φαγητὰ νὰ φᾶνε κάτι.

Ὁ ἕνας ἀπ' τοὺς ἀξιωματικούς, τοῦ ναυτικοῦ, ἐπειδὴ τὸν στενοχωροῦσαν κάπως οἱ βαριὲς ἐπωμίδες του, τὶς ἔβγαλε καὶ τὶς ἀκούμπησε στὸ πλαϊνό του κάθισμα.

'Ενῶ τρώγανε, τὸ τραῖνο ἄρχισε νὰ σφυρίζη γιατὶ ζυγώνανε πιὰ στὸ σταθμὸ τῆς Βιέννης. Βιαστικοὶ βιαστικοὶ τότε ἀποφάγανε κι ὁ Ρέζερ μάζεψε τὰ χαρτιὰ τοῦ πακέτου καὶ τὰ πέταξε ἀπ' τὸ παράθυρο τοῦ βαγονιοῦ. Μὲ μιᾶς ὕστερα βάλθηκαν νὰ τακτοποιοῦν τὴ στολή τους, γιὰ νὰ συνοδεύσουν τὸ βασιλιᾶ.

Ὁ Ἕλληνας ἀξιωματικὸς ἀναζήτησε τὶς ἐπωμίδες του μὰ δὲν τὶς ἔβρισκε. Ἔψαχνε ἀπὸ δῶ, ἀπὸ κεῖ, τίποτα... Μάταιος κόπος. Γιατὶ ὁ Ρέζερ στὴ βιασύνη του καὶ μὲ τὴν ἀφηρημάδα του, πέταξε ἀπ' τὸ παράθυρο τὶς ἐπωμίδες μὲ τὰ ἄχρηστα χαρτιά.

Ὁ ἀξιωματικὸς πῶς νὰ παρουσιαστῆ χωρὶς ἐπωμίδες. Γι' αὐτὸ μόλις σταμάτησε τὸ τραῖνο ἔσπευσε νὰ ἐξαφανιστῆ πηγαίνοντας στὸ ξενοδοχεῖο ἀπ' τὸν πιὸ σύντομο δρόμο.

Στὸ σταθμὸ περίμενε τὸν ἕλληνα βασιλιᾶ ὁ αὐτοκράτορας τῆς Αὐστρίας. 'Αφοῦ χαιρετήθηκαν, γυρίζει πίσω του ὁ Ὄθωνας νὰ συστήση τοὺς δυὸ ὑπασπιστές του στὸν αὐτοκράτορα. Βλέπει ὅμως τότε νὰ τὸν ἀκολουθάη μόνο ἕνας, ἐνῷ τοῦ ναυτικοῦ ἀπουσίαζε.

Στὸ ξενοδοχεῖο πιὰ ἔμαθε τὴν ἀφορμὴ ὁ βασιλιᾶς.

Κι ὁ ἕλληνας ἀξιωματικὸς ὅλη τὴ νύχτα δὲν ἔκλεισε μάτι ἀλλὰ σὲ κάποιο στρατιωτικὸ ραφεῖο τῆς Βιέννης νυχτέρευε γιὰ νὰ δίνη ὁδηγίες πῶς θὰ τοῦ φκιάξουν καινούργιες ἑλληνικὲς ἐπωμίδες.

Μόνο ὁ Ρέζεν δὲν ἐνωχλήθηκε...



«ΦΩΤΙΑ ΛΟΙΠΟΝ ΦΩΤΙΑ...!»

Τὴν πολεμικὴ φλόγα ποὺ ἄναψε τὸ 1853 στοὺς θερμόαιμους γιὰ τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλίας ἔκανε τοὺς ψύχραιμους νὰ προσπαθοῦν μὲ κάθε τρόπο νὰ τὴν σβήσουν. Βλέπανε πόσο ἄσκοπο κι ἄκαιρο θὰ ἦταν ἕνα τέτοιο κίνημα. Ἀκόμα καὶ πολλοὶ ἀπ' τοὺς ὑπουργούς. Μὰ τὸ παλάτι σώνει καὶ καλὰ ἐπέμενε στὶς μεγάλες του ἀποφάσεις. Ἀναγκάστηκαν οἱ δυὸ ὑπουργοί, ὁ Πήλικας τῆς Δικαιοσύνης, κι ὁ Προβελέγγιος τῶν Οἰκονομικῶν, νὰ ζητήσουν ἀκρόαση ἀπ' τὸν Ὄθωνα καὶ νὰ τοῦ τὰ ψάλλουν.

Πῆγαν στὸ παλάτι μὰ ἐπειδὴ ὁ βασιλιᾶς εἶχε πονοκέφαλο, τοὺς δέχτηκε ἡ Ἀμαλία.

—Ἰδού, εἶμαι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλέως· τί θέλετε; τοὺς εἶπε προκλητικὰ ἡ Ἀμαλία ποὺ μάντευε τὸ σκοπὸ τῶν ὑπουργῶν.

Ἄρχισε ὁ Πήλικας νὰ μιλάη μὰ δὲν τὸν ἄφησε γιὰ π λὺ ἡ βασίλισσα καὶ τὸν διέκοψε:

—Ἡ Εὐρώπη δώσασα τὸν θρόνον εἰς τὸν Ὄθωνα ἐφαντάσθη νὰ τὸν ἔχη ἐδῶ ἁπλοῦν ὄργανόν της, ἀλλ' ἔσφαλλεν. Ὁ Ὄθων συνταύτισε τὴν τύχην του μὲ τὴν τύχην τοῦ Ἔθνους...

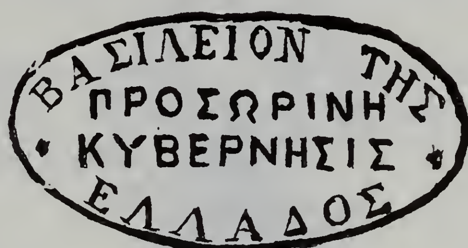
Κι ἀφοῦ εἶπε μερικὰ τέτοια ἀκόμα, ξακολούθησε:

— Μὰ τὸ ζήτημα τῆς Ἀνατολῆς εἶναι εἰς τὸ χέρι τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ὄθωνος καὶ ὄχι εἰς ἄλλου τινὸς τὴν δύναμιν. Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὁ Ὄθων εἶναι ὁ ἰσχυρότερος ὅλων...

Κι ὅσο μιλοῦσε ἡ βασίλισσα, τόσο ἀναψοκοκκίνιζε καὶ δυνάμωνε τὴ φωνή. Χειρονομώντας ἐνθουσιασμένη τελείωσε:

— Τὸ μόνον σωτήριον διὰ τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, τὸ Ἔθνος καὶ τὸ μέλλον του, εἶναι νὰ προχωρήση, ν' ἀνάψη ἡ ἐπανάστασις. Φωτιὰ λοιπόν, φωτιὰ καὶ πανταχόθεν φωτιά!!...

Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία, ἔφυγε ἀπ' τὴν αἴθουσα κι ἄφησε τοὺς δυὸ ὑπουργοὺς νὰ κυττάζωνται σαστισμένοι καὶ νὰ κουνοῦν θλιμμένα τὸ κεφάλι τους. Καὶ τὰ πράμματα ἀπόδειξαν σὲ λίγο πὼς δὲν εἶχαν ἄδικο...



ΑΥΣΤΗΡΗ ΑΜΑΛΙΑ

Ἦταν γνωστὴ ἡ αὐστηρότητα τῆς βασίλισσας Ἀμαλίας σχετικὰ μὲ τοὺς καλεσμένους στὸ παλάτι. Μὲ τὸ παραμικρὸ ποὺ θ' ἀκουγόταν σὲ βάρος κάποιου, ἀκόμα κι ἂν ἦταν πιστὸς φίλος τῆς βασιλείας, ἡ Ἀμαλία πρόσταζε ἀμέσως νὰ τὸν διαγράψουν ἀπ' τὸν κατάλογο τῶν καλεσμένων. Αὐτὸ ἔγινε καὶ μὲ τὸ στρατηγὸ Χατζηπέτρο, σὰν μαθεύτηκε ἡ ἄπρεπη συμπεριφορά του μέσα στὴν ἀθηναϊκὴ κοινωνία.

Ἡ βασίλισσα ὕστερα ἀπὸ συνεννόηση μὲ τὸν Ὄθωνα, πρόσταξε νὰ διαγράψουν τὸ στρατηγὸ ἀπ' τοὺς καλεσμένους. Κι ἔτσι δὲν τοῦ στείλανε πρόσκληση γιὰ τὸν παλατιανὸ χορὸ ποὺ ἔγινε τότε.

Ὁ Χατζηπέτρος νόμισε πὼς ἀπὸ λάθος δὲν τοῦ στείλανε πρόσκληση καὶ πῆγε αὐτόκλητος στὸ παλάτι.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χοροῦ ἡ Ἀμαλία εἶδε μέσα στὴν

αἴθουσα τὸ στρατηγὸ Χατζηπέτρο. Δὲ χάνει καιρό, τὸν πλησιάζει αὐστηρὰ καὶ μπροστὰ σ' ἄλλους καλεσμένους γίνεται τοῦτος ὁ διάλογος.

—Ἐλάβατε πρόσκλησιν στρατηγέ;

—Ὄχι, Μεγαλειοτάτη.

— Καὶ τότε, πῶς ἤλθατε;

— Γιατὶ θεωρῶ τὸ παλάτι σὰν σπίτι μου...

—Ἐὰν τὸ θεωρεῖς σὰν σπίτι σου, τότε νὰ φέρεσαι καὶ σὰν στὸ σπίτι σου!...

Κι ἀπότομα γύρισε τὴν πλάτη της ἡ βασίλισσα κι ἀπομακρύνθηκε. Ὁ Χαζηπέτρος ντροπιασμένος ὕστερ' ἀπ' αὐτό, ἔφυγε μὲ μιᾶς ἀπὸ τὸ παλάτι κι ἔκανε χρόνια γιὰ νὰ ξανανεβῆ τὶς σκάλες ἐκεῖνες.



Η ΔΟΞΑ ΣΤΑ ΨΑΡΑ

Στὴ μεγάλη σφαγὴ στὰ Ψαρά, ἡ κόρη τοῦ ναυάρχου Ἀποστόλη, εἶχε τέσσερα χρόνια ποὺ ἦταν παντρεμένη. Σὰν πάτησαν οἱ Τοῦρκοι τὸ νησὶ φτάσανε ὡς τὸ σπίτι της. Ἡ Μαρία δὲν τἄχασε. Ἁρπάζει τὰ δυό της παιδιὰ καὶ τρέχει κάτω στὸ γιαλὸ νὰ σωθῆ μέσα στὰ ψαριανὰ καράβια. Ὅταν φτάνει, ὅμως, βλέπει τὰ καράβια νὰ σαλπάρουν. Βουτάει τότε στὴ θάλασσα μὲ τὰ δυὸ παιδιὰ στὰ χέρια της γιὰ νὰ προκάνη κολυμπώντας τὰ καράβια. Τὸ ἴδιο ἔκανε κι ἡ Δεσποινιὼ Κανάρη, γυναίκα τοῦ Κωνσταντῆ. Παλεύοντας μὲ τ' ἄγρια κύματα, κατάφερε ἡ Μαρία νὰ ζυγώση ἕνα ἀπ' τὰ ψαριανὰ καράβια. Σὰν τὴν τράβηξαν ὅμως πάνω, κρατοῦσε τὸ ἕνα παιδί της. Τὸ ἄλλο τῆς τὄχε ἁρπάξει ἡ θάλασσα. Θέλησε καὶ πάλι νὰ ριχτῆ στὸ νερὸ γιὰ

νὰ τὄβρη, μὰ θὰ ἦταν μάταιο πιὰ καὶ γι' αὐτὸ δὲν τὴν ἄφησαν.

Λευτερώθηκε καμιὰ φορὰ ἡ χώρα, μὰ τὸ περιστατικὸ αὐτὸ τῆς Μαρίας δὲν εἶχε ξεχαστῆ. Πολὺ περσότερο ἀνάμεσα στοὺς νησιῶτες. Εἶχαν νὰ τὸ κάνουν.

Κατὰ τὰ 1850 - ἡ Μαρία εἶχε πεθάνει στὰ 1844 - στείλανε μιὰ ψαριανοπούλα νὰ μαθητεύση στὸ παρθενωγωγεῖο τῆς Χίλλ. Στὸ διάλειμμα ἀκούει μιὰ μαθήτρια ν' ἀπαγγέλη τοῦ Σολωμοῦ τὸ ποίημα:

«Στῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ράχη
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχη...»

Μὲ μιᾶς ἡ ψαριανοπούλα διακόπτει τὴ συμμαθήτριά της:

—Ὄχι, καϋμένη καὶ σύ, δὲν ἦταν μονάχη ἡ Δόξα. Ἦταν κι ἡ Μαρία, ἡ κόρη τοῦ καπετὰν Ἀποστόλη μαζὶ μὲ τὰ δυό της παιδιά...



«ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ»

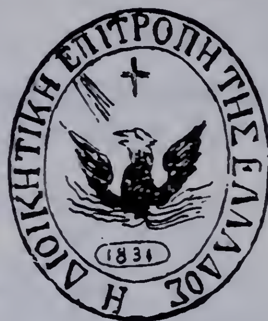
Μὲ τὴν κατοχὴ τοῦ 1854 σχηματιζόταν κι ἡ σχετικὴ φιλικὴ κυβέρνηση στοὺς Ἀγγλογάλλους, γιὰ νὰ μπορέση νἄρθη σὲ συνεννοήσεις μαζί τους. Πρὶν ὁρκιστοῦν ὅμως οἱ ὑποψήφιοι πρόβαλλαν παράλογες ἀξιώσεις. Ὁ Ὄθωνας δυστροποῦσε, μ' ὅλο ποὺ οἱ δικοί του προσπαθοῦσαν νὰ τὸν μεταπείσουν. Σὲ μιὰ τέτοια στιγμὴ ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης Πήλικας, τοῦ λέει:

—Βασιλεῦ, ἡ σημερινὴ κατάστασις εἶναι κατάστασις βίας. Νὰ τὴν μεταβάλλετε εἰς κατάστασιν ἐλευθερίας δὲν ἔχετε τὴν δύναμιν. Λοιπὸν πρέπει νὰ ἐνδώσετε. Ἀφήσατε νὰ

δειχθῇ εἰς τὸν ἔξω κόσμον καὶ εἰς τὸ Ἔθνος, ὅτι ὑφίσταται βία.

Κι ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας τοῦ ἀπάντησε:

— Δὲν ἐπίστευον ποτὲ νὰ εὑρεθοῦν Ἕλληνες νὰ δεχθοῦν νὰ γίνουν Ὑπουργοί, ἐνόσῳ ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα ξένη λόγχη. Κανεὶς δὲν ἔπρεπε νὰ δεχθῇ, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ προβάλλουν τοιαύτας ἀξιώσεις...



ΠΑΡΑΓΚΩΝΙΣΜΕΝΟΣ Ο ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ

Ὁ Ζαλοκώστας, ποὺ ἦταν μόνιμος ἀξιωματικός, δὲν κατάφερε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ νὰ ξεκολλήση ἀπ' τὸ βαθμὸ τοῦ ἐπικαλυματία. Κι αὐτὸ γιατὶ ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας, δὲν ξεχνοῦσε πῶς ὁ ἀξιωματικὸς Ζαλοκώστας στὰ 1839 εἶχε ἀνακατευτῆ σὲ συνωμοσία κατὰ τῆς Βαυαροκρατίας κι ὕστερα ἀπ' τοὺς πρώτους στὸ κίνημα τῆς 3ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1843.

Ὁ προβιβασμός του ὅμως εἶχε γίνει ψύχωση γιὰ τὸν ποιητή. Χρόνια καὶ χρόνια τὸν πρόσμενε... μὰ ἄδικα. Ὁ Ὄθωνας εἶχε γερὸ μνημονικό...

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1858 ὁ ποιητὴς ἔπεσε βαρειὰ ἄρρωστος ἀπὸ ὑδρωπικία. Δυὸ τρεῖς μέρες πρὶν ἀπ' τὸ θάνατό του ὁ φίλος τοῦ Ζαλοκώστα καὶ παλατιανὸς Δημ. Χατζῖσκος θέλησε νὰ μεσολαβήση γιὰ τὴν προαγωγὴ τοῦ ποιητῆ. Ἤξερε πόσο μεγάλη χαρὰ θὰ τοῦ ἔκανε αὐτό, ἔστω καὶ στὶς τελευταῖες του στιγμές. Μίλησε μὲ τὸν Ὑπουργὸ τῶν Στρατιωτικῶν Σμολένσκη, καὶ τὸ δέχτηκε. Ἑτοίμασε ὁ Ὑπουργὸς τὸ διάταγμα τῆς προαγωγῆς τοῦ Ζαλοκώστα, καὶ τὸ ὑπέβαλε γιὰ ὑπογραφὴ στὴν Ἀμαλία, γιατὶ ὁ

Ὄθωνας ἔλειπε στὴν Εὐρώπη. Ἡ βασίλισσα ὅμως ἀρνήθηκε, λέγοντας:

—Ἔχω διαταγὴν νὰ μὴ ὑπογράψω τὸν προβιβασμόν του.

Μεσολάβησαν τότε στὴ βασίλισσα ὁ Χατζῖσκος, ὁ ποιητὴς Γεώργ. Παράσχος, ὁ γιατρός της Λινδερμάϊερ κι ἄλλοι. Ἡ Ἀμαλία δὲν ὑποχωροῦσε καὶ ξανάλεγε σ' ὅλους τὴν πιὸ πάνω ἀπάντηση ποὺ ἔδωσε καὶ στὸ Σμολένσκη.

Κι ὁ ἑτοιμοθάνατος ποιητὴς ὥρα τὴν ὥρα καρτεροῦσε τὸν προβιβασμό του...

Τὴν τελευταία του μέρα-ἔτυχε νὰ εἶναι ἡ 3η Σεπτεμβρίου 1858—ὁ Ἀλεξ. Ραγκαβῆς, ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν, πῆγε νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν ποιητή. Μόλις μπῆκε μέσα στὸ δωμάτιο, ὁ ἄρρωστος ἀνασηκώθηκε στὸ κρεββάτι του καὶ μὲ κρυφὴ χαρὰ ρώτησε τὸ Ραγκαβῆ:

— Μοῦ φέρνεις τὸν προβιβασμό μου;

— Σοῦ φέρνω ἄλλο τι πολυτιμώτερον τοῦ προβιβασμοῦ, τοῦ ἀπάντησε ὁ Ραγκαβῆς. Καὶ τοῦ ἔδειξε γράμμα τῆς Δώρας Ντ' Ἴστρια ποὺ ἔγραφε καλὰ λόγια γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ.

Ἦταν βέβαια μιὰ ἱκανοποίηση γιὰ τὸν ποιητὴ τὸ γράμμα τῆς συγγραφέως Ἴστρια, ὄχι ὅμως καὶ γιὰ τὸ στρατιώτη, ὅσο θὰ ἦταν ὁ προβιβασμός του. Καὶ σὲ λίγο ὁ ἀδικημένος Ζαλοκώστας ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια του μὲ τὸν ἴδιο βαθμό... τοῦ ἐπικαλυματία.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ!...

Μιλώντας κάποτε ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας μὲ τὸν ὑπουργό του Πήλικα τοῦ εἶπε:

— Δὲν γνωρίζεις, κύριε Πήλικα, τί ἐστὶ Βουλευτής! Ὁποῖαι αἱ ἀπαιτήσεις του! Ὁποίας ἐνοχλήσεις ἔχει ὁ Ὑπουρ-

γός! Ὁ Λέων Μελᾶς, μετὰ τὴν 3ην Σεπτεμβρίου, ἠναγκάζετο νὰ πηγαίνη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον του μὲ τὸ καπέλλον του ἕως τὰ μάτια διὰ νὰ μὴν τὸν γνωρίζουν καὶ ν' ἀποφεύγη τὰ βλέμματα τῶν ἐχθρῶν του.

Κι ὁ αὐστηρὸς Πήλικας τοῦ ἀπάντησε:

— Τοῦτο εἶναι δική του φροντίς. Κανεὶς δὲν τοῦ ἐγγυήθη, Βασιλεῦ, ἀναπαυτικὴν τὴν θέσιν του. Ὁ Ὑπουργὸς ἂν ὑποφέρη δὲν βλάπτει. Δὲν πρέπει ὅμως διὰ τὴν ἀνάπαυσίν του νὰ καταπατοῦνται οἱ νόμοι...

ΗΡΩΪΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ὅποιος ξένος ἔφτανε σὲ κεῖνα τὰ χρόνια στὴν Ἀθήνα, ἀφοῦ ἐπισκεπτόταν τὴν Ἀκρόπολη καὶ τὶς ἄλλες ἀρχαιότητες, ὕστερα θὰ ἔπαιρνε τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐρημικὴ συνοικία τῆς Κυψέλης γιὰ νὰ χτυπήση τὴν πόρτα σὲ κάποιο ἐξοχικὸ κι ἁπλὸ σπιτάκι. Ἦταν τὸ σπίτι τοῦ Κανάρη. Πήγαινε ἐκεῖ ὁ ξένος νὰ δῆ καὶ νὰ μιλήση μὲ τὸν ἡρωϊκὸ μπουρλοτιέρη. Ἔτσι καὶ κάποια Σουηδέζα ὅταν ἦρθε στὴν Ἀθήνα τὸ 1859 πῆγε κι αὐτὴ νὰ δῆ τὸ ναύαρχο.

Τῆς διηγήθηκε μὲ καλωσύνη διάφορα ἀπ' τὴ ζωή του ὁ γέρο-μπουρλοτιέρης καὶ κείνη ποὺ τὸν ἄκουγε μὲ θαυμασμὸ σὲ κάποια στιγμὴ μὲ περιέργεια τὸν ρώτησε, ἂν ἔνοιωσε φόβο σ' αὐτὲς τὶς περιστάσεις. Ὁ σεμνὸς Ψαριανός, ἀφοῦ χαμήλωσε τὰ μάτια σὰ ντροπαλὸ παιδί, χαμογελῶντας τῆς ἔδωσε τούτη τὴν ἀπόκριση:

— Φόβο; Τέτοιο πρᾶμα ποτὲ δὲν πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ μου. Ὁ κίνδυνος συνδαύλιζε τὴ φωτιά μου. Οἱ ντουφεκιὲς κι οἱ πολεμικὲς φωνὲς ἦταν γιὰ μένα σὰν μουσική. Κάθε κατόρθωμα τοῦ μπουρλότου μου ἦταν γιὰ μένα μιὰ γιορτή, κι ἤμουνα πάντοτε ἕτοιμος σὲ κάθε περίσταση νὰ ξανακάνω ἄλλο καινούργιο.



ΘΗΒΑΙ

Ο ΜΠΟΥΡΛΟΤΙΕΡΗΣ

Ὁ μπουρλοτιέρης Κανάρης, ὁ ἀτρόμητος ἐκεῖνος θαλασσομάχος, ποτὲ δὲ μίλησε καυχησιάρικα γιὰ τὸν ἑαυτό του, κι ἀπόφευγε νὰ ἱστοράη τ' ἀνδραγαθήματά του. Ὅταν πιὰ γέρος, ζοῦσε στὴν Ἀθήνα, ἀποτραβηγμένος στὸ σπίτι του στὴν Κυψέλη, δεχόταν συχνὰ ἐπισκέψεις ἀπ' τοὺς νεώτερους. Ποιὸς τότε δὲ θεωροῦσε τιμή του νὰ φιλήση τὸ χέρι τοῦ γεροναυτικοῦ. Ἕνας ἐπισκέπτης τὸν ρώτησε κάποτε, ποῦ χρωστοῦσε τὰ τόσα κατορθώματά του. Ὁ γεροκαπετάνιος, χάϊδεψε γιὰ κάμποσο τὴ γάτα του ποὺ βρισκόταν πλάϊ, εἶχε ξεχωριστὴ ἀδυναμία στὸ ζῶο αὐτό, καὶ σὰν ντροπαλὸ παιδὶ ἀποκρίθηκε ἁπλᾶ:

— Στὴν ἀπόφαση. Ἔλεγα: «Κωσταντῆ, θὰ πεθάνης, καὶ τραβοῦσα μπροστά».

— Καὶ στοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα, Ναύαρχε», συμπλήρωσε ὁ ἐπισκέπτης του.

— Ναί, παιδί μου. Εἶναι ἀληθινὸ αὐτό, ἀλλὰ δὲν τὸ εἶπα. Ἀπὸ μικρὸς ἤμουνα θεοφοβούμενος καὶ στ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἀκουμποῦσα πάντα τὴν ἀπόφασή μου.

ΤΑ ΑΠΟΒΑΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ

Στὰ 1859, στὴ γιορτὴ ποὺ ἔγινε γιὰ τὰ «ἀποβατήρια» τῆς Ἀμαλίας, δηλαδὴ σ' ἀνάμνηση τοῦ πρώτου ἐρχομοῦ τῆς βασίλισσας στὴν Ἑλλάδα, ποὺ κάθε χρόνο τὸν γιόρταζαν, πολλοὶ δυσαρεστημένοι ἀξιωματικοὶ δὲν παρευρέθηκαν. Αὐτὸ ἔκανε ἐντύπωση καὶ τὴν ἄλλη μέρα ὁ φρούραρχος τοὺς κάλεσε σ' ἀπολογία. Ὅλοι τους βρῆκαν κι ἀπὸ κάποια ἀφορμὴ γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀπουσία τους. Δυὸ ὅμως ἀπ' αὐτοὺς ἀπαντήσανε μὲ θάρρος στὸ φρού-

ραρχο, πὼς τὰ ἀποβατήρια τῆς βασίλισσας δὲν εἶναι ἐθνικὴ γιορτὴ ὥστε νὰ ὑποχρεώνη τὸν ἀξιωματικὸ νὰ παρευρεθῆ σ' αὐτή.

Σὰν ἔμαθε ἡ 'Αμαλία τὴν ἀπάντησή τους αὐτὴ φρύαξε ἀπ' τὸ κακό της. 'Αξίωσε ἀμέσως νὰ τιμωρηθοῦν οἱ δυὸ ἀξιωματικοί. Οἱ παλατιανοὶ ὅμως γιὰ νὰ μὴν δοθῆ ἔκταση στὸ ἐπεισόδιο, μεσολάβησαν στὴ βασίλισσα καὶ παραιτήθηκε ἀπ' τὴν ἀξίωσή της. Τὸ κράτησε ὅμως μέσα της.

Ὕστερ' ἀπὸ δυὸ μῆνες, δόθηκε βασιλικὸς χορὸς στὸ παλάτι. Δὲν παράλειψαν νὰ καλέσουν καὶ τοὺς δυὸ ἀξιωματικοὺς ποὺ σπεύσαν νὰ πᾶνε ἀπ' τοὺς πρώτους. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χοροῦ, τοὺς πῆρε τὸ μάτι τῆς 'Αμαλίας. Τότε ἡ βασίλισσα, δὲ χάνει καιρό, τοὺς πλησιάζει καὶ λέει αὐστηρὰ στὸν ἀνώτερο ἀπ' τοὺς δυό:

— Καὶ ὁ χορὸς τῶν 'Ανακτόρων, κύριε λοχαγέ, δὲν εἶναι ἐθνικὸ γεγονός, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι οἱ ἀξιωματικοὶ νὰ παρευρεθοῦν!...

Μιλιὰ δὲ βγάλανε οἱ ἀξιωματικοὶ στὰ αὐστηρὰ λόγια τῆς βασίλισσας. Χαιρέτησαν μὲ σεβασμὸ καὶ κάνοντας κανονικὰ μεταβολὴ φύγανε ἀπ' τὸ χορό. 'Η 'Αμαλία ὅμως στοὺς ἐχθρούς της εἶχε προσθέσει ἀκόμα δύο...

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΜΕΝΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ

'Η βασίλισσα 'Αμαλία δὲν συγχωροῦσε στὸν Προβελέγγιο, πού, ὑπουργὸς τὸ 1854, ἐμπόδισε τὸν Ὄθωνα ν' ἀνακατευτῆ στὸ ἀποτυχημένο κεῖνο κίνημα γιὰ τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλίας. Κι ὅταν ὑπόβαλε τὴν παραίτησή του—δὲν ἔγινε ὅμως ἀποδεκτὴ ἀπ' τὸ βασιλιᾶ—καὶ τὸν συνάντησε στὸ παλάτι ἡ 'Αμαλία, τοῦ λέει αὐστηρά:

— Κύριε Προβελέγγιε, θὰ δώσετε λόγον εἰς τὸν Θεόν,

διότι ἐμποδίσατε τὸν Βασιλέα νὰ ἐξέλθῃ καὶ μὲ τὰ μισά σας μέτρα ἀδυνατεῖτε τὴν Κυβέρνησίν Του.

—Ὦ! διὰ τὸν Θεόν, μὴ σᾶς μέλλει, Μεγαλειοτάτη, ἀποκρίθηκε ὁ Προβελέγγιος. Μὲ τὸν Θεὸν συμβιβάζομαι, μὲ τὸν Βασιλέα μόνον δὲν ἠξεύρω πῶς νὰ τὰ οἰκονομήσω, διότι οὔτε νὰ μᾶς ἀκούσῃ θέλει, οὔτε νὰ δεχθῇ τὴν παραίτησίν μας...

Ο ΚΟΥΡΜΑΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Ἀπὸ πολὺ παλιὰ χρόνια μέσα στὸ Μεσολόγγι ὑπῆρχαν φυτρωμένοι μερικοὶ φοίνικες ποὺ τοὺς λέγανε κουρμάδες. Ἕνας τέτοιος γιγαντόκορμος φοίνικας βρισκόταν στὸ κέντρο τῆς πόλης, στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Στάμου Παπαφράγκου.

Στὴ μεγάλη πολιορκία, ὁ κουρμᾶς αὐτὸς ἔγινε ὁ στόχος ἀπ' τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικὸ καὶ τέσσερις μπάλες κανονιοῦ χώθηκαν στὸ κορμί του, χωριστὰ τὰ βόλια ἀπ' τὰ ντουφέκια.

Πέρασαν ἀπὸ τότε πάνω ἀπὸ τριάντα χρόνια κι οἱ μπάλλες καὶ τὰ βόλια εἶχαν γίνει ἕνα μὲ τὸ κορμὶ τοῦ δέντρου ποὺ εἶχε θεραπευτῆ πιὰ ἀπ' τὶς βαρειὲς λαβωματιές του.

Ὁ Παπαφράγκος τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1860 θέλησε ν' ἁπλώσῃ τὸ σπιτικό του κι ἀποφάσισε νὰ ξεριζώσῃ τὸν κουρμᾶ. Ἀνάστατο ὅλο τὸ Μεσολόγγι σὰν τὸ ἄκουσε. Ὁ κουρμᾶς αὐτὸς γιὰ τοὺς Μεσολογγίτες ἦταν σὰν ἕνα ζωντανὸ μνημεῖο τοῦ Ἀγῶνα.

Συνάχτηκαν τότε ὅλοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, καὶ κατάφεραν νὰ ξεριζώσουν τὸν κουρμᾶ, αὐτὸ τὸ θεώρατο δέντρο, χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτα.

Ὕστερα, μὲ τὴ μουσικὴ μπροστά, μὲ σημαῖες κι

ὅλες οἱ ἀρχὲς τῆς Πόλης μὲ σύψυχο τὸ Μεσολόγγι, μεταφέρανε τὸν κουρμᾶ στὸ Ἡρῶο, καὶ τὸν ξαναφύτεψαν ἐκεῖ. Ὁ τόπος αὐτὸς τοῦ ταίριαζε.

Μὲ τὸν καιρὸ ὁ κουρμᾶς ἔπιασε καὶ ρίζωσε στὴν καινούργια του θέση. Κι ἔζησε ἐκεῖ μέσα στὸ Ἡρῶο κοντὰ στοὺς τάφους τῶν ἀγωνιστῶν, εἴκοσι χρόνια.

Τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1879, μιὰ καταιγίδα ἀνατάραξε τὸ Μεσολόγγι. Γκρέμισε μέσα στὴν πολιτεία δέντρα καὶ παλιότοιχους. Ὕστερα ἔφτασε καὶ στὸ Ἡρῶο. Ὅλο τὸ μάνιασμά του ὁ ἀγέρας ἔριξε καταπάνω στὸν ἱστορικὸ κουρμᾶ. Πάλεψε κεῖνος ὅσο μποροῦσε κρατηθῆ στὴ θέση του, μὰ ὁ ἀγέρας πιὸ δυνατὸς τὸν ξερίζωσε, τὸν σώριασε γιὰ πάντα. Κι ἡ καταιγίδα σὰν νὰ εἶχε σκοπὸ μοναδικὸ νὰ ρίξῃ τὸ φοίνικα, αὐτό, ὕστερα μὲ μιᾶς σταμάτησε.

Ὅλοι οἱ Μεσολογγίτες φτάσανε στὸ Ἡρῶο, νὰ δοῦνε τὸ «νεκρὸ» πιὰ κουρμᾶ, κι ὁ καθένας ἔκοβε ἀπὸ ἕνα κλαράκι ἢ φύλλο γιὰ ἱερὴ ἀνάμνηση ἀπὸ τοῦτο τὸ μνημεῖο τοῦ Ἀγῶνα.

ΠΑΣΧΑΛΙΑΤΙΚΗ ΕΙΔΗΣΗ

Ἀπὸ ἐφημερίδα τοῦ 1855 ἀντιγράφουμε τὴν πιὸ κάτω εἴδηση. Νὰ τὴ σχολιάσουμε, δὲ χρειάζεται. Ἡ ἴδια τὰ λέει ὅλα.

«Ἐν χωρίῳ τινι ἐφημέριος ἀγράμματος, τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν διὰ νὰ ἱερουργήσῃ καὶ παρατηρήσας εἰς γωνίαν τινὰ ἱερωμένον ξένον, ἀνέβαλε τὴν ἔναρξιν τῆς τελετῆς τοῦ Πάσχα, πιστεύων ὅτι ὁ καλόγηρος γνωρίζει γράμματα καὶ θ' ἀνακαλύψῃ τὴν παντελῆ ἀμάθειάν του, καὶ τρὶς θυμιάσας ἐπλησίασε τὸν καλόγηρον καὶ τῷ εἶπεν εἰς τὸ ὠτίον «ἔξω διάβολε»· ἀλλ' οὗτος ἔμενεν μηδὲν ἐννοῶν. Οἱ ἐκκλησιαζόμενοι δυσανα-

σχετοῦντες προέτρεπον τὸν ἐφημέριον νὰ κάμῃ ἀνάστασιν. Οὗτος ἐπρότεινε διαφόρους προφάσεις καὶ ἐπὶ τέλους τοὺς εἶπε καθαρὰ καὶ στρογγυλά:

—'Εδῶ εἶναι ἕνας διάβολος, ἂν δὲν τὸν διώξετε οὔτε σήμερον θὰ φᾶτε κόκκινο αὐγό, οὔτε αὔριον...»

ΠΟΝΗΡΟ ΛΟΓΟΠΑΙΓΝΙΟ

Εἶχε ἀρχίσει γιὰ καλὰ νὰ φανερώνεται ἡ κατακραυγὴ κατὰ τοῦ βασιλιᾶ ῎Οθωνα. Καὶ πιὸ πολὺ ἀπ' τὴν ἀβάσταχτη νεολαία τοῦ καιροῦ.

῾Ο 'Αχιλλέας Παράσχος, νέος τότε ποιητής, ἔπινε τὸν «ἐρατεινόν» του, στὸ καφενεῖο «῾Ωραία ῾Ελλάς». ῎Αξαφνα ὁρμάει μιὰ παρέα ἀπὸ νεαροὺς φοιτητές, νὰ ξεσηκώσουν τοὺς θαμῶνες τοῦ καφενείου, σὲ διαδήλωση κατὰ τοῦ ῎Οθωνα.

'Αναστατώθηκε ἡ «῾Ωραία ῾Ελλὰς» ἀπ' τὴν ἀπροσδόκητη ἐπιδρομή. Οἱ ἀντιοθωνικοὶ τοὺς δέχτηκαν μ' εὐχαρίστηση, οἱ βασιλικοὶ ὅμως μὲ ψυχρότητα. 'Απ' τοὺς δεύτερους ἦταν καὶ κάποιος φοιτητὴς ποὺ τὸν λέγανε Θρόνο. Γιὰ νὰ μείνῃ ἴσως πιστὸς στὸ βασιλικό του ὄνομα ὁ Θρόνος, μὲ κανένα τρόπο δὲ δεχόταν ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἀντιβασιλικὴ διαδήλωση. Τότε ὁ ῎Οθωνας 'Ηλιόπουλος, φοιτητὴς κι αὐτὸς καὶ μάλιστα ἀπ' τοὺς πιὸ ζωηρούς, γιὰ ν' ἀναγκάσῃ τὸ Θρόνο νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ, δὲ χάνει καιρὸ καὶ πηδάει στὶς πλάτες του καβάλλα.

Βλέποντας τὴ σκηνὴ αὐτὴ ὁ ποιητὴς Παράσχος ξεφωνίζει μὲ τὴ βροντερή του φωνή:

—῎Ε, κάτω ὁ ῎Οθων ἀπὸ τὸν Θρόνον!...

Οἱ ἀντιοθωνικοὶ ἀκούγοντας τὰ διφορούμενα λόγια τοῦ ποιητῆ ξεσπᾶσαν σὲ ζητωκραυγὲς καὶ χειροκροτήματα.

῾Η φράση αὐτὴ τοῦ Παράσχου μαθεύτηκε στὸ παλάτι

τὴν ἴδια μέρα. Μ' ὅλο πού ὁ ποιητὴς θέλησε νὰ τὴ δικαιολογήση μὲ τὴ σκηνὴ κείνης τῆς στιγμῆς, δὲν ἔγινε πιστευτὸς καὶ μὲ ἀστυνομικὴ συνοδεία πῆρε τὸ δρόμο γιὰ νὰ τὸν κλείσουν στὶς φυλακὲς τοῦ Μενδρεσέ.

ΑΦΟΒΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΡΙΑ

Ὅταν τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1862, ξέσπασε στ' Ἀνάπλι τὸ ἀντικυβερνητικὸ κίνημα, ἔφτασε σὲ λίγο μὲ δυνάμεις ὁ στρατηγὸς Χάν, γιὰ νὰ διαλύση τοὺς ἐπαναστάτες. Ἔστησε τὰ κανόνια του ἔξω ἀπ' τ' Ἀνάπλι, κι ἄρχισε τὸ κανονίδι του, ἀδιαφορώντας γιὰ τοὺς ἀθώους πού θὰ σκότωνε.

Ἡ Καλλιόπη Παπαλεξοπούλου, ἡ ἡρωϊκὴ ἐκείνη ἐπαναστάτρια, γιὰ νὰ ἐμψυχώση τοὺς Ἀναπλιῶτες, ἐνῷ οἱ βόμπες σκάζαν μέσα στοὺς δρόμους αὐτὴ ἔβγαινε στὸ μπαλκόνι τοῦ ἀρχοντικοῦ της καὶ τοὺς φώναζε.

— Μὴ φοβεῖστε! Τὸ Ναύπλιον, ὡς ἔσωσε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἔθνους κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν, θὰ ἐξασφαλίση καὶ ἤδη τὰς ἐλευθερίας αὐτοῦ.

Τὸ ἔμαθε αὐτὸ ἀπὸ ἀνθρώπους του ὁ κυβερνητικὸς στρατηγός. Κι ὁ ἐπειδὴ ἡ ἀτρόμητη ἐπαναστάτρια, ἔτυχε νὰ εἶναι γνωστή του κι ἤθελε νὰ τὴν προφυλάξη τῆς ἔστειλε γράμμα. Τῆς ἔγραφε ὁ στρατηγὸς Χάν, πὼς ἦταν διατεθειμένος νὰ τὴν διευκολύνη γιὰ νὰ φύγη ἀπ' τ' Ἀνάπλι, ἂν ὅμως δὲν τὄθελε ἕνα τέτοιο, τότε τὴ συμβούλευε νὰ μὴν ἐκτίθεται ὅταν γινόταν ὁ βομβαρδισμός.

Καὶ σ' ἀπάντηση κείνη τοῦ ἔστειλε τὸ ἐπισκεπτήριό της:

ΚΑΛΛΙΟΠΗ Σ. ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ

«Λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ εἰδοποιήση τὸν Στρατηγὸν Χάν, ὅτι δὲν φοβεῖται τίποτε ἄλλα παρὰ τοὺς ποντικούς...»



ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΔΕΝ ΠΡΟΦΘΑΣΕ

Στὸ τελευταῖο ταξίδι στὸ Μοριᾶ καὶ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα—Ὀκτώβρης τοῦ 1862—τὸ βασιλικὸ ζευγάρι πέρασε κι ἀπ' τὴ Σπάρτη. Ὁ προύχοντας Κοπανίτσας, παρουσιάστηκε στὸ βασιλιᾶ νὰ ὑποβάλη τὰ σέβη του μὰ καὶ νὰ τοῦ τὰ ψάλλη ἕνα χεράκι.

— Μεγαλειότατε, ὁ λαὸς δυσφορεῖ διὰ τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἐξουσίας εἰς τὰς ἐκλογάς, εἰς τὴν ἐπέμβασιν ταύτην ἀποδίδων τὴν κακοδαιμονίαν του.

— Κύριε Κοπανίτσα, τοῦ ἀπάντησε ὁ Ὄθωνας, ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἐπενέβαινον μέχρι τοῦδε εἰς τὰς ἐκλογάς, ἀλλ' ἔπραττον τοῦτο ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως. Ἐπειδὴ ὅμως γενικὴ καὶ ζωηρὰ ἀπαίτησις ἐκδηλοῦται ὁλοὲν περὶ τῶν ἐκλογῶν, ἡ παροῦσα Κυβέρνησις θὰ ἐνεργήση τοιαύτας συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν πρὸς αὐτὴν ἐξεδήλωσα ὅτε ἐσχηματίσθη. Καὶ ἤδη, ἅμα ὡς ἐπιστρέψω εἰς τὰς Ἀθήνας, θὰ διατάξω τὴν ἐνέργειαν ἐκλογῶν ἐντελῶς ἐλευθέρων. Εἴθε ὅμως, κύριε Κοπανίτσα, νὰ μὴ μετανοήσετε σεῖς αὐτὸς πρῶτος διὰ τὴν ἐνέργειαν ἐκλογῶν ὅλως ἐλευθέρων, τὰς ὁποίας τώρα τόσῳ θερμῶς ζητεῖτε.

Ὁ βασιλιᾶς Ὄθωνας ὅμως δὲν πρόκανε νὰ κρατήση τὰ ὅσα εἶπε πιὸ πάνω στὸν Κοπανίτσα. Σὲ λίγο πῆρε τὸ δρόμο τῆς ἐξορίας του.



ΟΘΩΝΑΣ ΚΑΙ ΛΥΤΡΑΣ

Ὁ ζωγράφος Νικηφόρος Λύτρας ἦταν προστατευόμενος τοῦ Ὄθωνα. Ὅταν ὁ καλλιτέχνης σπούδαζε στὸ Μόναχο,

ὁ ἐξόριστος πιὰ βασιλιᾶς, συχνὰ τὸν βοηθοῦσε οἰκονομικά.

Κάποια μέρα ὁ Λύτρας παίρνει στὸ Μόναχο ἕνα γράμμα ποὺ τὸν καλοῦσαν νὰ πάη στὸ παλάτι τῆς Βαμβέργης· ἐκεῖ ποὺ εἶχε ἐγκατασταθῆ πιὰ ὁ Ὄθωνας.

Ὁ Ἕλληνας καλλιτέχνης συμμορφώθηκε καὶ πῆγε. Παρουσιάστηκε στὸν βασιλιᾶ, ποὺ τὸν βρῆκε γηρασμένο, ἀδύνατο καὶ χλωμὸ γιατὶ ὑπόφερε ἀπ' τὴν καρδιά του.

Ὁ Ὄθωνας ἀφοῦ τὸν ρώτησε γιὰ τὶς σπουδές του, ὕστερα τοῦ λέει:

— Κύριε Λύτρα, ἡ Βασίλισσα, ὁ ἰατρός μου καὶ ὅλοι οἱ ἰδικοί μου ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι ἡ φουστανέλλα ποὺ συχνὰ φορῶ μὲ βλάπτει. Μοῦ φέρει συγκινητικὰς ἀναμνήσεις αἱ ὁποῖαι ὑποσκάπτουν τὴν ὑγείαν μου. Φρονοῦν ὅτι ἂν παύσω νὰ φορῶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔνδυμα, ἡ ὑγεία μου θὰ βελτιωθῆ. Μέχρι σήμερον ἀντέταξα εἰς τὴν ἐπιμονήν των πείσμονα ἀντίστασιν. Πολὺ φοβοῦμαι ὅμως ὅτι δὲν θὰ κατορθώσω νὰ κατισχύσω μέχρι τέλους, διότι ἡ ἄρνησίς μου θὰ λυπήση τὴν βασίλισσαν καὶ τοὺς ἄλλους. Δι' αὐτὸ λοιπόν, κύριε Λύτρα, σᾶς ἐκάλεσα ἐδῶ, νὰ μείνετε ἐπί τινας ἡμέρας εἰς Βαμβέργην, καὶ νὰ μὲ ζωγραφίσετε μὲ τὴν ἑλληνικὴν ἐνδυμασίαν μου.

Τὰ ἔχασε ὁ Λύτρας σὰν τὸ ἄκουσε. Αὐτός, ἕνας σπουδαστὴς ἀκόμα, νὰ φκιάξη τὸ πορτραῖτο ἑνὸς βασιλιᾶ!.

Πῶς μποροῦσε ὅμως ν' ἀρνηθῆ ὁ Λύτρας;

Τὴν ἄλλη μέρα μὲ τὰ σύνεργα τῆς ζωγραφικῆς του παραμάσχαλα, πῆγε στὸ παλάτι ν' ἀρχίση δουλειά.

Βρῆκε τὸν Ὄθωνα ντυμένο μὲ τὴν κάτασπρη φουστανέλλα του καὶ τὴ χρυσοπλούμιστη φέρμελη. Ἀκόμα κρεμόταν ἀπ' τὴ μέση του καὶ τὸ μαλαματένιο σπαθί του. Καὶ πόσο διαφορετικὸς ἦταν σήμερα ὁ βασιλιᾶς. Ἔλαμπε ἀπὸ χαρά, σὰν νὰ ξαναβρῆκε τὸν ἑαυτό του, σὰν νὰ ἦταν μέσα στὸ παλάτι του στὴν Ἀθήνα.

Τὸ βασιλιὰ συντρόφευαν ἡ Ἀμαλία, ὁ γιατρός του, ὁ αὐλάρχης Νοταρᾶς κι ὁ ὑπασπιστής του Δράκος.

Πῆρε ὁ Ὄθωνας μιὰ ὄμορφη, ἀρχοντικὴ καὶ λεβέντικη στάση, κι ὁ Τηνιακὸς καλλιτέχνης ἄρχισε νὰ τὸν ζωγραφίζη μὲ γρηγοράδα κι ὁμοιότητα ποὺ τὸν θαυμάζανε ὅλοι τους.

Ἄξαφνα ὁ βασιλιᾶς χλώμιασε, κουνήθηκε ἀνήσυχα, φέρνοντας τὸ χέρι στὴν καρδιά του. Ἀνήσυχοι τρέξανε ὅλοι τους κοντά του.

— Δὲν μπορῶ...νὰ διακόψουμε... εἶπε μὲ σβησμένη φωνὴ ὁ Ὄθωνας.

Ὁ Λύτρας μάζεψε τὶς μπογιὲς καὶ τὰ πινέλα του κι ὁ γιατρὸς διέταξε γιὰ καιρὸ νὰ σταματήση τὸ ποζάρισμα τοῦ βασιλιᾶ. Καὶ δὲν ξαναποζάρησε ποτέ.

Ὁ Ἕλληνας ζωγράφος ὅμως πρὶν γυρίση στὴν Ἑλλάδα, κατάφερε νὰ φκιάξη τὸ πορτραῖτο ὄχι μόνο τοῦ Ὄθωνα, μὰ καὶ τῆς Ἀμαλίας, σὲ φυσικὸ μέγεθος καὶ μὲ λαμπρὴ ἐπιτυχία. Ἀντίγραφα σώζωνται στὸ Ἀρσάκειο.

Μὲ τὰ δυὸ αὐτὰ ζωγραφικά του ἀριστουργήματα ὁ Λύτρας ξεπλήρωσε ἕνα μέρος ἀπ' τὸ χρέος του στὸν εὐεργέτη του καὶ προστάτη του Ὄθωνα.

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΕΝΕΙ

Στὴν ἔξωσι τοῦ Ὄθωνα — 1862 — οἱ ξένοι πρεσβευτὲς στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ προφυλάξουν τὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα ἀπὸ ἐνδεχόμενους κινδύνους, στείλανε νὰ σηκώσουν στὸ κτίριο τὶς σημαῖες τους. Ὁ Γεώργιος Σταῦρος ποὺ ἔμενε μέσα, ἀρνήθηκε τὴν ξένη αὐτὴ προστασία κι ἄφησε νὰ κυματίζη μόνο ἡ ἑλληνικὴ σημαία.

Κι ὅταν οἱ στρατιῶτες, ἡ φρουρὰ τοῦ κτιρίου, εἰδοποίησε τὸν ἱδρυτή της ὅτι ἡ ἀποστολὴ τῆς φρουρᾶς τέλειωσε πιά, τότε κεῖνος τοὺς ἀπάντησε:

—Ἤδη ἄρχεται ἡ ἐντολὴ ἣν ἔχετε ὡς πολῖται.

Τὰ λόγια του φιλοτίμησαν τὴ φρουρὰ καὶ δὲν ἔφυγε.

Στὶς κρίσιμες κεῖνες στιγμές, μερικοὶ πρότειναν στὸ

γερο Σταῦρο νὰ φύγῃ ἀπ' τὸ κτίριο τῆς 'Εθνικῆς καὶ νὰ πάῃ ἀλλοῦ ποὺ δὲν θὰ κινδύνευε, κεῖνος ὅμως ἀρνήθηκε, λέγοντάς τους:

— Οἱ μέτοχοι μοὶ ἐνεπιστεύθησαν τὴν περιουσίαν των, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ ἐδῶ θ' ἀποθάνω.

Κι ἔμεινε...

Noel Βη[illegible]

ΠΑΣΧΑΛΙΝΕΣ ΛΑΜΠΑΔΕΣ

'Η 'Αμαλία ἀπὸ τότε ποὺ πρωτογιόρτασε τὸ Πάσχα στὴν 'Ελλάδα, κάθε χρόνο, τὴ λαμπάδα ἀπ' τὴν 'Ανάσταση τοῦ Ὄθωνα καὶ τὴ δική της, τὶς φύλαγε ὡς τὸ ἄλλο Πάσχα, ποὺ θὰ τὶς ἄλλαζε μὲ τὶς καινούργιες. Φαίνεται πὼς αὐτὸ κάποια 'Ελληνίδα τῆς τὸ εἶχε ὑποδείξει γιὰ γούρι...

'Εξόριστοι πιὰ οἱ βασιλιάδες, ζοῦσαν στὴ Βαμβέργη. Κάποια μέρα, σκαλίζοντας ἡ 'Αμαλία ἕνα συρτάρι, βρῆκε μέσα καὶ δυὸ λαμπάδες. Ἦταν οἱ τελευταῖες πασχαλιάτικες τοῦ 1862, ποὺ ἦταν γραφτὸ νὰ μὴν ἀλλάξῃ μὲ ἄλλες. Τὶς πῆρε στοργικὰ καὶ τὶς φύλαξε.

Πέρασαν πέντε χρόνια καὶ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1867, ὁ Ὄθωνας ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια. Καὶ σὰν μπῆκε ἡ 'Αμαλία στὸ νεκρικὸ θάλαμο γιὰ νὰ κλάψῃ τὸν ἀγαπημένο της, ἔφερε μαζί της κι ἄναψε πλάϊ στὸ φέρετρό του καὶ δυὸ λαμπάδες. Ἦταν ἐκεῖνες ἀπ' τὸ ἑλληνικὸ Πάσχα τοῦ 1862.

Ὕστερα, τὶς μισοκαμένες λαμπάδες τὶς ἐμπιστεύθηκε ἡ 'Αμαλία στὴ μοναδικὴ 'Ελληνοπούλα ποὺ τὴ συντρόφευε στὴν ἐξορία της, στὴν Ξανθὴ Χατζίσκου, συνοδεύοντάς τες καὶ μὲ κάποια παραγγελιά.

Τὸ Μάη τοῦ 1875, πέθανε κι ἡ 'Αμαλία. 'Η Ξανθή, ἄνα-

ψε τὶς λαμπάδες αὐτὲς πλάϊ στὸ φέρετρο τῆς ἐξόριστης βασίλισσας. Αὐτὴ ἦταν ἡ παραγγελία της.

Κι ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ μεταφέρουν τὴ νεκρὴ πλάϊ στὸ βασιλιᾶ σύντροφό της, ἡ Ξανθή, πῆρε τὰ ἀποκέρια ποὺ ἀπόμειναν πιὰ ἀπ' τὶς λαμπάδες.

Σὰν γύρισε ἡ Χατζίσκου στὴν Ἑλλάδα, πρώτη της δουλειὰ ἦταν νὰ κάνη γιὰ τοὺς πεθαμένους βασιλιάδες, Τρισάγιο στὸ Α' Νεκροταφεῖο τῆς Ἀθήνας. Κι ἐνῶ ὁ παπᾶς προσευχῶταν γιὰ τὴν ψυχή τους, ἡ Ξανθὴ ἄναψε τὰ δυὸ ἐκεῖνα ἀποκέρια καὶ τ' ἄφησε νὰ καοῦν ὁλότελα. Κι ἔτσι οἱ γιορταστικὲς λαμπάδες τῆς Λαμπρῆς κατάντησαν στὸ τέλος νὰ γίνουν ψυχοκέρια.

ΤΕΛΟΣ



ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΣΦΡΑΓΙΔΩΝ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΥΠΟΓΡΑΦΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΚΛΑΒΩΜΕΝΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

ΣΤΟΝ ΞΕΣΗΚΩΜΟ

ΠΡΩΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ» ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΛΑΠΠΑ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ: Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ ΑΘΗΝΑΙ